

**ТАКТИКА ЛЕГКОЇ ПІХОТИ
ДЛЯ МАЛИХ ПІДРОЗДІЛІВ**

CHRISTOPHER LARSEN

**LIGHT INFANTRY
TACTICS**

FOR SMALL TEAMS

AUTHORHOUSE · BLOOMINGTON · 2005

КРИСТОФЕР ЛАРСЕН

**ТАКТИКА
ЛЕГКОЇ ПІХОТИ**

ДЛЯ МАЛИХ ПІДРОЗДІЛІВ

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2022

УДК 356.113:355.4НАТО

Л 25

Ларсен Крістофер

Л 25 Тактика легкої піхоти для малих підрозділів / пер. з англ.
Андрій Пилипенко, Максим Федяй, Наталія Мелешкова та ін. —
К. : Наш Формат, 2022. — 328 с. : іл.

ISBN 978-617-8115-56-2

Тактичний посібник для командирів і бійців малих груп — від 3 до 30 осіб. Автор розповідає про камуфляж, сигнальні жести, маневри піхоти, орієнтацію на суші, методику здійснення маршу, подолання зон небезпеки, вихід із засідки та багато іншого. Книга допоможе як новачкам, так і досвідченим військовим підвищити ефективність і злагодженість командної роботи підрозділів, що ведуть бойові дії без підтримки БМП, авіації чи артилерійського вогню. Посібник Ларсена написаний за стандартами НАТО та вважається одним із найкращих таких посібників у світі. Український переклад адаптований до українських реалій.

УДК 356.113:355.4НАТО

Книжка вийшла за підтримки ГО «Реформація» та інтернет-видання «Цензор.НЕТ»

format.ua

долучитися

ЦЕНЗОР.НЕТ

Дякуємо автору за безкоштовне надання прав на книжку для потреб української армії!

Переклали з англійської: Андрій Пилипенко, Максим Федяй, Наталія Мелешкова, Оксана Теслюк, Олександр Базарнов, Олексій Жильцов, Олена Панасюк, Сергій Хващук

Фотоматеріали люб'язно надано організацією One Shepherd

Перекладено за виданням: Christopher E. Larsen. *Light Infantry Tactics for Small Teams* (Bloomington, Authorhouse, 2005, ISBN 1-4184-7207-7).

Усі права застережено. All rights reserved

© 2005 Christopher E. Larsen.

First published by AuthorHouse, 2005

© ТОВ «НФ», виключна ліцензія на видання,
оригінал-макет, 2022

ISBN 978-617-8115-56-2

ЗМІСТ

Подяки	9
Передмова	10

Розділ 1

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВИЧКИ БІЙЦЯ ПІХОТИ

<i>Індивідуальна навичка піхотинця №1</i>	
Камуфляж	15
<i>Індивідуальна навичка піхотинця №2</i>	
Сигнальні жести	20
<i>Індивідуальна навичка піхотинця №3</i>	
Техніки маневрування піхоти	50
<i>Індивідуальна навичка піхотинця №4</i>	
Облаштування бойових позицій	57
<i>Індивідуальна навичка піхотинця №5</i>	
Орієнтування на місцевості	62
<i>Індивідуальна навичка піхотинця №6</i>	
Встановлення та підтримання зв'язку на полі бою	89

Розділ 2

НАВИЧКИ І ВМІННЯ КОМАНДИРА ПІХОТИ

<i>Командирська навичка №1</i>	
Методики управління військами	106
<i>Командирська навичка №2</i>	
Попередній огляд (інспекція)	114
<i>Командирська навичка №3</i>	
Формулювання попереднього розпорядження і бойового наказу	120
<i>Командирська навичка №4</i>	
Розбір результатів виконання завдання	129

Розділ 3

ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАТРУЛЮВАННЯ

<i>Елемент бойової підготовки №1</i>	
Вихід із ПЛО і повернення в неї	130

<i>Елемент бойової підготовки №2</i>	
Методи здійснення маршруту	147
<i>Елемент бойової підготовки №3</i>	
Бойові порядки піхоти в атаці	154
<i>Елемент бойової підготовки №4</i>	
Подолання зон небезпеки	162
<i>Елемент бойової підготовки №5</i>	
Вихід із засідки	175

Розділ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ

<i>Елемент бойової підготовки №6</i>	
Короткочасна зупинка / оцінка ситуації	186
<i>Елемент бойової підготовки №7</i>	
Встановлення пункту збору	192
<i>Елемент бойової підготовки №8</i>	
Створення бази загону	204
<i>Елемент бойової підготовки №9</i>	
Створення замаскованої позиції (укриття)	216
<i>Елемент бойової підготовки №10</i>	
Організація лінії оборони	223

Розділ 5

ОРГАНІЗАЦІЯ АТАКИ

<i>Елемент бойової підготовки №11</i>	
Розвідка	234
<i>Елемент бойової підготовки №12</i>	
Засідка	246
<i>Елемент бойової підготовки №13</i>	
Набіг (рейд)	263
<i>Елемент бойової підготовки №14</i>	
Атака	272

ДОДАТКИ

<i>Додаток А</i>	
Методи організації засідок	293
<i>Додаток Б</i>	
Порівняння наступу та оборони	301
<i>Додаток В</i>	
Словник	306

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ГРУПИ

1. Не слід сприймати цю книжку як джерело якихось особливих таємниць і неймовірних знань. Усе, що ви знайдете тут, знає будь-який добре навчений солдат частин ПДВ СРСР, який проходив службу до 1985 року.
2. Ця книжка не стане відкриттям для професійного військового, який потрудився прочитати Бойовий статут ЗСУ і слухав інструкторів під час КМБ. Хоча б тому, що «легка піхота» — не найпоширеніший тип військ у нашій армії.
3. Завдання цього перекладу — забезпечити волонтерів і ентузіастів мінімумом знань та вмінь, які допоможуть знизити їхні втрати в реальній війні, яку наразі веде наша держава. Йдеться саме про волонтерів — тих, хто сьогодні воює як «легка піхота»: без БМП, авіапідтримки й артилерійського вогню.
4. Деякі елементи оригінального тексту було прибрано, оскільки переклад представлено в більш сухому та діловому стилі, ніж оригінал. Цінність американського армійського гумору й ідіом, пов'язаних із життям у США, виглядає дещо сумнівною.
Деякі елементи додано перекладачем: зокрема фонетичний алфавіт для зв'язку, якому, наскільки відомо, немає прямого відповідника у ЗСУ. Чи потрібен він — окреме питання.
5. Будемо вдячні за конструктивну критику та пропозиції.

Подяки

Виявляється, що написання книжки вимагає співпраці багатьох людей. Пробувати перелічити їх на одній чи двох сторінках — марна справа. Але я хотів би подякувати всім людям, із якими служив, працював, тим, кого вчив, і тим, хто вчив мене. Починаючи від служби в Армії США і до роботи в One Shepherd Leadership Development та Coalition Militaries Assistance Training Team (СМАТТ) в Іраку — всюди я навчився у цих людей більшого, ніж вони від мене.

Дякую також Хе-Джун Ларсен і Джону Саллівану за їхній талант фотографа та віддану працю в спеку, холод і дощ із оперативниками One Shepherd. Щира подяка Філу Маргетта-Какаце за редакторську роботу. Подяка моїй мамі, Кароліні Ларсен, та другові, Озі Шапутері, за правки до тексту і Джун Сен-Чулю за дизайн обкладинки й форматування.

Я також хочу подякувати багатьом друзям, які пропонували підтримку, і багатьом фахівцям, які допомагали під час написання цієї книжки. Велика подяка моїй дружині Хе-Джун: ти надихала мене і допомагала під час тривалого процесу створення цього посібника.

ПЕРЕДМОВА

Мотивацією написання цієї книжки було бажання створити тактичний посібник для командирів та бійців малих груп — від 3 до 30 осіб. Автор використовує тут термін «Елемент бойової підготовки», але насправді в деяких випадках варто було б застосувати термін «зразки бойового маневрування». Ба більше, вміння та навички, які згадано в цьому виданні, в жодному разі не є повним переліком того, що повинен знати піхотинець. Ви не знайдете тут розділів про «дезактивацію спорядження» та «обробку ран грудної клітки». Ця праця сконцентрована на питаннях організації патрулювання і не стосується повного (досить широкого) списку питань, які стоятимуть перед піхотинцем.

Тактика та вміння командувати — це скоріше мистецтво, ніж наука. У військовій справі є точні дисципліни: ми можемо, наприклад, досить точно передбачити, куди впаде снаряд, якщо знаємо кут вильоту, швидкість, температуру ствола і снаряда, поправку на вітер. З людською волею все куди складніше. Боець може продовжувати опір, навіть коли йому очевидно, що підрозділ програв битву. І навпаки: війська можуть здатися, маючи перевагу. Тактика — це мистецтво. Ми відпрацьовуємо елементи бойової підготовки, описані в книжках. Але на полі бою їхнє застосування може мати зовсім інший вигляд. Тактика — це рішення для конкретних ситуацій, прийняті на основі здорового глузду. Командир повинен бути гнучким, якщо хоче адекватно реагувати на мінливі обставини.

Зрештою, очікуване коло читачів цієї книжки, безсумнівно включає військових професіоналів, але уроки, винесені з неї, цілком можуть бути застосовані цивільними.

Автор висловлює сподівання, що читачі отримають задоволення від цієї книжки так само, як автор — від її написання.

See you in my sights!*

---

* Слово sight означає, серед іншого, «поле зору» і «приціл», а сам вислів можна розуміти як натяк на фразу «See you in my dreams» («Побачимося у снах»). Його приблизний переклад — «До побачення (під прицілом)!». — *Прим. наук. ред.*

РОЗДІЛ 1

**ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВИЧКИ
БІЙЦЯ ПІХОТИ**

Індивідуальна навичка піхотинця №1

КАМУФЛЯЖ

Розуміння того, коли варто бути видимим, а коли треба залишитися непомітним, — у край важлива частина ваших зусиль, спрямованих на те, щоб не порушити одного з найважливіших правил. *Ось це правило — не стань трупом!*

Володіння мистецтвом камуфляжу дозволить вам «розчинитися» на полі бою.

Камуфляж як уміння ховатися на фоні довкілля має дві основні складові.

Укриття — це будь-які перешкоди, здатні заховати бійця від ворожого вогню, як-от дерева, камені, стіни, канави чи вирви. Такі перешкоди надають певного захисту від куль і снарядів.

Маскування — уміння зливатися з безпосереднім оточенням. Це захист лише від ворожого спостереження, але в жодному разі не захист від вогню.

Зайняти укриття — заховатися за перешкодою, щоб уникнути ворожого вогню.

Маскування — уміння зливатися з місцевістю, щоб уникнути виявлення ворожими спостерігачами.

У процесі маскування важливо пам'ятати про таке:

- Розмір: кілька предметів, близьких за розміром, краще надаються до маскування разом.
- Форма: природа практично не створює правильних кіл і прямих.
- Блиск: як правило, блищать масні або гладкі поверхні.
- Тінь: часто видає форми, які мозок впізнає навіть підсвідомо.
- Силует: об'єкт можна впізнати, коли він виділяється на світлому фоні (або виявиться підсвіченим з тилу).
- Текстура: йдеться не лише про «шорсткість» («рельєфність») поверхні, але й про відстань, з якої її можна помітити й розрізнити з-поміж іншого.
- Колір: у край важливим є найбільш поширений у вашій місцевості колір.

МАСКУВАННЯ ШКІРИ

Різкі риси обличчя, такі як очі, область під носом, губи і щелепа, формують структуру світлотіні, що миттєво видає людське обличчя. Чи доводилося вам дивитися на розмиту чорно-білу фотографію? Навіть якщо не можете впізнати людину, ви можете визначити місцеположення обличчя. Ті риси, які його видають, це лише тіні на обличчі людини. Люди автоматично звертають увагу на такі тіні — навіть на неживих предметах, як-от хмара або верхня Місяця.

Два зразки. Сконцентруйте погляд на середині сторінки.
Зразок, розташований ліворуч, розпізнається одразу.

Ці тіні треба приховати і спотворити. Щоб досягти такого ефекту, використовуйте світлий тональний крем або тональний олівець для більшості «глибоких» рис обличчя. Проте в жодному разі не «замінюйте» тіні повністю — інакше відтворите ту саму сукупність тіней, але в «негативі».

Скористайтеся темним тональним кремом або тональним олівцем, щоб «натягнути» тіні на лоба, щоки та шию. Розділіть помітні частини обличчя, такі як ніс, підборіддя і брови, навпіл за допомогою темного крему чи фарби. Пам'ятайте: слід використовувати лише ті кольори, що відповідають домінантним кольорам довкілля. Зокрема, не варто користуватися світло-сірим, якщо це не переважний колір навколишнього ландшафту.

Повторіть цю ж кольорову схему на тильному боці рук, якщо ви не використовуєте рукавиці. Руки рухаються значно частіше, ніж голова. Оскільки рух руйнує маскування більше, ніж будь-що інше, світлі руки працюють як сигнальні прапорці. І замаскуйте вже руки темним кольором, чорт забирай!

ЗАМАСКУЙТЕ ВАШЕ ТІЛО Й ОБЛАДНАННЯ

Є безліч готових моделей камуфляжу для уніформи. Деякі з них кращі за інші. Певні зразки, які не є ідеальними в конкретних обставинах, здатні продемонструвати певну універсальність в іншому середовищі. Правду кажучи, ми почасти менше впливаємо на нашу уніформу, бо ж вирішують «вони» (ви, певно, знаєте «їх» — тих, хто ухвалює рішення, виходячи з вимог уніфікації). Зрештою, існує причина, з якої «вони» називають однострій «уніформою»...

Уявімо, що ви не маєте уніформи. Гарзд. Одягніться в кольори, які відповідають домінуючим кольорам оточення (або принаймні виберіть один найбільш розповсюджений колір). Якщо ви живете в джунглях, природним вибором буде зелений. Для жителя пустелі це буде пісочний колір, а для жителя засніженої тундри — білий. Хороша новина в тому, що ваш жилет розвантаження («розгрузка») створить унікальну структуру тіней на однотонній уніформі. Якщо хочете покращити цей результат (наприклад «розбити» колір кінцівок), ви можете скористатися липкою стрічкою, намотаною довкола рук і ніг. Це не лише покращить маскування, але й запобігатиме лясканню мішкуватого одягу на вітрі й дозволить уникнути потрапляння складок у деталі механізмів. При цьому бажано не застискати кінцівку до посиніння.

Згадані вище рукавички — дуже хороший метод маскування рук. Навіть у спекотному кліматі варто користуватися рукавичками зі зрізаними пальцями. Це дозволить уникнути більшості порізів, подряпин і укусів комах.

Волосся — це ще одна рис, за якими людину легко виявити на пересіченій місцевості. Автор не має цьому наукового пояснення і наводить це як факт. Якщо ви його приймаєте, тоді неодмінно маскуйте волосся. Скористайтесь

капелюхом, банданою або фарбою належного кольору. Або не робіть цього і прийміть наслідки!

Замаскуйте ваше спорядження. Жилет розвантаження, бандольєр, фляга, рюкзак — усе це має бути замасковане. Обмотайте стрічкою всі кільця, карабіни та пряжки. Це дозволить уникнути шуму і блиску. Можна застосувати штучні рослини, шматки камуфляжної сітки розміром приблизно 30 × 30 сантиметрів або камуфльованого брезенту. Все це можна використати для маскування спорядження. Замість цих матеріалів можна скористатися частинами справжніх рослин, але їх важко закріпити на спорядженні і вони скоро зів'януть.

Гвинтівку можна замаскувати за допомогою пари старих шкарпеток відповідного кольору. Достатньо відрізати передню частину шкарпетки і натягнути її на цівку гвинтівки. Приклад і задню частину можна обтягнути, навіть не підрізаючи шкарпетки. Відрегулюйте довжину покриття і зафіксуйте за допомогою клейкої стрічки. Переконайтеся, що гвинтівка досі функціонує (особливу увагу приділіть затвору).

Пам'ятайте, що камуфляж — це мистецтво, важливість якого часто недооцінюють через розвиток нових оптичних засобів. Винахідливість треба заохочувати, але, як і в багатьох інших сферах, слід знати міру. Інколи камуфляжу може бути забагато*.

---

* У камуфляжі важлива функціональність. Наприклад, бійці беруть чорну сантехнічну гумову перчатку, відрізають звідти пальчика і натягують його на ДТК (дульний тормоз-компенсатор, край ствола). Так у ствол при переміщенні не потрапляє бруд, і край автомата не відблискує.

Також слід розуміти, що більшість розвідувальної інформації зараз отримується не через оптику, а від дронів — згори. Відповідно, роль укриттів і дерев у камуфляжі суттєво зростає. — *Прим. наук. ред.*

Індивідуальна навичка піхотинця № 2

СИГНАЛЬНІ ЖЕСТИ

Хоча ми, як правило, уявляємо собі комунікацію на полі бою як спілкування через радіопередавачі з використанням професійної термінології, значна частина спілкування відбувається за допомогою специфічних жестів рук. Ця форма комунікації відома як сигнальні жести.

Такі сигнали використовують зазвичай у загони або за інших обставин, що вимагають суворого дотримання тиші. Ці жести можна застосовувати на досить значних дистанціях, більшість з них можна розрізнити на відстані 400 метрів. До того ж ці сигнали можна зрозуміти в шумі бою.

Досить часто командири роблять помилку, вважаючи, що після зіткнення з противником жести все ще лишаються пріоритетним методом комунікації. Це неправильно. Зрештою, противник вже знає, де ви. Зіткнення вже відбулось. У такій ситуації найкращим підходом буде використання голосових команд. Команди треба віддавати швидко та впевнено. Вам потрібно, щоб бійці спостерігали за своїми секторами вогню, а не за вашими сигналами.

Сигнали можна показувати як правою, так і лівою рукою, за кількома винятками. Також зазначимо, що всі сигнали, крім того, який вказує на пункт збору, треба передавати «за ланцюжком» членів загону негайно. Це треба робити, навіть якщо ви точно знаєте, що боець, розташований за вами, бачив сигнал.

Далі йде опис 28 базових сигналів, до яких ваша команда може додати власні, специфічні для неї.

«Я готовий / Ви готові?»

Відомий також за англійською сленговою назвою Yoo-hoo! («Ю-ху!»). Сигнал використовують для того, щоб привернути увагу до себе чи дати знати іншому бійцю, що ви готові рухатись, комунікувати, атакувати тощо.

Подають, піднявши руку над головою і рухаючи нею вперед-назад — так само, як роблять, коли бачать приятеля на парковці.

«Я РОЗУМІЮ»

Значить, що борець зрозумів останнє повідомлення і виконуватиме команду або що вже виконав завдання і готовий до наступної команди. Цей сигнал часто називають просто «палець вгору».

Подають, піднявши великий палець вгору. Варіант, коли палець спрямовують униз, значить, що ситуація «не є доброю».

«Я НЕ РОЗУМІЮ»

Означає, що борець не розуміє останнього повідомлення чи не може виконати останньої команди. Іноді називається «відмахнутися».

Теоретично цей сигнал показують, затуливши все обличчя руками, долонями назовні. Зрозуміло, що це безглуздо, бо ви не зможете тримати зброю. Тому загальноприйнятою формою передачі сигналу є використання однієї руки — долонею назовні. Нею ви махаєте «ззовні» до центральної лінії обличчя (від вуха до носа).

«ПРИПИНИТИ ВОГОНЬ»

Означає, що бійці повинні негайно припинити вогонь. Цей сигнал подають рукою (долонею назовні), рухаючи нею вгору-вниз перед обличчям.

«ВИРУШАЄМО»

Означає, що всі члени загону повинні почати рух вперед. Сигнал подають, піднявши руку вгору і махнувши нею вперед. Часто руку просто згинають в лікті. Так відбувається значною мірою через вагу жилета розвантаження і рюкзака, які сильно тиснуть на плечі. В обох випадках сигнал виглядає практично однаково.

«Стоп»

Загін припиняє просування вперед, але бійці можуть продовжити рух до прикриття. Не плутайте цей сигнал із сигналом «замри». Сигнал «стоп» подають тільки тоді, коли немає жодних загроз безпеці загону. Для цього відкрити долоню рухають у напрямку отримувача (ніби ввічливо відмовляючись від страви).

«ЗАМРИ»

Цей сигнал означає припинити будь-який рух — не йти, не розмовляти, навіть не повертати голови у пошуках прикриття. Він інформує про те, що небезпека просто поруч: ворожий загін, що проходить поряд, чи протипіхотні міни, помічені одним із членів загону (тобто загін вже може бути на мінному полі). Не використовуйте цей сигнал занадто часто. Ніколи не використовуйте його, якщо хочете просто зупинити загін.

Подають, зігнувши руку в лікті і стиснувши кулак — так, щоб нігті на пальцях «дивилися» в напрямку вашого погляду.

«ПРИГНУТИСЯ»

Цей сигнал означає, що бійці повинні присісти так, щоб їх не було видно. Подають, рухаючи відкритою долонею згори вниз.

«ПІДВЕСТИСЯ»

Команда означає, що бійці повинні підвестися і приготуватися до руху. Сигнал подають, рухаючи відкритою долонею знизу вгору.

«ЗБІЛЬШИТИ ІНТЕРВАЛ»

Цей сигнал означає, що треба збільшити інтервал між бійцями у строю або між строями. Його часто застосовують, коли загін покидає густі зарості й виходить у рідколісся чи на дорогу.

Теоретично цей сигнал подають, розводячи руки (долонями назовні). Прийнятним варіантом такого сигналу за наявності зброї буде покласти руку на бік гвинтівки й розвести руку і гвинтівку в різні боки.

«ЗМЕНШИТИ ІНТЕРВАЛ»

Сигнал означає, що дистанцію між окремими бійцями треба зменшити. Застосовують, коли загін входить у густу рослинність, або перед подоланням природної перешкоди, або перед тим, як буде проведено рішучу атаку ворожої позиції (з переходом у ближній бій).

Теоретично сигнал подають, звівши разом руки над головою. Прийнятним варіантом буде рухати руку «ззовні» до боку гвинтівки.

«Рух колоною»

Сигнал означає, що загін повинен вишикуватися в лінію за лідером. Подають, піднімаючи руку прямо в повітря, після чого рухають нею назад. Цей сигнал — прямо протилежний сигналові «Вирушаємо».

«Рух клином»

Сигнал означає, що загін має сформувати стрій у формі клина і підготуватися до атаки. Подають, піднімаючи витягнуті руки від стегон у формі перевернутої латинської літери V, що цілком можливо з гвинтівкою в руці.

«РУХ ЗА ЛІНІЄЮ»

Сигнал означає, що загін має вишикуватися в лінію праворуч і ліворуч від лідера. Команду часто віддають перед рішучою атакою на позицію противника або коли треба сформувати лінію оборони.

Подають, піднявши руки на рівень плечей — наче тримаючись за мотузки. Це можна зробити, навіть маючи в руці гвинтівку.

«НЕБЕЗПЕЧНА ДІЛЯНКА»

Цей сигнал означає, що перед бійцем, котрий його подає, є якась небезпечна зона, найчастіше — відкрита місцевість або просіка.

Подають, виконуючи «перерізаючий» рух біля шиї. Такий спосіб особливо зручний, зважаючи на вагу спорядження.

«РУХ ПІД ПРИКРИТТЯМ»

Цей сигнал означає, що для переходу крізь небезпечну зону буде використано метод «Рух під прикриттям», для чого бійці мають іти впритул один до одного.

Подають подвійним поплескуванням по передпліччю лівої руки. Переконайтеся, що боєць позаду вас бачив сигнал. Для певності поверніть до нього ліве плече.

«ПЕРЕДАЙТЕ ДАНІ ПРО ПРОЙДЕНУ ВІДСТАНЬ»

Сигнал означає команду передати інформацію про пройдену загоном дистанцію (в метрах).

Подають поплескуванням по будь-якій з ніг так, щоб отримувач міг це бачити. Дані передають пошепки на вухо бійця попереду (вночі) чи демонстрацією одного пальця за кожні 100 метрів (удень).

«ПЕРЕДАТИ ДАНІ ПРО КІЛЬКІСТЬ»

Сигнал вимагає передати дані про кількість бійців загону. Це потрібно для оцінки ситуації та безпеки.

Подають, поплескуючи по голові (маківці) два рази. Не плутайте з поплескуванням по лобі (що має зовсім інше значення). Дані передають, пошепки називаючи ваш порядковий номер (вночі) або показуючи його жестом (удень).

«КОМАНДИРЕ ЗАГОНУ, ВПЕРЕД»

Сигнал означає, що командир загону повинен пройти в авангард. Подають поплескуванням долоні по лобі. Поплескування по середині грудей означає ту саму команду для командира взводу, а по паху — для командира відділення.

«РОЗВІДКО, ВПЕРЕД»

Сигнал означає, що розвідувальний загін повинен іти вперед. Подають, спрямувавши вказівний і середній пальці під очі. Будьте обережні з очима.

«ЗБІР ДОВКОЛА МЕНЕ»

Означає, що весь загін повинен зібратися довкола бійця, який подає сигнал, і сформувати кругову оборону. Подають, витягнувши руку над головою і малюючи коло в повітрі.

«ТОЧКА ЗБОРУ»

Цей сигнал означає, що певна точка (як правило, дерево, камінь, паркан, луг) може стати пунктом збору загону, якщо виникне потреба. Застосовують після подолання значних перешкод або що 300 метрів. Сигнал подають, виконавши кругові рухи рукою над головою і різко випроставши руку, щоб указати на точку збору.

Потрібно заховатися за перешкодою, щоб уникнути ворожого вогню. Це один з небагатьох сигналів, які не транслюють між членами команди. Бійці передають цей сигнал, тільки коли проходять точку збору. Вони мають отримати кивок на підтвердження отримання сигналу від бійця, який вже отримав сигнал.

«Бігом»

Цей сигнал означає, що загін має перейти на повільний біг. Однак на практиці найчастіше йдеться про те, що загін має рухатися в темпі, заданому лідером.

Подають, піднявши кулак угору (рука зігнута в лікті) і рухаючи ним угору-вниз у швидкому темпі.

«КРОКОМ»

Сигнал означає, що загін має йти кроком. Майже завжди застосовують після руху бігом. Подають, витягнувши руку вбік і рухаючи нею вгору-вниз, долонею вниз.

«ПРИГОТУВАТИСЬ»

Цей сигнал означає, що бійці повинні підготуватися до контакту з противником у визначеному напрямку. Часто подають, виявивши підозрілий шум, голоси чи рухи. Подають, кілька разів швидко «вдаривши» в напрямку потенційної загрози.

Це не сигнал до відкриття вогню. Джерела шуму ще не виявлено, інакше було б передано сигнал «Противник».

«ПРОТИВНИК»

Цей сигнал означає, що борець бачить противника. Застосовують лише для того, щоб підтвердити наявність противника. Подають, склавши пальці в кулак і виставивши вказівний палець уперед. Цю фігуру показують членам загону, а потім спрямовують на ворога.

Можна підняти гвинтівку над головою магазином вгору і показати стволом у напрямку противника. Зрозуміло, що цей варіант можна використовувати тільки на великій дистанції.

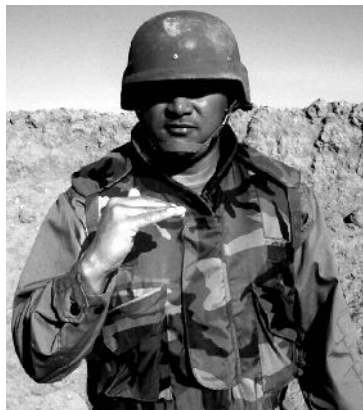

«Числа»

Сигнали означають «1, 2, 3» або «50, 100, 200» тощо. Через те що сигнал «1» виглядає так само, як «100», різницю між цими числами визначають саме жести.

Наприклад, «2» і сигнал «танк» не позначає «200 танків»! Це — «2 танки». Так само «1» і сигнал «метри» позначатиме 100 метрів, а не один метр.

Подають, просто показуючи «1, 2, 3, 4 чи 5», наче рахуєте на пальцях. Єдиним незвичайним сигналом є «50», який подають, тримаючи руку вертикально і зігнувши пальці. Часом його називають «сигнал, наполовину повний». Він зручний для відображення даних про дистанцію приблизно у 50 метрів або для дистанцій, які не є кратними 100 метрам.

«МЕТРИ»

Цей сигнал позначає дистанцію в метрах. Подають, поставивши кулак на кулак стовпчиком. Це можна зробити, навіть тримаючи гвинтівку. Абсолютна точність тут не потрібна, відстань округлюють до 50, якщо загальна дистанція менша за 200 метрів, і до 100 — для більшої дистанції.

Чого ми навчилися

Звикніть до негайної передачі сигналів назад — за винятком сигналу «Точка збору». Це треба робити незалежно від того, хто подав сигнал. Така практика має дві переваги. По-перше, це показує бійцю, який передав сигнал, що його сигнал правильно зрозуміли... принаймні, хтось із загону зрозумів. По-друге, той, хто мав отримати сигнал, але пропустив його, з більшою імовірністю його таки побачить, адже кожен член підрозділу цей сигнал повторить.

Ще одна порада: кожен член загону повинен час від часу дивитися навсід і назад. Це слід робити два-три рази за хвилину. Так ви не прогавите сигналу*.

---

* Що важливіше: беззвучність сигналів або ж 100-відсоткове їх виконання? Найчастіше — останнє, особливо в умовах позиційної артилерійської війни. Тому дуже часто зміст команди дублюється голосом, українською мовою, і передається від переднього краю до заднього, від бійця до бійця. — *Прим. наук. ред.*

Індивідуальна навичка піхотинця №3

ТЕХНІКИ МАНЕВРУВАННЯ ПІХОТИ

Якщо існує фраза, яка описує «секретні знання» солдата з бойовим досвідом, то це «техніки маневрування піхоти» (ТМП). Насправді ТМП — це не більш ніж продиктовані здоровим глуздом прийоми пересування від прикриття до прикриття під вогнем противника.

Ціль ТМП полягає в тому, щоб мінімізувати вашу помітність, а отже, мінімізувати кількість вогню, спрямованого на вас. У недосвідченого спостерігача може виникнути враження, що найширше використовують техніки, які вимагають найбільшого контакту з брудом. Це одна точка зору. Інша точка зору полягає в тому, що досвідчені війська швидко змінюють техніку переміщення так, що їхній маневр виглядає сумішшю технік. Зрештою, ТМП мають практичне значення і повинні відповідати потребам солдата.

Рух по-пластунськи

Використовують, коли кулі летять на висоті коліна над поверхнею.

Ця техніка вимагає, щоб боець лежав на животі й пересувався вперед, використовуючи руки і ноги. Вочевидь найбрудніша техніка, адже все тіло перебуває в контакті з ґрунтом.

Рух по-пластунськи

Бійці не повинні піднімати голови, щоб оглянути місцевість, і кінцівок, щоб відштовхуватися. Якщо йде дощ, будьте готові вигрібати бруд з очей.

Рух повзком

Цей підхід використовують, коли кулі противника летять на рівні талії.

Рух повзком

Так само як попередня, ця техніка вимагає від бійця лежати на животі й рухатися вперед за допомогою рук і ніг. Однак

у цьому випадку боець може підняти голову для спостереження за полем бою.

Рух павуком

Цей підхід використовують, коли кулі противника летять на рівні грудей.

Ця техніка дозволяє бійцю припіднятися, рухаючись на руках і колінах. Навіть тримаючи зброю в одній руці, боець пересувається значно швидше, ніж повзком.

Рух павуком

Ривок

Цей метод використовують, коли вогонь противника слабкий і епізодичний. «Ривок» можна використати, коли ви точно знаєте, що по вас не ціляться!

Боець піднімається на ноги і біжить до наступного укриття. Вочевидь найшвидший метод руху, вимагає дотримання таких правил:

- Виберіть місце, куди бігти — найближче укриття.
- Біжіть щодуху.

Ривок

- Біжіть стільки, скільки часу треба, щоб сказати «Встав — Мене бачать — Упав».

Досягнувши укриття, прокотіться вліво чи вправо, щоб збити ворога з пантелику. Якщо залишитеся на місці, противник знатиме, де має потім з'явитись ваша голова.

Групові ТМП

Не секрет, що на полі бою двоє — це краще, ніж один. Двійки значно ефективніші у виконанні ТМП, ніж окремі бійці. Техніка залишається такою самою, але один боець прикриває напарника вогнем.

Такий підхід вимагає певної координації з іншими групами щодо того, де вони маневрують, і того, яку саме ТМП буде використано:

- Передовий боєць займає позицію, яка дозволяє йому оцінити потенційні позиції спереду.
- Замикаючий боєць подає сигнал «Прикрийте мене», щоб показати, що він готовий діяти.
- Передовий боєць каже «Готовий» бійцю відразу за собою, щоб показати, що він зайняв позицію.
- Замикаючий боєць починає рух, обираючи ТМП.
- Передовий боєць відкриває вогонь на придушення противника за потреби.
- Щойно замикаючий боєць проходить повз передового, він повинен зайняти позицію, що дозволить йому оцінити потенційні позиції попереду.
- Цей цикл продовжується, поки пара не досягне точки призначення. Якщо поле бою є досить великим, потрібно продумати зупинки для відпочинку і пиття.

Вогонь і маневр — основа наступу.

Якщо пара людей в атаці ефективніша за одного бійця, то відділення або взводи будуть ще серйознішим

інструментом. Зрозуміло, що це приклад побудови складного організму з простих частин. Пам'ятайте, що треба добитися того, щоб усі бійці діяли задля однієї мети.

МАНЕВРИ ВІДДІЛЕНЬ

Коли взвод пересувається під вогнем, його відділення діятимуть практично так само, як пари, згадані вище. Одне відділення буде вести вогонь на придушення ворожої позиції — інтенсивний і точний. Інше відділення рухатиметься вперед, використовуючи найбільш прийнятну ТМП і найбільш прихований від спостерігачів противника маршрут. Коли це відділення досягає визначеної проміжної цілі атаки, воно починає вести вогонь на придушення, а інше відділення рухається вперед.

Цей процес продовжується, поки взвод не досягне визначеної цілі або до моменту, коли буде віддано наказ про рішучу атаку позиції противника. Є три небезпечні помилки, які можна зробити в процесі:

- Втрата контролю за зброєю
- Скупчення
- Оглядання

Втрата контролю за зброєю означає, що під час руху вперед у парі чи відділенням бійці втрачають контроль над тим, куди спрямовано їхню зброю. Інтенсивний бій вимагає серйозного підходу до «дисципліни прицілювання». Кожен боець відповідальний за те, щоб його зброя була постійно спрямована на противника.

Є тенденція до скупчення людей у центрі фронту наступу. Бійці, розуміючи небезпеку, що їм загрожує,

скупчуватимуться в проміжних пунктах, де можна знайти укриття. Це означає, що фланги і тил буде відкрито, що становить серйозну небезпеку. Тому командир відділення має визначити сектор для наступу кожному бійцю і стежити за виконанням вказівок. Кожен борець повинен знати своє місце в наступі й знати сусідів ліворуч і праворуч.

Оглядання вживають на позначення звички військ оглядатися через плече на товаришів, що йдуть за ними. В принципі, така звичка допомагає передаванню сигналів між членами підрозділу.

Однак, ведучи вогонь на придушення, критично важливо спостерігати за противником. А це неможливо робити ефективно, якщо бійці постійно оглядаються на інших. З цією звичкою мають боротися командири відділень і взводів. Тільки так можна досягти високої ефективності вогню на придушення.

Висновки

Поза демонстраціями і навчальними боями строго дотримання ТМП не має значення. ТМП мають дозволити вам маневрувати в небезпечній ситуації. Ціль (на відміну від точки зору сержанта в навчальному центрі) полягає не в тому, щоб виснажити вас. Слід бути готовим поєднувати техніки, діючи в парі, відділенням чи взводом, щоб уберегтися від вогню противника і зберегти сили. Не лінуйтеся. Це може вбити!*

---

* Навчаючи тактичних маневрів піхоти, бійців привчають голосом попереджати інших про свої дії. Наприклад, рухаючись у парах, один завжди каже «Держу!», і, лише почувши це, напарник починає рух, вимовляючи «Пішов!». Прикриття і рух чергуються, і сусіди постійно поінформовані. Не почувши, що тебе прикривають (немає сигналу «Держу!»), напарник не починає руху! — *Прим. наук. ред.*

Індивідуальна навичка піхотинця № 4

ОБЛАШТУВАННЯ БОЙОВИХ ПОЗИЦІЙ

Ще одна навичка з оманливою назвою. Йдеться не про пози в рукопашному бою і не про обеззброєння противника з ножем. Натомість ми обговорюватимемо ями в землі. Вочевидь неромантичний предмет, але куди більш корисний на полі бою, ніж мачистські рукопашні нісенітниці.

«Ями в землі» — те, що ми називаємо бойовими позиціями, дають певний захист від куль і снарядів, які постійно літають над полем бою. Очевидно, що поки ви сидите в ямі, єдиний спосіб уразити вас — це пробити певну кількість землі.

Важливими винятками з вищенаведеного правила є важкий кулемет, який може пробити до 4,5 метра ґрунту, і реактивні протитанкові гранати. Інші зразки піхотної зброї не можуть завдати шкоди людям в укриттях. Фактично солдатам противника доведеться влучити вам у голову.

Розуміння того, що ворог повинен влучити вам у голову, змусить будь-яку психічно здорову людину задуматися, перш ніж показувати голову і плечі над бруствером, щоб вести вогонь по противнику. Але пам'ятайте: ворог у наступі змушений підставляти під вогонь все своє тіло, тимчасом як ви покажете лише незначну частину свого. Простіше кажучи, наступ у повний зріст, який робить вас відкритим для спостереження і вогню ворога — найгірша робота на полі бою. З іншого боку, сидіти в ямі і стріляти по солдатах, які вас атакують, — чи не найкращий варіант. Ось тому солдати копають ями по всьому Божому світу.

Далі викладено кілька прикладів організації бойових позицій для пар. Ми розглянемо, як їх створюють і за яких обставин використовують.

БАРИКАДА

Найпростіший варіант бойової позиції, який захищає тільки фронт підрозділу. Найчастіше її роблять із мішків з піском, але є місце для винахідливості: в хід може йти каміння, колоди (від 20 сантиметрів завтовшки), які треба потім укріпити землею і дерном. Мінімальна товщина барикади біля вершини — 50 сантиметрів і 60 сантиметрів — біля основи (простіше кажучи, два мішки).

Вигляд у розрізі

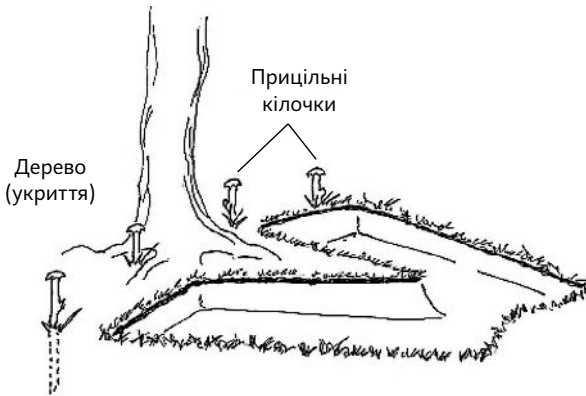

Потрібно також замаскувати барикаду, щоб її не було видно з відстані у 35 метрів. Цього можна досягти, помістивши 15–20-сантиметрові шматки дерну на фронтальну і флангові частини барикади. Якщо дерну немає, використайте потрібну кількість листя, гілок, піску або снігу. Очевидно, що збирати матеріал для маскування треба позаду позиції.

ІМПРОВІЗОВАНА ПОЗИЦІЯ

Цей тип позиції призначено для тимчасового використання. Її створюють з метою прикрити бійця від спостереження з відстані 35 метрів.

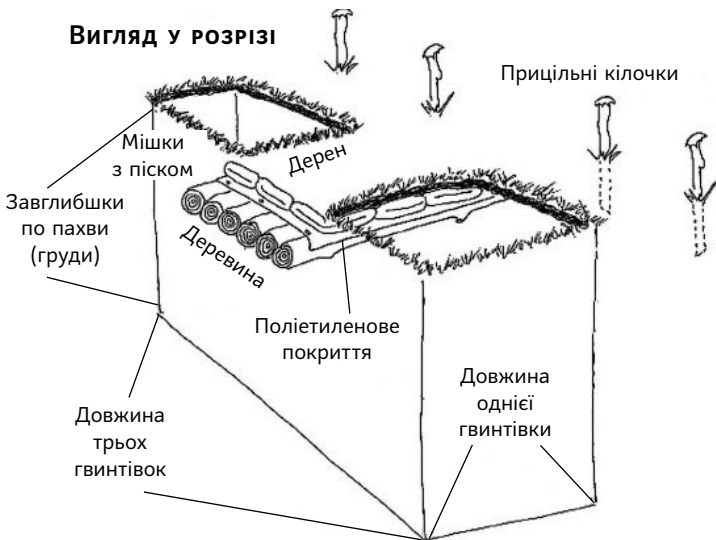
- Створіть позицію для двох бійців за перешкодою (наприклад за деревом)
- Розміри позиції — приблизно 70 сантиметрів завширшки і 30 сантиметрів завглибшки, довжину треба визначати залежно від зросту бійця.
- Позиція повинна мати форму літери «V», якщо дивитися на неї згори, так щоб ноги обох бійців були поруч. Це дозволить їм подавати сигнали поштовхом ноги.

УДОСКОНАЛЕНА ПОЗИЦІЯ

Без парапетів (великих земляних валів) ця позиція розташована на рівні ґрунту. Це дозволяє вам отримати положення, яке не лише важко помітити, але й дуже складно уразити вогнем РПГ, оскільки реактивний снаряд потребує стінки, об яку може здетонувати, тому гранати пройдуть над вами. Як побудувати таку позицію?

- Знайдіть місце, розташоване на одному рівні з фронтом очікуваної атаки або вище.
- Розміри позиції — приблизно 90 сантиметрів завдовжки, 270 сантиметрів завширшки і до рівня пахв завглибшки для кожного бійця. Це значить, що один край позиції може бути глибшим за інший, залежно від зросту бійців.
- Землю, викопану в місці розташування позиції, треба виносити подалі, щоб свіжовикопана земля не видавала розташування бійців.
- Перед центром позиції і позаду нього викопайте платформу 90 сантиметрів завдовжки і 50 сантиметрів завглибшки. Ця платформа буде основою для перекриття.
- Побудуйте перекриття, використовуючи щонайменше 50 сантиметрів свіжоспиляних колод, брезенту і мішків з піском.
- Використайте не менш як 15 сантиметрів дереву чи іншого матеріалу, щоб замаскувати перекриття.
- Позиція має скидатися згори на дві квадратні ями.

Таку позицію можна додатково обладнати парапетами з флангів і тилу, отже, її буде важче замаскувати і вона буде більш вразливою до обстрілу РПГ. Щоправда, така модифікація створить додатковий захист для стрільців, які ведуть вогонь з неї. Із цієї причини позиція з парапетами є набагато ефективнішою для довготермінової оборони, у якій буде використано важку зброю (танки, артилерія). Якщо танк веде вогонь поверх вашої позиції, парапети нададуть захист від дульних газів, які можуть завдати серйозних травм бійцям*.

---

* Командир повинен чітко спланувати облаштування бойових позицій, враховуючи те, що вони мають забезпечувати ефективні дії всього підрозділу, а не лише індивідуальні дії піхотинця. — *Прим. наук. ред.*

Індивідуальна навичка піхотинця № 5

ОРІЄНТУВАННЯ НА МІСЦЕВОСТІ

Насамперед варто зазначити, що цей розділ розповідає лише про найбільш базові навички орієнтування на суші. Орієнтування на суші — фундаментальна особиста навичка. Тут вміщено лише базові знання про предмет, які треба постійно вдосконалювати та поглиблювати і періодично практикувати.

КАРТА

Почнемо з топографічної карти. Насправді існує декілька типів карт. Ви, очевидно, помічали різницю між туристичною картою та автомобільним атласом.

Топографічні карти дають нам інформацію, необхідну для руху по місцевості з компасом. Ці карти подають відображення деталей місцевості «з висоти пташиного польоту».

КОЛЬОРИ

Передусім увагу привертає розмаїття кольорів карти. Є п'ять основних і три додаткових кольори. Почнімо з кольорів, оскільки для розуміння карти слід знати, що вони означають.

П'ять основних кольорів

Зелений — позначає території зі значною рослинністю, наприклад ліс. Зазвичай надійний орієнтир.

Блакитний — позначає водойми. Надійний орієнтир, але малі водойми можуть пересихати, а в дощ розливатися.

Чорний — штучні об'єкти, створені людиною. Будівлі і споруди, дороги.

Червоний — позначає дороги і шосе. Дуже надійний орієнтир.

Коричневий — колір, який застосовують для позначення підйомів і спадів рельєфу з використанням контурних ліній. Дуже надійний.

Три другорядні кольори

Білий — позначає відкриту місцевість, ділянки з мінімальною кількістю рослинності. Ненадійний орієнтир.

Фіолетовий — позначає забудовану зону. Надійний орієнтир.

Жовтий — позначає заборонену для проходу зону. Дуже надійний.

ЗЕЛЕНИЙ

Зелений — значно надійніший колір. Позначає рослинність заввишки понад 6 метрів, тобто ліс. Неважко запам'ятати, але майте на увазі, що ваша карта може не відобразити результатів розчищення лісу, пожеж чи забудови, що могли перетворити ліс на щось зовсім інше. Не хвилюйтесь: зелений все-таки позначає ліс частіше, ніж білий позначає відкрите поле.

БЛАКИТНИЙ

Блакитний позначає воду. Варто пам'ятати, що блакитний струмок на карті може бути сезонним — тобто пересихати влітку. Дощовий сезон, навпаки, може створити на місцевості нові струмки і ставки, не позначені на карті. Просто майте на увазі, що вода стікає з височини, значить, у низині варто очікувати появи струмків у дощовий сезон.

ЧОРНИЙ

Об'єкти, створені людиною, позначають чорним кольором. Так позначають будівлі, такі як житлові будинки, школи, — маленькими прямокутниками з прапорцем, церкви — маленькими прямокутниками з хрестом і всі типи доріг та мостів. Варто пам'ятати про можливість того, що об'єктів уже немає там, де показує карта. Водночас дороги практично ніколи не щезають безслідно. Найімовірніше, на місцевості доріг буде більше, ніж на карті.

ЧЕРВОНИЙ

Червоний позначає основні дороги і шосе. Як правило, можна сміливо вірити карті: такі дороги залишаються на місці роками.

КОРИЧНЕВИЙ

Це дуже важливий колір. Коричневі лінії проходять по всій карті, якщо тільки ви не в голому степу, і показують зростання або зменшення висоти над рівнем моря. Ви можете зрозуміти, якою є точна відстань між лініями на карті з легенди. Зазвичай вона становить 6 або 7,5 метрів, часом — 10 або навіть 50 метрів. Тож якщо ви в низині й перед вами крутий пагорб заввишки 15 метрів, а ваша карта має крок у 6 метрів, ви побачите дві розташовані близько коричневих ліній.

Наостанок варто поговорити про менш значимі кольори. Значна частина вашої карти, найімовірніше, має *білий* колір. Білий вказує на рослинність невеликого розміру. Теоретично білий простір позначає поле, вкрите травою. Варто сказати, що дерева до шести метрів заввишки не будуть відображені на карті як ліс. Якщо взяти до уваги, що більшість топографічних карт оновлюють раз на 30 років, ви зрозумієте, що можете зіткнутися зі справжнім лісом попри те, що на карті місцевість залито білим кольором. Це доволі рідкісна ситуація, але не варто цілком покладатися на білу частину карти.

Фіолетовий позначає житлову забудову — міста і селища. Ці елементи ландшафту міняються доволі повільно. *Жовтий* — заборонені зони. Раціонально припустити, що на місцевості їх постараються позначити не менш точно, ніж на карті.

ЕЛЕМЕНТИ ЛАНДШАФТУ

Слід знати основні назви, позначення та фізичні властивості елементів ландшафту, бо, як ви скоро побачите, обрив виглядає значно загрозливіше, ніж із висоти пташиного польоту. Як і у випадку кольорів, є п'ять головних і три додаткові елементи ландшафту.

П'ять великих елементів ландшафту

Пагорб — форма рельєфу, що піднімається над навколишньою поверхнею, але лише на обмеженій площі.

Сідловина — два пагорби поряд, з долиною між ними.

Хребет — видовжене підвищення ландшафту.

Долина — частина ландшафту, яку з двох або трьох боків оточує вища поверхня.

Низина — частина ландшафту, оточена висотами з усіх боків.

ТРИ ДРІБНІ ЕЛЕМЕНТИ ЛАНДШАФТУ

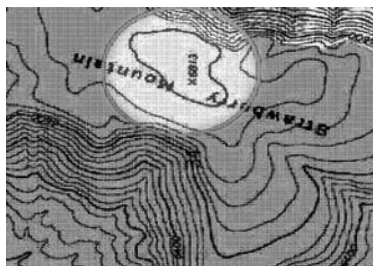
Відріг — маленький відрізок хребта, який відходить від нього вбік.

Видолинок — маленька долина між двох відрогів.

Обрив — місце, де різко спадає поверхня землі.

ПАГОРБ

Стоячи на вершині пагорба, видно, як поверхня землі знижується в чотирьох напрямках. Коли на карті коричневі контурні лінії оточують один маленький круг, це означає наявність пагорба. Найменший круг приблизно в центрі — це вершина пагорба. Якщо контурні лінії розташовані близько одна від одної — це крутий пагорб. Якщо контурні лінії далеко, то схили пагорба відносно пологі.

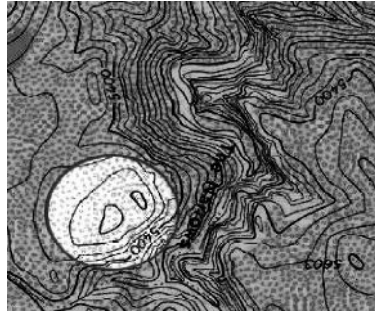
Світлий круг охоплює вершину пагорба. Зауважте, що відмітки висоти знижуються чимдалі від вершини.

СІДЛОВИНА

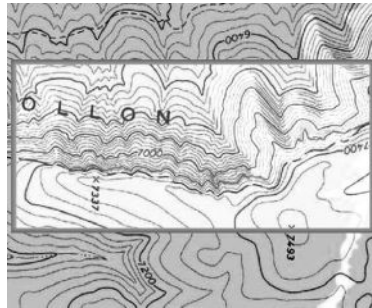
Стоячи в сідловині, ви побачите різке підвищення рівня поверхні з двох протилежних боків і різке зниження — з двох інших протилежних боків. На карті два маленькі кола всередині великого позначають сідловину. Малі кола — це вершини пагорбів з низиною між ними.

ХРЕБТИ

Стоячи на хребті, ви побачите різке зниження поверхні у двох напрямках, плавне зниження поверхні у третьому напрямку і підйом — у протилежному. На карті наявність хребта позначена кількома контурами, які йдуть від вершини пагорба у видовжених формах. Хребет — це височина, що йде від вершини пагорба і далі втрачає висоту над рівнем моря, хоча вздовж хребта можуть траплятися окремі висоти. Такий рельєф відображають на карті за допомогою контурних ліній, які розставлені порівняно далеко і йдуть від вершини пагорба, причому бокові поверхні хребта буде передано досить близько розташованими контурними лініями. Це можна пояснити тим, що висота хребта спадає плавно в поздовжньому напрямку і різко — по боках. Зауважте, що на хребті практично не буває води.

Світлий круг указує на сідловину. Зверніть увагу, що ці дві вершини пагорба мають спільний підйом.

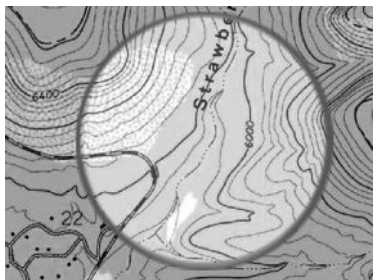

Цей хребет більше нагадує плато. Зверніть увагу, що числові позначки висот зменшуються, коли лінія контуру віддаляється від пагорба в центрі праворуч (7493).

Долина

Стоячи в долині, ви можете побачити підйом з двох чи трьох боків від вас і низину принаймні з одного боку. На карті присутність долини видає ряд паралельних контурних ліній між

висотами — такими як пагорби або хребти. На практиці по карті відрізнити долину від урвища важко, але досить надійним індикатором є наявність води. Якщо між цими контурними лініями є струмок чи річка, тоді це майже напевне долина. За відсутності води знайдіть на карті контурну лінію з позначенням висоти й оцініть, як змінюється висота. Якщо висота зростає з обох боків низини, тоді на карті точно долина.

Світлий круг на карті позначає долину. Зверніть увагу на переривчасту лінію, що позначає струмок, який пересихає. У долинах зазвичай є вода, тож це надійна ознака долини.

ОБРИВ

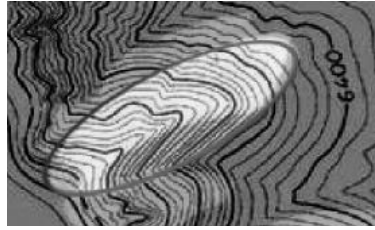
Ви знаєте, який вигляд має обрив: різка зміна висоти поверхні — від високої до малої. Коли на карті контурні лінії зливаються в одну, це означає наявність обриву. Якщо на карті ми маємо «крок» між контурними лініями, що дорівнює 6–7,5 метрів, то злиття двох ліній вказує на наявність обриву саме такої висоти. Щоб більше ліній, які зливаються разом, то вищий обрив. Чи можемо ми очікувати присутності води? Так, хоча і рідко. Вода, що падає з обриву, — це очевидний водоспад.

Обрив виділено колом. Зверніть увагу: лінії зливаються в одну поряд з руслом, прокладеним дощовою водою. Потоки часто спричиняються до виникнення обривів.

Відріг

Відріг виглядає як маленький хребет, що відходить від великого. На карті ви помітите чимало таких елементів. Відроги зазвичай мають ширину, не більшу за 10 метрів.

Світлим кругом виділено відріг. Це височина, що відходить від хребта. Вони, як правило, мають розмір, ледь достатній, щоб вишикувати відділення за лінією.

Видолинок

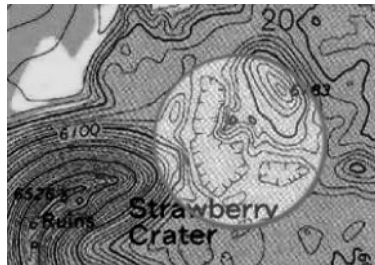
Видолинок виглядає як маленька долина — з висотами, які оточують її з трьох боків. На карті ви побачите маленький елемент рельєфу, подібний до долини між двох відрогів. Це видолинки. У видолинку може бути майже пересохлий струмок. Це особливо ймовірно в дощовий сезон. Видолинки зазвичай не ширші за 15 метрів у найнижчій частині.

Видолинки, подібні до того, який ми бачимо тут, — це низина між відрогами. Весь видолинок можна, як правило, контролювати з одного з відрогів.

Впадина

Стоячи у впадині, ви помітите різке підвищення поверхні в усіх чотирьох напрямках. На карті, коли контурна лінія утворює коло зі спрямованими всередину «зубцями»,

Впадини позначено світлим колом. Фон позначає кар'єр.

це означає, що на цьому місці є впадина. Впадини можуть утворюватися де завгодно, навіть на верхівках пагорбів, зазвичай у них стоїть вода. Навіть якщо на карті вода не позначена, у дощові періоди вона, найімовірніше, там буде. Деякі впадини оточені кручами. Будьте пильними, наближаючись до них у нічний час.

ЛЕГЕНДА

Велика частина інформації міститься в легенді карти, що зазвичай розміщується у правому нижньому її кутку та в центрі біля нижнього краю. Для наших цілей важливими є лише контурні інтервали, вимірювальна діаграма і діаграма нахилу.

КОНТУРНІ ІНТЕРВАЛИ

Кожна контурна лінія позначає підвищення. Інтервал, визначена різниця висоти місцевості між лініями, буде меншим у більш рівнинній місцевості та більшим у гористій. У легенді буде зазначено інтервал між будь-якими двома коричневими контурними лініями. Зверніть увагу, що також є темніші коричневі контурні лінії — це базові контурні лінії, які вказують на регулярні зміни рівня місцевості та висоту.

Контурна лінія — позначає постійне підвищення місцевості, показуючи низькі та високі її точки.

Базова контурна лінія — виділена темним контурна лінія, що має число, яке вказує на рівень підвищення.

Контурний інтервал — різниця рівнів підвищення місцевості, які позначаються контурними лініями.

Коли контурні лінії збігаються в одну, це означає різке підняття місцевості. Коли контурні лінії розташовані на значній відстані одна від одної, це свідчить про поступове зниження рівня місцевості. Зазвичай на місцевості, що знижується поступово, маневрувати легше, аніж на місцевості, що різко йде вгору.

ВИМІРЮВАЛЬНА ДІАГРАМА

Для того щоб орієнтуватися на місцевості, вам необхідно вміти вимірювати відстані на ній. Щоб допомогти вам у цьому, у легенді карти є вимірювальна діаграма. У центрі біля нижнього краю карти ви побачите поруч три стовпчики. Вони позначають милі, кілометри та морські милі. Ми не будемо витрачати час на морські милі, адже ми не у човні чи гелікоптері.

Одна половина стовпчика однотонна, інша — розділена чорними й білими позначками відстані. Наприклад, стовпчик розділений на чверті милі (одна четверта, половина, три четверті), доки не утвориться ціла миля. Отже, стовпчик позначає відстань у дві милі. Так само кілометровий стовпчик позначає відстань у два кілометри, один кілометр розділено на частини у 100 метрів кожна. Зверніть увагу, що між двома стовпчиками є спільна точка розділення: чверть милі дорівнює 400 метрів, пів милі дорівнюють 800 метрів тощо.

Щоб приблизно визначити, скільки вам доведеться пройти, просто намалюйте на окремому аркуші лінію, що з'єднуватиме точку, з якої ви йдете, та точку прибуття. Тоді виміряйте цю лінію за графіком. Готово! Майте на увазі, що ця відстань все-таки є приблизною. Якщо ви перебуваєте на рівнинній місцевості, вона буде доволі близькою до реальної. Якщо ж ви перетинаєте гористу місцевість, вона може значно відрізнятись.

Уявіть, що ви нанесли лінію завдовжки в один кілометр. Тепер уявіть, що ваш маршрут пролягає через гори. Вони

приблизно мають форму трикутника. Оскільки ви нанесли маршрут на плоский папір, то виміряли лише довжину нижньої сторони цього трикутника. Вам же доведеться піднятися по одній стороні трикутника — ой, тобто гори — і спуститися по іншій. Тож вам доведеться пройти двома сторонами трикутника. А ми всі знаємо, що довжина двох сторін трикутника більша від довжини однієї. Тому, вимірюючи відстань на гористій місцевості, враховуйте ці підйоми та спуски.

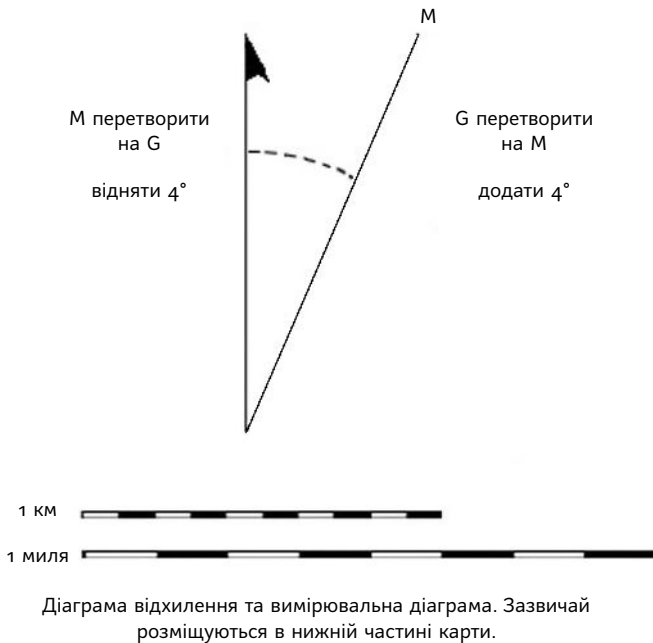
ДІАГРАМА ВІДХИЛЕННЯ

Тепер нам потрібно визначити, як знаходити північ. «А що, на компасі більш ніж одна північ?» — запитаєте ви. Дійсно, ні. Але карта — це зовсім інша справа. На діаграмі відхилення внизу карти ви знайдете північний магнітний полюс, квазіпівніч та географічну північ. Для наших цілей географічна північ не потрібна. Вона певним чином стоїть зірок і справді розташована на півночі, але для визначення відстані на карті абсолютно непридатна. Крім того, ви достатньо намучитеся і з двома іншими.

Квазіпівніч «має справу» з краєм вашої карти. Усі карти зорієнтовані на північ, тобто верхня частина карти відповідає квазіпівночі. З якоїсь незрозумілої причини насправді це не північ. Зараз можна було б довго розповідати вам, чому це саме так, але я сам до кінця цього не зрозумів, тож досить сказати, що оскільки карта «плоска», а Земля — ні, то квазіпівніч не є достатньо хорошим орієнтиром. З іншого боку, вона дійсно розташована доволі близько до півночі та підійде для приблизного орієнтування.

Північний магнітний полюс є умовною точкою, до якої «притягується» магнітна стрілка, і не збігається з географічною північчю. Тож північ у вашому компасі — це не зовсім точна північ. Але навігаційні задачі розв'язувати дозволяє.

Якщо зараз ви почуваетесь дещо розгублено, я розумію. Але повірте, використовуючи ці два визначення півночі, ви зможете навчитись орієнтуватися настільки точно, що з тисячі метрів улучите в дошку паркана. Чесно.

ПЕРЕТВОРЕННЯ

Якщо хочете визначити, як азимут (напрямок) на вашому компасі виглядає на карті, вам доведеться перевести магнітний азимут у дирекційний. Так само, якщо ви хочете дізнатись, який магнітний пеленг (іще одне слово, що позначає напрямок) вибрати з прокладеного на карті азимута, вам доведеться перетворити дирекційний азимут у магнітний. Заплуталися? Ми пробіжимося

по цьому доволі швидко, тож випийте аспірину і продовжуйте читати.

Насправді це дуже просто, і якщо ви це так і сприйматимете, то розберетеся в усьому набагато швидше. Перетворення дирекційного азимута на магнітний (з карти на компас) означає додавання або віднімання кута в діаграмі орієнтування. Кут завжди вказують цілим числом. Наприклад, кут має 4° (чотири градуси). Лінія на діаграмі відхилення, що вказує прямо на верхню частину карти, це завжди квазіпівніч. Якщо магнітний полюс на діаграмі відхилення вказує правіше від квазіпівночі (як, наприклад, у більшій частині Північної Америки), то вам треба додати цей кут:

$$\text{Дирекційний азимут} + 4^\circ = \text{магнітний азимут}$$

Якщо на діаграмі відхилення магнітний полюс вказує лівіше від квазіпівночі (як у більшій частині Європи), то вам треба відняти цей кут:

$$\text{Дирекційний азимут} - 4^\circ = \text{магнітний азимут}$$

Перетворення магнітного азимута на дирекційний (з компаса в карту) означає протилежну дію. У Північній Америці північний магнітний полюс зазвичай вказує «правіше» від квазіпівночі. Щоб здійснити перетворення магнітного азимута на дирекційний, вам потрібно відняти такий самий кут:

$$\text{Магнітний азимут} - 4^\circ = \text{дирекційний азимут}$$

У Європі магнітний полюс зазвичай вказує лівіше від квазіпівночі. Знову ж таки, щоб перетворити магнітний азимут на дирекційний, треба додати цей кут:

Магнітний азимут $+ 4^\circ =$ дирекційний азимут

Будь ласка, запам'ятате, що кут 4° ми використовували лише як приклад. Кут відрізнятиметься залежно від кута вашого розташування відносно Гудзонової затоки (положення магнітного полюса) та квазіпівночі. Не потрібно запам'ятовувати, де розташована Гудзонова затока — кут позначений у діаграмі відхилення. Знову ж таки, не потрібно нічого ускладнювати: усе це доволі просто.

Прокладання курсу

Для того щоб прокласти курс, потрібні такі інструменти: гострий олівець, транспорир і карта. Також вам знадобиться наступна інформація: розташування на карті вашого вихідного пункту (ВП) і пункту призначення (ПП).

Прокладання

За допомогою свого гострого олівця поставте маленьку крапку в тому місці карти, де розташовано ваш ВП. Так само позначте ПП. Тепер за допомогою прямої сторони транспортира проведіть між ними пряму лінію. Зробіть її достатньо довгою, по всій довжині прямої сторони транспортира, навіть якщо вона йде далеко поза точку призначення.

Розташуйте транспорир таким чином, щоб його центр був у ВП, і поверніть його так, щоб 0° указував на верхній край карти (таким чином, він збігатиметься із квазіпівніччю). Ви помітите, що лінія, яку ви провели, збігається з певним числом на транспортирі. Це ваш дирекційний азимут! Досить просто, чи не так?

ВИМІРЮВАННЯ

Якщо хочете визначити відстань, яку вам доведеться подолати від ВП до ПП, просто проведіть лінію між ними на папері (або скористайтеся позначками поділу на транспортірі). Далі виміряйте цю лінію на вимірювальній діаграмі в центрі нижнього краю карти.

ПЕРЕТВОРЕННЯ

Визначте кут відхилення на діаграмі в нижній частині карти. Визначивши його величину, додайте її до дирекційного азимута, якщо магнітний полюс вказує праворуч на діаграмі, або відніміть його від дирекційного азимута, якщо магнітний полюс вказує лівіше. Тепер ви знаєте, який азимут обрати на компасі. Скажіть собі, що ви молодець: ви щойно проклали курс!

ЗВОРОТНИЙ АЗИМУТ

Тепер, коли ви освоїли це перетворення, спробуйте виконати його навпаки. Прокладімо зворотний азимут — від ПП до ВП. Спочатку згадайте, що на вашому компасі — точно 360° . Тепер, якщо ваш магнітний азимут менший за 180° , додайте 180° до вашого магнітного азимута, щоб визначити зворотний азимут. Наприклад:

Магнітний азимут $145^\circ + 180^\circ =$ зворотний азимут 325°

Якщо ваш початковий магнітний азимут більший за 180° , відніміть 180° від нього, щоб визначити зворотний азимут. Наприклад:

Магнітний азимут $270^\circ - 180^\circ =$ зворотний азимут 90°

Тепер, хай би яким був ваш зворотний азимут, відніміть від нього кут відхилення, якщо північний магнітний полюс вказує праворуч від квазіпівночі, або додайте кут відхилення, якщо північний магнітний полюс вказує лівіше від квазіпівночі. Число, яке ви отримаєте, — це ваш зворотний азимут для прокладання маршруту на карті. Звісно, це лише простенька вправа, адже ви вже проклали свій курс на карті, пам'ятаєте?

Щоб перевірити отриманий результат, розташуйте центр транспортира на ПП і поверніть таким чином, щоб відмітка 0° вказувала на верхній край сторінки. Ви помітите, що лінія, яку ви провели, проходить під транспортиром на певній відмітці. Цей зворотний азимут повинен дорівнювати зворотному азимуту, який ви обчислили, перетворивши магнітний у дирекційний. Збігається?

Якщо ви зрозуміли, як це робити, вам залишається тільки повторити ці вправи знову і знову, поки не прокладе-те курс через усю карту. Тепер, здається, ви готові переходити до компаса.

Компас

Для наших цілей підійде лінзовий військовий компас. Є надзвичайно багато типів компасів, і хоча кожен з них має свої переваги, лінзовий військовий компас найкраще підходить для пішого орієнтування на суші. Цей компас має дві системи поділу: у тисячних (мілірадіанах) і в градусах.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ

Градуси позначені на внутрішньому колі компаса (зазвичай червоним). Компас має 360° , кожна поділка дорівнює 5° , цифрами відмічено кожні 20° . Тисячні позначені по зовнішньому колу компаса (зазвичай чорним). Компас має 6400 тисячних, кожна поділка дорівнює 20 тисячним, цифрами відмічено кожні 200 тисячних. Тисячні є більш точними, що, звичайно, добре, якщо ви збираєтеся прицільно стріляти, але не важливі в процесі пішого орієнтування. Тому ми користуватимемося градусами. Зверніть увагу, що внутрішній диск компаса — той, на якому вказані цифри і є велика зелена стрілка — крутиться. Так відбувається тому, що це магнітний компас. Так, його стрілка націлена на північ і притягується до великих мінеральних покладів у Гудзоновій затоці північніше Канади. А це досить близько до Північного полюса для того, щоб можна було зорієнтуватися, чи не так?

Ви також можете помітити, що на кільці оправы повертаються дві кумедні жовті смужки на склі. Ви використовуватиме довшу як швидкий довідковий маркер.

Також зверніть увагу, що коли ви притискаєте окуляр до скляної поверхні, плаваючий диск уже не рухається вільно. Так і має бути: окуляр металевий, а диск магнітний. Із цього зрозуміло, що не варто класти металеві предмети близько до компаса в той час, коли ви ним користуєтеся. Ствол вашої гвинтівки, наприклад, може збити компас із курсу.

ПРОКЛАДАННЯ КУРСУ

Прокласти курс — значить спланувати, тобто вирахувати дистанцію, яку вам доведеться подолати сушею. Ви вже навчилися прокладати курс на карті. Тепер ми сконцентруємося на прокладанні курсу за компасом. Ви маєте

спрямувати компас на визначену точку на горизонті, щоб отримати показники. Є два способи, як треба тримати компас і знімати показники.

Щокою до руки

Відкиньте кришку компаса вверх так, щоб вона була приблизно під кутом 90° від циферблата. Тоді встановіть окуляр під кутом приблизно 60° від циферблата. Розташуйте великий палець ведучої руки в кільці оправы та стисніть пальці в кулак. Тепер, якщо піднести кулак до щоки біля ведучого ока, ви в правильній позиції.

Зверніть увагу, що на окулярі є маленька вертикальна насічка. Вона збігається з вертикальним дротом у центрі квадратного вікна кришки компаса. Цікаво, чи не так? Якби ви спробували сумістити цей центральний дріт із якимось орієнтиром на поверхні, наприклад деревом або вікном будинку на відстані, скажімо, 200 метрів, ви помітили б, що, якщо подивитися через кругле віконце окуляра, то можна побачити червоні позначки градусів. Знаєте що? Ви щойно встановили напрямок згідно з правилами навігації.

Центральний хват

Наступний спосіб менш точний, але дозволяє швидше визначити напрямок. Відкрийте повністю кришку компаса (на 180°) та окуляр (на 90°).

Покрутіть кільце оправы, поки довга жовта лінія не зрівняється з прицільним дротом у кришці компаса. Повертаючи компас, укажіть цією лінією, встановленою напроти прицільного дроту, в напрямку певного орієнтира на місцевості. Завмерши на мить, прочитайте червону цифру під довгою жовтою лінією. Це і є ваш навігаційний напрямок.

Щоб перевірити точність методу центрального хвату, просто оберіть інший орієнтир. Визначте напрямок центральним хватом, а потім — методом «до щоки» як більш точним. Якщо відхилення складатиме 5 відсотків (18 градусів) або менше, вимірювання за цим методом буде прийнятним для відстані у чверть милі (400 метрів). Здолавши цю відстань, ви відхилитесь від орієнтира не більш ніж на 20 метрів ліворуч чи праворуч. Але такий курс, на 400 метрів, зазвичай прокладається через відкриті місцевості або від однієї вершини гори до іншої.

В умовах щільної рослинності ви прокладатимете курс що кілька метрів.

ПОПЕРЕДНЕ ВСТАНОВЛЕННЯ НАПРЯМКУ

Напрямок — це число в градусах, яке ви можете побачити під вказівною лінією на склі компаса (на 12-й годині за методом годинника). Можна попередньо встановити цей

напрямок за допомогою жовтої лінії, покрутивши кільце оправи. Отже, знову дивимось на число під вказівною лінією. Тримаємо компас так, щоб напрямок (число, яке ми щойно побачили) постійно вказував на 12-ту годину. Зауважте, що прицільний дріт також вказує в напрямку 12-ї години. Крутимо кільце оправи, поки довга жовта лінія не зрівняється з великою зеленою стрілкою.

Зелена стрілка рухається вільно, а довга жовта лінія нанесена на скляну поверхню компаса. Сумістивши зелену стрілку та жовту лінію, отримуємо напрямок на 12-й годині. А прицільний дріт укаже в напрямку прокладеного курсу.

Увага: не йдіть за зеленою стрілкою і жовтою лінією — вони вказують на північ. А прицільний дріт вказує на ваш напрямок.

НАВІГАЦІЯ (ОРІЄНТУВАННЯ)

У цьому розділі ви знайдете поради, як перетинати місцевість, залишаючись на прокладеному курсі. Для цього є два загально визнані способи: числення координат (числення шляху) та прив'язка до місцевості.

Досвідчений орієнтувальник використовує комбінацію із цих двох способів, але я розповім про кожний окремо.

ЧИСЛЕННЯ КООРДИНАТ

Це метод, що полягає у визначенні поточного місцезнаходження рухомого об'єкта за вихідними початковими координатами і параметрами руху. Напрямки визначаються за компасом способом «до щоки» або «центральный хват». Для того щоб вимірювати пройдену відстань, треба знати довжину кроку та вести лік ходи.

Лік ходи

Знайдіть вже виміряну дистанцію у 100 метрів. Це може бути, наприклад, довжина футбольного поля — вона якраз дорівнює 100 метрів. Або самі відміряйте 100 метрів на полі. Потім вирушайте звичною ходою вздовж цієї дистанції, рахуючи кроки.

Можете рахувати кроки лише лівою ногою. Це полегшує задачу, тому що рахувати доведеться вдвічі менше. Відміряйте 100 метрів кроками принаймні двічі. Потім додайте обидва результати і поділіть на два. Отримане число буде вашою середньою кількістю кроків на дистанції у 100 метрів.

Хода може відрізнятись у різних людей, але в середньому для особи зростом у 6 футів (1,83 метра) нормою є від 55 до 65 кроків на 100 метрів. Якщо Ви нарахували значно більше кроків, упевніться, що рахуєте лише кроки лівою ногою! Якщо значно менше, зав'яжіть очі (перевірте, щоб на шляху не було нічого небезпечного і ви не зламали собі шию). Із зав'язаними очима ви будете робити кроки ретельніше. В результаті довжина кроку зменшиться, а лік ходи зросте.

ЛІЧБА КРОКІВ

Лічба кроків — це оцінка пройденої відстані. Це легко. Наприклад, ваш темп дорівнює 65, тобто кожні 65 кроків — це 100 метрів подоланої дистанції. Потрібно якось відмічати ці 100 метрів. Не надійтеся на вашу пам'ять або пальці. Коли почнеться стрільба, пальці працюватимуть зі зброєю, а мозок буде зайнятий лише плануванням дій для виживання — лічба зіб'ється.

Щоб лічити ходу, купіть польовий крокомір або зробіть його самі. Польовий крокомір — це простий шнурок, на який тісно насаджено не менш ніж десять кульок. Що 100 метрів потрібно пересувати вгору одну кульку. Щойно всі кульки опинилися у верхній позиції (1000 метрів), знову зсуваємо їх униз і починаємо відлік нової дистанції. Тепер треба лічити пройдені кілометри. Ви можете робити це, вдосконаливши ваш польовий крокомір.

Є також інші способи лічити ходу: можна просто перекидати камінці з однієї кишені в іншу або закріпити на одязі шнурок і зав'язувати на ньому вузли — примітивно, але дієво.

ПЕРЕШКОДИ

Усе, що заважає вам йти прямо за курсом, є перешкодою. Це можуть бути колючі кущі, круча, озеро або навіть велике відкрите поле... небезпечна зона. Зараз ми розглянемо, як оминати ці перешкоди способом числення координат.

Якщо маємо справу з малими перешкодами, такими як колючі кущі або повалені дерева, треба, не втрачаючи свого орієнтира, просто зміститись убік. Щоб не збиватися з курсу, щоразу чергуйте зміщення ліворуч і праворуч. Не витрачайте зусиль, щоб запам'ятати, яка перешкода була більшою, — лише ліворуч чи праворуч. Наприкінці це не матиме значення.

У разі великої перешкоди, як-от велике озеро або небезпечна відкрита місцевість, виміряйте азимут до орієнтира на дальній стороні перешкоди, максимально наближеного до лінії прокладеного курсу. Оцініть приблизну відстань від вас до орієнтира і додайте до кількості кроків. Тепер можете безпечно маневрувати, оминаючи перешкоду, доки не досягнете орієнтира, а досягнувши, заміряйте напрямок та кількість кроків — і вперед!

Іноді ми натрапляємо на дуже великі перешкоди, де протилежний бік побачити неможливо, наприклад у болотистій або гірській місцевості. У цьому разі ми використовуємо «метод коробки». Він полягає в тому, що ви маєте здогадатися, з якого боку, лівого чи правого, легше оминати цю перешкоду (у цьому допомагає карта):

1. Зверніть на 90° ліворуч чи праворуч і почніть вторинний лік ходи, щоб знати, як далеко ви пройшли, аби оминати перешкоду. Не додавайте цей лік до раніше прокладеного курсу.
2. Коли ви відійшли від перешкоди, поверніть на 90° у зворотному напрямку, щоб повернутися на прокладений азимут. Додайте цей лік ходи до раніше прокладеного курсу.
3. Коли ви упевнитесь, що оминули перешкоду — а перешкоди зазвичай мають більш ніж одну сторону, — повторіть попередній поворот у 90° і відніміть дистанцію вторинного ліку ходи. І знову ж таки, не додавайте цей лік до первинного.
4. На цей момент ви мали опинитися на протилежному боці перешкоди. Щоб оминати її, ви пройшли маршрутом, що нагадує «коробку». Тепер можете відновити первинний азимут і продовжити за первинним ліком ходи.

Ось і все щодо методу «числення координат». Ви просто пересуваєтеся від точки до точки вздовж прокладеного курсу, використовуючи видимі орієнтири. Щойно здолали відповідну відстань, шукайте вашу ціль.

Припустімо, ви збилися з курсу ліворуч чи праворуч. Це дуже ймовірна ситуація, якщо ви перетинаєте великі відстані, скажімо, кілька кілометрів. Щоб знайти ціль, залиште партнера в кінцевому пункті й почніть рухатися колами навкруги нього. Використовуйте 10-метрові кола у щільній рослинності або 50-метрові — на відкритій місцевості. Продовжуйте пересуватися по спіралі у напрямку назовні, поки не знайдете вашу ціль.

Прив'язка до місцевості

Узагалі на місцевості можна орієнтуватися й без компаса, але я не раджу. Досвідчений орієнтувальник з картою знайде курс, визначивши північ, зорієнтувавшись на місцевості й хоча б приблизно знаючи подолану відстань.

По-перше, визначте ваше місцезнаходження на карті. Для цього є багато способів. Я, наприклад, шукаю поглядом найбільш примітну висоту (будівлю) навкруги, а потім намагаюся знайти її на мапі. Оцінюю відстань і напрямок від висоти (будівлі) та знаходжу ознаки того місця, де я перебуваю. Ось ви і визначили своє місцезнаходження на карті. Як варіант, можна шукати великі магістралі.

Визначення напрямку

Визначити напрямок — це знайти на місцевості, де північ, а потім зорієнтуватися на мапі. Якщо є компас, то це просто. Якщо ні, то доведеться проявляти кмітливість.

Наприклад, сонце — встає на сході, а сідає на заході. Отже, якщо вранці стати правим боком до сонця, ви будете дивитися на північ. Увечері ви дивитиметесь на північ,

якщо станете лівим боком до сонця. У будь-якому разі чотири основні сторони світу легко визначити обертанням на 90 градусів, а проміжні чотири сторони (північний схід, південний схід, південний захід, північний захід) — скорочуючи ці рухи приблизно навпіл.

Посеред дня визначатися за сонцем складніше. Сонце прямо над головою, тож вищенаведеним способом визначити північ, схід чи захід проблематично. Тому спробуйте таке: встромляємо палку в землю і лівою ногою відмічаємо місце, де закінчується тінь (або чимсь іншим), і пам'ятаємо, що це була ліва нога. Потім чекаємо хвилин двадцять, ставимо праву ногу в кінці тіні — і ми дивимось на північ.

Уночі використовуємо Полярну зірку як орієнтир (міститься в сузір'ї Великої Ведмедиці). Це, звісно, не найнижча зірка на горизонті, але єдина, що залишається на місці впродовж ночі. А втім, краще мати компас, бо погодні умови можуть сильно ускладнити орієнтування за цими ознаками.

ПЕРЕСУВАННЯ МІСЦЕВІСТЮ

Раніше ми вже обговорювали п'ять великих і три дрібні елементи рельєфу. Дослідіть місцевість навкруги та попрактикуйтесь правильно визначати характеристики різних елементів рельєфу. Якщо ви можете розрізняти елементи за їхніми характеристиками (хребет, наприклад, визначається за різким зниженням поверхні у двох напрямках, плавним зниженням поверхні в одному напрямку і підйомом — в іншому), то ви напевно впізнаєте їх, проходячи повз.

Принцип методу «прив'язки до місцевості» полягає у здатності визначати подолану відстань і загальний напрямок (оскільки йдеться про пересування не за дійсним азимутом) на карті за елементами рельєфу, який ви

перетинаєте. Цей метод включає також штучні елементи рельєфу, хоча це вважається поганим тоном з точки зору «чесного» орієнтування. Ідеться про те, що, проходячи біля дороги, мосту або високої будівлі, ви знаходите їх на карті, перевіряєте напрямок та лік ходи — тобто дієте так само, як якби перед вами був обрив, сідловина або пагорб.

Уміння користуватися прив'язкою до місцевості є хоча й дуже важливою навичкою, але не має належної точності. Правду кажучи, в ньому більше від мистецтва, ніж від науки. Воно вимагає вміння просторової візуалізації місцевості. Це вміння розвивається під час орієнтування за численням координат. І коли обидва методи орієнтування доповнюються ще й вмінням правильно читати карту, то результати вражають. Але це справа практики.

Чого ми навчилися

Спочатку я не планував додавати ніяких повчальних історій у розділ особистих навичок, але ця історія варта того.

Літньої ночі 1986 року загін із 12 бійців 1-го батальйону 17-го полку 2-ї піхотної дивізії Армії США вийшов із ПБ до можливого місця розташування засідки, яке було виявлено розвідниками за день до цього. Все це мало місце в демілітаризованій зоні на кордоні Республіки Корея і КНДР, що є одним з тих кордонів, які охороняють особливо ретельно.

Американські й південнокорейські солдати мали завдання виявити та ліквідувати групу диверсантів із 7-ї бригади спецпризначення Армії КНДР. Із таким завданням бійці вийшли в нічний загін.

Десь на маршруті командир загону запитав передового бійця (автора цієї книжки), чи дотримувалися вони правильного курсу. 19-річний солдат відповів, що компас працював погано і що він мав намір визначити правильний напрямок руху після подолання хребта перед ними. Загін

продовжив рух. У темряві передовий втратив відчуття простору і почав рухатися в напрямку на північний схід замість того, щоб іти строго на схід. Проблема стала очевидною, коли замикаючий виявив протипіхотну міну. Виявилось, що передовий завів загін на мінне поле.

Загін так і не дістався місця засідки. Натомість усі бійці провели чотири години, рухаючись по-пластунськи вслід за передовим, який виявляв міни на шляху до ґрунтової дороги, звідки їх усіх і забрали вранці. Передовий виявив ще дві протипіхотні міни, і треба визнати, що цей випадок у нічних умовах деморалізував усіх (хоча можна припустити, що виявлення мін не підняло б настрою й удень).

Висновки? Довіряйте своєму спорядженню. Той, хто сперечається з компасом, найімовірніше, програє. На своє виправдання автор може лише сказати, що став непогано розбиратися в навігації. Цьому сприяло призначення на позицію передового на постійній основі і те, що весь взвод почав називати його «ідіотом»^{*}.

---

^{*} У сучасних телефонах є програма «Компас», яка дає змогу точно визначити і сторони світу, й азимут; а також програма «Карти», де за допомогою модуля GPS координати і себе, і цілі можна визначити з точністю до кількох метрів (відповідно, і відстані до об'єктів). Елементи ландшафту та інші орієнтири значно краще видно на супутникових фотографіях, ніж на паперових картах. Обов'язок бійця — знати і вміти користуватися цими програмами задля отримання елементарних навичок орієнтування. — *Прим. наук. ред.*

Індивідуальна навичка піхотинця № 6

ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ПІДТРИМАННЯ ЗВ'ЯЗКУ НА ПОЛІ БОЮ

«Рух, вогонь та зв'язок» — це основи дій піхоти. Навіть під час координації дій пари бійців зв'язок є критично важливим. У тандемі необхідно використовувати надійні системи зв'язку. Далі буде викладено огляд методів встановлення та підтримання зв'язку.

Розглянемо електронні пристрої зв'язку, конкретніше — польові телефони та радіостанції. Ці два різновиди пристроїв насправді в жодному разі не є єдиними системами комунікації на полі бою.

Комунікаційні пристрої можна розділити на візуальні, звукові, голосові та електронні. Раніше ми говорили про жести — це зразок візуальної комунікаційної системи, які також можуть включати сигнальні прапори, димові шашки, фаєри. Звукові системи комунікації включають свистки, сирени, гонги і дзвінки. Голосові системи застосовують використання голосу і посильних (вістових). Кожна система має свої переваги і недоліки, залежно від особливостей бойової задачі. Зважаючи на це, кожную систему треба дублювати принаймні однією альтернативною в разі провалу.

ПОЛЬОВІ ТЕЛЕФОНИ

Польові телефони використовують дріт для передачі даних. Зважаючи на це, вони є більш безпечними з точки зору перехоплення сигналу, оскільки не передають сигналів із використанням радіохвиль. Загалом, якщо ваш дріт у безпеці, то ваші передачі так само в безпеці. Безперечно, вашим

бійцям доведеться прокладати дріт від позиції до позиції, а ваш маневр обмежено довжиною дроту. Це очевидні недоліки польового телефону. Менш очевидним є те, що дріт може пошкодити противник, погода або транспорт. Варто приділити увагу процесу прокладання кабелю.

МОДЕЛІ ТЕЛЕФОНІВ

Зважаючи на те, що польові телефони вочевидь менш вразливі до перехоплення сигналу, ніж радіопристрої, вони чудово підходять для організації зв'язку на оборонних позиціях. Багато таких телефонів можна купити в комерційних мережах, куди вони надходять під час розпродажу залишків військових запасів. Апарат ТА-312, що стоїть на озброєнні Армії США — прекрасний представник такого класу обладнання, працює від двох батарей або від ручного генератора. Чимало варіантів цього апарата, які вироблено в країнах НАТО, доступні в магазинах.

Цілком можливо, що найбільш багаточільовим польовим телефонним апаратом є модель ТА-1. Він набагато легший — важить лише 1,6 кг, — працює на дистанції до 16 км і не потребує батареї. Цього вдалося досягти використанням генератора з ручним приводом. Дзвінок має різні режими, зокрема й повністю беззвучний, тоді сигналом виклику є лише слабкий світловий сигнал. Цей апарат можна купити в комерційних магазинах.

ПРОКЛАДАННЯ ДРОТУ

Телефонний дріт треба прокладати у зворотному порядку, починаючи з кінцевого пункту в напрямку вихідного. Це дозволить оператору на початку лінії зібрати її на котушку або ж, якщо треба, обрізати.

Дріт потрібно закріпити на ґрунті в кінцевому пункті таким чином, щоб мати можливість переміщувати телефонний

апарат за потреби. Тоді котушку розмотують через усі пункти, де перебувають користувачі мережі телефонного зв'язку, — і так до вихідного пункту. Переконайтесь, що ви залишили певний резерв дроту на маршруті: він знадобиться для ремонту після бойових ушкоджень. Дріт закріплюють на ґрунті в початковому пункті, решта дроту в котушці залишиться там само.

Один з підходів до прокладання телефонного дроту передбачає, що ви будете закріплювати його на ґрунті чи на дереві через рівні проміжки. Очевидно, що це гарна ідея для статичних оборонних позицій, але у випадку, коли доведеться швидко змотувати дріт, можуть виникнути проблеми.

Щойно дріт укладено й закріплено, користувачі на початковому, проміжних і кінцевому пунктах можуть розрізати його та приєднати до своїх телефонних апаратів. Як правило, система дозволяє використання лінії кількома користувачами. Таку систему називають «гаряча петля». Звичайно, якщо ви не включаєте в систему комутатора, то дзвінок будь-якого користувача прийматимуть усі решта.

Зважаючи на те, що польовий телефон набагато безпечніший за радіопристрої, немає чітко визначених правил скорочення і кодування даних. Однак загалом використовують ті, що прийнято застосовувати під час роботи з радіопристроями.

РАДІОЗВ'ЯЗОК

УКХ радіостанції — найбільш зручний метод зв'язку, практично незамінний у роботі загону. Їхня готовність до негайного використання, мобільність і відстань упевненого прийому незрівнянно ліпші за всі інші системи зв'язку. Недоліком таких радіостанцій є, безперечно, те, що передавання даних цим способом порівняно легко перехопити.

Значні ресурси було інвестовано в те, щоб максимізувати число частот, доступних для таких станцій, аби перешкодити виявленню та перехопленню сигналів. Проте й досі найефективнішим способом перешкодити перехопленню даних є використання коду (не враховуючи спеціальних електронних систем шифрування).

Кодову книгу, відому також як «Код для шифрування та протидії перехопленню» (Counter Encrypting Operations & Intelligence), коротко позначимо як КДК (від «КоДова Книга»).

КДК дозволяє зібрати всі необхідні коди в одному місці. Цей документ міститиме всі коди, необхідні для того, щоб записати чи розшифрувати повідомлення, знайти правильні частоти для сеансу зв'язку, розпізнати свої підрозділи по радіо, з'ясувати належність підрозділів, з якими ви раніше не стикалися, і встановити паролі та відгуки для зустрічі зі своїми військами. Коротко кажучи, КДК дозволяє нам передавати дані в такий спосіб, який зрозуміють лише люди з аналогічною КДК.

СТВОРЕННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ КДК

Створити власну КДК насправді надзвичайно просто. Всю необхідну інформацію можна викласти на одній картці, яку легко друкувати й копіювати. Також потурбуйтеся про захист такої картки від дії довкілля. КДК видають кожному радистові. Радист прив'язує КДК до руки, вішає на шию чи кладе в головний убір.

З очевидних причин КДК не має потрапляти в руки противника. Якщо це сталося, нову КДК необхідно випустити не пізніше як за шість годин. Ніколи не користуйтеся КДК більш ніж 24 години. Коли збігає цей час, стару КДК забирають, а видають нову.

Далі подаємо приклад простої КДК. Її друкують з двох боків і закріплюють усередині головного убору або до

передпліччя. Можете скористатися цим форматом і розробити власні КДК.

(Лицьовий бік)

Позивні						Оперативна обстановка				
Командир роти	ЛИС	98	Рух	ПЕС						
Командир 1-го взводу	ЗУЛІС	25	Зупинка	КОРОВА						
Командир 1-го відділення	«	4	У пункті збору (ПЗ)*	ВІВЦЯ						
Командир вогневої групи А	«	« МАЙК	У зоні цілі	КІТ						
Командир вогневої групи Б	«	« ТАНГО	Виявлено противника	КОЗЕЛ						
Командир 2-го відділення	«	7	Нас виявлено	ХОМ'ЯК						
Командир 3-го відділення	«	2	Маємо втрати	СВИНЯ						
Командир 2-го взводу	БРАВО	87	Задачу виконано	КІНЬ						
Командир 3-го взводу	РОМЕО	40								
П	Л	А	С	Т	О	М	Е	Р	И	Пароль: ЧЕРВОНИЙ
І	2	3	4	5	6	7	8	9	0	Відгук: ПОСМІШКА
										Екстрений пароль: БУДВАЙЗЕР

Ідентифікаційна таблиця

Паролі

(Зворотний бік)

Накази						Резерви/матеріали				
Рухатись	ОРЕЛ					Боеприпаси				
Зупинитись	ХОРТ					Акумулятори				
Атакувати	ПЕРЕПЛІКА					Вода				
Відійти	ГОЛУБ					Їжа				
Продовжити виконання задачі	ГРІЗЛІ					Підкріплення				
Зустріч	КУНИЦЯ					Треба більше часу				
Від/до «...»	СНЕПЕР					Я прошу «...»				
Поки/не пізніше «...»	ЯСТРУБ					ЖАБА				
Так (Дозволено)	ЧЕРЕПАХА					Опишіть оперативну обстановку				
Ні (Заборонено)	КУРКА					Ваша позиція?				
					БОРСУК					
					ВУГОР					
Відповіді					Запитання					

* Пункт збору (ПЗ, також пункт зосередження) — тимчасова безпечна позиція, розташована не ближче ніж за 300 метрів або на відстані однієї характерної (однорідної) ділянки місцевості від об'єкта (цілі), де бійці проводять останні приготування до виконання завдання. — *Прим. наук. ред.*

Позивні

Хоча ви можете змінювати схему видачі позивних відповідно до своїх потреб, та схема, яку подано в цій КДК, є доволі зручною для підрозділу розміром у роту. На перший погляд ви бачите тільки дев'ять позивних, але повний список на картці містить 31 позивний для всієї роти на 80–140 осіб. Це десять позивних для трьох взводів, три позивні для кожного відділення і по одному — для кожної вогневої групи.

Одна з найважчих для запам'ятовування речей — це те, що числа та слова для позивних буде вибрано *навмання*. Отже, самі собою вони нічого не значать. Командир найвищого рангу не позначається «А» чи «1» якраз тому, що числа не мають жодного значення. Якби це було не так, противник міг би швидко вивчити ваші коди. Тому кожен КДК заповнюють випадковими позивними.

Подивимось, як саме це працює. У цій КДК позивний *командира роти* — Лис 9–8. Будь-який радист, що забезпечує його зв'язком, використовуватиме саме такий позивний. Будь-хто, хто спробує встановити зв'язок з ним, проситиме надати «Канал на Лиса 9–8 — напряду». «Напряду» значить конкретну особу, якій було призначено позивний.

Так само позивні *командирів взводів* включатимуть літеру та дві цифри. Перша літера позначає взвод. Цифри — персональне позначення особи. Для першого взводу буде використано літеру «З» та число 25. Персональний позивний — ЗУЛУС 25. Для позначення другого взводу буде використано літеру «Б», а командира взводу позначає номер 87. Таким чином, особистий позивний — БРАВО 87.

Командири відділень використовують таке саме літерне позначення, як і їхні командири взводів, плюс одна цифра для ідентифікації. Наприклад, командир 1-го відділення 1-го взводу матиме позивний ЗУЛУС та особистий номер 4, отже,

його позивним буде ЗУЛУС 4. ЗУЛУС 7 позначатиме командира 2-го відділення, а ЗУЛУС 2 — командира 3-го відділення. Усі вони очолюють підрозділи 1-го взводу.

Командири вогневих груп використовують номери взводу та літерне позначення командира відділення, а розрізняють їх за літерою, доданою в кінці позивного. Для командира вогневої групи «А» 1-го взводу використовуватимемо літеру «З» та номер «4». Персонально його виділятиме літера «М», що дає нам позивний ЗУЛУС 4 МАЙК. Командир вогневої групи «Б» того самого взводу і відділення матиме код ЗУЛУС 4 ТАНГО.

Тепер проведемо маленький тест. Яким буде позивний командира вогневої групи «Б» 2-го відділення 3-го взводу? (Вам доведеться підглянути, бо без постійної практики запам'ятати систему позивних важко.) Ваша відповідь — РОМЕО 7 ТАНГО? Добре. Яким буде позивний командира 3-го відділення 2-го взводу? Так, БРАВО 2. А якщо треба викликати командира 3-го взводу (а не говорити з його радистом) — РОМЕО 42 НАПРЯМУ.

Знову ж таки, пам'ятайте, що числа та літери потрібно вибирати випадково. Самі собою вони нічого не значать, як, зокрема, номери на футболках у футбольній команді. Номер «1» не позначає капітана команди. Так само «АЛЬФА 1 АЛЬФА» не позначає командира вогневої групи «А» 1-го відділення 1-го взводу. Якщо ваша система кодування впорядкована, противник швидко її розкриє.

Шифрування повідомлень

Це досить цікаве завдання, хоча загалом принцип простий. Кодові слова, які ще називають кодовими позначеннями, вибирають випадково (хоча й спираючись на певний принцип). У цій КДК було використано назви тварин, але так само можна було використати й назви авто або столиць Європи — що завгодно. Треба пильнувати, щоб слова не мали

явного підтексту. Зрозуміло, що можна використати слово «Тигр» для атаки і «Курча» для відступу, але такі слова мають надто явну конотацію із закодованим терміном. Тому варто старатися, щоб слова було вибрано навмання.

Наприклад, командир роти чи взводу може запитати загін про оперативну ситуацію. Командир просто ідентифікує себе за допомогою позивного і ставить запитання:

Командир. Ромео 2 Танго, це Лис 9–8, прийом.

Загін. Ромео 2 Танго, прийом.

Командир. Ромео 2 Танго, передаю Борсука, прийом.

Загін. Зрозумів, Лис 9–8, отримано Борсука. Чекайте, прийом. Лис 9–8, це Ромео 2 Танго, передаю Вівцю, прийом.

Командир. Зрозумів, Ромео 2 Танго, отримано Вівцю, відбій.

Хай би як заплутано це звучало, усе доволі просто. Цей командир зв'язався з загоном і назвав свій позивний. Щойно загін відповів, командир запитав про те, якою є оперативна ситуація. загін відповів: «Я розумію ваше питання, почекайте, поки я закодую повідомлення». Тоді загін вийшов в ефір знову, щоб сказати: «Ми в ПЗ [пункті збору]», — на що командир відповів: «Гаразд, зрозуміло, прийнято».

Загін може надіслати командирові різні прохання, як от «Прошу води», що звучатиме так:

«Ромео 4–0, це Ромео 2. Передаю Жабу Ведмедя, прийом».

А якщо загін просить дозволу атакувати ворожу групу, це звучатиме так:

«Ромео 4–0, це Ромео 2. Передаю Козла крапка. Жаба Перепілка крапка. Прийом».

Слово «крапка» в цьому випадку використовують, щоб показати, що в повідомленні є два речення. Якщо речення одне, то потреби в цьому слові немає.

Можливі комбінації вочевидь обмежують той зміст, який ви можете передати, однак він залишається досить значним. Переконайтеся, що отримувач має достатньо часу, щоб занотувати повідомлення, для чого треба подавати попередження «Увага, повідомлення». І будьте готові повторити закодоване повідомлення.

Кодування чисел

Числа також можна кодувати. Це саме те, що робить кодування повідомлень складною справою. Однак повідомлення з числами несуть у собі дуже багато смислу — час, координати, кількість військ, спорядження і втрат.

Щоб закодувати числа, ви маєте спиратися на дані КДК у частині «Ідентифікаційна таблиця». Вона містить цифри від 1 до 0, які відповідають літерам слова з десяти різних символів.

Зауважте, що в такому слові не має бути повторюваних літер. Безперечно, можна використовувати не слово, а набір літер, але радистові простіше запам'ятати слово. Доведеться знайти кілька десятисимвольних слів, таких як ПЛАСТОМЕРИ.

Приклад:	П	Л	А	С	Т	О	М	Е	Р	И
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

Тут немає нічого надзвичайно складного. Просто назвіть літеру, відповідну цифрі, яку хочете закодувати. Число 400 в нашій КДК буде кодуватися як «Сон Ихна Ихна»; час 15:30 на годиннику — як «Павло Ихна Альфа Ихна».

Повідомлення «Зустріч о 14:00» з використанням нашої КДК звучатиме так:

«Передаю “Куниця Павло Сон Ихна Ихна”. Прийом».

Це порівняно коротке повідомлення вимагало серйозних зусиль для кодування. Ви можете побачити, чому варто попросити отримувача заpastися папером та олівцем. Щоб підготувати його до цього, треба використати фразу «Увага, повідомлення».

Передавач. Ромео 2, це Ромео 4–0, прийом.

Отримувач. Це Ромео 2, прийом.

Передавач. Ромео 2, увага, повідомлення, прийом.

Отримувач. Прийнято, Ромео 4–0, хвилину, прийом. Ромео 4–0, це Ромео 2, готовий, прийом.

Знову ж таки, це дозволило отримувачу повідомлення підготувати папір та олівець. Отримувач потім зв'язується з передавачем і питає: «Що ви хочете сказати?». І в цей момент передавач може почати диктувати закодоване повідомлення.

АУТЕНТИФІКАЦІЯ

Таблицю «Паролі» застосовують, щоб визначити, чи не є той, хто з вами зв'язується, противником. Пам'ятайте, що радіопередачі можна перехоплювати. Противник може використати дійсний позивний і спробувати віддавати накази чи просити про виконання певних дій.

Наприклад, коли оператор, голосу якого ви не знаєте, просить вас про зустріч біля дорожньої розв'язки, слід пам'ятати, що це може бути засідка. Можливо, з вами зв'язалася станція, позивного якої ви не знаєте, або вас попросили зробити щось, що не має сенсу. В такому разі можна вимагати аутентифікації відповідно до КДК.

Для того щоб зробити це, почніть або з літери, або із цифри — не має принципового значення. Станція, яка проходить аутентифікацію, повинна відповісти, використовуючи як літеру, так і цифру, розташовані ліворуч (у таблиці) від

літери або цифри, які ви щойно назвали. Тож, використовуючи слово з нашої КДК, матимемо приблизно таку розмову:

Ви. Остання станція, це Ромео 2, прийом.

Станція. Ромео 2, це Явір 9–9, прийом.

Ви. Явір 9–9, назвіться «Таня», прийом.

Станція. Це Явір 9–9, уточнюю «Сон 4», прийом.

Ви вказали цій станції літеру «Т» як початкову точку аутентифікації. Ви могли б назвати будь-яку іншу літеру або цифру. Важливо те, що ваш співрозмовник повинен відповісти літерою, розташованою в таблиці ліворуч від «Т», і відповідною цифрою. Тому відповідь «Сон 4» є правильною.

В цьому випадку «Явір 9–9» — це «своя» станція. Ви не знаєте її позивного, бо вона не належить до вашого підрозділу. Це може бути людина з іншого піхотного підрозділу або з відділу підтримки. Але КДК кожного підрозділу мусить містити однакову інформацію, за винятком позивних, тому «Явір 9–9» має КДК саме вашої «команди», а отже, необхідно вважати його «своїм».

Що сталося б, якби ви назвали літеру «П»? Ліворуч від неї немає нічого, тому ваш співрозмовник мусив би використати «И». Правильна відповідь — «Ихна 0».

Але навіщо проводити аутентифікацію, використовуючи і літеру, і цифру? Тому що противник слухає ваші переговори і може вирахувати частину кодів. Якщо в них є тільки ця частина, їм буде важко виявити правильну комбінацію літер і цифр.

Проблема в тому, що станція, яка аутентифікує себе, робить це ціною розкриття 10% таблиці. Із цієї причини аутентифікацію доцільно застосовувати тільки тоді, коли ви не впізнаєте їхніх позивних чи голосів або коли їхня поведінка виглядає дивною. Зважаючи на 24-годинний термін

використання одного варіанту ҚДК, противник матиме мало часу, щоб скористатися знаннями.

Ви повинні розуміти, що можете поміняти алгоритм у ҚДК. Наприклад, аутентифікацію можна здійснювати, називаючи символи, розташовані праворуч, а не ліворуч від названого, або взагалі відраховувати по дві літери ліворуч чи праворуч. Усе це можна застосовувати, якщо партнери вас розуміють.

ПАРОЛІ

ҚДК також містить паролі. Паролі не призначені для використання в радіозв'язку, їх застосовують лише під час особистого контакту. Ба більше, паролі та екстрені паролі не використовують перед передовою лінією оборони (ПЛО)*. Перед ПЛО загін створить власні комбінації цифр для розпізнавання, так само як власний екстрений пароль. Таким чином, противник не зможе дізнатися паролі й використати їх для вторгнення.

Паролі використовують на ПЛО та позаду неї. Коли людина чи група людей наближається до вашої позиції, ви зупиняєте їх голосом на відстані, яка буде зручною для ведення прицільного вогню, вимовляєте пароль, і той, хто наближається, має сказати відповідний відгук. Не викрикуйте пароль і відгук, це треба робити обережно. Орієнтовно діалог буде таким:

Ви. Стій, хто йде?

Невідомий. Іваненко з 1-го взводу.

Ви. Червоний. *(Пароль.)*

Невідомий. Посмішка. *(Відгук.)*

Ви. Проходь повільно.

Якщо ви можете впізнати людину, яка наближається, за зовнішнім виглядом чи голосом, то не треба вигукувати

* Передова лінія оборони (ПЛО) — найбільш наближене до противника розміщення своїх сил в обороні. — *Прим. наук. ред.*

пароля. Ось тому найперше треба питати, хто саме йде. Якщо ви задоволені відповідями на запитання, дайте їм пройти і перерахуйте їх. Якщо відповідь неправильна, спробуйте затримати їх. Вони можуть утекти, але без прямого наказу не стріляйте по них, якщо вас не атакують або не намагаються прорватися на ваші позиції.

Екстрений пароль, який також міститься в КДК, використовують зовсім інакше і, як правило, лише під час бойового зіткнення. Екстрений пароль застосовують, коли ворог переслідує дружній підрозділ. Передовий боєць вигукує екстрений пароль, наближаючись до вашої позиції, що дозволить вам визначити, що це «свої».

Якщо передовий вигукує екстрений пароль і якесь число — наприклад «Будвайзер 5», — це означатиме, що в групі — п'ятеро людей. Щойно ви перерахували п'ятьох осіб, які пройшли повз вашу позицію, можете відкривати вогонь по будь-кому іншому, хто наближається до позиції. Екстрений пароль використовують тільки під вогнем противника або в разі явної загрози обстрілу перед ПЛО, коли загін щойно вийшов з ПЛО або готується ввійти в неї.

МОВА РАДІОПЕРЕДАЧ

Радіозв'язок вимагає застосування певних мовних конструкцій. Ці конструкції та звороти мають чітко визначений зміст і допомагають скоротити час, який доводиться витратити на передачу повідомлень. Також цей підхід допомагає уникнути зайвих непорозумінь, оскільки буде чітко визначено, коли можна говорити, очікувати на відповідь і коли передачу закінчено. Усі бійці повинні знати ці фрази, починаючи з фонетичного алфавіту*.

* Тут представлено варіант українського фонетичного алфавіту, розроблений перекладачем. Це не офіційний алфавіт ЗСУ. — *Прим. пер.*

Альфа	Богдан	Віктор	Гамма
Гедзь	Дельта	Ехо	Єва
Жанна	Зулус	Ихна	Іван
Йота	Кіло	Лікар	Мак
Неля	Ольга	Павло	Ромео
Сон	Таня	Уляна	Федір
Хорт	Цар	Чайка	Шабаш
Щука	Юля	Явір	

ЗАГАЛЬНОВЖИВАНІ ФРАЗИ:

Прийом — Повідомлення закінчено, чекаю на вашу відповідь.

Кінець зв'язку — Повідомлення закінчено, продовження розмови не буде.

Говорить... — З вами говорить...

Зрозумів — Я розумію.

Слухаюсь — Зрозумів, починаю виконання.

Ні, пане... — Ні.

Плюс — Так.

Зверніть увагу — Прошу вас звернути увагу на той факт, що...

Пауза — Я беру коротку паузу і продовжу передачу за кілька секунд.

Хвилину — Я беру паузу і продовжу передачу за одну хвилину.

Чекайте — Я беру паузу і продовжу за п'ять хвилин або так скоро, як дозволять обставини.

Увага, повідомлення — Чекайте повідомлення під час наступної передачі.

Готовий — Готовий отримати ваше повідомлення.

Передаю — Усе, що йде після цієї фрази, складає повідомлення.

Підтвердіть — Ви отримали моє повідомлення?

Прийнято — Я отримав ваше повідомлення.

Коригую — Було зроблено помилку, передаю уточнення даних.

Повторіть — Повторіть останнє повідомлення.

Повторюю — Повторю своє останнє повідомлення.

Вогонь по останньому орієнтиру — Повторіть виконання останньої вогневої задачі ще раз.

Перевірка зв'язку — Прошу передати тестове повідомлення на мою станцію.

Не отримано — Не отримав жодного повідомлення.

Остання станція — Звертаюся до станції, яка зробила передачу (я не можу ідентифікувати цієї станції).

Назвіться — Проведіть процедуру аутентифікації.

Немає сенсу робити радіопереговори складними й заплутаними. Ваші передачі мають бути короткими і сконцентрованими на справі. Не намагайтеся говорити «алегоріями» або винаходити якісь коди у процесі. Це лише заплутає співрозмовника. Радіопереговори ніколи не є безпечними, тому якщо ви маєте важливу інформацію, яку неможливо зашифрувати, — передавайте її в інший спосіб. Якщо ж час — головний фактор, використовуйте радіо. Будьте зрозумілі й лаконічні*.

---

* Мобільні телефони в зоні бойових дій відстежити досить легко, за триангуляцією веж зв'язку. Також спецапаратура дозволяє відслідковувати розмови, що становить небезпеку для бійців. Бійцям рекомендують користуватися месенджером Signal для зв'язку і повідомлень. — *Прим. наук. ред.*

РОЗДІЛ 2

**НАВИЧКИ І ВМІННЯ
КОМАНДИРА ПІХОТИ**

Командирська навичка №1

МЕТОДИКИ УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКАМИ

Якщо ви на один квартал попереду параду —
ви його очолюєте, якщо ви попереду на два
квартали — ви навіть не берете в ньому участі.

Д-р Лоуренс Кратц

Як командир ви повинні мати загальне розуміння ситуації. Водночас ви повинні ділитися своїм розумінням з іншими людьми, щоб вони могли допомогти реалізувати ваші плани. Далі буде розглянуто так звані процедури управління військами (ПУВ).

Цей процес — не набір задач, які виконують одна за одною. Дещо із цього вам не знадобиться. Скоріше йдеться про набір рекомендацій, які командир переглядає у процесі підготовки детального плану операції. Просто запам'ятайте ці дев'ять кроків.

1. ОТРИМАННЯ ЗАДАЧІ

Хтось, десь, колись віддасть вашій команді наказ діяти. Хоча ініціатива — це дуже корисна річ, слід розуміти, що ви як командир підрозділу маєте порівняно обмежені повноваження та інформацію. Отже, вам треба чекати попереднього розпорядження, бойового наказу чи доповнювального наказу.

Занотуйте такі питання:

- Де відбудатиметься операція?

- Як ми туди дістанемося?
- Скільки ми маємо часу на виконання задачі?
- Яку підтримку ми маємо для виконання задачі?
- Де перебувають зараз і куди переміщуватимуться дружні сили?
- З ким потрібно координувати наші дії?

2. ВІДДАЙТЕ ПОПЕРЕДНЄ РОЗПОРЯДЖЕННЯ

Негайно після формулювання загальних вимог місії ви повинні віддати бійцям попереднє розпорядження. Не зволікайте. Не займайтеся зайвим аналізом місії у власній голові.

Вийдіть уперед і поясніть своїй команді *суть задачі, час і місце її виконання*, визначені в плані операції. Це лише три вимоги до формулювання попереднього розпорядження. Чи може їх бути більше? Так. І, в принципі, ви можете віддати два чи більше попередні розпорядження в міру того, як надходять дані. Але дайте бійцям необхідний мінімум інформації. Це підготує їх до виконання задачі й дозволить зрозуміти, яке спеціальне спорядження знадобиться і скільки часу в них є на підготовку.

3. СКЛАДІТЬ ПОПЕРЕДНІЙ ПЛАН

Командир повинен приймати рішення. Він аналізує порядок проведення місії, виходячи з наявних даних, як-от дані розвідки, метеорологічні звіти, карти тощо, так само як ЗПЧСС (Ц) [Завдання, Противник, Час, Середовище і Доступні Сили (а також можлива наявність цивільних)] і СУПЛІМ [Спостереження, Укриття та маскування; Перешкоди; ключові елементи Ландшафту та Маршрути наближення]. Командир порівнює альтернативні плани дій і вирішує, яким саме буде план. Цей попередній план не є незмінним. Але він дає необхідну основу для дій групи

рекогносцирування, яка проводить доопрацювання попереднього плану, застосовуючи результати своєї роботи.

Часто буває корисно почати з кінця і планувати у зворотному порядку. Якщо ви не впевнені щодо розкладу виконання тих чи тих частин плану, можна зорієнтуватися, подивившись, коли треба закінчувати місію.

Отже, припустімо, що атаку треба закінчити до 16:00. Організація атаки взводу займе певний час. Тож зарезервуємо на це 30 хвилин. Атака почнеться о 15:30. Це значить, що на вихідних позиціях ви повинні бути не пізніше як о 15:15. Тобто з рекогносцирування доведеться повернутися не пізніше як о 14:45, щоб мати час на завершення планування. Зважаючи на те, що рекогносцирування займе приблизно 30–45 хвилин, вам треба бути в ПЗ [пункті збору] о 14:00. ПЗ розташований на відстані 500 метрів від ПЛЮ [передової лінії оборони], тому слід зарезервувати пів години для переходу загону (зважаючи на необхідність зупинок для оцінки обстановки). Отже, із ПЛЮ треба вийти о 13:30, а це значить, що на позиції перед ПЛЮ вам треба бути не пізніше як о 13:15, щоб мати час на встановлення контакту з провідником. Тож на цю позицію треба вийти о 13:00. Тоді закінчити складання плану операції і відпрацювання маневрів треба теж не пізніше як о 13:00. На підготовку спорядження потрібно пів години, тож закінчити план операції треба о 12:30 або навіть об 11:30.

Тепер перечитайте це все — і ви побачите розклад виконання місії.

1. Укладання плану дій і приймання їжі повинні закінчитися до 11:30.
2. Відпрацювання плану операції почнеться об 11:30 і закінчиться о 12:30.
3. Спорядження має бути перевірене і готове до 13:00.
4. Зайняти зону очікування ПЛЮ о 13:00.

5. Встановити контакт із бійцями у ПЛО о 13:15.
6. Вийти з ПЛО о 13:30.
7. Зайняти ПЗ не пізніше як о 14:00.
8. Провести розвідку об'єкта і повернутися до ПЗ не пізніше як о 14:45.
9. Вийти з ПЗ о 15:00.
10. Пройти точку розгортання не пізніше як о 15:15.
11. Бути на позиції не пізніше як о 15:30.
12. Почати атаку о 15:30!

Авжеж, це лише приклад. Але він показує, як працює планування у зворотному порядку.

4. Початок руху

Варто розуміти, що «рух» може початися будь-якої миті, тому винесення цієї вимоги пунктом № 4 є умовним: треба бути готовим до початку маневрування постійно.

Під рухом ми загалом маємо на увазі висування вашої команди до ЗЗ [зони зосередження]*, де ви можете закінчити планування і провести тренування. Варто мати на увазі, що попередній огляд стану військ у такому випадку доведеться провести до початку руху.

5. Ведіть розвідку

Розвідка — постійний процес. Наприклад, попередній план передбачає найпростішу форму оцінки ситуації командиром — за картою. Очевидно, що коли розвідувальна група повертається з новими даними, попередній план може зазнати серйозних змін — аж до скасування місії.

---

* ЗЗ (зона зосередження) — зона (територія, район) зі свого боку лінії фронту, де загін може зібратися в безпечному місці, щоб провести останні етапи підготовки перед переходом через ПЛО. — *Прим. наук. ред.*

Отже, розвідка має велике значення для методик управління військами. Її проводять, користуючись картами, макетами місцевості, обльотом території чи спостереженням з природної височини. Сьогодні до цього переліку слід додати супутникові зйомки і роботу БПЛА.

6. ДООПРАЦЮЙТЕ ПЛАН

Командир має організувати взаємодію з усіма підрозділами підтримки, вищими щаблями командування і частинами, що перебувають праворуч і ліворуч від його позиції, а також у тилу. (Інакше важко уникнути вогню по своїх.) Ця координація і дані розвідки — основа детального плану операції.

Коли план у вас на руках (або в голові), потрібно розробити бойовий наказ. Пам'ятайте, що командир не мусить формулювати бойовий наказ самотужки. Він може доручити роботу над будь-яким із п'яти пунктів наказу підлеглим, крім параграфа, що прямо стосується виконання операції! Командир особисто пише пункт, який стосується дій у зоні безпосереднього виконання задачі.

7. ВІДДАЙТЕ БОЙОВИЙ НАКАЗ

Використовуючи ескізи, макети, а краще — ведучи безпосереднє спостереження за територією, командир віддає бійцям бойовий наказ. Знову ж таки, єдиний параграф наказу, який він повинен оголосити особисто, це параграф «виконання».

8. ТРЕНУЙТЕСЯ!

Тренуйтеся, тренуйтеся, тренуйтеся! Ніхто не формулює дурних планів навмисне. Тільки тренування дозволить зрозуміти, що саме не так із тим «цілком нормальним» планом, який ви уклали.

Не менш важливим є той факт, що тренування дасть змогу бійцям зрозуміти загальний задум і те, як саме їхні дії вписуються в загальні маневри. Дуже часто доводиться чути «Я ніколи так не зробив би в реальному бою» від бійців, які щось зробили не так під час тренувань.

Зрозумійте: під час бою ви будете діяти так само, як і під час тренувань. Інакше не може бути. У бою мозок не здатен працювати нормально, а м'язи пам'ятають те, чого ви навчилися під час тренувань. Тому, якщо ви не плануєте стояти в повний зріст, палити чи кричати щось під час бою — не робіть цього й під час тренувань.

9. КОНТРОЛЮЙТЕ ПРОЦЕС

Це ще один етап роботи, який є актуальним повсякчас. Найкращий план зазнає фіаско, якщо його виконання не контролює компетентний лідер. Перевірка військ перед боєм — це, ймовірно, найважливіший етап попереднього контролю. Для кращого розуміння того, як саме проводити цю перевірку, читайте наступний розділ.

Чого ми навчилися

Улітку 2003 року відставний морський піхотинець Хосе Матос став частиною СМАТТ — невеликої групи інструкторів, покликаної організувати навчання Нової армії Іраку поблизу кордону з Іраном, розташованого на північний схід від Багдада. Кульмінацією навчань 1-го Піхотного батальйону мали стати три дні маневрів у пустелі за умов високої температури.

За два дні до операції Матос стежив за поясненням плану операції командирові іракського батальйону. Це був повноцінний план операції, що визначав кожен аспект п'яти його параграфів, і формулювання його зайняло декілька годин. Іракський підполковник і кілька його помічників вели акуратні записи і ставили адекватні запитання.

Вони вочевидь розуміли масштаб і завдання місії. Тепер настав час полковникові віддавати попереднє розпорядження, а потім і бойовий наказ своїм ротним командирам.

Весь перший день підготовки минув, було проведено попереднє рекогносцирування зони дії, але бойового наказу так і не було віддано. Не було віддано навіть попереднього розпорядження. Минув другий день підготовки, протягом якого було встановлено не один, а два часових відрізки для віддання бойового наказу. Обидва їх було скасовано, і весь день минув без наявного бойового наказу й навіть без попереднього розпорядження. Тим часом батальйон мав прокинутися о 4-й і почати рух о 7-й годині наступного ранку!

На ту мить ніхто, крім командира батальйону і його штабу, не знав, що саме вони робитимуть протягом наступних трьох днів. На питання, яке спорядження підготувати, командування відповіло: «Все».

О 6-й ранку першого дня навчань іракський полковник викликав усіх своїх командирів рот і за зачиненими дверима віддав їм попереднє розпорядження. Варто розуміти, що до цього вони не мали уявлення навіть про те, куди мають рухатися їхні бійці.

Коли батальйон розгорнувся на позиціях, іракський полковник знову викликав командирів рот і пізнього ранку першого дня навчань нарешті віддав бойовий наказ. Як на навчання — це був цілком адекватний план операції. Полковник готував його повільно вочевидь не через некомпетентність. Він розумів, як віддавати попереднє розпорядження і бойовий наказ.

Далі ротні командири мали б віддати попереднє розпорядження та бойовий наказ своїм командирам взводів і сержантам, які своєю чергою видавали попереднє розпорядження та бойовий наказ своїм взводам. Натомість ротні тримали інформацію «при собі» протягом усього

триденного періоду тренувань. Результати були майже катастрофічні.

Погана організація постачання обернулася втратою провіанту і води. Десятки бійців утратили боєздатність і були евакуйовані через зневоднення. Наприкінці навчання жодної цілі не було досягнуто, і тільки дві з чотирьох рот віддали бойовий наказ командирам взводів, а 3-тя рота дізналася його за дві години до закінчення навчання.

Жоден взвод у цілому батальйоні не отримав пояснення того, чому вони мусили стирчати в пустелі за 50-градусної спеки. Їхня задача залишалася для них повною загадкою.

Отже, це чудовий приклад того, як не слід користуватися методиками управління військами. Виявилося, що причиною була характерна для арабської культури схильність приховувати інформацію.

Полковник вважав, що має якусь цінність для свого батальйону тільки тоді, коли володіє «ексклюзивною» інформацією. Тому він вирішив, що, повністю зрозумівши місію, має надавати підлеглим тільки ту інформацію, яка потрібна для безпосередньої організації маневру військ. Якби він надав більше даних, на його думку, це підірвало б його авторитет. І кожен підлеглий командир діяв так само.

Група СМАТТ отримала цінний досвід і витратила весь наступний рік, намагаючись змінити таке мислення*.

---

* План — навіть не найліпший — все одно краще, ніж відсутність плану взагалі. І ще гірше — втратити комунікацію в підрозділі, унаслідок чого бійці не отримують інформації про подальші дії. — *Прим. наук. ред.*

Командирська навичка №2

ПОПЕРЕДНІЙ ОГЛЯД (ІНСПЕКЦІЯ)

Не варто хвилюватися. Це не та інспекція, для якої доведеться вдягати парадні білі рукавички та блискучі медалі.

Не доведеться шикувати підрозділ у лінію і питати: «Ким ви хочете стати у глибині серця, у найпотаємніших бажаннях?» (очевидна відповідь — «досконалими піхотинцями»).

Так само не доведеться кричати й демонструвати агресивність — залиште це сержантам-інструкторам учбового центру.

Натомість зосередьмося на переліку речей, які треба перевірити, щоб бути готовим виконати бойове завдання успішно і з мінімальними втратами.

Попередній огляд потрібно проводити перед виходом!

Зв'язок і спорядження

Кожен підрозділ піхоти повинен уміти вести вогонь, пересуватися і підтримувати зв'язок на полі бою. Це три базові складові боєздатності піхоти. Тож переконайтеся, що ваше обладнання для зв'язку придатне для роботи.

- Перевірте наявність запасних батарей, антен, ремонтних комплектів.
- Переконайтеся, що радіопристрої настроєно на потрібні канали й частоти.
- Перевірте КДК і переконайтеся, що кожен боєць знає потрібні коди й позивні.
- Перевірте функціонування радіомережі й увійдіть у систему зв'язку.
- Проведіть перевірку зв'язку з вашим командуванням і підлеглими.
- Переконайтеся, що всі польові телефони у працездатному стані й мають водонепроникний захист.

ЗБРОЯ І СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ СПОРЯДЖЕННЯ

Кожну одиницю зброї має бути приписано до відповідного бійця (або підрозділу), випробувано і пристріляно (якщо пристрілка потрібна). Ведення вогню — одна з трьох основних навичок піхоти, тому необхідно подбати про зброю.

Перевірте, що:

- кожна одиниця зброї справна, вичищена, змащена, пристріляна.
- боєприпаси придатні для ведення вогню і доступні в необхідній кількості.
- є змазка й польові комплекти для чистки.
- оптичні системи і приціли (денні й нічні) придатні для використання.
- наявність запасних батарей для оптичних пристроїв.

Бійці

Перевірка солдатів значно залежить від їхнього завдання й ролі в команді.

- Переконайтеся, що бійці одягли належну форму і мають відповідний камуфляж.
- Фляги/каністри для води повинні бути наповнені, а бійці напоєні.
- Перевірте наявність та комплектацію аптечок першої допомоги.
- Перевірте наявність ідентифікаційних бірок, а також спеціальних медичних бірок (стосовно алергії).
- Перевірте, що все спеціалізоване спорядження розподілено по рюкзаках та жилетах розвантаження.

- Переконайтеся, що бійці можуть повторити суть попереднього розпорядження і намірів командира відповідно до обставин.
- Перевірте, що бійці знають про очікувані погодні умови, освітлення та особливості ландшафту.

КОМАНДИРИ

Командири підрозділів перевіряють один одного з тими самими цілями, з якими вони здійснюють перевірку своїх бійців, але з деякими додатковими кроками.

- Перевірте наявність та придатність кожного компаса, карти і GPS-навігатора.
- Перевірте комунікаційне обладнання (радіо-, частоти, КДК).

Підсумки

Вірте чи ні, варто лише одному з ваших бійців забути теплу куртку перед виходом на завдання в холодний дощовий день, і місія закінчується практично відразу. Людина з гіпотермією потребує евакуації, що фактично ліквідує ваше маскування та елемент несподіванки. Ми питаємо бійців про очікувані погоду, освітлення й ландшафт для того, щоби правильно налаштувати їхнє мислення — змусити їх думати про спорядження, яке вони підготували, і те, наскільки воно відповідає умовам виконання бойового завдання. Кожен член команди, незалежно від звання та ролі, повинен розуміти, що якщо він стане небоєздатним і не зможе пересуватися, то перетвориться на зайвий вантаж для своїх товаришів. Огляд перед виходом дозволяє уникнути таких несподіванок.

Чого ми навчилися

Відставний сержант КМП Бредлі П'єррон був бійцем 1-го батальйону, 4-го полку 3-ї дивізії морської піхоти. У березні 1975 року він з товаришами опинився на борту корабля USS Debuque, який узяв курс на Південний В'єтнам з місією порятунку американців та союзників від масованого наступу Північнов'єтнамської армії.

Наближаючись до місця висадки, піхотинці почали готувати зброю і спорядження. Як завжди, прийшов момент, коли треба було готувати магазини для гвинтівок. Морські піхотинці робили це з ентузіазмом. Один уважний командир відділення пройшов від бійця до бійця для того, щоб провести огляд. Він зняв магазин з гвинтівки одного з бійців, щоб перевірити, чи той дотримався рекомендованої кількості патронів. Ужахнувшись, командир побачив, що в магазині були холості набої.

Насправді всі магазини цього бійця були заряджені холостими. Що за жарти? Чи зрозумів солдат, що наробив? Відповідь, певно, «ні». Можна припустити, що стрес від наближення бою не дозволив морському піхотинцю помітити, що він набирив патрони з ящика, чітко підписаного як «Холості набої».

Цілком можливо також (і автор дотримується цієї точки зору), що оскільки тренування піхотинця проходили переважно з використанням холостих набоїв, мозок солдата просто не помітив проблеми.

У будь-якому разі командир був досить кмітливим, щоб запитати, скільки магазинів устиг зарядити цей боєць. Відповідь була «тридцять». Командир швидко обійшов весь взвод і зібрав усі тридцять магазинів. Після цього ящик холостих полетів за борт у Південнокитайське море, а всі магазини було перезаряджено бойовими патронами.

Висновки? Очевидно, що противник не буде ні наляканий, ні уражений холостими під час перестрілки. Цей огляд перед боєм завадив цілком імовірній катастрофі на полі бою.

Командирська навичка №3

ФОРМУЛЮВАННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО РОЗПОРЯДЖЕННЯ І БОЙОВОГО НАКАЗУ

Жодне бойове завдання не є завеликим чи замалим для того, щоб скласти добре продуманий план. Половину успіху в будь-якому бою забезпечує хороший план. Ви підете в бій, якщо половина ваших солдатів — беззбройна? Авжеж, ні. Що ж, ви потребуєте планування, так само як зброї. Бойовий наказ із чітким планом операції — це той інструмент, який ви використовуватимете, щоб переконатися, що маєте алгоритм дій для всіх важливих частин операції. Однак є два різновиди наказів, які варто розглянути першими.

Командир загону віддає попереднє розпорядження перед тим, як покинути ПЛО.

ПОПЕРЕДНЄ РОЗПОРЯДЖЕННЯ

Командир загону віддає попереднє розпорядження командирам підрозділів. Це доволі неформальний наказ. Як мінімум, він повинен містити загальний опис бойового завдання, його мету, орієнтовний час і місце виконання. Так роблять для того, щоб дати цим командирам час на оцінку матеріально-технічних потреб і попереднє інформування підлеглих. Бійцям важливо знати загальні риси бойового завдання: це позитивно впливає на бойовий дух і допомагає сконцентруватися на завданні.

На цьому етапі важливо пояснити загальний зміст завдання. «Засідка», «облаштування передової бази» чи «оборонної позиції» — це хороші приклади формулювання. Не ускладнюйте пояснення зайвими деталями. Досвідчені бійці добре розумітимуть, до чого треба готуватися.

Що стосується часу та місця виконання бойового наказу, то це логічно. Умовно кажучи, не варто влаштовувати вечірку, якщо ніхто не знає, де і коли вона відбудеться.

ДОПОВНЮВАЛЬНИЙ НАКАЗ

Іншим поширеним типом наказу є доповнювальний наказ. По суті, це лише доповнення до бойового наказу. Віддавати його можна тільки після віддання бойового наказу. Слід розуміти, що всі плани є досить умовними. «Плани не переживають зіткнення з реальністю».

Тому поправки можуть виникнути відразу ж після того, як було віддано бойовий наказ. Це може дратувати, але противник має власні плани, і в міру їх реалізації обстановка на полі бою міняється, отже, мають мінятися й ваші плани.

БОЙОВИЙ НАКАЗ

Командир віддає бойовий наказ. Доцільно це робити на височині, щоб командири підрозділів бачили поле бою і напрямки атаки. В обороні бойовий наказ віддають у найвищій точці зони оборони. Зрозуміло, що це рідко буває можливо. Натомість для кращого розуміння наказу використовують карту, макет або просто схему місцевості.

Принципово важливо переконатися, що всі, хто отримує ваш наказ, його розуміють. Віддавайте максимально прості накази. Також варто приділяти увагу обговоренню наказу, щоб з'ясувати, як ваші підлеглі його зрозуміли, і виділяти час на тренування.

Далі ми наводимо формат, якому має відповідати віддання бойового наказу. Бойовий наказ треба віддавати зрозумілою бійцям мовою. Щоб запам'ятати п'ять пунктів цього формату, використовуйте таку мнемонічну вправу:

Сірий

Зайчик

Вовка

Лопатою

Звалив

Звучить безглуздо, але дозволяє запам'ятати необхідну послідовність термінів:

Ситуація

Завдання

Виконання

Логістика

Зв'язок

Розглянемо детально кожен із цих пунктів окремо.

1. СИТУАЦІЯ

Цей пункт містить оцінку становища своїх сил і сил противника, ландшафту та погодних умов. Дані про противника мають містити інформацію про позицію, слабкі та сильні сторони і прояви активності.

Дані про свої підрозділи мають містити інформацію про бойове завдання більшого підрозділу, в який входить загін, а також завдання підрозділів на флангах і в тилу. Також треба вказати, які саме підрозділи можуть долучитися до виконання завдання, коли саме і за яких умов.

Дані про ландшафт і погодні умови містять опис місцевості, прогнозовані температурні показники, вологість, опади, час сходу й заходу сонця.

2. ЗАВДАННЯ

Формулювання завдання містить такі пункти: хто, що, коли, де і чому. («Як» — питання, розкриті в пункті «Виконання».)

Воно має чітко й прозоро відображати задум командира, що складається з двох важливих складових:

1. Загальний опис глобальної мети, якої мають досягти дії підрозділу.
2. «Кінцевий стан», тобто опис ситуації такою, якою вона має бути, коли цілей буде досягнуто.

Тобто замість «Ми атакуватимемо й захопимо міст» командирський задум можна сформулювати так: «Діючи агресивно, ми встановимо контроль за мостом і прилеглою місцевістю таким чином, що потік вантажів зможе безпечно перетинати наш сектор».

Отже, формулювання командирського задуму не містить детального опису того, як саме очільники менших підрозділів мусять досягати виконання завдання. Річ у тім, що ситуація на полі бою швидко змінюється, тому певні ресурси,

необхідні для здійснення того чи іншого порядку дій, можуть виявитися недоступними.

Але й із чітко сформульованим задумом командир загону і командири нижчого рівня мають певну свободу в тому, щоб використати інші ресурси й процедури задля досягнення цілі.

«Ніколи не кажіть людям, як саме щось зробити. Скажіть їм, що саме треба зробити, і вони здивують вас своєю винахідливістю», — Джордж Паттон, генерал, командувач Третьою армією США під час Другої світової війни.

3. ВИКОНАННЯ

Якщо інші пункти наказу можуть готувати інші бійці, то цей завжди, без винятків, готує командир загону!

Концепція операції

Це схема маневрування і план вогневої підтримки. Значний час слід приділити обговоренню того, як саме командир бачить виконання завдання підрозділом.

Графік має бути складено чітко й однозначно. Він має містити не лише час виходу з відправної точки, але й час, коли загін повинен проходити певні контрольні точки або виконувати певні частини плану.

Потрібно чітко зазначити час, не пізніше якого виконання бойової завдання має бути завершено. Давайте короткий опис подій у такій формі:

Збір для останньої перевірки готовності — у таборі о 7:30.
Вихід з бази — о 7:45. Зупинка для оцінки ситуації — 8:00,
тривалість 15 хв. Вихід до «червоної» контрольної лінії —
о 8:15. Вхід до ПЗ [пункт збору] — не пізніше як о 9:00.
Безпосереднє виконання завдання почати не пізніше як
о 10:00.

КООРДИНАЦІЙНІ ІНСТРУКЦІЇ

Визначте порядок руху в підрозділах або місце кожного бійця, який входить у ваш підрозділ. Визначте завдання кожного підрозділу під час руху:

Вогнева група Б іде першою з передовим бійцем Х і командиром вогневої групи *** — відразу за ним. Вогнева група А іде за вогневою групою Б, командир вогневої групи *** виконує роль замикаючого бійця. Я (командир загону) і мій радист *** рухатимемося між двома вогневими групами.

Визначте, які спеціалізовані підрозділи будуть потрібні для виконання завдання. Часто доводиться залучати різних фахівців для виконання одного завдання, що вимагає додаткових зусиль для координації. Виявити потреби допоможуть практичні заняття.

Найімовірніше, вам знадобляться: група вогневої підтримки (далі «група підтримки»), штурмова група, розвідувальні підрозділи, бійці для захоплення і конвоювання полонених, медики і сапери. Усі команди мають отримати точне визначення часу і місця виконання завдань.

Плануючи вихід у ПЗ, ви повинні дати передовому бійцю орієнтир, щоб він міг зупинити загін для оцінки ситуації перед виходом у ПЗ. Якщо необхідне рекогносцирування в місці зупинки — ви маєте визначити, хто з бійців буде вас супроводжувати. З іншого боку, ви можете прийняти рішення захопити ПЗ силою. У будь-якому разі точне визначення порядку виходу до ПЗ потрібно розробити і відпрацювати на тренуваннях заздалегідь.

Дії в ПЗ містять встановлення оборони та остаточне підготування спорядження, яке є занадто громіздким чи небезпечним для транспортування в зібраному стані. Це можуть бути міни спрямованої дії (МОН-50), безвідкотні гармати чи СПГ

(станкові протитанкові гранатомети), ПНБ (прилади нічного бачення) і прилади для руйнування дротяних загороджень.

Якщо планується здійснювати рекогносцирування перед ПЗ, старшому з бійців, які залишилися на місці, треба надати детальний план дій. Цей план має вказувати, хто саме покидає ПЗ, куди вони йдуть, коли мають повернутися, що робити, якщо до встановленого часу не повернуться і якщо групу рекогносцирування або основний загін почнуть обстрілювати.

Дії в районі цілі охоплюють координацію дозору, команди вогневої підтримки і спеціалізованих команд. Порядок такої координації залежить від цілей місії (ЗПЧСС (Ц) [Завдання, Противник, Час, Середовище і Доступні Сили (а також можлива наявність Цивільних)] і СУПЛМ [Спостереження, Укриття та маскування; Перешкоди; ключові елементи Ландшафту та Маршрути наближення]). Потрібно визначити лінію оборони на дальньому боці району розташування цілі. Збір групи після виконання завдання треба відпрацювати особливо ретельно, так само як порядок відступу.

Знову ж таки, тренування нададуть бійцям розуміння того, де перебувають інші підрозділи й бійці, як саме вони маневруватимуть у бою. Це дозволить вам організувати впорядкований наступ і відступ під час операції.

4. ПОСТАЧАННЯ ТА ПІДТРИМКА

Поясніть, які ресурси буде доставлено групі до, під час і після виконання завдання. Це можуть бути боеприпаси, їжа, вода, спеціальне обладнання (оптика, радіостанції, сигнальні пристрої для позначення ділянок місцевості тощо). Перерахуйте всі підрозділи підтримки і забезпечення — транспорт, медичний персонал, вогневу підтримку і ремонтні підрозділи. Вкажіть їхнє положення, частоту роботи радіостанцій і позивні.

5. УПРАВЛІННЯ ТА ЗВ'ЯЗОК

Увесь ланцюг командування загону має бути чітко визначено, щоб усі бійці розуміли, кому вони підпорядковані. Також має бути вказано, хто перебирає на себе командування, якщо командир утратить дієздатність. Усю КДК потрібно детально роз'яснити бійцям, а саме позивні кожного солдата, умовні скорочення і кодові слова, паролі й відгукки, а також усі інші сигнали розпізнавання й комунікації, включаючи жести та світлові сигнали.

ТРЕНУВАННЯ

Насправді це не один з пунктів плану, але варто було б його туди додати. Неможливо переоцінити те, якими важливими є тренування, що допомагають виробити у бійців спільне розуміння загального порядку дій. Це дозволяє їм відпрацювати маневрування і зрозуміти, хто буде ліворуч і праворуч від них у бою.

В автора цієї книжки у школі була керівниця драмгуртка, улюбленою фразою якої було: «У день прем'єри ви продемонструватимете те, що відпрацюєте на репетиції — і нічого більше!». Голос у неї був неприємний і не додавав упевненості. Учні сміялися з неї, щиро вірячи, що в день прем'єри вони гратимуть куди краще, ніж на репетиції. До жаху автора, так і сталося: актори створили на сцені справжній хаос. Досвідчена вчителька мала рацію. Тренування визначають різницю між успіхом та провалом!

Підсумки

Підручник рейнджера Армії США каже, що віддання бойового наказу включно з тренуваннями має тривати приблизно три години — і це не враховуючи часу, потрібного для проведення належної розвідки. Чи мусите ви витратити три години на те, щоб віддати бойовий наказ? Певно, ні. Більшість завдань,

які має виконувати загін із 10 бійців, потребують приблизно 30 хвилин на віддавання наказу. Це означає: 10 хвилин на оголошення наказу, 10 хвилин на зворотний зв'язок від бійців та обговорення і 10 хвилин на тренування.

Головне в будь-якому бойовому наказі — те, що бійці розуміють *наміри і графік дій саме так, як задумав командир*. Без цього все планування втрачає сенс.

Чого ми навчилися

Відставний сержант саперних військ Армії США Том Секора поділився цікавим випадком, що стався під час його служби в Німеччині. Молода жінка-лейтенант вирішила провести інспекцію казарми саперів суботнього ранку. Разом зі взводним сержантом вони зайшли в коридор на третьому поверсі казарми. Там вона побачила абсолютно голого бійця, який палив цигарку.

— Сержанте! Будь ласка, накажіть солдатів вдягти який-небудь одяг, — наказала лейтенантка.

— Слухаюсь, мем, — відповів сержант. — Боець, одягни якийсь одяг!

Виконуючи наказ, солдат пішов у кімнату і вже за кілька секунд повернувся із тією-таки цигаркою, одягнений лише в білі шкарпетки.

— Це одяг, — доповів він про очевидний факт.

— Точно, боець! — вигукнув сержант, явно даючи зрозуміти, що саме він думає про наказ спантеліченої лейтенантки.

Отже, командирський намір — це не лише формулювання загальної мети місії, а ще й точний опис того, яким має бути остаточний результат дій.

Командирська навичка № 4

РОЗБІР РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ

Одним з найважливіших умінь командира, яким досить часто нехтують, є вміння проводити розбір результатів виконання завдання (РРВЗ). Це інструмент, який дозволяє командирю виявити причини виникнення відмінностей між планом і фактичним ходом операції. Після цього стає можливим визначити, які саме елементи бойової підготовки потрібно посилено відпрацьовувати надалі.

РРВЗ — це більше, ніж просто опитування бійців. Опитування лише демонструє, що саме відомо про процес і результат місії. Натомість РРВЗ спрямований на те, щоб бійці самостійно дійшли цих висновків, тобто самі усвідомили рішення проблеми, як і зрозуміли суть самого процесу РРВЗ.

У межах безпеки ЗЗ командир загону проводить РРВЗ після виконання завдання.

Модель РРВЗ

Суть РРВЗ можна розділити на чотири досить прості пункти:

- План
- Виконання
- Проблеми
- Коригування помилок

План

Переважно відома як «Що саме мало статися», ця частина РРВЗ — це не більше й не менше, ніж повторне формулювання бойового наказу в найбільш загальній формі. Це має робити особа, яка віддавала наказ, тобто, найімовірніше, командир загону. Він має стати перед командою та швидко переповісти мету і схему маневру.

Пам'ятайте, це якраз «Що саме мало статися», а не «Думаю, мало статися...» чи «Ми очікували, що станеться...». Не варто намагатися скоригувати плани заднім числом: це етап суворого відтворення суті плану.

Виконання

Ця частина РРВЗ відома також під назвою «Що насправді сталося». Про обставини виконання завдання доповідають тільки ті, хто власне його виконував, — бійці, які безпосередньо брали участь у бою. Командири, як правило, не беруть участі в цьому етапі обговорення.

Хотілося б уникнути проявів честолюбства і взаємних звинувачень, утім, ми маємо отримати реалістичну оцінку своїх дій. Це може бути болючий і неприємний процес, але пам'ятайте: люди не складають заздалегідь невдалих планів.

Очевидні помилки, як правило, вдається виявити ще на стадії планування. То чому ж тоді операція пішла не за планом? Чи все пройшло, як заплановано? Ось що ми хочемо побачити на цьому етапі — розрив між планом і результатом.

ПРОБЛЕМИ

Щойно ми встановили, у чому полягала розбіжність між планом і реальністю, спробуйте встановити причини цього. Зазвичай їх можна буде окреслити ще на етапі «Що насправді сталося». Однак варто нагадати суть причин, щоб кожен зміг побачити загальну картину. Під час навчань це є відповідальністю спостерігача, але таке завдання може взяти на себе й командир загону.

КОРИГУВАННЯ ПОМИЛОК

Останній етап РРВЗ — встановити особу (осіб), відповідальну (-их) за виправлення помилок, які спричинилися до розбіжності між планом і реальністю. Не варто робити типової помилки і покладати всю відповідальність за це на командира загону. Командири підрозділів і навіть просто досвідчені бійці можуть проводити навчання та стежити за станом спорядження. Безперечно, командир загону розподілятиме такі завдання особисто.

МОДЕРУВАННЯ

Люди розповідають історії з багатьох причин. Одна з них — це бажання дати оцінку правилам чи методам керівництва.

Історії про невдачі й успіхи будуть пов'язані з тими підходами до виконання завдань, які практикували їхні герої.

Власне, в цьому й полягає суть РРВЗ. Це сукупність історій, що описують практики та методи керівництва й те, як їх застосовували для виконання певного бойового наказу за певних обставин.

У рамках РРВЗ завданням командира є вислухати історію, оцінити хід виконання поставлених завдань і скласти план навчань на майбутнє. Цілком можливо, що залежно від особливостей групи командирові буде важко організувати весь цей процес. Люди доволі часто пишаються командною позицією, і в ситуації, коли шукають винних, нерідко саме командир — найзручніша мішень. Утім, якщо процес організовано правильно, РРВЗ є чи не найкориснішим інструментом розвитку навичок команди.

В ідеалі РРВЗ проводять за допомогою незалежного експерта або командира. Вам знадобляться засоби відображення ландшафту та місцевості проведення операції. Це може бути макет, карта, відео- чи фотоматеріали. Ціллю є дати всім учасникам можливість предметно обговорити ситуацію, спираючись на однакові факти.

Важливим для організації ефективного РРВЗ є правильне модерування розмови. Не варто тиснути на людей так, що вони не зможуть сказати й слова, але не слід пропускати жодної можливості висловити слушне зауваження. З іншого боку, багато хто вважає, що РРВЗ — це лише прекрасна можливість ткнути пальцем в опонента і з'ясувати «хто кого вбив».

Модератор має переконати бійців стриматися й почекати з війсьними історіями. Це вимагає певних зусиль. Солдати щойно повернулися з бою. Якщо завдання виконано успішно, можна очікувати вихвалання. Якщо провалено, пошук винних почнеться ще до РРВЗ. Такі реакції можна зрозуміти, але вони не є ціллю проведення РРВЗ.

Постарайтеся врахувати всі точки зору. Зазвичай починають розмову командири підрозділів, адже вони мають найкращі можливості для оцінки ситуації. Але не слід пропускати жодного бійця, бо часто критично важливу деталь, що відокремлює успіх від невдачі, помічає не командир, а простий піхотинець.

Зворотний зв'язок

Добре почати РРВЗ з того, щоб попросити кожного з командирів відділень пояснити, яке саме завдання він мав виконати. Хороший командир має оцінити чіткість та уважність кожного зі своїх підлеглих командирів щодо суті бойового наказу загалом та ролі їхнього підрозділу у його виконанні зокрема.

Командування і зв'язок

Далі бажано обговорити весь процес виконання завдання, починаючи з попередньої підготовки. Чи вважають командир загону та командири відділень, що мали достатньо часу і даних для підготовки? Чи було віддано бойовий наказ так, щоб залишити час на тренування? Чи проводили обговорення завдання, щоб з'ясувати рівень розуміння кожним бійцем своєї ролі, процедури виконання завдання та методів координації і зв'язку?

Логістика і підтримка

Є чимало питань матеріально-технічного забезпечення, які можуть суттєво вплинути на виконання завдання. Чи були справними компаси, GPS-навігатори, ПНБ [прилади нічного бачення], зброя? Чи було забезпечено бійців необхідним спеціальним спорядженням — маркерами, сигнальними

приладами, димовими шашками? Чи відпочили бійці, чи мали вони можливість поїсти? Чи було організовано постачання води?

Виконання

Вихід на виконання завдання — це той момент, із якого зручно починати аналіз. Чи був вихід вчасним? Чи вчасно були досягнуті ПЗ та ключові точки? Якщо це відбулося не вчасно, це могло спричинити непропорційне зростання наступних часових рамок та вплинути на пересування підрозділу загалом.

Неодмінно проаналізуйте дії у ПЗ. Чи було необхідно проводити рекогносцирування перед ПЗ? Чи було завершено планування операції, поки підрозділ перебував у ПЗ? Якщо так, то чи були поінформовані бійці про суть плану і розуміли його? Часто, коли плани зазнають змін у ПЗ, дані про це не доходять до бійців. Тільки продуманий розподіл обов'язків і відпрацювання взаємодії у підрозділах допоможуть вам подолати цю проблему.

Дії в районі виконання завдання містять усе, що відбувається від рубежу початку атаки (того магічного місця на карті, де командир загону передає контроль за виконанням місії командирам менших підрозділів) до точки збору і перегрупування. Усі ці дії занадто різноманітні для того, щоб обговорювати їх тут, але загалом зводяться до здатності кожного підрозділу «стріляти, рухатися і підтримувати зв'язок». Ідеться про здатність кожного підрозділу вести вогонь по противнику в межах свого сектора обстрілу, просуватися вперед у зоні виконання завдання й координувати ці дії зі своїми колегами на флангах і в тилу. РРВЗ концентрується насамперед на діях у районі цілі, і це має пояснення. Саме тут буде вирішено, чи досягнуть наші зусилля своєї мети, чи зазнають фіаско.

Підбивання підсумків

На цьому етапі РРВЗ час підбивати підсумки. Варто дозволити відвертий обмін думками, оскільки кожен хоче висловити свою. Сподіваємося, що бійці будуть здатні стримуватися від взаємної критики достатньо довго для того, щоб не заважати продуктивності РРВЗ. Також віримо, що вони будуть досить розумні, щоб усвідомити, що слід дослухатися до точки зору іншого учасника дискусії перед тим, як озвучувати зауваження. Але, найімовірніше, ці очікування будуть справедливими лише в тому разі, коли бійці матимуть підстави вважати, що їм зрештою дадуть слово. Тому надайте можливість висловитися всім, навіть якщо модератор ризикує до певної міри втратити контроль за ситуацією. Давати бійцям можливість говорити все, що вони думають, слід лише після РРВЗ.

Є один підхід, який має спрацювати. Це так звана техніка «злущування горіхів», що вимагає від кожного стислого опису ситуації, хоча за тактичних обмежень зазвичай часу на такі тонкощі мало. Треба запитати найневдоволенішого члена групи, що саме було не так і що мусить бути предметом подальшого тренування. Потім варто попросити іншого бійця назвати те, що, на його думку, було зроблено правильно. Рухайтесь групою бійців, ставлячи їм по черзі ці два прості запитання. Приділіть увагу тому, щоб добитися знаходження певного консенсусу. Також можна попросити тих бійців, які найголосніше висловлюють незадоволення операцією, знайти її позитивні моменти і, навпаки, попросити тих, хто нею задоволений, оцінити її критично.

Висновки

РРВЗ — це інструмент для підвищення ефективності роботи підрозділу і його морального духу. Завдання РРВЗ — зробити висновки щодо того, як треба удосконалити тренування

і покращити матеріально-технічне забезпечення вашого підрозділу. Інакше це все — просто втрата часу. В ідеалі командир робить замітки; як мінімум, слід очікувати, що він розумітиме настрої підрозділу за результатами проведення РРВЗ. До цього не можна ставитися легковажно. Потреби і скарги бійців мають бути розглянуті швидко. Особливо важливо розуміти, які саме вдосконалення можна зробити негайно — більш детальний бойовий наказ, краще координування між підрозділами. РРВЗ допоможе вам зрозуміти, що саме потрібно зробити для цього.

Чого ми навчилися

Цю історію розповів відставний офіцер Корпусу морської піхоти США Даллас Морріс. Сталася вона під час його роботи у СМАТТ — групі фахівців, яка допомагала тренувати Нову армію Іраку 2003 року. Насправді ця історія стосується не так РРВЗ, як того моменту під час навчань, коли спостерігач робив замітки для РРВЗ.

Завданням було тренувати вісім піхотних батальйонів, частини підтримки та тилового забезпечення. Інструктори виконували водночас і роль спостерігачів, щоб контролювати командирів під час навчань.

Одного разу довге сухе ваді — висохле русло, яр, розміри якого мінялися від ділянки до ділянки через вітрову й водну ерозію — було визначено межею маневру батальйону на лівому фланзі. Щоб обґрунтувати таке обмеження, у плані операції було сказано, що ваді відображає глибоку і стрімку річку.

Відставний генерал-лейтенант Джордж Крокер був керівником програми підготовки іракців і, найімовірніше, мав найвище військове звання серед іракських військових. Він мав звичку особисто контролювати процес тренувань нових батальйонів. Під час одного з таких навчань генерал

помітив дещо дивне: одна з рот зупинилася перед ваді, а потім почала його переходити.

Генерал підійшов до ротного і ввічливо поцікавився, чи той розумів, що він свою роту через «річку». Молодий офіцер був явно збентежений, але визнав, що яр уособлював «річку», і саме через це було зроблено зупинку — прямо перед очима командира батальйону.

Генерал Крокер почав розпитувати детальніше, намагаючись не образити офіцера, але так, щоб виявити той етап, на якому сталася помилка в передаванні команди. Урешті-решт з'ясувалося, що ротний отримав прямий наказ перетнути річку, щоб захопити противника зненацька. Наказ віддавав командир батальйону. У відповідь на зауваження ротного про те, що він не має спорядження для перетинання швидкої річки, батальйонний командир наказав «виконувати».

Генерал Крокер вирішив, що командир батальйону неправильно запам'ятав обмеження, встановлені для проведення навчань. Він переспрямував роту і рушив у штаб батальйону. Там він зустрів командира і запитав його про статус річки як територіального обмеження маневрів на лівому фланзі. Виявилося, що полковник розумів, що річку не можна було перетинати.

«Хвилиночку, — сказав Крокер, тоді зібрався і максимально ввічливим тоном продовжив: — Тоді чому ви вирішили направити роту через річку, яку вони в принципі не могли форсувати без спеціального спорядження?»

Полковник подивився на пустелю і роту, що перебувала за межами допустимої зони маневрування на лівому фланзі. Він не намагався заперечувати слова Крокера, адже всі штабні офіцери чули, як він робив зауваження ротному за обговорення наказу. Генерал Крокер явно розумів, що сталося: полковник зіграв нечесно, щоби провести недопустимий з точки зору сценарію навчань маневр і тим самим

«виграти», покращивши свій послужний список (хоча така перемога не мала б жодного значення).

Іракський полковник подивився прямо в очі генерала Крокера і сказав: «Я не говорив йому перетинати річку. Я не знаю, чому ця рота там. — Полковник брехав. — Але я негайно заберу їх звідти».

Штаб затих. Кілька офіцерів просто сховали погляд. Що мусив робити генерал Крокер? Командир батальйону брехав і знав, що Крокеру це відомо. Генерал розсміявся, очевидно, через повний брак логіки у твердженнях полковника. Командир батальйону стрибнув у свій джип та особисто вивів роту назад у зону навчань.

Висновки? Коли РРВЗ проводять із тими офіцерами, які не мають такого досвіду, природною людською реакцією буде опиратися критиці. Ніхто не хоче виглядати неправим. Це дратує — навіть якщо йдеться про отримання цінного досвіду. Коли ви мусите долати культурні й соціальні бар'єри, справа стає ще складнішою. Очікуйте опору. Але з часом, якщо бійці навчаться правильно ставитися до процедури, вона стане надзвичайно корисним інструментом самопізнання та навчання.

РОЗДІЛ 3

ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАТРУЛЮВАННЯ

Елемент бойової підготовки №1

ВИХІД ІЗ ПЛО І ПОВЕРНЕННЯ В НЕЇ

Це важливий елемент підготовки, з якого варто почати вдосконалення ваших умінь патрулювання. Він досить складний, але якщо ви вже його опанували, все решта піде куди простіше. Це завдання складається з двох частин: 1) узгодження часу й місця виходу; 2) узгодження часу, місця й сигналів, які треба подати під час входу до зони, контрольованої своїми військами. *Потрібно узгоджувати дії з командиром своїх частин у зоні дій загону!*

Використайте цю схему для планування патрулювання:

1. Вийдіть до зони зосередження (ЗЗ).
2. Встановіть контакт із провідником у передовому підрозділі взаємодії (ППВ)*.
3. Пройдіть оборонні лінії своїх військ і зупиніться, вийшовши із фортифікаційних споруд.
4. Виконайте бойове завдання.
5. Поверніться в зону фортифікаційних споруд.
6. Передайте сигнал «свій-чужий» бійцям ППВ.
7. Встановіть контакт із провідником у ППВ і перерахуйте своїх бійців.
8. Обговоріть хід і результати операції в ЗЗ.

Зрозуміло, що це важкувато запам'ятати. Але якщо ви збережете десь цю послідовність і виконуватимете дії зі списку, то скоро все це стане вашою другою натурою.

Варто розбити список на дві частини: вихід із ПЛО і повернення в неї. Ми розглянемо ці дії детально, і список стане більш зрозумілим, щойно почнемо планувати виконання завдання.

* Передовий підрозділ взаємодії (ППВ) — найближчий до противника підрозділ своїх сил. — *Прим. наук. ред.*

ВИХІД ІЗ ПЛО

Увійдіть до зони зосередження (ЗЗ)

У якийсь момент під час виконання бойового завдання ваша група пройде вперед і займе кругову оборону відрізка за ПЛО. Цю позицію називають зоною зосередження (ЗЗ). Саме тут буде проведено останні навчання, закінчено планування та узгоджено взаємодію з командиром ППВ. (Більш детальний опис встановлення ЗЗ див. у частині «Встановлення пункту збору (ПЗ)».)

Встановіть контакт із бійцем у ППВ

Тепер, коли ви знаєте свій графік, необхідно узгодити час і місце вашого виходу й повернення з командиром ППВ. Щоб досягти ефективної координації виходу, оберіть відповідний час. Командир ППВ має вибрати найкраще місце вздовж своєї лінії фронту. Він також надасть провідника, щоб провести загін через дротові й мінні загородження без посередньо перед його позицією.

Командир загалу має координувати свої дії з командиром ППВ та підрозділами підтримки.

Ви маєте зустрітися зі своїм провідником і встановити кінцевий момент, до якого він чекатиме ваш загін на зовнішньому боці фортифікаційних споруд. Це дозволить провідникові провести вас назад через загородження, якщо ваш загін потрапить під вогонь і муситиме повернутися через позиції і загородження!

Ви також маєте координувати з командиром ППВ час і місце виходу і повернення. Треба обговорити сигнал розпізнавання на великій відстані, наприклад певний колір спалаху, або свисток, або навіть просто домовитися зв'язатися один з одним по радіо. Також домовтеся про *сигнал розпізнавання на малій відстані*. Пам'ятайте, що пароль і відгук ніколи не використовують перед ПЛО, тож не намагайтеся використати саме їх.

Потрібно створити власні пароль і відгук: наприклад, це можуть бути два числа, які в сумі складають третє, заздалегідь обумовлене число.

Командир ППВ повинен особисто допомогти вам встановити контакт із вашим провідником. Повторіть іще раз час і місце вашого виходу та повернення провідника. Повторіть сигнали дальнього і ближнього розпізнавання. Познайомте провідника з передовим і замикаючим бійцями загону: це дозволить йому розуміти, чи всі бійці перетнули ПЛО.

ПЕРЕТНІТЬ ЛІНІЮ І ЗУПИНІТЬСЯ ПІСЛЯ ПЕРЕХОДУ ФОРТИФІКАЦІЙНИХ СПОРУД

В обумовлений час провідник допоможе вашому загону перейти через дротові й мінні загородження на лінії фронту. Після подолання цих перешкод ваш загін входить на лінію бойового зіткнення (ЛБЗ)^{*}, або ж у «нейтральну зону». Про-

^{*} Лінія бойового зіткнення (ЛБЗ) — зона перед лінією оборони своїх військ (яку можуть займати бійці загону). Також відома як «нейтральна зона». — *Прим. наук. ред.*

відник чекатиме обумовленого моменту, перед тим як повернутися в ПЛО, щоб дати вашим бійцям можливість зробити зупинку для оцінки ситуації на дальньому боці ЛБЗ, після чого він повернеться у ПЛО.

Після того як ви переконалися, що ваш загін перебуває на дальньому боці ЛБЗ і у вас є надійне укриття, зробіть зупинку для оцінки ситуації. Під час цієї — першої зупинки безпеки вам треба переконатися, що бійці зручно розмістилися і зняли головні убори. Ваш загін повинен зосередитися й уважно прислухатися до навколишніх звуків протягом приблизно п'яти хвилин, що дозволить слухові й зору бійців пристосуватися до нового середовища.

ВИКОНАЙТЕ БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ

Коли ви переконаєтеся, що загін перебуває в безпеці і звик до звуків, освітлення й запахів довкола вас, можете підняти загін і продовжити рух до пункту збору (ПЗ). Хоч би яким було ваше завдання, ви маєте його виконати. А тоді ви почнете рух назад до ПЛО. Як правило, це роблять, використовуючи маршрут, відмінний від того, яким ви виходили до зони виконання завдання.

Варто зазначити, що, залежно від суті бойового завдання, ваш загін може не повертатися до ПЛО, і в такому разі координація дій, описана вище, не буде потрібна. Але якщо ви не впевнені в цьому, слід планувати заздалегідь. Краще перестаратися, ніж потім шкодувати, чи не так?

ПОВЕРНЕННЯ В ПЛО

ПОВЕРНЕННЯ У ЛБЗ

Ваш загін повернеться у ЛБЗ за маршрутом, установленим у бойовому наказі. Безперечно, бажано використовувати маршрут, відмінний від того, яким ви йшли до пункту збору (ПЗ): це знизить ризик потрапляння в засідку, коли ви повертаєтесь до ЛБЗ.

Також гарною ідеєю буде йти «вовчим кроком». Це означає рухатися до цілі щонайменше двома напрямками, що зменшує ймовірність засідки, бо противник не матиме часу ефективно облаштувати засідку після того, як ви змінили напрям руху.

ПЕРЕДАЧА СИГНАЛІВ БЛИЗЬКОГО І ДАЛЬНЬОГО РОЗПІЗНАВАННЯ БІЙЦЯМ ППВ

Щойно ви вийдете на дистанцію вашого призначеного сигналу дальнього розпізнавання, потрібно встановити контакт із бійцями ППВ. Не треба зупинятися або чекати відповіді на цей сигнал, якщо це не було обумовлено заздалегідь. Передайте сигнал і продовжуйте йти до точки, де маєте перетнути лінію оборони своїх військ.

Зупиніть загін на безпечній відстані (на дальньому боці ЛБЗ — за межами ПЛО). Візьміть із собою бійця, який забезпечуватиме охорону, і залиште загону план дій в екстреній ситуації. Тоді перетніть ЛБЗ з бійцем і підійдіть до визначеної раніше точки повернення. Передайте сигнал ближнього розпізнавання провідникові. Щойно ви встановили контакт із провідником, залиште з ним бійця і повертайтеся до загону.

ВСТАНОВЛЕННЯ КОНТАКТУ З ПРОВІДНИКОМ ППВ І ПІДРАХУНОК БІЙЦІВ

Поверніться до загону і проведіть його через ЛБЗ. Знову встановіть контакт із провідником і повідомте йому, скільки бійців у вашому загоні. Тепер станьте поруч із ним і перерахуйте бійців особисто, водночас називаючи їхні імена, щоб показати провідникові, що жоден ворог не прослизнув у ПЛО.

ОБГОВОРІТЬ ХІД МІСІЇ У ЗОНІ ЗОСЕРЕДЖЕННЯ (33)

Проведіть загін у тил за ПЛО. Далі ви обговорюватимете виконання завдання зі своїм командиром або командиром ППВ залежно від допусків та оперативної обстановки.

Підсумки

Таким чином, ви щойно завершили планувати своє перше патрулювання. Зрештою, щоб вийти і повернутися до ПЛО, достатньо лише узгодити: 1) час і місце виходу; 2) час і місце повернення, а також сигнали розпізнавання. Але, безперечно, ці два пункти вимагають детального розуміння розкладу проведення операції — а отже, планування та здійснення її окремих етапів. Приблизно так само буде використано ці дані і для координації дій кількох загонів, які покидають базу або повертаються на неї. Використовуйте цей розділ як опорний план і робіть так доти, доки це не стане звичкою.

Чого ми навчилися

На початку 1967-го взвод із числа бійців 1-ї повітряної кавалерійської дивізії вийшов для патрулювання лінії оборони. Загін використовував той самий маршрут, що

й попереднього дня, не зупиняючись для оцінки ситуації, покликаної визначити рівень можливої небезпеки. Також не було задіяно розвідувального підрозділу, щоб переконатися у відсутності переслідування. Вони просто попрямували до своєї цілі, яка була розташована за дві години пішого ходу.

Маршрут патрулювання передбачав перетинання двох великих небезпечних зон. Коли загін досяг першого відкритого простору, було вислано дозор, щоб перевірити лінію дерев на відстані 125 метрів. Група дозору потрапила в добре сплановану засідку ННА (Національної народної армії В'єтнаму).

Висновки? Координуйте свої дії з ПЛО (в цьому випадку — переднім краєм оборони) таким чином, щоб мати можливість змінювати точки виходу та повернення. Ніколи не застосовуйте той самий маршрут двічі. Використовуйте «вовчий крок», щоб збити з пантелику спостерігачів противника. Робіть зупинки для оцінки ситуації та висилайте розвідувальні групи для того, щоб точно оцінювати рівень загрози в зоні ваших дій*.

---

* Під час патрулювання важливо мати план дій бійців для найпоширеніших сценаріїв: наприклад, дії під час зустрічі з цивільним населенням або унеможливлення *friendly fire* (вогню по інших підрозділах своєї армії). — *Прим. наук. ред.*

Елемент бойової підготовки №2

МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ МАРШУ

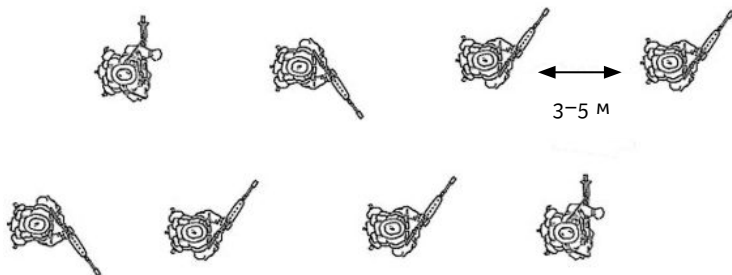
Ми розглянемо методи пересування загону з точки А в точку Б. Ці техніки краще описати як «методи гарантування власної безпеки під час пересування», але це дуже довга назва. Перші дві техніки застосовують переважно для пішого патрулювання дорогою чи стежиною. Третя техніка, або метод, більш прийнятна для відкритих та напіввідкритих місцевостей і навряд чи застосовується для пересування вздовж доріг.

Бійці загону розташовані в шаховому порядку.

ТЕХНІКА «ПОХІДНА»

Цей метод використовується лише під час пересування позаду лінії фронту, коли контакт із ворогом є *малоймовірним*. Забезпечує мінімальний рівень безпеки.

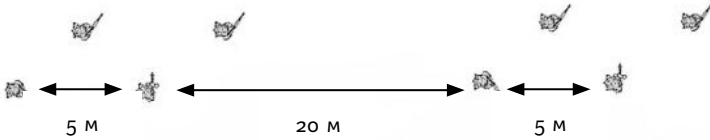
«Похідна» техніка пересування в шаховому порядку

Загін тримається разом як одне ціле для полегшення контролю й командування. Відстань між членами загону складає п'ять метрів. Якщо дорога достатньо широка, щоб утворити дві лінії, бійці вишикуються в шаховому порядку (чи зигзагом), тож відстань між кожним бійцем зростає до десяти метрів як спереду, так і ззаду. (Це також дозволяє підтримувати відстань у п'ять метрів між лініями по обидва боки дороги.)

Ця техніка дозволяє пересуватись порівняно швидко. Загін може розосередитися ліворуч і праворуч у разі повітряної атаки або непрямого вогню. Також цей спосіб передбачає достатню відстань для того, щоб знизити ефективність ворожої зброї масового ураження (ЗМУ), і водночас достатню концентрацію для гідного штурму в разі близької засідки.

ТЕХНІКА «ПОХІДНА З ПРИКРИТТЯМ»

Ця техніка також використовується лише під час пересування позаду ЛБЗ в умовах відносної безпеки, коли контакт із ворогом є ймовірним. Забезпечує середній рівень безпеки.

Використання техніки пересування «похідна з прикриттям»

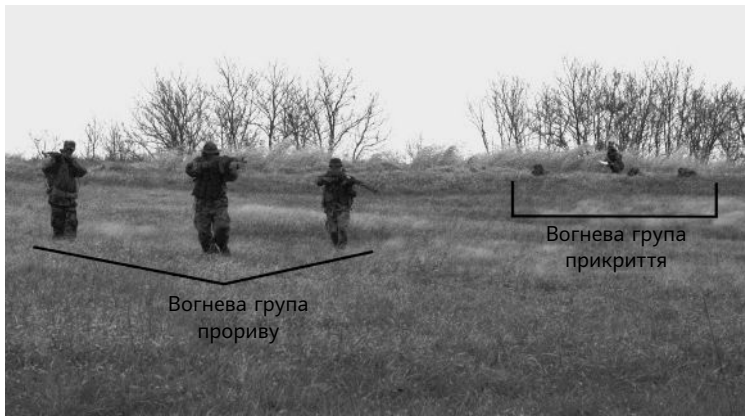
Загін ділять на дві або більше груп. Між бійцями зберігається дистанція у п'ять метрів, і якщо дорога достатньо широка для двох ліній, вони вишикуються в шаховому порядку. Суттєва різниця між цією технікою і звичайною похідною полягає в тому, що між мінігрупами підтримується дистанція не менш як 20 метрів.

Ця техніка дозволяє пересуватись порівняно швидко і зберігає всі переваги звичайної похідної, як-от можливість розосередитися або знищити ворожу засідку поблизу. Недолік, що полягає в погіршенні комунікації, нівелюється гнучкістю загону в реагуванні на далекі засідки та додатковим захистом проти ворожої зброї масового ураження (ЗМУ).

ТЕХНІКА «РИВОК ІЗ ПРИКРИТТЯМ»

Ця техніка пересування використовується будь-де — і позаду, і перед лінією фронту, — якщо контакт із ворогом очікується. Забезпечує найвищий рівень безпеки серед усіх способів пересування.

Загін ділять порівну на дві групи. Передня група залишається на позиції, яка забезпечує найкраще спостереження за місцевістю перед другою частиною загону. Ця група стає позицією «прикриття» і повинна забезпечувати захист або маскування.

Використання техніки «ривок із прикриттям»
для прихованого маневрування

Група, яка була у хвості (позаду передньої групи), виривається вперед зі зміщенням ліворуч або праворуч відносно позиції прикриття і вибирає шлях, який:

- забезпечує найбільший ступінь прихованості;
- не затуляє лінії вогню з позиції прикриття;
- не виходить за межі досяжності вогню з позиції прикриття.

Щойно група успішно перетнула місцевість, вона займає позицію, яка забезпечить найкраще спостереження за територією перед нею. Ця група стає новою групою прикриття, а черга здійснювати ривок переходить до групи, яка була на попередній позиції прикриття.

Цей процес повторюється доти, доки загін не досягне своєї цілі або обстановка не стане безпечнішою. Пересування за цією технікою дуже повільне й тихе (на відміну від поняття «швидкий ривок»). «Ривок із прикриттям» стає швидким і дуже інтенсивним лише тоді, коли загін потрапляє під вогонь. Позиція прикриття коригує вогонь для підтримки, а група, яка має робити ривок, за рішенням командира або атакує, або відступає.

Підсумки

Головна хитрість тут полягає в застосуванні тієї техніки, яка відповідає поточному рівню небезпеки. Запам'ятайте: контакт із силами противника може бути малоімовірним, імовірним або очікуваним. Якщо за вашим рішенням група пересуватиметься лише в режимі підтримки найвищого рівня безпеки, тобто методом «ривка з прикриттям», то згодом ви побачите, що бійці виснажені, а просування вперед було дуже повільним. І навпаки, постійне застосування методу з найнижчим рівнем безпеки, розраховуючи виграти у швидкості, зрештою призведе до катастрофічної сутички із силами ворога. Оберіть техніку відповідно до ситуації і суворо дотримуйтеся належної дистанції між бійцями та групами.

Чого ми навчилися

З настанням темряви загін One Shepherd вирушив на операцію із захоплення моста, який утримували сили противника. Літні ночі на північному заході Міссурі вирізняються особливою темрявою, додайте до цього щільну рослинність на фоні безперервного цокотіння комах. І командир загону вирішив використати все це на свою користь.

Шлях, який обрав загін, частково проходив по дорозі з гравію, частково — вздовж невеликого струмка і припускав певний ризик. Але загін рухався крізь темряву

з уважністю й обережністю, зупиняючись часто для оцінки ситуації. Під час маршу командир неодноразово посилав розвідувальні групи, щоб обстежити підозрілі ділянки, перш ніж туди входив увесь загін.

Покинувши дорогу з гравію, загін пройшов крізь невеличкий клаптик лісу і вийшов до струмка. Потім бійці йшли стежиною, що виляса вздовж струмка, поки врешті-решт не опинилися на краю величезного сільськогосподарського поля — 150 метрів завширшки і 800 метрів завдовжки. Тут залишили групу з важкою зброєю: вона мала прикрити відхід диверсійної групи від цілі, що розташовувалася в полі праворуч на 400 метрів завглибшки.

Решта загону вирушила в напрямку переднього боку моста єдиною колоною, такою щільною, що кожен буквально тримався за розвантажувальний жилет того, хто йшов попереду. Просунувшись у відкрите поле на 150 метрів завглибшки, загін зупинився. Паралельно до струмка, за 30 метрів перед мостовим комплексом, проходила залізнична колія. Група вийшла на позицію заздалегідь, тому командир загону повернув своїх бійців у лісосмугу і просто чекав на потяг. Він передбачав, що ворог напевно розташував спостережний пост перед колією.

Невдовзі показався товарний потяг, завантажений вугіллям, і дав свисток на перехресті гравійної дороги, моста й колії. На деякий час поїзд заблокував собою краєвид на відкрите поле, і весь загін стрімко рушив уперед. Важливо те, що гуркотіння потяга перекрило шум від руху загону, який стрімголов нісся через відкрите поле. Коли потяг проїхав, диверсійна група була вже на позиції. Для сил противника це виявилось повною несподіванкою.

Висновки? Перший і найважливіший — те, що командир виділив достатньо часу на пересування. Він прискорював бійців лише тоді, коли це грало їм на користь. Решту

часу загін провів у режимі методичного повільного пересування.

По-друге, командир не боявся користуватися відкритими, придатними для швидкого пересування шляхами. Хоча такі шляхи зазвичай небезпечні через засідки, загін просувався з обережністю, перевіряючи кожен небезпечну ділянку, про яку попереджала розвідка. За умови належного використання флангових і фронтальних розвідкоманд загін може просуватися відкритими дорогами, щоб знизити шум і виснаження до мінімуму. Пам'ятайте: тактика — це лише загальні принципи дій у бойових ситуаціях, підкріплені здоровим глуздом. Тобто якщо спрацьовує... значить, щось у цьому є.

По-третє, командир дозволив загону скористатися фоновим шумом довкілля на повну. Шум нічного вітерця у кронах дерев, ритмічне цокотіння комах — ці звуки приховували рух загону вздовж протоптаних стежин. А гуркіт потяга дозволив бійцям бігти по твердому ґрунту покинутого сільськогосподарського поля.

Запам'ятайте: не поспішайте, якщо це не на вашу користь! Сплануйте свій маршрут ретельно і перевірте його, якщо це можливо. Долучіть розвідувальні групи за потреби. Маскуванням можуть стати ситуативні шуми: вітер, дощ, струмок, комахи, потяги, магістральний рух, гелікоптери, низьколітальні апарати, індустріальні об'єкти. Зробіть їх своїми союзниками.

Елемент бойової підготовки №3

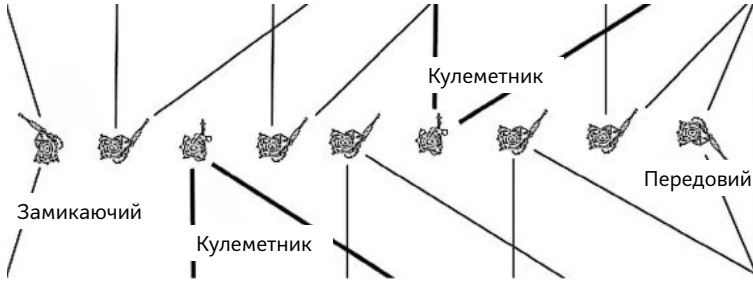
БОЙОВІ ПОРЯДКИ ПІХОТИ В АТАЦІ

Цей розділ містить важливу інформацію, яку ви зможете застосувати негайно. Бойові порядки, про які йтиметься, — це те, що визначають як «бойові порядки» у класичному сенсі. Вони дозволяють вам максимально ефективно застосовувати зброю вашого загону і водночас мінімізувати розмір цілі для вогню противника. Краса таких формувань у їхній простоті. Кожен борець вашого загону знатиме свій сектор вогню просто тому, що він перебуватиме у правильному місці. Управління бойовими порядками в атаці може бути складним завданням, проте за правильного застосування ці формування дозволять вам організувати безперешкодну передачу даних.

КОЛОНА

Цей бойовий порядок організовано таким чином, що бійці йдуть один за одним позаду передового. Так, це формування — не що інше, як шеренга солдатів, які стоять один за одним.

Сектор вогню передового бійця — 120-градусне поле зору перед ним. Другий борець відповідає за 90-градусний сектор ліворуч від колони. Третій борець відповідає за такий самий сектор праворуч і так далі. Усі бійці, крім замикаючого, ділять сектори обстрілу в шаховому порядку. Замикаючий відповідає за 120-градусний сектор позаду.

Стрій колони (вигляд згори). Зверніть увагу на роль замикаючого бійця в забезпеченні кругового огляду у 360°.

Колона має ряд переваг:

- Спрощену передачу повідомлень — від бійця до бійця.
- Такий бойовий порядок полегшує пересування, зменшує витрату сил і підвищує можливість маскування.
- Розриви в колоні виникають рідко, а якщо виникають, їх неважко помітити.

Недоліком колонного порядку є те, що він вразливий до засідок із флангу і не дозволяє вести вогонь водночас усіма бійцями вперед. Оскільки бійці йдуть безпосередньо один за одним, вести вогонь уперед без ризику вразити «своїх» може лише передовий. Це, звісно, невдалий для атаки бойовий порядок.

ВАРІАЦІЯ: КОЛОНА ДЛЯ ЛІСУ

Це порядок, сформований двома паралельними колонами. Бійці в одній колоні повинні постійно підтримувати візуальний контакт з іншою колоною. Використовуючи такий порядок, ви швидко переконаєтеся, що комунікація значно ускладнилася. Командир загону буде зайнятий тим, щоб просто уникнути розривів у колоні. Крім того, цей бойовий порядок не покращить ефективність використання зброї.

Однак таку колону важче атакувати із флангів. До того ж вона рухається швидше, ніж інші, більш розосереджені формування. Отже, колона для лісу є хорошим вибором, коли:

- загін іде через місцевість із густою рослинністю і має високі шанси потрапити в засідку;
- завданням загону є швидкий маневр з метою почати обстріл ворога із флангу.

КЛИН

Цей порядок утворюють, вишикувавши бійців зі зсувом ліворуч і праворуч від передового бійця, для того щоб утворити широке V-подібне формування, яке найкраще підходить для атаки.

Стрій атаки клином треба використовувати у взаємодії з підрозділами супроводу. Безпека тилу не є абсолютним пріоритетом.

Сектор вогню передового складає так само 120 градусів. Наступні два бійці — ліворуч і праворуч від передового — закривають 90-градусні сектори вогню, що починаються прямо перед ними і покривають їхні лівий та правий фланги відповідно. Той самий принцип застосовується і для останніх бійців цього бойового порядку, зсунутих ліворуч і праворуч від бійців перед ними. Контроль тилу не передбачено, оскільки його мають здійснювати інші вогневі групи, які так само йдуть клином.

Цей бойовий порядок так само має свої переваги:

- Контроль за просуванням військ уперед полегшено, оскільки всі групи йдуть одна за одною.
- Таке формування важче атакувати із засідки, ніж вищезгадані.
- Найважливіше: по противнику, розташованому попереду, можуть стріляти всі бійці.

Недоліками такого порядку є те, що він не дозволяє обмін інформацією між бійцями, а також призводить до виснаження бійців, якщо його застосовують досить довго. І не дай Боже ви вирішите змінювати напрямок атаки, що створить додаткові проблеми для бійців на флангах, змушених бігти крізь зарості, щоб компенсувати розворот. Іноді ці бійці не отримують команди повертати, що призводить до розриву бойового порядку.

ВАРІАЦІЯ: РОМБОВИДНИЙ ПОРЯДОК

Ромбовидний бойовий порядок — цікава альтернатива клинові. Якщо у вогневій групі четверо бійців, просто розташуйте замикаючого бійця точно за передовим. Якщо у групі п'ятеро бійців, командир вогневої групи займає позицію в центрі за передовим і перед замикаючим. Зрозуміло, що такий порядок завадить використанню всієї наявної зброї вогневої групи по противнику спереду. Однак відсоток зброї, яку ви можете застосувати, досі є значним.

Стрій ромбом, або модифікований клин, використовують, коли підрозділи діють незалежно.

Переваги використання ромбовидного порядку полягають у тому, що група може рухатися швидше, легше змінювати напрям руху і займати кругову оборону. Тому цей порядок застосовують, коли:

- Вогнева група патрулює окремо, далеко від групи підтримки і має забезпечувати оборону самотужки.
- Якщо доводиться довго тримати бійців у клиновидно-му строю, його доцільно замінити на ромбовидний.

Підсумки

Хоча тактичні ситуації можуть суттєво відрізнятись, загалом вважають, що найкращим є той бойовий порядок, який дозволяє підтримувати найвищий рівень керованості для здійснення маневрів на відстані удару противника. Після цього потрібно змінити порядок на такий, який гарантує максимально ефективне використання зброї і дозволяє підтримувати максимальну безпеку.

Зокрема, загони часто використовують колону для довгих переходів. Це зумовлено кращою комунікацією в колоні, за якої легше уникати розривів контакту, а також тим, що бійці можуть економити сили. Однак коли небезпека наближається або коли прийшов час іти в рішучу атаку, клиновий стрій буде ефективнішим.

Колону для лісу варто використовувати переважно для прориву міцної лінії оборони противника і лише за наявності інтенсивного вогню на ураження від підрозділу підтримки. Перевага колони для лісу в такій ситуації полягає в тому, що після прориву лінії оборони ви можете почати атаку ліворуч або праворуч без зайвих маневрів.

Зрештою, як і було зазначено раніше, ромбовидний стрій добре підходить для підрозділів, які патрулюють окремо від основних сил, або на флангах групи із клинових формувань. Це так само стосується великого загону, який просувається вперед у ромбовидному строю протягом тривалого часу. Такий бойовий порядок значно менше виснажує війська, ніж звичайний клин.

Чого ми навчилися

Спекотного пообіддя влітку 1993 року взвод роти С 1-го батальйону 157-ї окремої піхотної бригади рішуче атакував укріплені позиції противника. Темп атаки був досить високим, а сама атака була добре організована. Довгу колону взводу очолювала вогнева група А 1-го відділення. Ця вогнева група була єдиною, що йшла в атаку за ромбовидним порядком. Решта 30 бійців загону йшли колоною відразу за нею.

Командир загону, лейтенант Томас, ішов відразу після групи А і, коли переконався, що точки розгортання досягнуто, відправив 2-ге відділення на лівий фланг. Відразу після цього 2-ге відділення повідомило по радіо, що його подальше просування стримує ґрунтова дорога, яка вела прямо

в розташування противника. Командир відділення бачив трьох бійців противника, які працювали над облаштуванням кулеметного гнізда. Командир загону наказав бійцям 2-го відділення встановити власний кулемет для того, щоб надати вогневу підтримку під час наступу.

3-тє відділення й досі обережно просувалося вперед, тимчасом як противник відкрив вогонь по 2-му. І 1-ше, і 2-ге відділення негайно відповіли вогнем, водночас 1-ше відділення розвернулося своїм фронтом майже впритул до позиції 2-го. Тепер 3-тє відділення, яке досі було в тилу в лісі, чимдуж поспішало вперед, щоб вступити в бій.

Командир 3-го відділення вів його колоною сухим руслом річки, яке йшло безпосередньо в напрямку лінії оборони противника. Щойно командир 3-го відділення зрівнявся з позиціями 1-го, він щосили прокричав про свій намір продовжувати рух з метою прорвати оборону противника. Командир вогневої групи Б 1-го відділення підняв руку над головою, щоб показати згоду з таким наміром серед шуму бою. 3-тє відділення продовжило наступ на правому фланзі позиції свого загону в найменш очікуваний спосіб — колоною.

Відділення вийшло з-під прикриття дерев саме тоді, коли русло змінилося відкритим, порослим травою полем. Але, попри відкриту місцевість, противник мав надто мало часу для протидії. 3-тє відділення швидко вклинилося в розрив оборонних позицій противника. Командир наказав передній парі бійців залягти й вести вогонь по позиції противника праворуч. Він віддав наказ гучним командним голосом — бути наготові й уразити ту позицію. Потім повернувся до решти відділення і подав сигнал — приготуватися до дій на лівому фланзі. Секундою пізніше його бійці побачили сигнал «уперед». Відділення пішло в атаку в напрямку ліворуч по лінії фронту, захопивши противника зненацька.

Командир відділення швидко зрозумів, що його бійці не мають достатнього прикриття на відкритому місці, і тому продовжив атаку ліворуч, по всій довжині фронту 1-го і 2-го відділень. Ці відділення вражено спостерігали, як 3-тє відділення серед білого дня атакує одну вогневу позицію за іншою і виводить їх з ладу без власних втрат. Перед позиціями 2-го відділення кулеметне гніздо було атаковано саме так — по фронту, упорядковано й рішуче.

Оборону противника було зруйновано на 50-метровому відтинку. 1-ше і 2-ге відділення відразу ж пішли вперед через прорив, тимчасом як бійці 3-го відділення пригнічували противника на флангах. Командний пост противника розташовувався за 80 метрів від лінії оборони в маленькому гаю. Командир взводу організував обстріл цього гаю двома кулеметами і закликав решту роти атакувати через прорив. Оборона противника розвалилася.

За дивним поворотом долі єдиними втратами атакуючих були лейтенант Томас і командир 2-го відділення: обидва загинули на початку бою. Загалом же загін із 30 чоловік успішно атакував 120 бійців противника і знищив їхню оборону.

Чого ми навчилися? Вибір бойового порядку залежить насамперед від інтенсивності вогню противника та особливостей ландшафту. В цьому конкретному випадку командир відділення вибрав атаку в колоні. Це дозволило максимально ефективно пересуватися руслом і використати переваги колони для атаки флангу противника. На відкритому місці відділення зберігало високий темп руху, бо не мало іншого вибору.

«Я не мав сил для оборони, тому наступав», — генерал Роберт Лі.

Елемент бойової підготовки № 4

ПОДОЛАННЯ ЗОН НЕБЕЗПЕКИ

Пам'ятаєте, як у старих військових фільмах колона солдатів бігом перетинає ґрунтову дорогу в джунглях? Виглядає красиво, але в реальності так не буває. Насправді дороги, стежки, русла і поля — це чудове місце для роботи снайпера й організації засідок. Такі природні й штучні перешкоди відкривають досить велике поле обстрілу. Крім того, деякі лінійні бійці мають схильність рухатися саме по таких відкритих місцях. Це передбачувано й небезпечно. Саме тому такі зони називають зонами небезпеки. Їх можна розділити на дві категорії: лінійні й відкриті.

ЛІНІЙНІ ЗОНИ НЕБЕЗПЕКИ

Найбільш поширеними різновидами лінійної зони небезпеки є стежки, дороги, береги річок і сухі русла. Такою зоною може стати все, що спрямовує рух загону: паркан, стіна, алея. Ці об'єкти створюють для ворога зручну можливість організувати засідку нашому загону.

Деякі рішення доведеться приймати швидко. Однак найкраще — потурбуватися про те, щоб перетин зони небезпеки був врахований у бойовому наказі. Це можливо, якщо ви провели рекогносцирування або правильно оцінили ситуацію за картою.

Виходячи до небезпечної зони, передовий боєць повинен зупинитися й жестом подати сигнал бійцям про її наявність. Командир загону вирішить, як саме перетинати цю зону.

Метод «ШЕВРОНОМ ДО ДОРОГИ»

Використовуючи цей метод, відділення з дев'яти бійців може перетнути небезпечну зону за дев'ять секунд чи навіть швидше. Швидкість — це також і форма захисту. Цей спосіб дозволяє втримувати стрій колони, що для командира загону означає кращі шанси зберігати контроль за бійцями і зв'язок.

Метод «Шевроном до дороги» використовує швидкість і скритність як головний захист.

Порядок виконання

Після того, як загін зупиниться й отримає сигнал про наближення до небезпечної зони, бійці скорочують інтервали і стають пліч-о-пліч. Вони мають насправді торкатися один одного. Цієї вимоги дотримуються навіть у світлий час доби. Це дозволить перетнути зону небезпеки в дуже високому темпі і зберігати контроль. Розрив контакту між бійцями може бути особливо небезпечним уночі.

Передовий борець виходить на відкрите місце так далеко, як це необхідно, щоб оцінити ситуацію праворуч і ліворуч

(але не далі). Якщо на маршруті загону противника не видно, передовий займає позицію, яка дозволяє йому спостерігати за ситуацією праворуч. У такому разі його шеврон — нашивка підрозділу, яку зазвичай розміщують на верхній частині лівого рукава, — «дивиться» на середину дороги. Тому метод називають «шевроном до дороги».

Негайно після цього наступний боєць займає позицію поряд з передовим, який дивиться вправо, і дає (тихо, але чітко) команду «Пішов!». Тоді передовий щодуху перетинає небезпечну зону і займає таку позицію, за якої він зможе спостерігати за дорогою ліворуч. У цей момент обидва бійці перебувають у такому положенні, коли їхні шеврони «дивляться» на центр небезпечної зони. Другий боєць щойно змінив передового, отже, його зброя спрямована на правий фланг. Запам'ятайте чітко: другий боєць заміняє першого... він не вказує в протилежному напрямку!

Тепер обміркуйте прочитане. Така схема працює і далі: кожен наступний боєць заміняє того, хто перед ним, промовляючи «Пішов!». Якщо раптом чиєсь ліве плече (шеврон) спрямоване від центру небезпечної зони, значить, боєць розмістився в неправильному напрямку.

Отже, переваги такого методу:

1. Передовий переконався, що небезпечна зона вільна від сил противника.
2. Близький боєць спостерігає за правим флангом.
3. Боєць на дальньому боці зони безпеки контролює лівий фланг.
4. Відділення перетнуло зону безпеки менш ніж за 10 секунд.

Єдині, хто перетинатиме зону без прикриття, — передовий і замикаючий бійці. Однак передовий оглядає зону за

секунду до того, як почати рух. Тому він, найімовірніше, має уявлення про те, що там відбувалося. А замикаючий перетинає зону після того, як усі бійці утримували над нею контроль, тим самим розчистивши йому дорогу.

Потенційна небезпека тут у тому, що люди починають відволікатися від свого поточного завдання — спостерігати за визначеним сектором. Це особливо актуально в ситуації, коли через певну перешкоду процес затягується, і вони змушені стояти і стежити за дорогою принаймні на одну секунду довше, ніж їм наказали.

Необхідні довгі тренування й дисципліна, щоб бійці змогли перебувати на відкритій позиції, відчуючи себе вразливими й водночас відволікаючись, наприклад, на бійця, який перетинає зону, застряг на колючому дроті, намагається підняти якийсь предмет, що впав, бо був погано закріплений. У такому випадку проблема полягає в тому, що члени команди прикриття починають відволікатися на те, що відбувається посеред дороги, замість пильно стежити за своїм сектором небезпечної зони. Як показує практика, саме в цей момент противник вирішить почати атаку й обстріл.

В ідеальному випадку, якщо противник проявить себе, коли боєць вашого загону перетинатиме небезпечну зону, то першими відкривати вогонь будете саме ви. Якщо ж на відкритому місці з'явиться транспорт або перехожі, то один з бійців-спостерігачів подасть сигнал, і всі швидко сховаться. Зрозуміло, що цей сигнал негайно зупиняє перехід зони. Тож украй важливо, щоб усі бійці відпрацювали цей метод, доки не знатимуть інстинктивно, що мусять вести уважне спостереження за зоною, доки:

- їх заміняє наступний боєць;
- їм не наказано припинити спостереження й заховатися;
- не почався бій.

План дій у надзвичайній ситуації

Що станеться, якщо через появу противника або сторонніх виникне розрив бойового порядку? В такому випадку кожен загін у бойовому наказі має встановити порядок дій для відновлення контакту. Як варіант — у разі втрати контакту всі бійці повинні зібратися в останньому проміжному збірному пункті (ПЗП)*.

Бійці з ближнього боку зони небезпеки просто повернуться до ПЗП. Для тих, хто перебуває на дальньому боці зони, завдання буде складнішим. Очевидно, що вони не захочуть просто повертатися через небезпечну зону. Натомість солдати повинні обережно пройти вперед, уникаючи контакту з противником, а потім різко повернути праворуч чи ліворуч і піти назад, щоб знайти місце для безпечного зворотного переходу зони. Після цього вони рушають до ПЗП, щоб об'єднатися з рештою загону.

Зрозуміло, що командирові загону доведеться переглянути запланований маршрут і продовжити виконання задачі.

ВІДКРИТІ ЗОНИ НЕБЕЗПЕКИ

Відкрита зона небезпеки — це така зона, перетину якої варто уникати за будь-яку ціну. В принципі, відкрита зона — це все те, що не підпадає під визначення лінійної зони. Поля, луки, низини, береги водойм, випалені місця, злітні смуги і парковки — це все відкриті зони небезпеки.

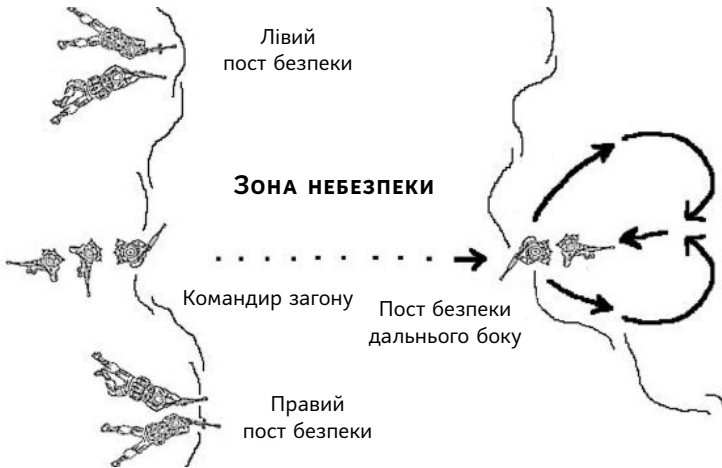
---

* ПЗП — акронім, який позначає проміжний збірний пункт. Ці пункти вибирає командир загону на маршруті руху до цілі. Вони є частиною постійного (безперервного) плану в разі надзвичайних ситуацій, якщо сили противника переважають. Зазвичай ПЗП призначають що 300 метрів або після подолання кожної специфічної (однотипної) ділянки місцевості. — *Прим. наук. ред.*

Добре те, що ці зони зазвичай досить великі, тому їх позначено на карті, тож принаймні можна спланувати маршрути загону так, щоб уникнути їх. Біда в тому, що часом зробити це неможливо, тому доведеться йти прямо через них.

МЕТОД «СЕРДЕЧКОМ»

Якщо загін має пройти через велику відкриту зону небезпеки, треба зробити це максимально безпечно. Цей метод вимагає певного часу: як правило, три-п'ять хвилин для відділення. Він також може зруйнувати бойовий порядок і вимагає значних зусиль для підтримання цього порядку від командира загону. Але з відповідним тренуванням цих проблем можна уникнути.

Метод «сердечком» повільний, але гарантує безпеку на флангах і з дальнього боку зони небезпеки.

Порядок виконання

Передовий боєць зупиняє загін і сигналізує про досягнення небезпечної зони. Командир висувається вперед, щоб її оглянути. Він розміщує групу безпеки з двох солдатів приблизно за 20–50 метрів на правому фланзі (залежно від ландшафту й видимості дальнього краю зони). Потім те саме він робить на лівому фланзі.

Щойно було виставлено правий та лівий пости безпеки й вони почали спостереження на флангах і за дальнім боком зони безпеки, командир загону висилає третю таку команду через саму зону за маршрутом загону. Ця група перетинатиме зону так, як це найкраще зробити в цій ситуації: бігом, по-пластунськи чи якимось інакше.

Замаскований на дальньому боці зони дозор зупиняється, щоб визначити, чи є в зоні противник. Якщо противника виявлено, він тихо відійде назад, щоб поінформувати командира загону про ситуацію. Якщо ж зона виглядає спокійно, команда дозору має в це перевірити, прочесавши зону такого розміру, якого вистачить якраз для розміщення всього загону.

Вони роблять це, просуваючись під кутом 45 градусів від місця зупинки на заздалегідь обумовлену відстань. При цьому бійці підтримують візуальний контакт. Коли цю відстань пройдено, бійці розвертаються, йдуть назустріч одне одному і повертаються до вихідної точки. З висоти пташиного польоту видається, наче бійці малювали «сердечко», звідки й походить назва методу.

Безперечно, варто пам'ятати (але про це часто забувають) про те, що весь цей рух має відбуватися за повної впевненості в тому, що в зоні немає противника. Коли команда дозору з дальнього кінця зони переконується, що противника немає, вона встановлює контакт із командиром загону і повідомляє його жестами чи по радіо про те, що все

добре. Так командир знає, що дальній бік захищений і що дозор також контролює небезпечну зону.

У цей момент командир загону висилає решту загону, за винятком флангових команд дозору, через зону тим самим маршрутом, яким пройшла дальня група дозору. Ліва й права групи дозору контролюють те, що відбувається в зоні. І коли решта загону перетне зону небезпеки, командир жестом або по радіо наказує фланговим групам теж перетнути її.

Щоб виконати його команду, права й ліва групи повинні повернутися до вихідної точки перетину зони і пройти слідами решти бійців загону. Вони — останні бійці загону, які пройдуть на протилежний бік зони. Із цієї причини часто такі команди формують із чотирьох останніх бійців маршового порядку, тимчасом як дозор дальнього боку зони йде на чолі загону. Таким чином, коли загін об'єднується на дальньому боці зони небезпеки, передовий продовжує рух у напрямку зони виконання завдання.

План дій у надзвичайних ситуаціях

Подібно до поведінки в лінійній зоні небезпеки, одним з можливих рішень, якщо вас помітили, буде відхід бійців до останнього проміжного збірного пункту (ПЗП). Але через розмір відкритих зон небезпеки просто відходити — далеко не завжди хороша ідея. Бійці все одно будуть відкриті, і без підтримки, найімовірніше, їх буде знищено. Тому так важливо правильно розташувати флангові й передову групи дозору.

Більш прийнятним варіантом, беручи, звичайно, до уваги суть бойового завдання й особливості матеріально-технічного забезпечення загону, буде залишитися на місці та прийняти бій, щоб дати змогу відійти тій частині загону, яку захоплено на відкритому місці. Іншим можливим

варіантом є спроба придушити ворога вогнем і атакувати його позицію.

Якщо сили противника чисельніші за ваші, це може бути нездійсненно. Однак щонайменше загін повинен прикрити вогнем бійців у небезпечній зоні й замаскувати їхній вихід димовою завісою. Обмеження видимості для противника — розумна тактика.

Якщо це взагалі можливо, перетинання відкритої зони небезпеки доцільно організовувати в момент обмеженої видимості, наприклад уночі або в дощ. Але варто пам'ятати, що обмеження видимості для противника означає також і обмеження видимості для ваших команд дозору.

Метод обходу

Описані вище методи «шевроном до дороги» і «сердечком», у принципі, відповідають завданням за нормальних умов. А що як переходити відкриту зону небезпеки — занадто ризиковано? Зрештою, ми не хочемо зайве підставляти загін під спостереження і вогонь противника: це може зірвати виконання завдання, що особливо справедливо для легкоозброєної розвідгрупи.

У таких випадках найкращою альтернативою є застосування методу обходу. Він потребує досить багато часу, але дає можливість підтримувати прихованість.

Порядок виконання

Після того, як загін зупинився перед зоною небезпеки, передовий боєць і командир загону узгоджують орієнтир на дальньому боці зони, наприклад височину чи яр, високе дерево, валун тощо. Вони визначають дистанцію до цього орієнтира, використовуючи приблизну візуальну оцінку чи карту, і додають цю відстань до поточного підрахунку темпу.

Тоді, ігноруючи підрахунок темпу, загін іде за передовим бійцем, який обходить небезпечну зону, намагаючись рухатися непомітно, під прикриттям елементів ландшафту, в напрямку визначеного орієнтира. Порядок руху і дистанція між бійцями не змінюються без наказу командира загону.

Прибувши до орієнтира на дальньому боці, передовий просто відновлює просування в потрібному напрямку і підрахунок кроків.

План дій у надзвичайних ситуаціях

Але як щодо тих випадків, коли зона небезпеки така велика, що дальнього її кінця й не видно? Що ж, один з варіантів — не вважати це зоною небезпеки, а розцінювати таку місцевість як зону з рідкою рослинністю. Відповідно, треба збільшити інтервали між бійцями і, використовуючи формування для атаки, наприклад клин, продовжити рух.

Таке рішення не підходить для малої розвідгрупи. У цьому випадку можна застосувати «метод коробочки» — техніку орієнтування, споріднену з обхідним маневром. Цей метод вимагає вміння вести розвідку й рахувати кроки в голові, але насправді в ньому немає нічого складного, щойно ви попрактикували його кілька разів. Детальний опис методу є в «Індивідуальній навичці піхотинця № 5», де йдеться про навігацію та обхід перешкод.

Висновки

Очевидно, що кожна зона небезпеки унікальна, і те, як саме проходити її, в кожному випадку вирішуватиме командир загону. Реальна ситуація може суттєво відрізнятись від того, що ми бачимо на карті.

Наприклад, лінійна зона небезпеки може виявитися насправді відкритою місцевістю. В такому разі «шевроном до дороги» — не найкращий метод переходу. І навпаки:

місцевість, позначена на карті як відкрита, може виявитися зарослою до такої міри, що її неважко буде швидко перейти якраз «шевроном до дороги», а можливо, небезпечної зони ви не побачите взагалі.

До того ж вимоги кожного бойового завдання унікальні. Загін, завданням якого є атака з визначеними цілями, поводитиметься в зоні небезпеки зовсім інакше, ніж розвідгрупа. Крім того, розвідгрупа, яка виконує об'єктну розвідку, буде обережніша за ту, яка проводить зональну розвідку. Для командира загону важливо вміти передбачати проблеми, навіть якщо їх не видно на карті, і встановити стандартну робочу процедуру для обох типів небезпечних зон залежно від бойового завдання.

Чого ми навчилися

На початку літа 1989 року взвод бійців 101-ї повітрянодесантної дивізії тихо йшов через густий ліс штату Теннесі. Вони патрулювали протягом двох днів і ще не зустріли противника.

Близько опівдня загін підійшов до однієї з багатьох доріг і стежок, що перетинали їхню зону операції. Ця дорога була більшою за інші, але все одно не більш як ґрунтовка. Було подано сигнал «шевроном до дороги», і загін зібрався до купи, щоб якомога швидше перетнути дорогу. Один за одним солдати прикривали напрямок уздовж дороги й перебігали її з максимальною швидкістю, щоб узяти під спостереження інший напрямок, перед тим як їхнє місце займе інший боєць. Практично все відділення в такий спосіб перейшло дорогу за якихось шість секунд, але в цей момент пролунав постріл.

Це був точний одиничний постріл. Боєць, який контролював напрямок уздовж дороги, став його ціллю, детектор лазерного випромінювання видав довгий сигнал,

підтверджуючи, що влучання було фатальним. Весь загін із трьох відділень заліг, очікуючи навали вогню, характерної для близької засідки. Але нічого не сталося.

Минуло три, потім п'ять секунд. Нічого не відбувалося. Командир 2-го відділення визначив напрямок і дистанцію обстрілу: стріляли зліва, «на 9-ту годину», приблизно із 40 метрів. Командир передав усім бійцям свою оцінку. Командир 1-го відділення, який заліг по той бік дороги, підтвердив цю оцінку.

Здогадавшись, що загін має справу зі снайпером, командир 2-го відділення закричав 1-му повернути ліворуч і вступити в контакт із противником. 2-ге і 3-тє відділення мали робити те саме по інший бік дороги, доки не виявлять противника. Знайти і знищити його треба було якнайшвидше.

1-ше відділення побігло через густі зарості. Так само 2-ге і 3-тє відділення сформували довгий ланцюг і почали прочісувати приблизно сорокаметрову смугу на високій швидкості.

1-ше відділення помітило противника першим. Замаскований снайпер уже стрибав з дерева, яке височіло над ґрунтовою дорогою. Його коригувальник, який був на землі, встиг попередити його про небезпеку. Після того як коригувальник відкрив вогонь по 1-му відділенню з карабіна, снайпер і коригувальник почали відступати до краю дороги, але помітили, що бійці 2-го відділення вже там і ведуть вогонь на придушення в їхньому напрямку.

Снайперська команда почала втікати від загону. Коригувальника вбили практично відразу, а ворожий снайпер пробіг ще 20 метрів перед тим, як його оточили. Він спробував оборонятися але був смертельно поранений ще до того, як почав стріляти.

Таким чином, оперативна оцінка ситуації та ефективна комунікація вирішили справу. загін реагував агресивно,

зрозумівши, що фактично потрапив у дальню засідку. Бійці визначили місцезнаходження противника. Вони скоротили дистанцію, щоб противник опинився в зоні досяжності. Після цього бійці завдали противнику поразки, користуючись масованим вогневим ударом. Це були дії, які солдати відпрацьовували раз по раз, поки ті не стали «другою натурою», — і водночас вони ніколи не уявляли, що доведеться діяти в умовах лінійної зони між маневруючими підрозділами. Бійці використали свої навички для ефективною імпровізації.

Під час РРВЗ команда снайперів відзначила, що це було єдине з-поміж 27 відділень батальйону, яке спромоглося ефективно маневрувати під вогнем команди снайперів і в результаті знищити її. Водночас бійцям цього відділення здалося, що поведінка противника була самогубчою як для групи підготовлених снайперів-розвідників.

Схоже, що важкі тренування створюють враження «простоти» виконання завдання, однак не варто вводити себе в оману, думаючи, що навчання зайві.

Елемент бойової підготовки № 5

ВИХІД ІЗ ЗАСІДКИ

Це той елемент підготовки, який кожен підрозділ повинен відпрацьовувати до автоматизму. Найбільша проблема в тому, що під час тренувань бійці очікують наявності засідки, проте в реальному житті вона трапиться зовсім не очікувано. Однак практикуватися необхідно доти, доки кожен боєць не знатиме абсолютно точно, як діятимуть його товариші в критичній ситуації.

Вірте чи ні, але всі варіанти організації засідки, з якими може зіткнутися загін, можуть бути розділені на два типи: ближню і дальню. Отже, розглянемо, як ми маємо реагувати на такі засідки.

БЛИЖНЯ ЗАСІДКА

Ближню засідку можна описати як раптову атаку з відстані 35–40 метрів на рухому (або таку, що зробила раптову зупинку) ціль. Оскільки така атака не має на меті встановлення контролю за територією, по якій ведуть вогонь, наступ на цю територію не є обов'язковим. Тому навіть снайперський вогонь, який будуть вести з такої дистанції, будемо вважати ближньою засідкою.

Зважаючи на малу відстань між командою, яка організовує засідку, і ціллю, ті, хто потрапив у таку засідку, перебувають у серйозній небезпеці. Найкращою порадою є, звичайно ж, не потрапляти в ближню засідку. Якщо це таки сталося, єдиний шанс вижити — це діяти дуже швидко. Тому вихід із ближньої засідки треба відпрацьовувати до автоматизму.

РУХ І МАНЕВРИ

Пам'ятайте, що ворожі бійці, які влаштували на вас ближню засідку, перебувають у статичному положенні. Вони ретельно розподілили сектори вогню так, щоб не уразити один одного. Це може стати вашою перевагою, тому пам'ятайте, що противник не має наміру стріляти по власних бійцях.

З іншого боку, ваш загін рухається, а рухомі цілі важче уразити. Це може вас здивувати, але добре облаштована ближня засідка має близько 15 секунд для узгодження свого початкового вогневого залпу. Уразити за такий час багато рухомих мішеней надзвичайно складно.

Якщо кожен з бійців у засідці має призначені йому сектори вогню, то що він робитиме, якщо його ціль вийде із сектора? Є такі варіанти:

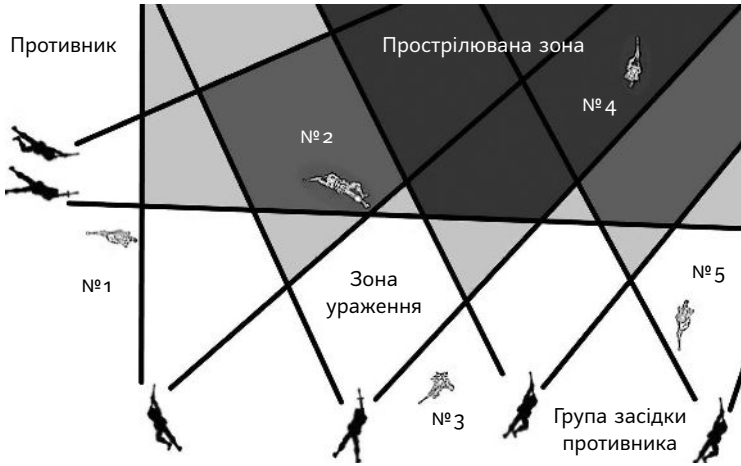
- Продовжити ведення вогню по цілях всередині його сектора і не звертати уваги на цілі в сусідніх секторах.
- Припинити вогонь, якщо в його секторі немає цілей.
- Продовжити обстріл цілі після того, як вона залишила його сектор вогню.

Жоден із цих варіантів не є вдалим, але найчастіше обирають третій, що насправді створює значні проблеми для тих бійців, які встановили засідку!

Річ у тім, що, якщо команда засідки продовжує вогонь по вас після того, як ви увірвалися у ворожу лінію, то вона починає влучати у власних бійців. Це негативно впливає на моральний дух і результативність бійців противника. Якщо ж вони не ведуть вогонь по вас, ви можете спокійно вести вогонь по них.

З іншого боку, якщо ви втікатимете від засідки, вам стрілятимуть у спину. Щойно ви покинете зону ураження, то потрапите в прострілювану зону, яка до певної міри є навіть небезпечнішою. Крім того, добре спланована засідка спіратиметься

на використання штучних або природних перешкод, які сповільнять чи повністю унеможливлять ваш відхід.

Найкращий варіант виходу з ближньої засідки — атака через позицію противника!

Усе ваше єство протестуватиме проти таких дій і вимагатиме розвернутися й тікати. Ось тому тренувати реакції потрібно до автоматизму.

Неправильно! Боець № 2 заліг у зоні ураження — його буде придушено вогнем.

Неправильно! Боець № 4 втікає в небезпечну «прострілювану зону».

Правильно! Бійці № 1, 3 і 5 агресивно маневрують, щоб вийти із зони ураження.

Порядок виконання

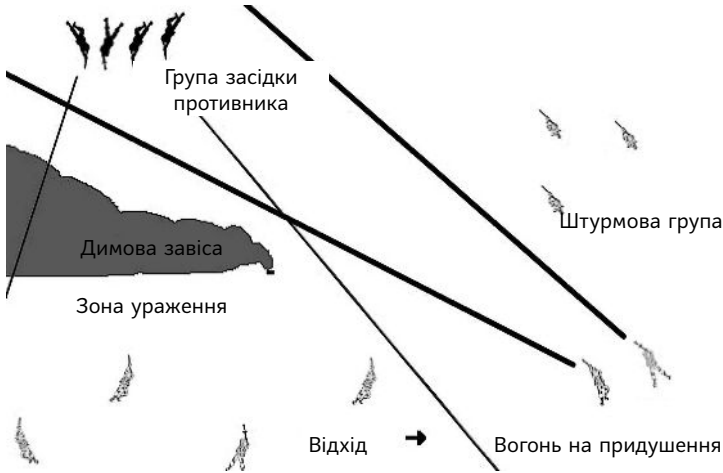
1. Щойно якийсь із бійців переконався, що загін потрапив у зону ураження засідки, він подає сигнал «Ближня засідка — ліворуч!» (або праворуч чи прямо, залежно від ситуації). Досить часто це розуміння приходить

- вже після того, як було зроблено перший постріл, але це не має значення. Процедура залишається тією самою.
2. Кожен борець загону повинен почати рух в оголошеному напрямку або в напрямку найближчого джерела шуму, якщо не почув сигналу. Це треба робити не вагаючись. Не ставити питань. Не залягати. Не пробувати закидати противника гранатами. Якщо ви робитимете щось із цього, то відірветесь від своїх, будете ізольовані в зоні ураження і скоро вас уб'ють.
  3. Вийшовши на позицію противника, всі бійці ведуть вогонь праворуч і ліворуч, щоб завдати противнику втрат і зруйнувати його бойовий порядок. У ворога є вибір — відступити або бути ліквідованим.
  4. Тільки тепер можна почати шукати укриття і комунікувати з бійцями вашого загону. Ті з ваших бійців, хто не потрапив у зону ураження, мають обійти засідку з флангів.

Найважливіше — вивести людей із зони ураження, а також зруйнувати позицію противника. Засідка — вкрай мінливе «середовище». Лише ваша надзвичайна рішучість і жорсткість дадуть змогу розбити ворога і врятувати вашу команду. Опинитися в зоні ураження — погана ситуація, ви напевне понесете втрат. Але це не значить, що ви не можете вижити й перемогти. Ви маєте використати потреби команди із засідки проти неї самої. Реагувати треба жорстко й миттєво.

ДАЛЬНЯ ЗАСІДКА

Дальню засідку можна описати як несподівану атаку із замаскованої позиції проти рухомого або тимчасово знерухомилого противника на відстані, занадто великій для того, щоб проводити пряму атаку (понад 35 метрів). Фізичну атаку в таких випадках не здійснюють. Наприклад, снайперський обстріл ведуть на дистанції, суттєво більшій за 35 метрів.

Потрапивши в дальню засідку, бійці мають негайно шукати укриття. Кожен солдат має вміти визначати різницю між дальньою і ближньою засідками.

Зона ураження дальньої засідки — дуже небезпечне місце, навіть якщо в ній ви й не ризикуєте бути придушеним негайно, як це відбувається у ближній засідці. Добре відпрацьовані стандартні процедури визначатимуть те, чи виживе загін, який потрапив у дальню засідку.

РУХ І МАНЕВРИ

Дальню засідку проводять на великій відстані з метою:

- дозволити малому підрозділові атакувати більший;
- уникнути ризику виявлення, який неодмінно є в ближній засідці;
- мати можливість відійти, якщо атаковані переходять у контрнаступ.

Це значить, що загін, який потрапив у дальню засідку, часто буде численнішим за противника, може опинитися в зоні ураження лише частково або матиме досить часу для реагування.

Найкращий шлях для виходу з дальньої засідки — це той шлях, яким ви зайшли!

Якщо ви обдумаєте всі варіанти, то такий метод виходу із засідки виглядатиме найпрактичнішим. Так ви зменшите кількість втрат, завданих вашому загону.

Порядок виконання

Противника, який організовує дальню засідку, практично ніколи не можна виявити візуально. На жаль, першою ознакою того, що ви потрапили в дальню засідку, буде відкритий по вас вогонь.

1. Почувши перший постріл, усі члени загону повинні залагти і визначити місцезнаходження противника.
2. Кожен борець має передати командирові інформацію про позицію противника і приблизну дистанцію до нього, використовуючи «метод годинника» (наприклад: «Засідка! Ворог на 3-тю [годину], 100 метрів!»).
3. Загін відкриває вогонь по противнику, щоб прикрити відхід бійців із зони ураження. В ідеалі це можна робити, використовуючи яр або інші елементи ландшафту чи створивши димову завісу. Часто бійці просто вибігають із зони ураження.
4. Тоді командир приймає рішення про подальші дії: атакувати ворога в засідці чи просто обійти небезпечну зону.

Підсумки

Починаючи із зародження сучасної тактики, тобто з 1940-х років, ведуться невпинні дебати про те, чи має загін реагувати на засідку рішучою контратакою або просто вогнем у відповідь (із подальшим відходом). У цьому посібнику не буде остаточної відповіді на це питання.

Правда полягає в тому, що на ситуацію впливають так багато факторів, що в арсеналі бійців має бути значна

кількість прийомів. На практиці необхідний мінімум — шість відпрацьованих маневрів. Головні питання під час вибору конкретного підходу:

1. Чи увійшов загін в зону ураження (або під обстріл)?
2. Як близько перебуває противник? (Особливу увагу слід звернути на ландшафт.)

Коли ми говоримо про ближню засідку, то зазвичай маємо на увазі дистанцію кидка ручної гранати — від 30 до 50 метрів. Але в лісі, наприклад, ця дистанція — це вже відстань *дальньої* засідки. У пустелі ж чи відкритому полі 75 метрів — це й досі ближня засідка, зважаючи на можливість подолати цю відстань порівняно швидко.

Треба розуміти: якщо ви опинилися в зоні ураження і здатні атакувати лінію противника, то вам варто негайно це зробити. Якщо швидко дістатися лінії оборони противника неможливо, то спроба зробити це може призвести до знищення вашої команди.

Приблизно в половині випадків передовий бачить, чує чи в інший спосіб виявляє присутність противника ще до того, як загін увійде в зону ураження. Тоді передовий повинен негайно дати знати командирові загону про можливість засідки.

Командир швидко оцінює ситуацію і робить вибір серед тих прийомів, які відпрацьовував загін, після чого передає бійцям сигнал голосом або жестами. Загін може, зокрема, просто відступити або атакувати позицію противника.

Припущення, що бійці самі оцінять ситуацію й діятимуть як один, — небезпечна нісенітниця. Тільки найдосвідченіші бійці можуть одразу розпізнати небезпечну ситуацію і реагувати повністю інстинктивно, тому регулярні тренування реакції на атаку є *абсолютно необхідними*.

Вихід із зони ураження є головним пріоритетом. У випадку ближньої засідки ви мусите рухатися крізь *позицію*

противника. Майте на увазі, що добре організована група розміром з відділення вестиме вогонь по зоні ураження, поки не спустошить пару магазинів, — 15 секунд. Якщо ви заляжете в зоні ураження, кинувши навсібіч ручні гранати, а потім будете очікувати, поки ці гранати вибухнуть... то саме так ви ці 15 секунд і втратите. Вас ізолюють від товаришів; ви не зможете їх побачити чи комунікувати з ними.

Ви не зможете перехопити ініціативу, адже доведеться вже робити це одноосібно. І якщо навіть вас не уразили вогнем протягом 15 секунд, вгадайте, що станеться потім. Почнеться робота штурмової команди. У тих, хто зупинився, заліг і очікує на розвиток ситуації, немає шансів вижити. Ви мусите пройти крізь позицію противника.

Цілі противника в дальній засідці будуть прямо протилежними. Він намагатиметься утримати максимальну від вас дистанцію, імовірно, тому, що має меншу чисельність. Тож, по-перше, займіть укриття. По-друге, визначте позицію ворога. По-третє, повідомте всіх бійців загону про подальші дії. Якщо ваш загін маневрує швидко й рішуче, ви зможете почати переслідування противника, коли він почне відступати. Але координувати дії бійців треба впевнено і швидко.

Ви можете мінімізувати свої втрати, застосовуючи добре відпрацьовані стандартні процедури. Тренування зменшать час реакції вашої команди — як під час виходу із зони ураження, так і в процесі маневрування проти бійців противника. Немає рішення, однаково придатного для різних ситуацій. Треба мати набір практик і відпрацьовувати їх постійно!

Чого ми навчилися

Під час святкування священного місяця Рамадан у 2003 році іракські фedaїни збільшили кількість атак на сили коаліції. Переважно це були напади на конвої транспортних засобів

і мінометні обстріли периметру оборони баз коаліції з малої дистанції. Стандартні процедури щодо засідок на конвої передбачали, що коаліційні сили мали проїжджати зони ураження на високій швидкості. І в більшості випадків це дозволило ефективно уникати втрат від використання саморобних вибухових пристроїв (СВП), якими користувалися федаїни.

Наша тактична група, відома як СМАТТ, не була винятком, і конвої, які ми відправляли з або до «сунітського трикутника», потрапляли в засідки. На початку листопада один із транспортних конвоїв потрапив під атаку на довгому відтинку шосе неподалік міста Баакуба. Сила вибуху була достатньою, щоб відірвати передній бампер та колесо «Гамві» (HMMWV) і закрутити цей військовий автомобіль, який йшов на швидкості 80 км/год. «Гамві» зупинився й заблокував шлях решті двом авто конвою.

Не маючи іншого вибору, окрім як спішитися, бійці покинули машини і виставили охорону периметра. Водночас декілька з них побігли на допомогу людям в ушкодженій машині. Але вони не встигли навіть зайняти укриття, перебуваючи в центрі зони ураження, коли стрілець-федаїн підвівся із замаскованої позиції і почав утікати. Один з бійців негайно його застрелив. Тут підскочив інший терорист, який, найімовірніше, був спостерігачем. Його теж поцілили у спину.

Правду кажучи, довелося витратити кілька днів на аналіз і відтворення подій, перш ніж ми зрозуміли, що відбувається. Противник звик до наших методів перетину зони ураження. Федаїни зазвичай влаштовували засідки і вели вогонь з кулеметів у момент, коли ми проїжджали, сподіваючись завдати втрат.

Однак у той день, коли противнику вдалося зупинити конвой, федаїни не були готові до рішучої атаки. Насправді

вони вважали, що ми спішуємося, щоб атакувати їх. Федаїни вже звикли до того, що коаліційні сили рухаються повз них на високій швидкості, тому їхні команди мали лише дві-три людини. Одна з них працювала як спостерігач, а решта вела вогонь.

Як наслідок, наша тактика змінилася. Ми почали швидко виходити із зони дієвого вогню основних вогневих засобів противника: 100 метрів для вибухових пристроїв і 300–400 метрів для вогнепальної зброї. Тоді конвой займав кругову оборону, і ми вирішували: варто вести розвідку боєм, викликати допомогу чи їхати далі. Наразі ця методика працює, і тільки час покаже, що буде далі.

Пам'ятайте: ворог не дурний, і якщо ви плануєте прописати лише одну процедуру для всіх можливих сценаріїв, ворог відповість тим способом, який підходить йому найбільше. Будьте гнучкі. Майте більш ніж одне рішення і відпрацюйте їх усі!

РОЗДІЛ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ

Елемент бойової підготовки № 6

КОРОТКОЧАСНА ЗУПИНКА / ОЦІНКА СИТУАЦІЇ

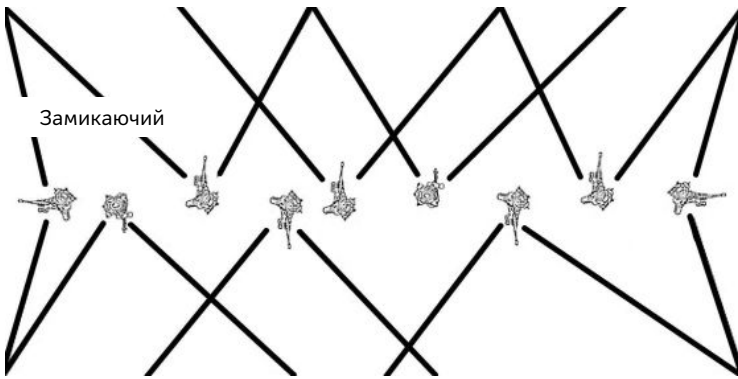

Загін зупинився. Бійці утримуватимуть оборону в положенні лежачи протягом кількох хвилин.

Часом загін має зупинитися і, як-то кажуть, «понюхати троянди». Є багато причин, чому загін може зупинитися на хвилину чи навіть годину. Можливо, командир загону має уточнити своє положення на карті чи звіритися із GPS. Можливо,

загін пройшов певний відрізок свого маршруту, і треба прислухатись та звикнути до нового оточення. Можливо, у деяких членів загону впало спорядження, яке треба закріпити. Або ж бійцям просто потрібен відпочинок. Можливих причин занадто багато, щоб їх усіх згадувати. Але наявність встановлених стандартних операційних процедур (СОП)* має важливе значення для підтримки безпеки на маршруті загону.

ЗУПИНКА БЕЗПЕКИ

У більшості випадків під час зупинки члени загону стають навколiшки.

Ця процедура призначена для забезпечення безпеки загону від нападу з боку противника. Для цього бійці займають кругову оборону за периметром у формі видовженого овала (чи то «сигари»). Цей підхід використовують під час кожної зупинки. Насправді члени загону постійно оглядають

* Стандартні операційні процедури (СОП) — встановлений порядок дій (постійно чинна інструкція), необхідних для виконання певного завдання (наприклад покидання БТР), яке виконують досить часто. Такі процедури треба тренувати до автоматизму. — Прим. наук. ред.

свої сектори вогню протягом всього часу бойового виходу, незалежно від того, чи вони зупинились, чи рухаються. Єдиний випадок, коли можна порушити цю процедуру зупинки, — коли подають сигнал «Замри».

Порядок виконання

Після отримання сигналу «стоп» бійці стають на коліно обличчям назовні, щоб контролювати призначені їм сектори вогню. Ці конкретні сектори обстрілу розподіляються таким чином:

- Передовий боєць продовжує спостереження вперед за маршрутом — позиція «на 12-ту годину».
- Замикаючий повертається у протилежному напрямку — позиція «на 6-ту годину».
- Решта бійців повертаються обличчям праворуч і ліворуч по черзі, тож бійці, які дивляться праворуч, займають позиції від «1-ї» до «5-ї години», а ті, що дивляться ліворуч, — від «7-ї» до «11-ї».

Якщо тривалість зупинки безпеки перевищує три хвилини, всі бійці, крім передового і замикаючого, роблять два-три кроки назовні від початкової позиції.

Вони намагатимуться зайняти позицію з дистанцією, яку підтримували під час переходу, але шукатимуть укриття за

великими стовбурами дерев, валунами, купами землі або в канавах і ямах. З висоти пташиного польоту оборонний периметр має форму сигари. Інтервали можуть стати трохи неоднаковими, але це не впливатиме суттєво на безпеку позиції, якщо боєць зберігає зоровий контакт із сусідами ліворуч і праворуч, а також товаришем, розміщеним позаду нього. Передовий і замикаючий залишаються на початкових позиціях, але також можуть шукати доступне укриття.

Якщо зупинка безпеки триває довше п'яти хвилин, кожен боєць має опустити свій рюкзак і зайняти позицію лежачи, обличчям до свого сектора обстрілу. Командир зазвичай займає позицію в середині периметра оборони, хоча може вільно пересуватися по периметру за потреби.

Інколи зупинка безпеки стає довготривалою або навіть перетворюється на імпровізований пункт збору (ПЗ). У таких випадках командир загону повідомить про це командирам груп, які або зменшать, або розширять оборонну позицію, якщо треба, фізично переміщуючи членів своєї групи.

Сектори обстрілу стають більш конкретними, коли командир підходить до кожної позиції і дає кожному членові загону ліві й праві орієнтири на ціль (АОМ)* призначеного сектора обстрілу.

ЗУПИНКА ДЛЯ ОЦІНКИ СИТУАЦІЇ

Це короткотермінова зупинка з дуже конкретною метою: пристосуватися до нового середовища, слухаючи звуки і спостерігаючи за середовищем навколо загону.

---

* Орієнтири для розвороту на ціль (АОМ) — артилерійські орієнтири за маршрутом загону, на які артилерія підтримки орієнтуватиметься, якщо потрібно надати вогневу підтримку загону. — *Прим. наук. ред.*

Порядок виконання

Зупинка для оцінки ситуації відбувається в той самий спосіб, що й зупинка безпеки. Щойно командир загону попередив бійців, що ця зупинка буде використана для оцінки ситуації, члени загону відразу роблять два-три кроки назовні, шукаючи якогось укриття. Кожен член загону спостерігає за своїм сектором вогню, але не залягає, а сідає на землю на кілька секунд, щоб оцінити ситуацію. При цьому бійці скидають рюкзаки, знімають головні убори й шоломи, швидко випивають води і зручно влаштовуються, щоб зберігати повну тишу.

Задача полягає в тому, щоб звикнути до шумового фону нового оточення і дозволити очам призвичаїтися до нового ландшафту і рівня освітлення. Із цієї причини зупинки для оцінки ситуації роблять у таких ситуаціях:

- Загін щойно перетнув лінію бойового зіткнення (ЛБЗ).
- Сутінки застають команду в дорозі.
- Місцевість різко міняється, наприклад, загін має пройти повз село.

Підсумки

Досвід показує, що зупинками для оцінки ситуації часто нехтують. Це різко збільшує можливість несподіваного контакту з противником. Неважко уявити наслідки раптового контакту з колоною ворожої бронетехніки. А зупинка для оцінки ситуації дозволила б вам уникнути такої проблеми.

На противагу цьому, деякі підрозділи використовують зупинки безпеки частіше, але досить часто правильним виконанням процедури все одно нехтують. Бійці з важкими рюкзаками не хочуть ставати на коліно. Командир загону і командири груп можуть протистояти цим тенденціям, якщо проявлять досить наполегливості. Особистий приклад і щира зацікавленість успіхами підлеглих сприяють

встановленню дисципліни і підтриманню моралі. Безпечно, добре відпрацьовані процедури теж не завадять.

Чого ми навчилися

Навесні 1987 року невелика група бійців з 82-ї повітряно-десантної дивізії США допомагала забезпечувати спокій на острові Пуерто-Рико. Невеликі розвідувальні групи збирали інформацію про групу партизан, яка загрожувала демократичному розвитку острова.

Щойно розвідгрупа почала своє патрулювання, як з'явилися ознаки того, що за нею стежать. Загін зупинився в лісосмузі на краю великого відкритого простору, який був домінуючою рисою ландшафту хребта, вздовж якого вони рухалися. Відповідно до стандартних операційних процедур (СОП) бійці загону сиділи тихо і прислухалися до оточення, коли несподівано кілька членів загону почули шум від руху з лісосмуги на іншому боці відрога — не далі як за десять метрів.

З кущів хтось відкрив вогонь з пістолета, випустивши кілька куль просто над головою солдатів. Загін відповів вогнем М16 і карабінів, після чого розірвав контакт і рушив подалі від ворога.

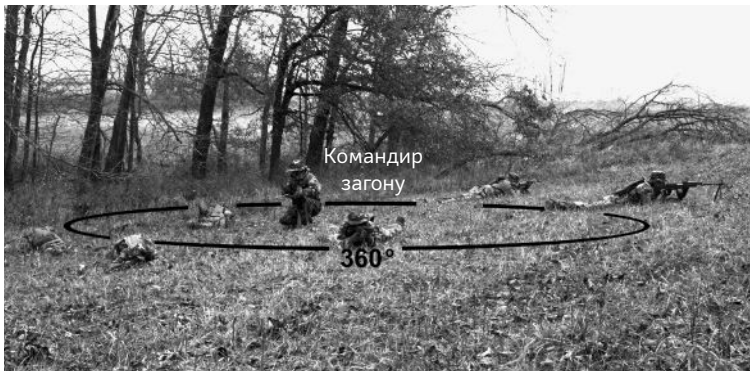
Які висновки ми можемо зробити? Насправді не відомо, чи загін переслідувала пара провокаторів, які хотіли перевірити рішучість десантників, чи то бійці потривожили фланговий дозор справжньої засідки. У будь-якому разі дисциплінованість бійців і готовність виконати СОП зупинки безпеки дозволили їм змінити обставини на свою користь. Інакше справа могла б обернутися погано для легкоозброєного загону!

Елемент бойової підготовки №7

ВСТАНОВЛЕННЯ ПУНКТУ ЗБОРУ

Кожне завдання має мету: чи-то контроль за перехрестям, чи-то рейд, щоб захопити полоненого, чи похід у ресторан. В усіх цих випадках вам знадобиться пункт збору (ПЗ), де ви зможете оцінити стан групи, перерахувати бійців, завершити планування і вийти на позиції. Наприклад, ідучи в ресторан, пунктом збору може бути його парковка.

ПЗ створюють завжди, коли планують бойове патрулювання. У цьому розділі йдеться про те, як вибрати позицію пункту і правильно організувати його роботу. Хоча на перший погляд завдання видається складним, у реальності це рутинна процедура. Зібратися і провести фінальну підготовку навіть перед повсякденною місією — досить звична практика.

Загін чекає в ПЗ на повернення передового дозору.

ПУНКТ ЗБОРУ

Пункт збору — це практика встановлення кругової оборони загону, коли він збирається разом востаннє перед виходом на позиції довкола остаточної цілі. ПЗ має бути прихований від спостерігачів противника (щоб дозволити узгодити плани й перевірити спорядження) і водночас розташований досить близько від цілі загону, щоб бійці не втрачали орієнтацію, рухаючись до цілі або відходячи.

Вимоги до ПЗ

На якій відстані від цілі доцільно влаштувати ПЗ? Важко сказати, але загалом зрозуміло, що ви хочете приховати бійців від противника і бути впевненим, що шум, який виникне під час перевірки спорядження, не видасть вас. Приблизне правило — «300 метрів або одна перешкода». Наявність природної перешкоди між ПЗ і ціллю суттєво знижує рівень шуму та виключає візуальне виявлення загону. На відкритій місцевості ПЗ потрібно розмістити за 300 метрів від цілі. Для малого загону (відділення) відстань може бути скорочено до 100 метрів. Ця величина досить сильно залежить від того, якою саме є місцевість, цілі загону і характер його підготовки.

Безпека завжди є пріоритетом будь-якого завдання. Це стосується і ПЗ. Потрібно встановити кругову оборону, а рівень контролю оточення не має опускатися нижче за 50 % навіть під час підготовки спорядження (тобто половина загону повинна займатися спостереженням). Боець, який залишає позицію, має попередити про це, і всі члени ПЗ мають отримати цю інформацію.

Усі виходи і входи в ПЗ здійснюються в напрямку «на 12-ту годину». Цей напрямок також треба зорієнтувати «на противника», до того ж ним рухатиметься й загін, виконуючи завдання. Завдяки такому підходу бійці не мусять

проходити через сектори вогню своїх товаришів, що зменшує ймовірність вогню по своїх.

Порядок виконання

Не далі як за 200 метрів від запланованого ПЗ загін робить коротку зупинку безпеки. Командир загону проводить оцінку запланованого місця розташування ПЗ, щоб визначити, чи придатна територія для його розміщення. Як правило, таку розвідку проводить команда із чотирьох членів загону: командир, передовий боець і два бійці охорони. Виходячи із зони безпеки, командир залишає своєму заступникові план дій у надзвичайних ситуаціях (із п'яти пунктів)*, щоб визначитися з тим, як саме загін повертатиметься до цієї зони.

Щойно група розвідки досягла визначеного місця ПЗ і командир загону зрозумів, що це місце відповідає вимогам (чи обрав інше місце поблизу), він залишає там двох бійців у позиції «на 6-ту годину». Завдання цієї пари — спостерігати за ПЗ і направляти решту загону на позиції. Для координації дій командир також залишає солдатам план дій у надзвичайних ситуаціях.

Командир і передовий повертаються до решти загону на місце зупинки безпеки, загін відновлює рух. Передовий боець уже знайомий з маршрутом до ПЗ, тому може вести загін до пари бійців, які забезпечують його утримання. Щойно передовий вступає в контакт із групою безпеки на

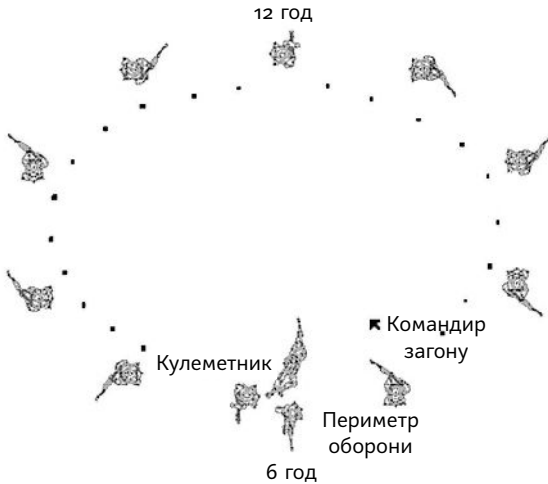
* План дій у надзвичайних ситуаціях (із п'яти пунктів) — спеціальний план, який командир загону видає командирам підрозділів у разі відокремлення підрозділу від решти загону. План має містити таке:

1. Чому вибуває підрозділ.
2. Куди прямує підрозділ.
3. Склад підрозділу, що вибуває.
4. Час повернення підрозділу, що вибуває, і порядок дій у разі, якщо він не повернеться до того часу.
5. Дії у разі потрапляння під обстріл. — *Прим. наук. ред.*

ПЗ, загін робить зупинку, і командир загону керує виходом загону в ПЗ згідно зі своїми СОП.

МЕТОД КОЛЕСА

Цей метод передбачає формування великого кола з бійців за допомогою підходу «рухайтесь за лідером». Щойно коло буде сформовано, позиції бійців треба скоригувати, щоб забезпечити кругову оборону і перекриття секторів обстрілу на 360°.

Командир загону обходить усіх бійців по колу за годинниковою стрілкою.

Порядок виконання

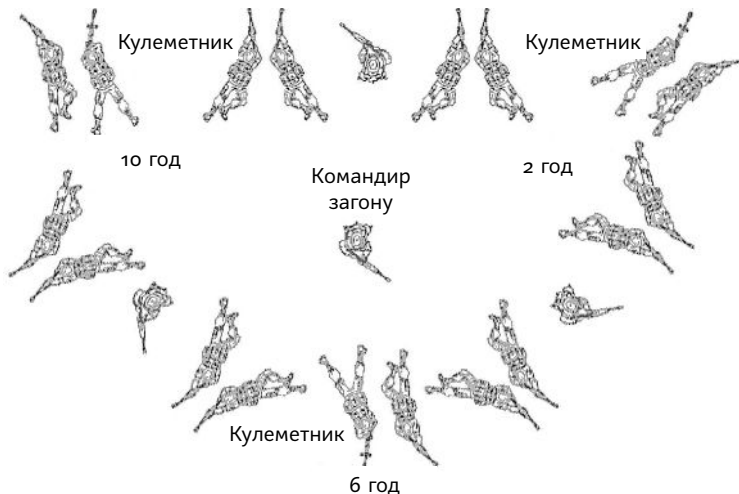
Коли загін об'єднується з групою дозору із двох осіб на ПЗ, командир загону виходить уперед. Тримавши групу дозору «на 6-ту годину», командир іде за годинниковою стрілкою

довкола визначеної території ПЗ. Замикаючий зупиняється на позиції «6-та година», і командир підходить до нього, закінчивши свій обхід. Шлях командира визначає периметр ПЗ.

Щойно всі бійці загону займуть свої місця у великому колі через рівні проміжки, командир рушає в центр кола. Після цього він переміщує пару бійців з позиції «6-та» на «12-ту годину», а замикаючий залишається на «6-й годині». Далі командир загону призначає кожному бійцеві власну позицію за укриттям (найближчим деревом, каменем або валом) і сектор обстрілу. Якщо часу бракує, це завдання можуть виконати командири підрозділів.

Такий підхід формує кругову оборону. Якщо загін невеликий, необхідно організувати позиції на «12-ту», «3-тю», «6-ту» і «9-ту годину».

МЕТОД ТРИКУТНИКА

Кожна з груп займає безпечну позицію на одній стороні трикутника.

Цей метод добре підходить для великих загонів, які можна розділити на три частини. Він вимагає певних змін у підході до організації розвідки. Замість однієї групи дозору на позиції «6-та година» командир залишає три: на «10-й», «2-й» і «6-й годині».

Порядок виконання

Коли командир з'єднає решту загону з групою на «6-й годині», він поведе першу групу дозору від позиції «6-та година» до позиції «10-та». Після чого він проведе першу групу від «10-ї» до «2-ї години» і розмістить кожного члена групи на прямій лінії між двома групами дозору. Потім командир загону повертається до позиції «6-та година».

На позиції «6-та година» перебуває друга група загону. Командир виводить її з цієї позиції до позиції «10-та година», розміщуючи кожного члена групи на прямій лінії між двома групами дозору. Після цього командир знову повертається до позиції «6-та».

На позиції «6-та година» в цей момент перебуває третя група. Командир виводить її з цієї позиції до «2-ї години», розміщуючи кожного члена групи на прямій лінії між двома групами. Після цього командир загону рушає до центру ПЗ і викликає командирів підрозділів, щоб переконатися, що вони знають місцезнаходження один одного і їм призначено сектори вогню, які закривають весь периметр оборони.

Зрозуміло, що правильне виконання такого складного маневру вимагає певної практики. Можливо також, що виконувати його доведеться вночі, тож необхідність тренувань просто очевидна. Якщо вас цікавить, чому кожна група дозору має складатися з двох бійців, розташованих спиною до спини, то це тому, що боєць, який дивиться назовні, забезпечує контроль оточення, а боєць, який дивиться всередину периметра, має бути провідником для командира загону,

коли той розміщує бійців. Уночі провідник повинен мати ліхтарик із червоним фільтром чи хімічне джерело світла (або використовувати грань тритієвого компаса), за якими орієнтуватиметься командир загону. Ці вогні забезпечать візуальну допомогу командиру у проходженні прямою лінією.

Метод трикутника ідеально підходить для великих загонів, тому що у трикутному периметрі кулемети або гвинтівки розміщені в кожній з трьох вершин трикутника — на «6-й», «10-й» і «2-й годині». Це означає, що незалежно від того, в якому напрямку підійде противник, два з трьох кулеметів можуть вести по ньому вогонь! Проте для малого загону цей метод не підійде..

МЕТОД «ЗАХОПЛЕННЯ СИЛОЮ»

ПЗ можна захопити силою — просто уявіть, що робите зупинку безпеки.

Через значну кількість людей, які потрібні для груп прикриття, дозору тощо, невеликий загін (розміром з вогневу групу чи відділення) часто змушений займати ПЗ без виконання складних маневрів, зробивши тільки одну коротку

зупинку безпеки перед самим ПЗ. Цей метод відомий як «захоплення ПЗ силою». Наслідки полягають у тому, що, якщо ПЗ зайнято силами противника, загін має вирішити в останній момент — прийняти бій або перенести ПЗ.

Порядок виконання

Досягнувши позиції для ПЗ, командир загону зупиняє загін та інформує бійців про те, що вони дісталися ПЗ. Кожен член загону, за винятком передового, замикаючого і КП, розвертається ліворуч або праворуч (чергуючи напрямом) і робить кілька кроків, щоб сформувати периметр овальної форми. Командир загону розміщується в центрі, передовий — на позиції «12-та година», замикаючий — на «6-й годині».

Командир загону або командири груп мають переконатися, що всі бійці зайняли укриття і мають визначені сектори вогню. Як і для методу колеса, необхідно організувати позиції на «12-ту», «3-тю», «6-ту» і «9-ту годину».

ПРІОРИТЕТНІ ЗАДАЧІ У ПЗ

Після створення ПЗ загін матиме ще багато роботи. Зрештою, встановлення ПЗ не є головною метою завдання. Це лише безпечне місце, де ви можете узгодити плани і підготуватися до виконання завдання. Пріоритети роботи подано у списку нижче. Однак деякі з цих дій можна взагалі виключити з переліку.

ПРІОРИТЕТНІ ЗАДАЧІ:

1. *Безпека є першим пріоритетом.* Не можна допускати, щоб понад половина бійців відволікалася від контролю місцевості («політика 50 % підтримання безпеки»). Це означає, наприклад, що під час обідньої перерви

половина загону приймає їжу, а друга половина уважно спостерігає за своїми секторами вогню.

2. *Потрібно вислати до цілі розвідувальну групу.* Ці бійці вийдуть із ПЗ та повернуться через позицію «12-та година» і будуть здатні координувати свої дії з бійцями в ПЗ. Як правило, заступник командира залишиться в ПЗ, тимчасом як командир загону, командир передового дозору і дозор проводитимуть розвідку за маршрутом.
3. *Усе спеціальне обладнання треба перевірити і привести в готовність.* Не варто сподіватися, що ви підготуєте вибухівку, протитанкові засоби чи радіобладнання прямо перед ціллю. Це спричинить забагато шуму, і противник неодмінно виявить вас. Усе це мусить бути зроблено в ПЗ.
4. *Плани потрібно доопрацювати чи змінити.* Передовий дозор може принести інформацію, яка незначно або різко змінить усі плани. Іноді відмова спеціального обладнання може вимагати від бійців певної імпровізації, якщо вони хочуть виконати бойове завдання. У будь-якому разі командир має внести всі ці зміни, поки загін перебуває в ПЗ, і поінформувати про це бійців.
5. *Зброю треба оглянути й почистити.* Це особливо важливо, якщо дорогою до ПЗ загін зіткнувся з противником або якщо маршрут до ПЗ пролягав по «брудній» місцевості — як, наприклад, буває під час переходу річки чи піщаного пляжу. Утім, чистити зброю одночасно може не більш як половина бійців, решта повинні гарантувати безпеку.
6. *Можна поспати і поїсти.* Якщо ситуація вимагає цього, дайте бійцям можливість поїсти й поспати (згідно із затвердженим графіком). Знову-таки, половина бійців буде при цьому забезпечувати охорону.

Підсумки

Кожне завдання має свою мету. ПЗ — це остання зупинка перед тим, як загін починає виконання основного завдання. Тут загін може зібратися, щоб оцінити стан бійців, узгодити плани або відпочити перед подальшими діями. Методика створення ПЗ залежатиме значною мірою від оточення, завдання і кількості бійців загону. Але будь-який бойовий вихід буде включати встановлення ПЗ. Треба завжди припускати, що ПЗ розташований небезпечно близько від противника, тому безпека стає надзвичайно важливою. Якщо займати зону для встановлення ПЗ доведеться вночі або за поганої видимості, то точну процедуру встановлення треба відпрацювати заздалегідь, до початку місії.

Чого ми навчилися

1989 року, коли нині відставний старший сержант Ларрі Кейт був командиром взводу 1-ї роти 61-го батальйону 5-ї піхотної дивізії Армії США, американські війська проводили операцію Nimrod Dancer, спрямовану на посилення безпеки в Панами. Панамські сили оборони (ПСО) на той момент виконували команди корумпованого диктатора Мануеля Нор'єги.

За кілька тижнів перед проведенням операції Just Cause — вторгнення військ США до Панами — ПСО відкрито атакували американські війська, розташовані там упродовж майже століття для оборони Панамського каналу. Тепер ситуація загострилася ще більше: бійці ПСО напали на кількох американських військовослужбовців і навіть на їхні сім'ї. В одному випадку американського моряка жорстко побила банда ПСО, а його дружину неодноразово зґвалтували. Напруга швидко зростала.

61-й батальйон було розгорнуто в зоні каналу, взвод Кейта зайняв позицію в спекотних джунглях. Вони перебували

в ротному ПЗ, прямо навпроти особистої вілли Нор'єги на іншому боці каналу. Солдати були наготові, мали високий бойовий дух, але деякі тодішні безглузді правила забороняли кулеметникам заряджати зброю до моменту, поки по них не відкриють вогонь. Це не стосувалося стрільців, але, зважаючи на близьке розташування солдатів ПСО, бійці нервувалися.

Сержант Кейт пройшов до центру ПЗ, щоб поговорити з командиром роти, наполягаючи на тому, що правило про заряджання кулеметів без потреби ставить під загрозу життя бійців. Але не встиг він сказати й слова, як терміновий виклик по радіо змусив його повернутися до периметра ПЗ.

Кейт побіг туди і побачив бійця ПСО, який був дуже близько від одного з його підлеглих. Чудово знаючи правила ведення вогню, яким підпорядковувалися американці, боєць ПСО підійшов упритул під прикриттям місцевості. Лише після виявлення на дуже близькій відстані він навів свій АКМ на американця — ледь не торкаючись дулом обличчя солдата.

Хоча американець обмочився, він залишився спокійним і не панікував. Боєць ПСО опинився в ситуації, коли на нього спрямували з десяток дул М16. Це протистояння тривало кілька напружених хвилин. Солдати 61-го батальйону гадали, чи буде він відкривати вогонь, що дорівнювало самогубству. Але панамський боєць продемонстрував глибокі знання політики бойових дій США, яка стверджувала, що американські війська можуть вести вогонь у відповідь лише в разі обстрілу. Стрілянини не було, тож він опустив зброю, широко посміхнувся і просто пішов, щоб приєднатися до решти своєї банди на віллі.

Отже, за винятком очевидної недоречності деяких правил, ми можемо стверджувати, що ПЗ було встановлено

заблизько до противника. Пункт збору — це місце, де бійці можуть підготуватися поза спостереженням противника. ПСО точно знали розташування ПЗ американців, а безтурботність ротного щодо поточного становища відображала небезпечне мислення, що «це досі лише навчання, а не реальність», і могла коштувати його бійцеві життя.

Елемент бойової підготовки № 8

СТВОРЕННЯ БАЗИ ЗАГОНУ

Облаштування бази загону (БЗ)* — це окреме завдання, але також і засіб досягнення мети. Варто зазначити, що, хоча БЗ має бути замасковано, просте маскуванню загону не матиме істотного позитивного ефекту. Натомість треба організувати розміщення загону так, щоб він міг діяти і як одне ціле, і частинами. Тобто головне завдання БЗ — це дати загону можливість діяти проти військ противника з безпечної позиції.

ПОНЯТТЯ БАЗИ ЗАГОНУ

База загону — це статична позиція, з якої загін може виконувати ряд завдань. Її використовують протягом короткого часу, *не більш як 24 години*, і розміщують таким чином, щоб приховати від спостерігачів противника. Оборона має бути круговою, і хоча формальної вимоги щодо підтримання 50-відсоткового рівня безпеки немає, варто тримати на позиціях максимальну кількість бійців, яку можна залучити до цього без шкоди для виконання інших задач.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ БЗ

Загальне правило розміщення БЗ — не ближче за 500 метрів від противника або (що краще) встановити БЗ за природною перешкодою. Усі бійці, які заходять на базу або

---

* База загону (БЗ) — тимчасова позиція, яка дає можливість встановити кругову оборону. До того ж звідти можна здійснювати бойові виходи, але користуватися БЗ можна не більш ніж 24 год. — *Прим. наук. ред.*

залишають її, мають робити це з позиції «6-та година». Це очевидна відмінність від пункту збору (ПЗ), у який заходять і який покидають з позиції «12-та година». Річ у тім, що ПЗ призначений для того, щоб атакувати противника. А БЗ забезпечує секретність операцій. Вихід на «6-й годині» знижує ризик виявлення противником. Крім того, одна група з кулеметом, розташована на «6-й годині», може контролювати вхід до БЗ.

БЗ — це тимчасова статична позиція, що використовує маскування як головний засіб захисту, тому немає потреби облаштовувати вогневі точки, бліндажі чи траншеї. Однак певну кількість загороджень треба створити, але тільки тією мірою, якою це не порушуватиме прихованість. Шанцевий інструмент і тим паче машини є джерелами шуму, тому краще використовувати барикади, проте можна облаштувати й імпровізовані вогневі позиції або «щілини» у разі обстрілу.

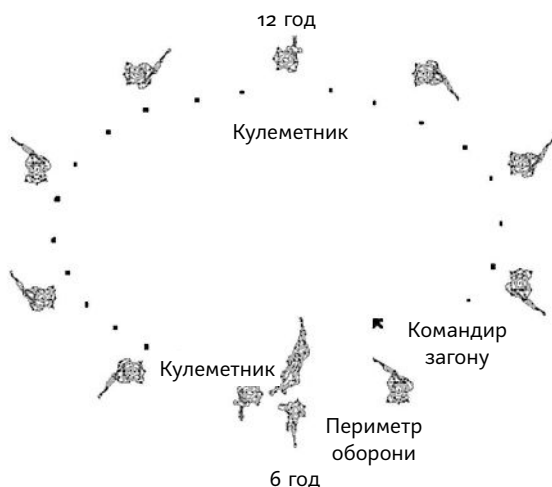
Порядок виконання

Командир загону встановлює ПЗ приблизно за 300 метрів від запланованого місця розташування БЗ. Він здійснює розвідку цього місця, залишивши в ПЗ своєму заступникові план дій у надзвичайних ситуаціях. Склад розвідувальної групи: командир, передовий і два вартові бійці для забезпечення безпеки. Коли за результатами розвідки командир загону лишається задоволений запланованим місцем розташування БЗ (або вибрав прийнятну альтернативу), він залишає на позиції «6-та година» варту (з двох бійців) і дає їм план дій у надзвичайних ситуаціях. Командир і передовий повертаються до ПЗ.

У ПЗ командир загону збирає решту бійців і попереджає їх про будь-які зміни плану. Передовий борець уже знає до рогу до БЗ і зможе вивести бійців на позицію «6-та година».

Якщо дії відбуваються вночі, то боець варті, який стоїть обличчям назад, повинен мати засоби для передачі візуального сигналу передовому: ліхтарик із червоною лінзою, хімічне джерело світла або тритієвий компас. Передовий з'єднає загін із вартою на БЗ.

МЕТОД КОЛЕСА

Метод колеса можна застосовувати,
щоб організувати як БЗ, так і ПЗ.

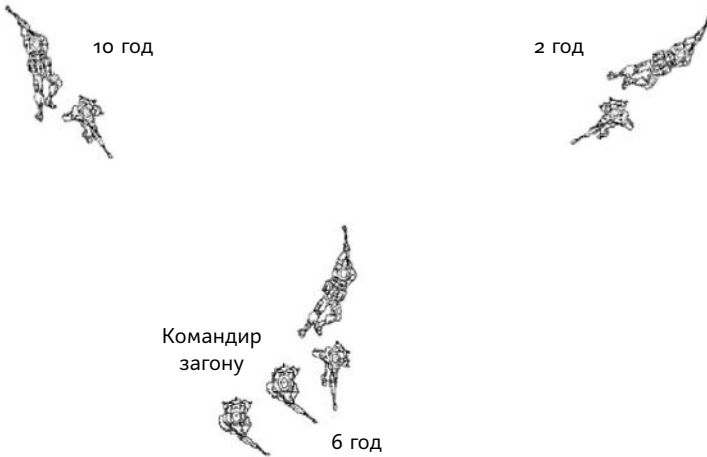
Коли загін з'єднається з вартою із двох бійців на позиції «6-та година», командир загону виходить уперед. Варта поки залишається на своєму місці, а командир обходить зону визначеної БЗ по колу. Закриваючий зупиняється на позиції «6-та година», і командир зустріне його там, коли закінчить обхід. Цей шлях позначає круговий периметр БЗ.

Коли всі бійці розставлені по цьому колу «через рівні проміжки часу», командир рушає в центр. Він відправляє варту

з позиції «6-та» на «12-ту», а замикаючий залишається на «6-й». Далі командир призначає точну позицію кожному бійцеві за укриттями — деревами, валунами чи земляними насипами — і його сектор обстрілу. Якщо часу мало, це завдання можуть виконати керівники елементів.

Так буде сформовано кругову оборону. Якщо загін малий, треба зайняти принаймні позиції на «12-й», «3-й», «6-й» та «9-й» і контролювати відповідні сектори вогню.

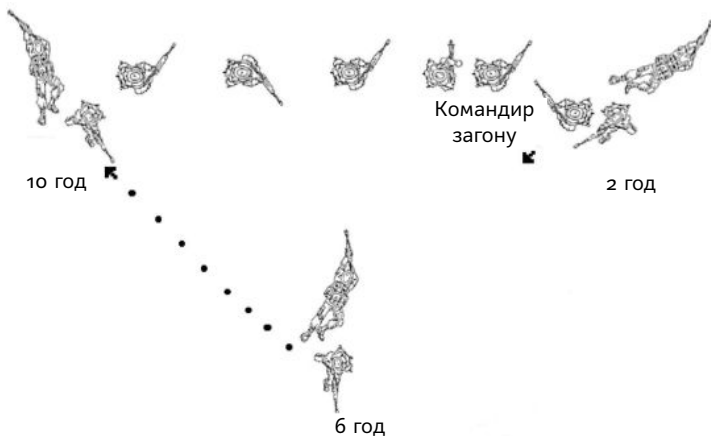
МЕТОД ТРИКУТНИКА

Фаза I: варта займає позиції на «6-й», «10-й» і «2-й години».

Цей метод передбачає певні відмінності в проведенні рекогносцирування. Замість того щоб виставити одну пару бійців на позиції «6-та година», командир залишить три варти. Бійці в парах мають зайняти положення спиною до спиною один одного. Одна з пар буде на позиції «6-та година», друга на позиції «12-та» і третя — на позиції «10-та година».

Коли командир загону з'єднає решту загону з вартою на позиції «6-та година», він поведе першу частину бійців на позицію «10-та година». Потім він проведе цих бійців від позиції «10-та» до позиції «2-га година» і розмістить кожного бійця на прямій між цими позиціями, призначивши їм сектори вогню. Після цього командир повертається на позицію «6-та година».

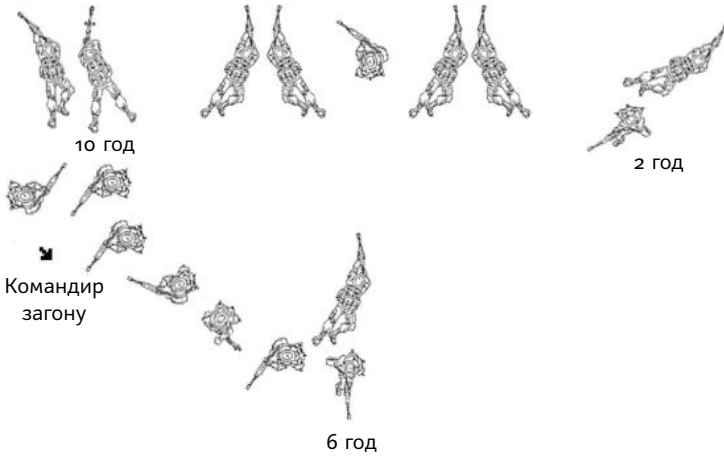
Фаза 2: командир виставляє першу частину на позиції від «10-ї» до «2-ї години».

На позиції «6-та година» перебуває друга частина загону. Командир проведе цих бійців до позиції «10-та година» і розмістить кожного на прямій лінії, що пролягає між цими двома позиціями. Після цього командир знову має повернутися на позицію «6-та година».

Виконуючи третю фазу «методу трикутника», третя частина загону, яка ще чекає на позиції «6-та година», під особистим контролем командира має зайняти позиції на прямій лінії між позиціями «6-та» і «2-га година». Командир сам визначає позицію кожного бійця. Після цього

командир рушає в центр ПБ і скликає керівників елементів, щоб переконатися, що вони знають розташування інших частин загону і склали схему ведення перехресного вогню.

Фаза 3: командир виставляє другу частину на позиції від «6-ї» до «10-ї години».

Виконуючи четверту стадію «методу трикутника», командир загону йде в центр БЗ, щоб встановити командний пункт. Очевидно, що такий складний маневр вимагає певної практики, щоб виконати його точно. Додайте сюди імовірність роботи в темряві — і ви зрозумієте, чому це варто ретельно відпрацьовувати!

Якщо вам цікаво, чому кожна варта повинна мати двох бійців, розташованих спиною до спини, то це тому, що боєць, обернений обличчям назовні, повинен гарантувати безпеку, а боєць, який дивиться всередину, повинен бути орієнтиром для командира загону, коли той розміщує кожного солдата. Вночі такий боєць-орієнтир повинен мати червоний ліхтарик, хімічне джерело світла чи тритієвий компас. Це допоможе командирові йти по прямій лінії.

«Метод трикутника» відмінно підходить для більших загонів, оскільки у трикутнику кулемети розміщено в його вершинах — на «6-й», «10-й» і «12-й годині». Тож хоч би з якого боку вас атакували, завжди можна задіяти два з трьох кулеметів. Однак для малого загону цей метод не підходить.

ТАКТИКА «ЗАХОПЛЕННЯ СИЛОЮ»

Невеликий загін часто може просто вийти в точку своєї майбутньої БЗ і провести зупинку безпеки, що відомо як «зайняти БЗ силою». Як наслідок, якщо противника буде виявлено десь поруч, загін просто тихо відійде й визначить нову позицію для БЗ.

Досягнувши позиції, призначеної для майбутньої БЗ, командир загону зупинить бійців і поінформує їх про те, що вони досягли точки облаштування БЗ. Кожен боєць, за винятком передового, замикаючого і командира, по черзі розвернеться праворуч чи ліворуч, зробить кілька кроків, щоб

сформувати лінію оборони у формі сигари. При цьому командир залишиться в центрі, передовий — на позиції «12-та година», замикаючий — на «6-й годині».

Тільки дуже малі загони можуть використовувати метод «захоплення силою».

Або командир загону, або керівники груп мають переконатися, що кожен борець має надійне укриття та визначений сектор вогню. Як і у випадку методу колеса, необхідним мінімумом є дотримання та прикриття вогнем позицій на «12-й», «3-й», «6-й» і «9-й годинах».

ПРІОРИТЕТИ РОБОТИ В БЗ

Якщо говорити про БЗ, то завдання можна вважати виконаним, коли саму базу встановлено. Однак на момент створення БЗ, найімовірніше, вже заплановано інші місії, які мають відбутися протягом наступних 24 годин, тому ви маєте багато роботи.

Хоча пріоритети роботи, перелічені тут, подібні до робочих пріоритетів ПЗ, є ряд суттєвих відмінностей. Не робіть помилки, вважаючи, що все йде так само. Далі подано

приблизний перелік необхідних кроків, хоча деякі з них буде здійснено одночасно, а деякі не будуть потрібні взагалі. Які з етапів роботи є важливими, а які — ні, залежить від суті бойового завдання.

ПРІОРИТЕТИ РОБОТИ:

1. *Безпека завжди на першому місці.* Спостереженням і обороною одночасно мають займатися не менш як 50 % бійців. Це значить, що, наприклад, якщо настав обідній час, половина загону може спокійно поїсти, а інша половина пильно охороняє свої сектори вогню.
2. *Потрібно встановити запасну оборонну позицію.* Як правило, командир пояснює бійцям, що ПЗ буде запасною позицією у разі, якщо БЗ буде захоплено противником.
3. *Дорогу в БЗ має контролювати розвідгрупа.* Двоє, а бажано четверо бійців мають відійти приблизно на 100 метрів від позиції «6-та година», а потім зійти з маршруту загону. Далі розвідгрупа протягом принаймні 30 хвилин повинна спостерігати за маршрутом, щоб переконатися, що противник не йшов за загоном дорогою на БЗ. Це треба зробити одразу після того, як загін зайняв БЗ.
4. *Між ключовими позиціями необхідно встановити надійний зв'язок.* Польові телефони треба провести до командного пункту (КП), позицій на «12-ту» і «6-ту години». Пункт спостереження та прослуховування (ПС/ПП)* на базі загону не створюють.
5. *Команда дозору має провести розвідку прилеглої території.* Після того як зв'язок буде встановлено,

---

* Пост (пункт) спостереження і пост (пункт) прослуховування (ПС/ПП) — позиція перед лінією оборони, члени якої відповідають за завчасне попередження про атаку і розвідку противника. — *Прим. наук. ред.*

командир має передати повідомлення про те, що дозор із двох осіб обійде зону БЗ за межами видимих секторів вогню. Потрібно донести цю інформацію до всіх, інакше члени загону стрілятимуть по своєму дозору!

6. *Можна використати протипіхотні й сигнальні міни.* Щойно розвідгрупа підтвердить, що зони перед визначеними секторами вогню вільні від противника, треба встановити мінні загородження на дальньому кінці секторів вогню (але не більш ніж за 35 метрів від бійців).
7. *Можна обладнати імпровізовані вогневі позиції.* Краще облаштувати барикади, бо копання та рубання рослинності занадто гучні й можуть вас видати. Якщо ви готуєте окоп у разі обстрілу, переконайтеся, що свіжовикопану землю надійно сховано.
8. *Треба доопрацювати чи змінити плани дій.* Завдання загону із часом можуть значно змінитися, тож командир має поінформувати про це бійців.
9. *Треба почистити зброю.* Це особливо важливо, якщо загін мав вогневий контакт дорогою на БЗ або якщо дорога пролягала по брудних місцях (наприклад, довелося переходити ріку або йти через піщаний пляж). Утім, пам'ятайте, що одночасно чистити зброю може не більш ніж 50 % бійців загону. Інші 50 % повинні займатися охороною.
10. *Можна поспати і поїсти.* Якщо ситуація вимагає цього, треба дати бійцям можливість поїсти і поспати (згідно із затвердженим графіком). Знову-таки, половина бійців буде при цьому забезпечувати охорону.

Підсумки

База загону — це те місце, де бійці легкої піхоти проводять дуже багато часу, діючи як протипартизанська сила. Насправді це єдине порівняно безпечне для загону місце

перед лінією бойового зіткнення (ЛБЗ, вона ж «нейтральна зона»), тому їй принципово важливо облаштувати БЗ максимально безпечно і приховано. Якщо БЗ виявлено противником, її треба негайно перенести. Це надто вразлива позиція, не призначена для оборони за визначенням.

Поширеними помилками, які робить загін, організовуючи БЗ і перебуваючи на ній, є послаблення контролю за підтриманням безпеки, шум, відмова від здійснення засідки на шляху до БЗ і відмова від використання пристроїв раннього попередження й вибухових загороджень. Усе це може мати серйозний негативний вплив на здатність запобігти несподіваній атаці на БЗ. Результати бувають катастрофічними. Наголошуємо: БЗ — це не лінія оборони, однак часто бійці забувають це і втрачають зосередженість і уважність, наче вони перейшли назад у ПЛО (передову лінію оборони). Тільки впевнене керівництво і високий рівень дисципліни військ можуть подолати цю тенденцію.

Чого ми навчилися

Як командир роти 1-го батальйону 503-го полку 2-ї піхотної дивізії Армії США, лейтенант Тео патрулював територію в невисоких горах поблизу бази «Ворріор» південніше демілітаризованої зони на кордоні між Південною Кореєю і КНДР восени 1995 року. Його підрозділ пересувався пішки понад добу, і коли бійці увійшли до БЗ трикутної форми, вони були виснажені.

Провідники позначили вершини трикутника хімічними джерелами світла. План передбачав, що кожен провідник зустрине свій взвод на «6-й годині» й виведе на вогник.

Перші два взводи досягли позиції «6-та година» і були належно розміщені вздовж своїх прямих ліній між вершинами трикутника (від 10-ї до 2-ї години і від 6-ї до 10-ї години). Керівник 3-го взводу довго вів своїх бійців гірським лісом,

доки не помітив вогника на землі. Знесилений провідник оголосив сержантові-взводному, що вони нарешті зайняли потрібну позицію. Бійці зайняли позиції парами, а командири відділень призначили сектори вогню, як це відбувалося на навчаннях. На жаль, ніхто — ні командири відділень, ні взводний сержант, ні навіть командир взводу — не подбав про те, щоб встановити зв'язок із сусідніми взводами.

Зі сходом сонця командир роти здивовано виявив, що периметр БЗ між позиціями «2-ї» та «6-ї» годин порожній! Де той взвод, який мав би його займати? Радист зв'язався з командиром взводу і запитав про їхнє місце розташування. Командир взводу розгублено відповів, що він «у межах БЗ». Його попросили перевірити власні лівий і правий фланги, і коли він повернувся, то, безперечно, поцікавився, де вся рота і чому його не попередили про зміну позиції.

Виявилося, що боець-провідник пропустив свій маркер хімічного світла і, зробивши це, продовжував рухатися за азимутом, поки не наткнувся на один з видів гірського моху, що випромінює м'яке сяйво. І тепер взвод був за кілометр від цілі!

Передусім кожному провідникові варто пройти весь запланований маршрут ще до з'єднання зі своїм підрозділом. Він має уважно рахувати пройдену відстань і стежити за напрямком, щоб мати чітке уявлення про довжину маршруту і час на його подолання. По-друге, позицію (вершину трикутника) треба позначити чимсь більш надійним, ніж просте хімічне джерело світла. Варта з двох бійців на точці, на яку треба вийти, буде значно ефективніша — особливо якщо саме вони керуватимуть цим світловим маркером.

Важливо розуміти, що між підрозділами, які займають сторони трикутника, встановлено зв'язок. Без цього неможливо гарантувати встановлення зон перехресного вогню. Тож атака противника могла стати фатальною для цих бійців.

Елемент бойової підготовки №9

СТВОРЕННЯ ЗАМАСКОВАНОЇ ПОЗИЦІЇ (УКРИТТЯ)

Часом, коли малий загін діє перед передовою лінією оборони (ПЛО), необхідно організувати відпочинок без ускладнень, пов'язаних із обладнанням повноцінної бази заgonу (БЗ). Таке можливо з багатьох причин. Може, патрулювання потрібно подовжити за межі одного дня. Може, ПЛО було перенесено. А найчастіше так буває тому, що загін настільки малий, що облаштувати повноцінну базу для нього недоцільно. В такому разі для відпочинку та їжі організують замасковану позицію.

ЗАМАСКОВАНА ПОЗИЦІЯ (УКРИТТЯ)

Лише для малих загонів! Два бійці заgonу на фланзі зайняли позицію охорони спиною до спиною.

Замаскована позиція (ЗП), або укриття, схожа на базу загону в тому, що її основним захистом є маскування. Однак її призначення — лише бути місцем, де невеликий загін може сховатися від противника і відпочити.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ

Принципово важливо встановити укриття не ближче ніж за 300 метрів від позицій противника або мати між укриттям і противником принаймні одну природну перешкоду. Часто укриття доводиться розміщувати у край негостинному місці — густих колючих кущах, скельних утвореннях тощо. Це незручно, але гарантує, що противник не наскочить зненацька на схованку загону.

Укриття гарантує кругову оборону завдяки тому, що всі бійці загону розташовані пліч-о-пліч. Оскільки солдати розміщені так тісно і діють як єдина позиція, достатньо однієї пари бійців, які, сидячи спиною до спini, можуть створити круговий сектор оборони. Також їм не потрібна жодна система зв'язку, крім голосового.

Ніхто не заходить в укриття і не повертається з нього! Його використовують не більш як шість годин і залишають тоді, коли весь загін готовий відновити рух. Укриття ніколи не використовують двічі.

МЕТОД СПИНОЮ ДО СПИНИ

Цей метод є більш практичним для лісистої й густо зарослої місцевості. Лежачи в такій місцевості, варта практично позбавлена можливості нормально контролювати ймовірні шляхи наближення чи відступу. У будь-якому разі, якщо бійці виснажені так, що є потреба організувати укриття, не слід дозволяти вартовим лежати. У виснаженого бійця

значно більше шансів заснути лежачи, ніж сидючи — хоч би який дисциплінований він був.

Порядок виконання

Командир загону позначає на карті приблизну область, де він хоче сховатися. Через те, що загін є малим, цю зону треба захопити силою. Часто це означає, що бійцям доведеться обійти потенційні місця розташування укриття, поки не буде знайдено незручну для проходу місцевість. У цей момент командир зупиняє загін і подає сигнал сховатися.

Бійці рухаються до позиції командира доти, доки стануть плечем до плеча. Після цього бійці встають на коліно і по черзі розвертаються обличчям ліворуч та праворуч. Усі солдати скидають рюкзаки. Половина бійців готує спальники, інша половина займається спостереженням. Потім вони міняються місцями. На цій позиції не встановлюють наметів, не облаштовують мінних пасток і вогневих позицій.

Командир загону визначає кількість вартових, тривалість і графік їхнього чергування. Як правило, для варти потрібно принаймні двоє бійців, або *не менш як 20 % загону*.

Оскільки мінних загороджень не облаштовують, треба забезпечити варту ручними гранатами, які передають наступним вартовим. Якщо противник ходить десь поруч, необхідно дотримуватися суворої дисципліни, щоб не видасти себе. Але якщо ворог дійсно підійде до укриття, гранати дадуть загону можливість швидко відійти. Уночі треба суворо уникати використання гвинтівок і кулеметів, оскільки вони видадуть позицію загону.

Радіообладнання передають так само — від варти до варти, як і прилади нічного бачення (ПНБ), щоб забезпечити можливість зв'язку з вищим командуванням.

МЕТОД ЗІРКИ

Метод зірки: лежачи на животах, бійці можуть подати сигнал легкими поштовхами ніг.

Метод зірки використовується на відкритій місцевості: у пустелях, тундрі, на луках. У такій місцевості сидіти небезпечно, бо ваша поза буде надто помітна для ворожого спостереження і ставить під загрозу весь загін, тож переховуватись потрібно лежачи.

Багато що у виконанні положення зірки є таким самим, як у методі спиною до спини. Відмінність полягає насамперед у тому, що бійці змикають із сусідами щиколотки, щоб мати можливість тихо підняти тривогу, лише штовхаючи товариша ногою ліворуч і праворуч. Пара бійців, які виконують функції варти, стоятиме не поруч, а на протилежних боках позиції.

Очевидно, що знайти місцевість, яку важко подолати серед, скажімо, степу, складно. Значить, доведеться зайняти позицію далеко від противника і злитися з ландшафтом.

Підсумки

Замаскована позиція (ЗП, вона ж укриття) забезпечує малому загону певний рівень безпеки. Але якщо бійці втомлюються, втрачають дисципліну чи лінуються, вони можуть використовувати укриття надто часто через низькі вимоги до безпеки. Укриття має свою мету. Спроби створити гібрид укриття і бази загону (БЗ) матимуть дуже погані наслідки для загону. Ці дві зони безпеки мають різні функції, і командир загону не повинен їх плутати. Якщо загін завеликий для укриття, командир має встановити базу загону за всіма правилами і скласти графік відпочинку.

Чого ми навчилися

Десантувавшись одного вечора 1987 року на маленьку і практично голу височину в штаті Кентуккі, рота А 3-го батальйону 187-го полку 101-ї повітрянодесантної дивізії створила нічний оборонний периметр трикутної форми, обладнаний кулеметами. Після цього, щоб перевірити ситуацію за межами прямої видимості, було вислано розвідувальну групу.

Одне з відділень крізь позицію «6-та година» пройшло 75 метрів до щільної лісосмуги. Маршрут пролягав крізь заболочену низину, зарослу травою до колін і частково завалену колодами. Було темно, а нічна вологість сприяла конденсації туману на приладах нічного бачення (ПНБ), які вдягли всі солдати загону.

Приблизно за 10 метрів від лісосмуги передовий боєць зустрів на шляху чергову колоду. Він терпляче озирнувся, чекаючи, щоб колона бійців пройшла вперед від попередньої перешкоди. Тоді, дивлячись уперед, він спробував переступити колоду. У цей момент ґрунт під ним зсунувся, боєць втратив рівновагу і «сів» на колоду.

Раптом по той бік колоди почалася гарячкова активність. Хтось зачепив гвинтівкою колоду, намагаючись прицілитися, а ще один боець виник там, де щойно стояв передовий!

За мить командир загону і решта бійців вогневої групи зрозуміли, що перед ними — вкрай здивовані дозорні з «ворожої» 82-ї дивізії. Командир схопив гвинтівку одного з них і притис ствол своєї М16 у груди бійця, який лежав.

«Не змушуй мене стріляти, — спокійно сказав командир. — На такій відстані навіть холостий набій серйозно тобі зашкодить». Оточені дев'ятьма бійцями загону, ворожі розвідники не мали іншого виходу, крім як визнати логічність такого твердження і здатися.

Отже, по-перше, патрулювання є ефективним у ситуації, коли ви не маєте точних даних про ситуацію за межами вашого периметра оборони. Виявилось, що розвідників 82-ї повітрянодесантної дивізії скинули на парашутах напередодні із завданням розосередитися по значній території, щоб фіксувати можливі зони висадки (ЗВ)* десанту. Висадку роти помітили і повідомили командуванню, зважаючи на наявність потужних радіостанцій у розвідників противника.

По-друге, розвідники помилилися, розташували свою схованку так близько до периметра противника. Можливо, вони припускали, що рота А буде занадто лінива, щоб провести належні процедури безпеки. Іншого пояснення вибору такої позиції просто немає, якщо далі точно можна було організувати інший пункт спостереження. Також вони не мали симуляторів вибухівки, тому саперна чи саботажна місія теж виглядала малоімовірною.

Крім того, команді розвідників було б набагато краще влаштувати укриття в одній з тернових ділянок, яких так

* ЗВ — акронім, що позначає зону висадки солдатів з гелікоптера для виконання бойових завдань. — *Прим. наук. ред.*

багато в Кентуккі. Якби вони обрали порівняно велику ділянку, бійці 101-ї дивізії, найімовірніше, пішли б іншим шляхом і не виявили дозору.

Натомість розвідники обрали, певно, найневдалішу позицію: занадто близьку, легкодоступну, складну для захисту і незручну для евакуації! Неважко здогадатися, що бійці 101-ї дивізії добре підготувалися до атаки противника, яка відбулася наступного ранку.

Елемент бойової підготовки №10

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІНІЇ ОБОРОНИ

Командир загону організовує кулеметну позицію і призначає сектор вогню.

Доктрина ведення наземного бою визначає роль піхоти як сили, що атакує, щоб захопити територію, або сил, що утримують захоплену територію в обороні. Тобто оборона (принаймні в теорії) — це половина нашої роботи. Насправді

оборона не обмежується певною тактикою, — це процес. І все, що ви прочитали досі, стосувалося патрулювання, і це дійсно були «елементи тактики» — їх можна використовувати як для підготовки наступу, так і для оборони. Але природною складовою будь-якої тактики є вміння створити лінію оборони, відому також як передова лінія оборони (ПЛО).

ОБОРОНА (ПЛО)

Лінія оборони — це статична позиція поруч із лінією бойового зіткнення (ЛБЗ, вона ж «нейтральна зона»), призначена для стримування просування противника у певній зоні. Простіше кажучи, це і є «лінія фронту». На відміну від баз загону, пунктів збору та зупинок безпеки, на ПЛО не встановлюють кругову оборону, а, скоріше, утримують лінію. ПЛО — це не безперервна шеренга солдатів в окопах. Вона може «з'єднувати» один військовий підрозділ з іншим або з мінним полем, зоною хімічного зараження чи просто непрохідною місцевістю, як-от річка. Зрозуміло, що доведеться докласти зусиль для того, щоб у ПЛО не було розривів зв'язку.

ПЕРЕВАГИ ОБОРОННОЇ ПОЗИЦІЇ

Місцевість	ПЛО має ретельно вивчити рельєф ЛБЗ. Так само важливо визначити всі можливі шляхи атаки противника — швидкісні та стежки.
Позиція	ПЛО має обрати найбільш вигідну для оборони позицію, яка буде максимально зручною для спостереження за ЛБЗ і водночас забезпечуватиме кожному бійцеві надійне маскування.
Логістика	ПЛО має розподілити ресурси на території позиції і переконатися, що шляхи доставки запасів та евакуації є найкоротшими, що дозволяє продемонструвати значну вогневу міць і високий бойовий дух.
Три «К»	Командування, контроль і комунікація — три головних фактори, які потрібно враховувати під час планування лінії оборони. Координація всіх трьох факторів забезпечить максимальну взаємодію та ефективне управління вогнем.

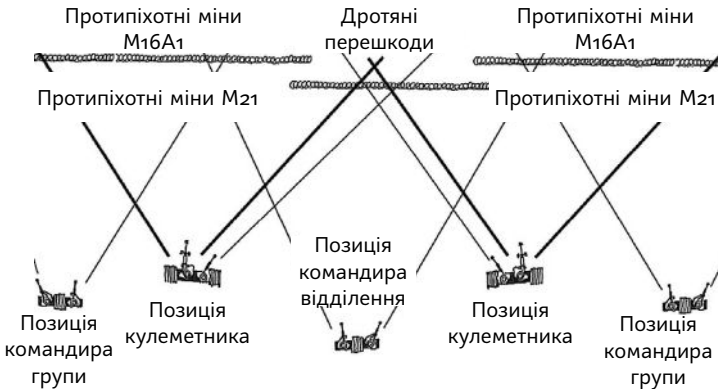

Особливості ПЛО

Завдання організувати лінію оборони ставлять підрозділові порівняно великого розміру. Зрозуміло, що розмір підрозділу залежить від розміру території, яку треба обороняти. Але загалом це завдання принаймні для взводу (часом може знадобитися й більший підрозділ).

ПЛО складається з обладнаних оборонних позицій, які утворюють серію з'єднаних «розтягнутих W», тим самим забезпечуючи глибину оборони та ефективний перехресний вогонь. Зазвичай ПЛО здійснює оборону в одному напрямку в секторі 120° . Водночас треба переконатися, що лівий і правий фланги прикрито вогнем сусідніх підрозділів або непрохідними зонами місцевості.

Як правило, готовими до бою мають бути не менш ніж 25% бійців, але може бути й більше, залежно від обставин. Ключові точки, такі як кулеметні гнізда і мінометні позиції, потрібно тримати напоготові. Крім того, пам'ятайте, що як ПЛО ваш підрозділ взаємодітиме з іншими підрозділами, які переходитимуть лінію фронту в обох напрямках. Кожного бійця ПЛО потрібно поінформувати про вихід і повернення кожного загону.

Лінію оборони прокладають у формі «розтягнутої W», забезпечуючи глибину вогню.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ

Перед виходом у лінію бойового зіткнення (ЛБЗ) командир загону повинен мати дані про особливості її ландшафту, місцезнаходження дружніх підрозділів, а також про активність противника. Потрібно провести розвідку місцевості — якщо не командиром загону, то принаймні командиром одного з підрозділів (узгодивши час її початку з командиром загону), який має досвід, щоб нанести результати розвідки на карту.

Командир загону виводить бійців у пункт збору (ПЗ) на належну відстань від призначеної позиції ПЛО. Після того як буде організовано ПЗ, командир проведе розвідку ЛБЗ і ПЛО. Командир має залишити план дій у надзвичайних ситуаціях своєму заступникові перед тим, як вийти в дозор.

Командир загону рухається до ЛБЗ як мінімум з вартою. Варту розміщують спостерігати за територією на призначеному місці ПЛО. Це дозволяє командирові пересуватися місцевістю більш вільно, щоб визначити, як найкраще розташувати лінію оборони. Командир також може наказати визначити всі можливі шляхи атаки противника, тож дозорові доведеться пройти всю ЛБЗ. Ці дані можуть мати вирішальне значення для облаштування лінії.

Щойно командир загону визначився з розташуванням ПЛО і зробив письмові нотатки, він залишає варті план дій у надзвичайних ситуаціях і наказує їй спостерігати за ЛБЗ. Командир повертається до ПЗ.

У ПЗ решту загону розподілено на лінії оборони *лівого і правого флангу*, іноді формують і додаткову лінію оборони *центру позиції*. У ПЗ командир має поінформувати бійців про зміни до початкового плану, якщо такі є. Щойно всі зрозуміють ці зміни, командир очолить загін і зв'яжеться з вартою на ПЛО. Порядок руху залежить від СОП, але якщо буде утворено середню лінію оборони, вона зазвичай слідує

одразу за командиром загону. Групи оборони лівого і правого флангів ідуть за ними.

З'єднавшись із вартою і переконавшись, що загрози від противника немає, командир розміщує групу оборони центру першою, після чого позиції займуть групи оборони флангів. Для кожної групи командир визначить позиції важкої зброї і сектори її вогню. Зрештою командир загону призначить місце розташування командного пункту — десь у напрямку центру всього загону. Він також має визначити другу лінію оборони, з якої можна буде обороняти ту саму зону. Дані про розташування цих об'єктів необхідно донести до всіх членів загону. Нарешті, командир має координувати свою роботу з лівою і правою фланговими групами, щоб запобігти розривам контакту. Дані про розташування ПЛЮ потрібно повідомити підрозділам підтримки — медикам, військовому обозу та артилерії — і узгодити з ними.

У цей момент командири менших підрозділів беруть під контроль своїх бійців. Вони розподіляють бойові позиції і сектори ведення вогню, забезпечуючи перекриття зон вогню з позиціями ліворуч і праворуч. Для цього командир підрозділу креслить схему ділянки оборони, де позначає власну позицію і позицію кожного бійця, використовуючи W-подібний формат, який забезпечує суцільну зону перехресного вогню.

За цією схемою вогневі позиції розраховано на двох бійців і розміщено так близько, щоб зробити можливою взаємну підтримку вогнем «безпосередньо перед фронтом позиції». Звичайно, поняття «безпосередньо перед фронтом позиції» відрізнятиметься фактичною відстанню залежно від різних типів місцевості. Але, як мінімум, вогонь має прикривати інженерні загородження — міни, колючий дріт — перед бойовими позиціями. Ці перешкоди розміщено поза межами дальності дії ручних гранат (на відстані

понад 40 метрів). Їх має бути добре видно з позиції, що дозволить бійцям прикривати їх вогнем.

Перед ПЛО треба розмістити достатню кількість пунктів спостереження та прослуховування (ПС/ПП). Протягом усього часу, поки йде облаштування інженерних перешкод і бойових позицій, у цих пунктах мають бути бійці.

Коли ПС/ПП встановлено, треба налагодити зв'язок між ключовими позиціями. Зазвичай використовують польові телефони і наземні лінії зв'язку (дроти). Телефони безпечніші, ніж радіопристрої, з точки зору перехоплення і не мають обмежень за кількістю й місткістю частотних каналів. І хоча вони поступаються радіостанціям за дальністю зв'язку, їхня дальність лінії, як правило, не менша за один кілометр, що цілком прийнятно для оборонної позиції.

У міру облаштування ПЛО командир загону збирає схеми ділянок оборони у командирів підрозділів, щоб скласти власний загальний план ПЛО. Цей план включатиме всі перешкоди, зокрема мінні поля та ПС/ПП.

ПРІОРИТЕТИ ВЕДЕННЯ ДІЙ НА ПЛО

Передову лінію оборони (ПЛО) треба постійно вдосконалювати. Коли всі вогневі позиції вирито й оснащено відповідним перекриттям, треба прокласти траншеї постачання і зв'язку від командного пункту (КП) до ключових позицій. З часом система таких траншей з'єднає всі позиції. Для розвитку ПЛО не менш важливо постійно контролювати лінію бойового зіткнення (ЛБЗ). Певною мірою цього можна досягти з меж ПЛО і її пунктів спостереження та прослуховування (ПС/ПП), але, найімовірніше, в нейтральній зоні доведеться виставляти пости і дозори.

Далі подаємо короткий список дій, яких треба вжити (ми вже говорили про них):

1. *Безпека завжди на першому місці!* Командир доручає варті й бійцям у ПС/ПП забезпечувати безпеку під час облаштування ПЛО.
2. *Визначте ключові позиції.* Встановлювати позиції кулеметів і мінометів командир має особисто.
3. *Встановіть і обладнайте запасну лінію оборони.* Командир має призначити додаткову лінію оборони, яка здатна захищати ту саму ділянку ЛБЗ. Про цю лінію має знати кожен борець.
4. *Встановіть і перевірте зв'язок.* Щойно керівники менших підрозділів починають виконання своїх завдань, треба обладнати лінії зв'язку від КП до всіх ключових позицій, зокрема й до позицій керівників підрозділів.
5. *Визначте сектори вогню.* Командири підрозділів мають призначити сектори обстрілу кожному бійцю і переконатися, що всі вони перекриваються. Необхідно скласти загальний план вогню, який має містити всі вогневі позиції, інженерні перешкоди, встановлені міни, ПС/ПП і укриття від вогню перед лінією підрозділу.
6. *Встановіть зв'язок із сусідами ліворуч і праворуч.* Командир загону має встановити зв'язок із дружніми підрозділами, які перебувають справа і зліва. Крім того, треба налагодити комунікацію і з допоміжними підрозділами, які стоять у тилу.
7. *Окопайтеся.* Вогневі позиції треба обладнати, а інженерні перешкоди — встановити. Це, власне, суть завдання з облаштування ПЛО.
8. *Сніть і їжте.* Ваш підрозділ проведе тут певний час. Необхідно розробити графік відпочинку і приймання їжі, не забуваючи про графік зміни варті, щоб можна було підтримувати мінімальний рівень безпеки. Майте

на увазі, що часом усі бійці повинні бути на своїх позиціях, скажімо, рано-вранці й увечері.

Підсумки

Оборона має багато переваг, однак ви не знаєте точно, коли і де почнеться атака (і чи це станеться взагалі). Оборона ПЛО може бути виснажливим і навіть нудним завданням, особливо за поганої погоди. У дощ чи снігопад увага спостерігачів притупляється. Бійці вдягають додатковий одяг, що зменшує їхню здатність бачити й чути ймовірного противника. Що гірші умови, то кращі шанси атакуючих. Підтримувати боєготовність бійців — це важке завдання, яке випробовує командира.

Чого ми навчилися

Навесні 1983 року в Національному навчальному центрі, розташованому в пустелі Мохаве, Форт Ірвін, Каліфорнія, капітан Філ Какаце очолював змішану роту «умовного противника» (вона включала як механізовану піхоту, так і бронетехніку).

На одному з тренувань ця рота очолила атаку умовного 73-го мотострілецького полку з метою знищити американські війська на ділянці місцевості, яку ласкаво називають «Кит», щоб решта полку змогла пройти в тил оборони американців. План передбачав рух колоною крізь величезну пустельну ділянку місцевості у прямій видимості солдатів противника. Потім бійці мали розділитися і зблизитися з лінією оборони, використовуючи яри й видолінки, яких було багато на фронті «Кита». Це було складне й ризиковане завдання.

У визначений момент рота завела машини і перетнула ЛБЗ на швидкості понад 70 км/год. Шлейф пустельного пилу, який підняли машини, частково приховав їх від очей американських артилеристів, до того ж деякі протитанкові системи

не змогли прицілитися по таких швидкісних цілях. Рота Філа пройшла небезпечну зону на високій швидкості.

Рови і дротяні загородження, які звели американські війська перед своїми позиціями, щоб призупинити просування противника, не виконали свого завдання. Машини противника просто перестрибували рови на такій швидкості, а дротяні загородження не витримали натиску БТРів М113 і легких танків М551, які імітували радянські бронетанкові частини. Прорив перешкод стався практично миттєво. Рота «73-го мотострілецького полку» з'єдналася біля підніжжя крутого пагорба, поза зоною вогню американців. Швидко узгодивши подальший план дій, війська продовжили наступ у високому темпі, навіть не висадивши мотострільців із машин (відповідно до радянських інструкцій).

Американські війська були заскочені швидкістю та ударною дією бронетехніки. Противник тепер був у тилу оборонних позицій. Американцям не було куди відходити. Філ пам'ятає, як один з американських кулеметників був просто в розпачі, коли намагався обстрілювати танки у своєму тилу. Таким чином:

1. В обороні кожен різновид зброї треба використовувати на максимально можливу дистанцію, щоб почати обстріл противника якомога раніше.
2. Не можна залишати «мертві» зони — противник використає їх проти нас.
3. Обороні потрібно надати певної «глибини», щоб прорив лінії не створив кризової ситуації.
4. Треба мати запасну позицію оборони, щоб мати можливість утримати територію, навіть відступивши з першої лінії оборони.

РОЗДІЛ 5

ОРГАНІЗАЦІЯ АТАКИ

Елемент бойової підготовки № 11

РОЗВІДКА

Зверніть увагу, що розвідка — це *єдиний* вид бойового патрулювання, метою якого не є контакт із ворогом. Тож дозвольте мені чітко пояснити це твердження. Негласна мета діяльності розвідувального загону — ніколи не застосовувати зброї!

Якщо ворог підозрює, що ваш загін отримав інформацію про його дії, він просто передислокує свої сили в інше місце. І вся ваша праця буде даремною! Ви з тріском провалитесь.

Отже, для чого потрібна розвідка? Розвідувальний загін вчасно надає точну інформацію про оснащення та активність ворожих сил, а також дані про ландшафт, який оточує сили противника. Без цієї інформації діяльність усіх інших видів бойового патрулювання майже не матиме користі. Рейд, засідка чи навмисна атака матимуть такий самий ефект, як постріли наосліп у темряві.

Мета розвідувального загону — спостерігати за ворогом *так, щоб вас не викрили*. Командир визначає на карті ту ділянку, де розвідка є необхідною. Командир також оголошує ПРЗ*, тобто дані, які розвідувальний загін повинен зібрати найперше.

Звичайно, плануючи і здійснюючи розвідку, потрібно врахувати й обміркувати багато аспектів. Ці поради про те, чого ніколи не має робити ваш загін:

- ніколи, візуально чи вголос, не викривайте своєї присутності противнику;

---

* Першочергове розвідувальне завдання (ПРЗ) — ті дані, які патруль повинен зібрати найперше, обшукуючи особовий склад противника: зокрема радіочастоти, КДК, позивні, коди, карти та маршрути пересування з GPS. — *Прим. наук. ред.*

- ніколи не залишайте сміття, екскременти чи уламки під час патрулювання;
- ніколи не чіпайте противника чи його спорядження;
- ніколи не стріляйте по противникові — якщо лише не стріляють у ваш загін.

ОБ'ЄКТНА РОЗВІДКА

Відома деяким ветеранам під назвою «розвідка у ближньому тилу противника», об'єктна розвідка має на меті збирання інформації про певні місця на карті (такі як мости, вершини пагорбів, перехрестя доріг) і про територію навколо цих місць. Зазвичай розвідку здійснює група, що складається не більш ніж із двох осіб, але якщо об'єктом розвідки є велика територія, то відправляють ще одну групу з двох осіб. Робота малих команд мінімізує можливість викриття і дозволяє швидко узгоджувати дії, під час відходу з території розвідки.

Розвідувальний загін входить у лісову смугу на протилежному боці ЛБЗ.

Порядок виконання

Зайнявши пункт збору в районі об'єкта розвідки, командир загону перевіряє правильність місцезнаходження ПЗ і наміченої зони розвідки. Усе спеціальне спорядження має бути готове до використання, а плани доопрацьовано (розвідка керівника ПЗ не є обов'язковою, але можлива). Командир загону видає план дій у надзвичайних ситуаціях трьом вартам, розташованим на лівому і правому флангах та у ПЗ, і розвідувальній(-им) групі(-ам).

Варти правого й лівого флангів виходять із ПЗ першими. Вони займають позиції вздовж легкодоступних шляхів підходу, не далі як на 300 метрів ліворуч і праворуч від об'єкта розвідки. Ці групи попереджатимуть розвідгрупу(-и) про ворожу активність, щойно ворог увійде до наміченої території розвідки чи покине її. Варта передає цю інформацію безпосередньо дозорові або через свого командира в ПЗ.

Зайнявши потрібну позицію, командир загону наказує розвідгрупі(-ам) із двох осіб наблизитися до наміченої зони розвідки. Зазвичай командир залишається позаду в ПЗ і виконує функції керівника варти. Проте командир загону може зробити вибір на користь безпосередньої участі в розвідці, а керівництво вартою та ПЗ передати іншому члену загону.

Метод однієї групи. Використовуючи метод годинника, розвідгрупа наближається до наміченої території від найближчої до неї точки. Ця точка стає позицією «6-та година» для наміченої території розвідки. Розвідгрупа спостерігатиме за всіма пересуваннями ворога, наближаючись так, як це дозволяє маскування.

Розвідувальна група фіксує всю необхідну інформацію, як-от:

- схему місця спостереження, включаючи місцевість і ворожі позиції;

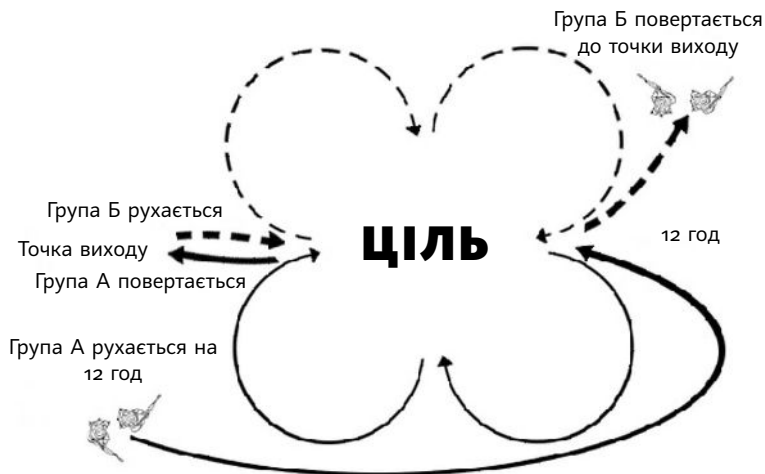
- точну кількість видимого особового складу сил противника;
- список усього ворожого спорядження, уніформи та розпізнавальних знаків, включаючи їхній опис;
- час зміни варти, графік харчування та відпочинку;
- напрямок, час виходу та розмір будь-яких загонів, які входять до ворожої території чи покидають її.

Після цього розвідгрупа переміщується на «9-ту годину» і повторює свої спостереження й фіксацію інформації. Те саме вона зробить на «12-й годині», а потім і на «3-й годині», отримуючи в такий спосіб дані з усіх чотирьох боків зони спостереження (якщо такі маневри можливі). Розвідувальна група має дослідити намічену зону принаймні з двох перехресних позицій. І, як завжди, час є визначальним фактором. Командир загону має враховувати необхідну кількість часу для виконання плану, а розвідгрупа має постійно контролювати час, виділений їй на виконання завдання.

Метод двох груп. Для того щоб прискорити збір розвідувальних даних, командир загону може відправити до наміченої зони дві розвідувальні групи. Їх відправляють на протилежні розвідувальні позиції, щоб виключити ймовірність контакту одна з одною.

Обидві групи вирушають разом до найближчої точки запланованої зони розвідки. Щойно вони досягнуть позиції «6-та година», один дозор залишається на ній, а другий рушає до позиції «12-та година».

Обидві розвідгрупи фіксують необхідну інформацію, як зазначалося вище. Однак той дозор, який здійснює спостереження з позиції «6-та година», може рухатися лише до позиції «9-та година», а потім повертається до ПЗ. Так само дозор, який веде спостереження з позиції «12-та година», може рухатися лише до точки спостереження «3-тя година», а потім повертається до ПЗ.

Метод двох груп: одна група займає позицію «6-та година», водночас друга група рушає на позицію «12-та година»

Поширення інформації. Щоразу, коли розвідувальна група(-и) повертається до ПЗ, всю зібрану інформацію треба негайно розповсюдити серед членів розвідувального загону. Якщо є час, слід зробити додаткові копії записів з місць спостереження. Це збільшить імовірність того, що зібрана інформація дістанеться до передової лінії оборони (ПЛО), якщо загін потрапить на маршруті в засідку.

Командир загону повертає розвідувальний загін до ПЛО за попередньо визначеним маршрутом. Прибувши до ПЛО, командир і члени розвідувального загону звітують безпосередньо своєму командуванню.

ЗОНАЛЬНА РОЗВІДКА

Зональна розвідка використовується для збору інформації в межах певної зони на карті (наприклад у долині, вздовж

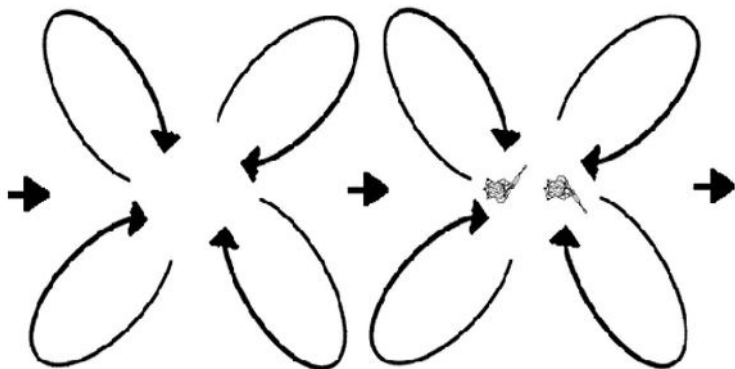
дороги або в селі). Зазвичай для здійснення цього різновиду розвідки відправляють відділення з двох вогневих груп, хоча можуть залучити й менший елемент. Більша група швидше охоплює велику територію і гарантує кращу безпеку для загону.

Порядок виконання

Порядок виконання багато в чому залежить від того, який метод застосовуватиметься. Для менших зон розвідки доцільно використати групу з двох осіб. Загону розміром з п'яти бійців підійде метод метелика, але скоординувати дії великого розвіدзагону з його допомогою буде складно. Що більша територія, то більша розвідувальна група потрібна, щоб її охопити. Відділенню зручно застосувати метод перехресних маршрутів. Послідовність дій обох методів зональної розвідки описано нижче.

Метод метелика. Командир зупиняє загін у пункті збору (ПЗ), щойно загін увійшов у потрібну зону. Все спорядження має бути готове, а плани доопрацьовані. Передовий дозор не висилають. Натомість відділення ділять на дві розвідувальні групи, а командир загону буде охороняти ПЗ. Командир загону встановлює поточний план дій у надзвичайних ситуаціях щоразу, коли загін має розділитися.

Пам'ятаючи, що головний напрямок просування загону — позиція «12-та година», перша розвідгрупа відправляється з позиції ПЗ «6-та година» і рухається навколо ПЗ за годинниковою стрілкою. Ця група рухається спочатку до позиції «9-та година», потім продовжує рух до «12-ї години», завершуючи в такий спосіб ліве крило «метелика». Перша група знову входить до ПЗ через позицію «12-ї години» відповідно до затвердженого графіку.

Одна розвідгрупа з двох осіб рухається за «методом метелика».

Тимчасом як перша розвідгрупа рухається, друга група виходить із ПЗ у протилежному напрямку — з позиції «12-та година». Ця група також рухається навколо ПЗ за годинниковою стрілкою, щоб уникнути зустрічі з першою. Друга група рухається в бік ПЗ спочатку до позиції «3-тя година», потім до «6-ї години», завершуючи таким чином праве крило «метелика». Друга група знову ввійде до ПЗ через позицію «6-та година» відповідно до затвердженого графіку.

Глибина патрулювання кожної розвідгрупи переважно залежить від мети завдання, видимості й розміру зони розвідки. Командир загону визначає це в ПЗ. Та все одно функції розвідувальної групи зрозумілі. Вони повинні зібрати всю інформацію про сили противника. Ці загоны мають звертати особливу увагу на переміщення ворожих загонів чи ознаки такого руху. Ці ознаки включають:

- пішохідні стежки;
- свіже сміття і недопалки вздовж стежин;

- відбитки взуття, зігнуту чи втоптану рослинність, а також напрямок руху;
- утоптану траву на місцях ворожих зупинок — кількість таких ділянок.

Зрештою, ці загони мають відстежувати рух противника і його напрямок, розмір ворожих загонів. Важливо визначити види активності ворога. Наприклад, чи сформовано ворогом маршрути постачання, чи виставлено засідки? Чи є база загону (БЗ), форпост або важливі об'єкти (наприклад мінне поле чи джерело води) у вашій зоні розвідки?

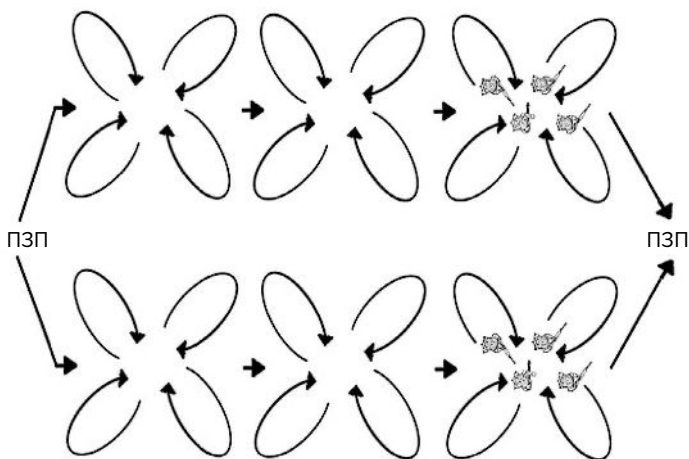
Повернувшись до ПЗ, кожна розвідувальна група поширює добуту інформацію серед членів загону. Якщо здобута інформація дійсно значуща, варто, щоб кожен член загону зробив письмові записи, щоб зберегти їх при собі до повернення на базу.

Командир веде розвідувальний загін до наступного ПЗ в наміченій зоні розвідки, і цей процес повторюється доти, доки командир не переконається, що достатньо охопив намічену територію. Після цього командир відводить розвідувальний загін назад до передової лінії оборони (ПЛО) і передає всю інформацію своєму командуванню.

Метод перехресних маршрутів. Основна відмінність між методом перехресних маршрутів і методом метелика полягає в тому, що за першим методом дві вогневі групи не зіткнуться знову, доки не зустрінуться на дальньому боці зони розвідки. Це означає, що треба не тільки чітко встановити точку зустрічі на видимій ділянці місцевості чи за наземною позначкою, але й домовитися про сигнальні жести для того, щоб упевнитися, що вогневі групи помилково не слідуєть одна за одною (або ще гірше: стріляють одна в одну!).

Командир збирає розвідувальний загін у своєму ПЗ. Все спорядження має бути готове, а плани доопрацьовані. Передовий дозор не висилають. Натомість командир ділить свій загін на дві вогневі групи і має піти з однією з них. Після розділення командир встановлює поточний план дій у надзвичайних ситуаціях, доки вогневі групи не з'єднаються знову. Цей план має містити:

- жести для розпізнавання на малій дистанції;
- точку зустрічі на дальньому боці.

Переконайтеся, що групи не перетинаються, наприклад, використовуючи маршрути з протилежних боків зони розвідки.

Щойно визначено точку зустрічі з прив'язкою до помітних орієнтирів місцевості, обидві вогневі групи виходять на маршрут. Вони рухаються паралельними шляхами крізь намічену зону, час від часу зупиняючись, щоб здійснити розвідку за методом метелика. Місця цих зупинок вважаються неофіційними пунктами збору.

За допомогою цього способу можна охопити вдвічі ширшу зону. Загін також рухатиметься швидше, ніж зазвичай, адже матиме місце швидкий обмін інформацією на пунктах збору під час зустрічей дозорів із двох осіб. Загони шукатимуть ту саму інформацію, про яку зазначалося раніше, звертаючи особливу увагу на пересування противника. Знову ж таки, небезпечним у цьому випадку є зіткнення із сусідньою групою. Якщо це станеться, обидві групи мають просто подати розпізнавальні знаки руками і рухатися далі у своєму напрямку.

Після того як намічена зона розвідки охоплена (розвідана), обидві вогневі групи об'єднуються у визначеній точці зустрічі. Командир загону займається розповсюдженням усієї зібраної інформації серед усіх членів загону. Після цього командир разом з розвідувальним загonom рухається навколо наміченої зони розвідки — якщо це можливо — і відходить до передової лінії оборони (ПЛО). Повернення через зону, яка була об'єктом розвідки, є небезпечним через високий ризик ворожої засідки, якщо противник помітив ваш рух. Прибувши до ПЛО, командир загону передає зібрану інформацію своєму командуванню.

Підсумки

Вдала розвідка передбачає передусім отримання необхідної інформації без викриття загону. Успішна робота розвідувального загону здійснюється без жодного пострілу. Також важливо пам'ятати, що ми маємо спостерігати за ворожими загонами й позиціями, виходячи з досвіду спостереження власних. Спираючись на визначення ЗПЧСС (Ц) [Завдання, Противник, Час, Середовище і Доступні Сили (а також можлива наявність Цивільних)] та СУПЛІМ [Спостереження, Укриття та маскування; Перешкоди; ключові елементи Ландшафту та Маршрути наближення] і давши відповідь

на питання «Хто, що, коли, де, чому і як?», ви отримаєте всі потрібні дані. А це означає, що вам треба взяти з собою принаймні надійну ручку й папір, щоб усе записати. Наявність спеціального обладнання може визначати успіх завдання. Якщо розвідка здійснюється вночі, то потрібно використовувати прилади нічного бачення (ПНБ). Якщо вашою кінцевою метою є набіг (рейд) чи атака, то фіксація всього за допомогою цифрової камери буде безцінною. Пам'ятайте: незалежно від того, як чітко ви дотримуєтеся методики виконання завдання чи яким досконалим є ваше спорядження, хороша розвідка покладається передусім на скритність і хитрість.

Чого ми навчилися

Під час польових навчань у рамках програми One Shepherd відділення обережно йшло своїм сектором, здійснюючи пошук противника. Командир відділення, молодий грецький військовий на ім'я Георгіс Хроніс, вирішив відправити вперед розвідгрупу із двох людей, щоб перевірити точку на місцевості, яка розташовувалася в його секторі. Георгіс чітко роз'яснив солдатам свій наказ і план дій у надзвичайних ситуаціях. Два бійці відправилися через порослі травою пагорби і зникли серед густого лісу.

Зайшовши до лісу, розвідники незабаром натрапили на табір противника, який утримував невеликий ворожий контингент. Один із солдатів зайняв вигідну спостережну позицію, а другий вирішив розвідати табір противника. Він підійшов до навісу, підняв шматок покриву і побачив «ворога», який спав якраз біля його ніг. Один за одним пролунали два швидкі постріли, а за мить із протилежного боку ворожого табору відкрили вогонь у відповідь. Розвідувальна команда швидко відступила, не бажаючи самотійно давати відсіч противнику.

Коли вони повернулися до решти загону, Георгіс був розлючений! Було багато запитань. Загону дали команду «прочесати» той сектор. Тепер ворог знає про присутність загону і напевне знає про їхній намір атакувати. Георгіс відчував, що в нього немає вибору — або йти далі вперед, або ж провалити місію. Сподіваючись, що ворог вирішив утекти, командир загону повів свою команду вперед... Ну, скажімо, йому прийшлося нелегко. Місцевість постійно підкидала різні перешкоди для маневрів, а противник очікував у засідці. Добре, що це було лише навчання!

Отже, якщо вам не наказано цього або якщо ситуація не є безвихідною, ніколи нічого не беріть, ніколи нічого не залишайте і ніколи нікого не вбивайте на об'єкті під час розвідки!

Можна також додати, що як командири ми повинні постійно проводити оцінку ситуації. Цілком правильно дати вищому командуванню чітку картину того, як змінюється поле битви перед нами, і просити подальших розпоряджень. У цьому випадку командир загону міг запросити більше ресурсів, щоб виконати завдання, або навіть попросити більше часу, щоб загін міг рухатися до ворога у зручнішому для нього темпі.

Не думайте, що час на виконання завдання є чимось конкретним і незмінним. Насправді його визначають довільно частіше, ніж це допускає військова справа, і немає нічого шкідливого в тому, щоб узяти додатковий час на виконання завдання задля уникнення втрат. Командир не має робити фатальної помилки і встановлювати незмінні часові обмеження: цим він тільки зробить послугу противнику.

Елемент бойової підготовки №12

ЗАСІДКА

Засідка приносить найбільше плодів в обмін на ваші зусилля. Саме такі операції є сутністю роботи легкої піхоти, тож вам краще прочитати цей розділ, а потім перечитати його ще раз, аж поки подана інформація не закарбується у вашій пам'яті.

Штурмова група засідки перетинає зону ураження.

Ми розповімо про два різновиди засідки: ближню і дальню. Також ми обговоримо два найвідоміші методи, що використовуються під час засідки: лінійний і «L»-подібний.

Причин, через які встановлюються засідки, надто багато, щоб їх записувати, але якщо треба обрати між ближнім і дальнім видом засідки — вибір простий. Вам лише необхідно визначити, чи достатньо у вас ресурсів для того, щоб

знищити ціль, чи ви здатні просто завдати їй шкоди. Метод, за яким здійснюють засідку, залежить від принципів ЗПЧСС (Ц) [Завдання, Противник, Час, Середовище і Доступні Сили (а також можлива наявність Цивільних)].

БЛИЖНЯ ЗАСІДКА

Ближня засідка використовується для того, щоб *придушити ціль*. Це означає, що загін у засідці має бути більшим, ніж загін противника. Загальне встановлене співвідношення сил — 2:1, проте були випадки, коли ближню засідку успішно здійснювали й зі співвідношенням 1:1 — тобто загін у засідці й ворожі сили були однаковими за розміром. Але ми ніколи не проводимо засідку, якщо сили противника більші за наш загін!

Завзятість — ключ до успішної реалізації засідки, тож нападайте на противника з усією вашою хоробрістю! У ближній засідці ключовим є прямий удар, щоб втримати темп наступу і паралізувати ціль. Щоб досягти цього, загін засідки має діяти як один організм, одна сила. Це не перебільшення. Я цілком серйозно. Загін засідки має постійно стежити за своїми «товаришами по зброї», вони мають швидко й ефективно комунікувати, і щойно пролунає перший постріл — *всі мають відкрити вогонь!* Вогонь має шокувати! Він має звучати як розстріл! Власне, це і є розстріл!

Якщо цей принцип не буде впроваджено в дію, результатом буде щонайменше розчарування, якщо не катастрофа. Якщо передовий борець відкриває вогонь і загін повільно нарощує темп вогню, бо кожен окремо намагається знайти підходящу ціль, то це дає силам противника достатньо часу для реакції. Вони можуть відійти або контратакувати

і зруйнувати ваші плани. Вони щосили боротимуться за своє життя. Це може призвести до значних втрат поміж членів вашого загону.

Отже, розставимо акценти правильно. Інтенсивність вогню в цьому випадку ефективніша за точність. Ваша мета у ближній засідці — *придушити против*, а потім *розгромити* ціль. Щоб добитися цього, ваш загін має діяти як єдиний організм і стріляти негайно після того, як прозвучить перший постріл. Якщо ви хочете погратися в «снайпера»... організуйте дальню засідку. Ця місія не для ближніх засідок, де ви будете так близько до противника, що зможете відчути його запах.

Перш ніж перейти до опису конкретних дій у ближній засідці, зауважу: я використаю лінійний різновид засідки як модель організації ближньої засідки. Є досить багато інших методів організації ближньої засідки — їх детально описано в додатку А цього посібника. Вибір будь-якого із цих методів залежатиме від ландшафту зони ураження, проте всі вони вимагають значно більших координаційних зусиль, ніж лінійний метод. Тому, здійснюючи ближню засідку, переважно використовують лінійний метод.

ОСОБЛИВОСТІ БЛИЖНЬОЇ ЗАСІДКИ

Ближня засідка має інше завдання, ніж дальня, тож має й особливі характеристики:

- використовується з метою *придушення* противника;
- *не* застосовується, якщо загін у засідці менший за ворожий;
- здійснюється *в радіусі* кидка ручної гранати;
- спирається на загородження на *дальній частині* зони ураження;
- складається з *трьох* груп: дозору, групи підтримки та штурмової групи.

Ближню засідку проводять три групи: штурмова, група вогневої підтримки і дозор на правому та лівому флангах.

Послідовність дій (лінійний метод)

Загін займає пункт збору (ПЗ) на належній відстані від визначеного місця засідки. Командир очолює передовий дозор і дає план дій у надзвичайних ситуаціях своєму заступникові. Передовий дозор включатиме як мінімум командира загону, розвідгрупу із двох осіб, а також командира штурмової групи чи групи підтримки (тобто керівника тієї групи, яку командир не очолює сам).

У призначеному для засідки місці командир переконується, що місцевість відповідає за показниками СУПЛМ [Спостереження, Укриття та маскування; Перешкоди; ключові елементи Ландшафту та Маршрути наближення]. Він робить це, не перетинаючи зони ураження, але рухається навколо, щоб роздивитися місцевість із лівого і правого боку, а також із середини своєї передбачуваної лінії засідки. Якщо місцевість не підходить для проведення ближньої

засідки, командир загону має вибрати найближче підхоже місце.

Після цього командир патруля виставляє дозор із двох осіб відразу за центром запланованої лінії засідки. Пізніше це місце стане точкою виходу*, де загін розділиться для виконання завдання. Бійці дозору розташовуються спиною до спini: один з них стоїть обличчям до зони ураження, а другий — у напрямку ПЗ. Командир формулює цим двом солдатам план дій у надзвичайних ситуаціях і повертається до ПЗ. Дозор має помічати будь-яку активність противника і звітувати про це командирові після його повернення, особливо якщо ворог зупинився на місці засідки або поблизу нього.

Повернувшись до ПЗ, командир загону погоджує будь-які зміни до початкового плану з кожним бійцем засідки. Фінальна підготовка здійснюється у ПЗ, і командир збирає загін за маршовим порядком. На чолі маршу буде командир загону, за ним — розвідгрупа, група підтримки і, на решті, штурмова група. Саме в такому порядку влаштовується близька засідка!

Командир веде загін до точки виходу, де з'єднає дозор із двох осіб з керівником дозору. Якщо з цієї точки видно ліву і праву позиції розвідгруп, командир дає наказ керівнику розвідгрупи розставити своїх бійців на позиціях. Якщо місцевість не проглядається, командир загону розташовує групи на лівому й правому флангах *разом з їхнім керівником*.

Після того як розвідгрупи зайняли свої позиції, командир загону повертається до точки виходу і забирає із собою групу підтримки. Він розташовує її на лінії засідки

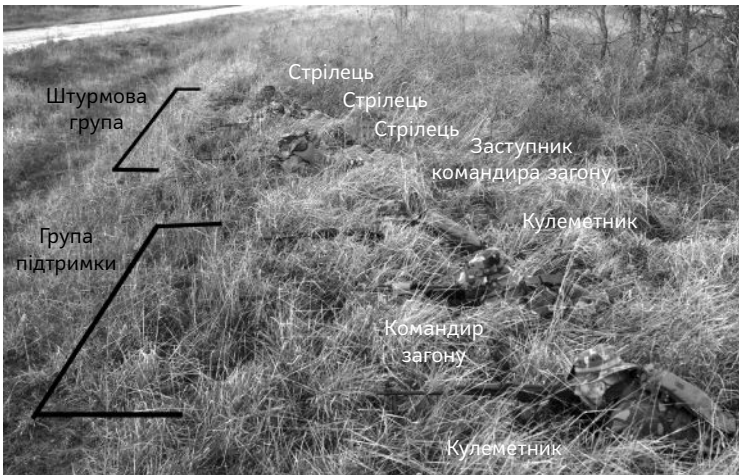
* Точка виходу — 1. Момент, коли командир загону надає повноваження підлеглим командирам підрозділів. 2. Точка на місцевості, де загін розділяється на окремі групи для виконання завдання. — *Прим. наук. ред.*

навпроти точки виходу, трохи змістивши групу праворуч або ліворуч. Після цього командир загону повертається до точки виходу і забирає штурмову групу. Штурмову групу також розміщують на лінії перед точкою виходу, на позиції, протилежній до позиції групи підтримки (праворуч чи ліворуч).

Коли всі бійці займуть свої місця, командир загону займає свою позицію як керівник групи підтримки або штурмової групи (це визначається раніше у бойовому наказі). Зазвичай спочатку він проводить перевірку системи зв'язку, після чого всі влаштовуються чекати появи цілі. Усі мають спостерігати за ситуацією!

Загін має продовжувати очікування на позиції доти, доки:

- командир загону не подасть команду «час», який означає, що загін повинен повертатися назад;
- командир загону не подасть команду «не стріляти» і дозволить великим загонам противника пройти;
- або засідка почала атакувати!

Загін засідки відкриває вогонь по зоні ураження лише тоді, коли:

- командир загону ініціює вогонь по противнику в зоні ураження;
- або якщо противник відкрив вогонь по загону засідки.

Дії в зоні виконання завдання

Щоб виконати це завдання, знадобиться не більше однієї хвилини!

Всі члени засідки стріляють у зону ураження — незалежно від того, чи бачать вони ціль. Єдиним винятком можуть бути розвідгрупи, яким інколи погано видно зону ураження. Командир дає команду «припинити вогонь», «змістити вогонь» або «підняти вогонь» відповідно до плану проведення операції. У цей час командир загону має визначити, чи достатньо безпечно для загону входити в зону ураження.

Якщо штурмова група перетинатиме зону ураження, вона виконає такі дії саме в такому порядку:

- «прочесати» зону ураження, обов'язково здійснивши подвійний постріл в кожного бійця противника;
- закріпитися на дальньому боці зони ураження;
- відправити необхідні спеціальні команди назад у зону ураження, щоб зібрати важливі розвіддані, взяти полонених, забрати своїх поранених, або вислати групу підричників, щоб знищити зброю та засоби зв'язку.

Після цього керівник штурмової групи подає сигнал командирові загону, що дальній бік зони ураження охороняється і що спеціальні групи виконали свої завдання. Штурмова група охоронятиме дальній бік зони ураження, поки не отримає команди відходити.

Група підтримки має змістити або підняти вогонь, тимчасом як штурмова група «прочісує» об'єкт.

Командир загону подає сигнал штурмовій групі відходити через точку виходу до ПЗ. Штурмова група повинна зробити це негайно і *не* чекати на інші команди.

Командир загону подає сигнал групі підтримки також повернутися через точку виходу до ПЗ. Група підтримки повинна негайно зробити це. Останнім командир подає сигнал відходити через пункт розгортання і рухатися до ПЗ групам дозору. Командир загону чекатиме на групи дозору в точці виходу і повернеться до ПЗ разом з цим елементом загону. Таким чином, загін покине свої позиції у зворотному порядку від того, у якому він на них заступав.

ПЕРЕГРУПУВАННЯ

Першою до ПЗ має повернутися штурмова група. Це означає, що керівник штурмової групи візьме на себе командування ПЗ й утримуватиме кругову оборону, поки старший

за званням командир не замінить його. Треба розподілити боєприпаси і воду; надати медичну допомогу пораненим. Так відбуватиметься доти, доки всі частини загону та його командир не повернуться до ПЗ. Коли всіх бійців перераховано, командир загону просить перевірити важливе спорядження. Члени загону перевіряють своє спорядження, оглядаючи кожну одиницю.

Після того, як це зроблено, командир загону дає наказ розповсюдити зібрану розвідінформацію серед усіх членів загону. Це необхідно, оскільки загін може потрапити в перестрілку і понести втрати, а інформацію потрібно неодмінно передати вищому командуванню після повернення загону. Якщо командир — єдиний у загоні, хто має дані, то зусилля всього загону будуть марними, якщо з ним щось станеться.

Визначені маршрути повернення та плани перевезення/евакуації поранених та/або полонених будуть відбуватися згідно з бойовим наказом. Продовжуйте виконувати завдання.

ДАЛЬНЯ ЗАСІДКА

Дальня засідка — це не що інше, як грандіозна снайперська операція. Зрештою, якщо одна снайперська команда — це добре, то пів десятка чи більше — ще краще. Просто виставте на позицію один-два кулемети — і маєте разючу снайперську потужність! І якщо ви очікуєте, що противник використовуватиме бронетехніку, то, щоб уразити ціль, просто візьміть пару гранатометів. Протитанкові операції включають декілька замаскованих пар, так званих команд «мисливців-убивць». Це еквівалент пари «снайпер — коригувальник».

Через значні відстані кваліфіковані снайпери є ключем до успіху в дальній засідці.

Мета дальньої засідки полягає не у знищенні цілі. Насправді для такої засідки навіть не застосовують штурмової команди. Мета — *завдати противникові втрат*. Як базову модель ми використовуємо L-подібний метод проведення дальньої засідки. Повний список усіх методів організації засідки є в додатку А цього посібника.

ОСОБЛИВОСТІ ДАЛЬНОЇ ЗАСІДКИ

Дальня засідка також має певні специфічні вимоги:

- дальню засідку застосовують, щоб *завдати противникові втрат*;
- може бути застосована до цілі, більшої, ніж сам загін;
- її організують *за межами* радіуса кидка ручної гранати;
- використовує загородження на *ближньому боці* зони ураження;

- складається з двох елементів: розвідгрупи і групи підтримки;
- використовуючи дальню засідку, потрібно обов'язково продумати швидкі маршрути відходу.

Послідовність дій (L-подібний метод)

Прибувши до ПЗ, що був створений на відповідній відстані від визначеного місця засідки, командир загону висилає передовий дозор. Цей дозор включатиме командира загону і всю розвідувальну групу. Перш ніж вирушити в розвідку, командир загону залишить керівникові групи підтримки план дій у надзвичайних ситуаціях, що складається із п'яти пунктів*.

Командир загону проведе передовий дозор до місця засідки і розмістить розвідгрупу на позиції, з якої повністю видно місце засідки. Потім командир загону разом з керівником розвідгрупи вирушають оглянути лівий і правий фланги, центральну зону, щоб переконатися, що місцевість підходить для розміщення дозору і групи підтримки, а також щоб визначити шляхи відходу. До того ж зона ураження повинна мати якусь природну перешкоду між силами противника і місцем засідки, щоб уповільнити контратаку противника: наприклад відкрите поле, струмок, а ще краще — скелю. Якщо природних перешкод не буде, доведеться встановити й замаскувати штучні перешкоди, такі як колючий дріт і/або міни. Якщо місцевість не підходить для проведення операції, тоді треба вибрати інше місце поблизу.

Коли командир загону вибрав місце засідки і вирішив, де розмістити розвідгрупу і групу підтримки, він розташує

---

* 1. Чому вибуває підрозділ. 2. Куди прямує підрозділ. 3. Склад підрозділу, що вибуває. 4. Час повернення підрозділу, що вибуває, і порядок дій у разі, якщо він не повернеться до того часу. 5. Дії у разі потрапляння під обстріл.

всю розвідгрупу в центрі позиції, щоб вони могли спостережати за місцевістю. Командир загону залишає керівнику розвідгрупи план дій у надзвичайних ситуаціях і повертається до ПЗ.

Прибувши до ПЗ, командир загону інформує всіх бійців про будь-які зміни до початкового плану. Загін завершує останні приготування, командир формує групу підтримки, яку ділять на дві частини: групу А і групу Б, згідно з бойовим наказом. Група підтримки А піде слідом за командиром загону, а група підтримки Б прикриватиме їх з тилу. Командир з'єднає групу підтримки з розвідгрупою.

Ця точка, де об'єднуються дві групи, і буде точкою виходу. Тут командир загону віддає повноваження керівникові кожного підрозділу. Він повторює керівнику розвідгрупи, де саме хоче розмістити ліву і праву групи, а керівник розвідгрупи виконує його наказ. Зайнявши місце, командир загону вказує обом групам підтримки їхні позиції. Керівник групи підтримки розміщує свої групи на позиціях згідно з наказом. Командир загону рухатиметься з тією із груп підтримки, позиція якої, на його думку, буде найкращою точкою для огляду зони ураження й управління підрозділами.

Тепер, коли всі підрозділи на місцях, командир загону проводить перевірку систем комунікації. Весь загін очікує початку засідки. У дальніх засідках через значні відстані між підрозділами часто першим, хто бачить противника, буде дозор лівого або правого флангу. Йому доведеться тримати командира в курсі про пересування й очікуваний час прибуття противника.

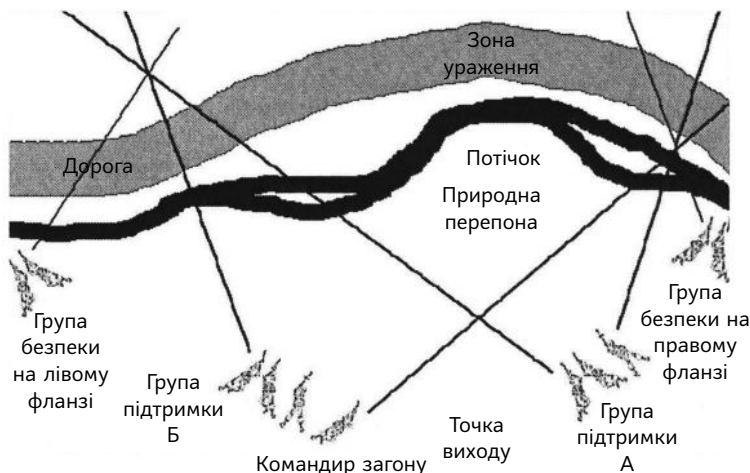
Малоймовірно, що противник виявить загін у дальній засідці. Утім, дальні засідки діють в межах тих же опцій, які підходять і для ближніх засідок:

- командир загону подає сигнал «час», який означає, що загін повинен повертатися назад;

- командир загону віддає команду «не стріляти» і дозволяє великим загонам противника пройти;
- або засідка починає атакувати ворога!

Загін засідки відкриває вогонь у зоні ураження, лише коли:

- командир загону віддає наказ відкрити вогонь по противнику;
- або противник відкрив вогонь по загону засідки.

L-подібна дальня засідка (вид згори).
Вигин дороги — це зона ураження.

Дії в зоні виконання завдання

Порядок дій залежить від реакції противника. Якщо засідка йде добре — не було контратак, немає підкріплення з боку противника, по загону в засідці не було відкрито артилерійського вогню, — тоді дальня засідка може продовжувати

стріляти, поки противник не покине зони ураження або поки загін не використає всі надані боєприпаси. Це може зайняти хвилину, а може — годину. Безперечно, це не означає, що треба використати всю амуніцію! Вам ще потрібно відступати. І пам'ятайте, що довше ви залишаєтесь на місці, то більше шансів у противника провести контратаку чи контрзасідку.

Обидві групи підтримки відразу відходять до ПЗ, щойно командир загону віддасть наказ «припинити вогонь». Немає необхідності проходити через точку виходу: це забере багато часу через відстань між підрозділами загону.

Командир загону відходитиме з однією із груп підтримки. Щойно він пройде уявну точку, що відповідає точці виходу, він подасть розвідгрупі сигнал відступати. Керівник розвідгрупи збирає всіх своїх людей в укритті за точкою виходу, щоб перерахувати свою групу. Після цього розвідгрупа відступить до ПЗ.

ПЕРЕГРУПУВАННЯ ТА РЕОРГАНІЗАЦІЯ

Командир загону має першим повернутися до пункту збору (ПЗ) й організувати кругову оборону. Він здійснює керівництво ПЗ, поки не зберуться всі члени загону. Боєприпаси і воду потрібно розподілити, пораненим надати медичну допомогу. Так відбуватиметься, поки всі частини загону не повернуться до ПЗ.

Коли всі бійці перераховані, командир наказує перевірити важливе спорядження. Бійці перевіряють своє спорядження (зброю, рації, прилади нічного бачення), оглядаючи кожну одиницю.

Дальня засідка не спеціалізується на збиранні розвіданих, проте будь-яку важливу інформацію треба швидко

поширити. Визначений маршрут повернення і плани транспортування/евакуації поранених будуть встановлені у бойовому наказі. Продовжуйте виконувати завдання.

Підсумки

Найпоширеніша помилка під час проведення ближньої засідки полягає в затримці з відкриттям вогню після першого пострілу. Такий пізній початок стрільби із засідки дає противникові життєво важливі секунди, щоб відреагувати. Загін із засідки розміром з відділення зазвичай вражає ціль протягом лише 15 секунд вогню. Це достатній час, щоб у швидкому темпі випустити два магазини патронів. Отже, ви можете уявити, що найгірший сценарій для членів загону засідки — коли противник входить у зону ураження, а замість першого пострілу командира члени загону чують клацання затвора. Це означає, що зброя командира дала осічку (або не спрацював кулемет, з якого мали зробити перший постріл). У такому разі *клацання затвора треба розцінювати як перший постріл*, інакше першим відкриє вогонь противник.

Організуючи дальню засідку, командири приділяють достатньо уваги визначенню шляхів відходу, але потім роблять помилку, залишаючись на одному місці занадто довго. У дальній засідці шанси знайти ціль вищі, а ризик отримати поранення значно менший, ніж у ближній засідці. Ця перевага створює тенденцію до того, що загін перебуває в дальній засідці занадто довго. Противник завжди може визначити вашу позицію і зайти з тилу. Це означає, що всі старанно сплановані шляхи відходу будуть непридатні. Командирові загону треба мати тверезий розум і старанно зберігати спокій, щоб проаналізувати, коли саме його загін завдав «необхідну кількість шкоди» і треба відступати. Пам'ятайте, мета дальньої засідки — не знищити противника, а лише *завдати йому шкоди*.

Чого ми навчилися

1966 року в центральних високогір'ях В'єтнаму досвідчений сержант спецназу повів невелику групу монтаньярів (корінних жителів плоскогір'я Тейнгуен) у місце ближньої засідки. Це мала бути одна з багатьох засідок, які охопили б ворога, коли він спробував би відступити під ударом частин Армії США. Все було сплановано й готово, і група засідки зайняла свої позиції.

Приблизно посеред ночі, коли американські війська провали ворожу оборону, війська противника, панікуючи, почали розбігатися. По гірських ущелинах прокотилися звуки вибухів мін — пасток, які спрацювали по солдатах противника. Однак на позиції старшого сержанта Блесса противник вийшов з протилежного боку, намагаючись посилити оборону. Чисельність солдатів противника значно перевищувала чисельність групи сержанта, до того ж багато хто з ворогів мав РПГ.

У найзручніший, на думку сержанта, момент він зробив перший постріл, щоб розпочати обстріл ворога в зоні ураження. Перший залп виявився ефективним, проте захват швидко розвіявся, коли у відповідь противник почав обстрілювати позиції загону з РПГ.

Загін поніс втрати, тому почав відхід заздалегідь визначеним маршрутом. Ситуація погіршилася ще, коли сержант повернув у неправильному напрямку на розвилці гірських стежок, а зрозумів це, лише коли загін вийшов на незнайому галявину. В цей час крізь дерева пролетіла куля, пробивши щоку сержанта, від чого він впав на землю. Він піднявся і продовжив відступати під ворожим вогнем назад гірською стежкою. Сержанта знову поранили, цього разу біля нирки, але він продовжував бігти, поки його загін не повернув на правильну стежку і нарешті прибув до зони евакуації. Гелікоптери успішно вивезли всю команду.

Отже, ніколи не стріляйте у щось більше, ніж ваша група, коли ваш загін перебуває у ближній засідці! І старанно вивчайте шляхи відступу — пройдіть ними до початку місії, якщо це можливо.

Елемент бойової підготовки №13

НАБІГ (РЕЙД)

Набіг (рейд) — це найскладніше завдання, яке може отримати загін піхоти. Він вимагає постійного узгодження точних розвідданих, уміння розраховувати час, прихованості дій і відмінного керівництва. Тому заплановані дії під час набігу треба відшліфувати, аж поки кожен не зрозуміє свою роль, позицію та порядок дій, а також роль, позицію та порядок дій кожного учасника набігу!

Розвідувальні дані, спеціальне спорядження, ретельні тренування та відмінне керівництво — необхідні складові для проведення успішного набігу.

Група підтримки веде вогонь на придушення, тимчасом як штурмова група відступає під час пізнього вечірнього набігу.

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ

Набіги (рейди) здійснюються для знищення цілей в глибокій ворожій території. Їх виконують, щоб знищити або захопити ворожі ресурси, чи щоб убити або взяти в полон ворожих солдатів, чи щоб звільнити своїх. У будь-якому разі успіх вашого загону залежить від уміння довести справу до кінця і швидко зникнути.

Ваш загін перебуватиме в динамічному положенні, а ворог — у статичному. Це те, що відрізняє набіг від засідки. Ворог, імовірно, матиме хороший зв'язок з підкріпленням із найближчих районів, що зробить ваш загін вразливим до контратаки. Цей факт диктує суворі обмеження часу від початку набігу до моменту, коли ваш загін відійде від цілі.

Очевидно, що набіг матиме більший успіх, якщо ви скористаєтеся ефектом несподіванки. Щоб збільшити ефект, атакуйте в той момент, коли противник найменше цього очікує, а також тоді, коли видимість обмежена. І, якщо можливо, атакуйте, використовуючи неочікувані шляхи наближення — ті, що мають вигляд непрохідної території.

Зрештою, основою рейду є рішуча атака. Ефект несподіванки, потужний вогневий удар і завзятість уразять та дезорієнтують ворога. Не варто недооцінювати психологічний ефект застосування сили. Також якщо ворог повірить, що ваш загін є чисельнішим, ніж насправді, завдяки використанню приголомшливого вогневого удару і рішучій атаці, ймовірно, він буде чинити менший спротив штурмовій групі. А після того, як ваш загін покине об'єкт, противник буде менш агресивно переслідувати членів вашого загону, якщо він вірить, що у вас є значна чисельна перевага.

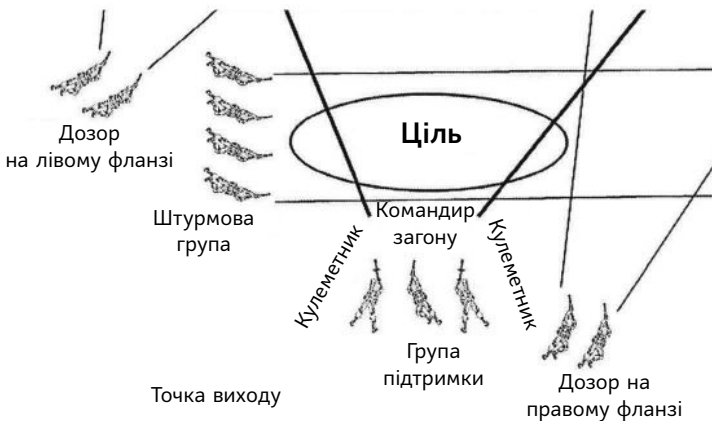

ЕЛЕМЕНТИ ВИКОНАННЯ НАБІГУ

Набіг дуже схожий на засідку. Загін ділиться на три основні групи: розвідувальну групу, групу підтримки та штурмову групу.

Розвідгрупа найчастіше займає позиції ліворуч, праворуч, а інколи в тилу загону, оскільки її розгортають навколо цілі. Члени розвідгрупи мають гвинтівки, легкі кулемети, протипіхотні міни і, можливо, протитанкові засоби, щоб відбити контратаку бойових машин противника. Головна мета — не дати ворогові посилити оборону об'єкта і позбавити ворога можливості втекти з даного об'єкта.

Група вогневої підтримки найчастіше розміщується в центрі позиції в такий спосіб, щоб мати найкраще поле зору. Ця група несе важку зброю масового ураження: кулемети, РПГ, безвідкотні гармати. Ця група передусім відповідає за придушення ворога вогнем і завдає максимальних втрат противнику, щоб забезпечити успіх штурмової групи.

Набіг начебто схожий на засідку, але здійснюється на сили противника, які перебувають у статичному положенні.

Штурмова група розміщується так близько до об'єкта, як це дозволяє маскування та вогнева підтримка. Штурмовики озброєні гвинтівками, хоча можуть мати й спеціальне спорядження. Ця група відповідає за знищення, захоплення або звільнення цілі. Під час атаки об'єкта ця група є водночас найменш озброєним і найбільш вразливим підрозділом, який бере участь у рейді.

Штурмова група також може ділитися на менші елементи. До неї можуть увійти спеціалізовані команди підривників, саперів, група спеціальної обробки небезпечних матеріалів, група захвату з метою викрадення, групи зі звільнення полонених і пошуку ПРЗ, а також групи медичної допомоги для поранених членів загону.

Послідовність дій

Після того як командир загону переконується у безпеці пункту збору (ПЗ), він очолює передовий дозор. Він може взяти із собою щонайменше розвідгрупу із двох осіб і керівника групи підтримки чи штурмової групи. Безперечно, було б добре залучити всіх трьох керівників елементів, якщо це можливо.

Командир загону віддає план дій у надзвичайних ситуаціях старшому за званням бійцю, який залишається в ПЗ. Він проводить фізичний огляд об'єкта, переконуючись, що все йде за планом. Якщо ні, то треба внести зміни до плану, але через те, що відпрацювати такі зміни на практиці неможливо, рекомендуємо вносити їх лише за надзвичайних обставин.

Перед тим, як командир загону відійде з точки огляду цілі, він залишає там розвідгрупу з раціями. Бійців дозору розташовують на позиції так, щоб вони могли безперервно вести спостереження за об'єктом (це місце пізніше стане точкою виходу), щоб переконатися, що не прибуло вороже підкріплення або що ціль не покинула своє місце. Як завжди, цій

розвідгрупі залишають план дій у надзвичайних ситуаціях, а командир загону та інші офіцери відходять до ПЗ.

Командир загону вносить зміни (якщо такі є) до плану в ПЗ і завершує всі підготовчі роботи. Він забирає решту членів загону з ПЗ і виводить їх до точки виходу в такому порядку:

- командир загону на чолі строю;
- розвідувальна група;
- група вогневої підтримки;
- штурмова група, що прикриває загін з тилу.

Прибувши в точку виходу, командир загону переконується, чи все в порядку в бійців розвідгрупи, які перебували в цій точці. Після цього командир об'єднує всю розвідгрупу з її керівником і дає їй час зайняти свої позиції. На відміну від засідки, тут командир не здійснює розміщення кожного елемента на позиції. Під час набігу групи мають чітко розуміти всі свої дії, включно з розташуванням на позиціях. Треба виділити час на це кожній групі, а це вимагає використання пристроїв зв'язку.

Наступною командир загону відправляє групу підтримки і може рухатися разом з нею, якщо не запланував бути у складі штурмової групи. Штурмова група займає свої позиції останньою, а через те, що їхні позиції розташовані найближче до об'єкта, їм треба достатньо часу, щоб туди дістатися.

Всі елементи загону очікують на:

- визначений заздалегідь час початку вогню, або
- сигнал «стріляти», або
- сигнал командира загону «не стріляти» (після чого загін відходить).

Дії в зоні виконання завдання

Одразу після першого пострілу всі члени загону ведуть вогонь по об'єкту, незалежно від того, прицілилися вони чи

ні. Єдиним винятком може бути розвідгрупа, яка може перебувати в секторі, непридатному для вогню.

Після знищення об'єкта командир загону подає сигнал змістити або підняти вогонь, а штурмова група починає свою сплановану атаку по периметру об'єкта. Тут помилитися можна в тому, що багато хто вважає, що «змістити або підняти вогонь» означає припинити вогонь. Дозвольте розвіяти цей міф.

«Змістити вогонь» означає, що група підтримки зсуває напрямок вогню праворуч або ліворуч, коли ворожі війська починають відступати чи перегруповуватися. Якщо координація дій ворожих елементів не дозволяє безпечно змістити вогонь, то розвідгрупа повинна стріляти без ураження над головами солдатів. Навіщо? Тому що ефект від навали вогню миттєво паралізує сили противника і він не зможе відразу завдати удару у відповідь. Коли ж вогонь припиняється, то у ворога може скластися враження, що ваш загін відступає. Тоді він зможе легко виявити штурмову групу і відкрити вогонь по її бійцях, які до того ж легко озброєні. Тому не можна припиняти вогонь аж до запланованого часу; треба перенести його на інший рубіж або ж підняти і стріляти без ураження.

Штурмова група атакує об'єкт, заздалегідь розбившись на підгрупи з двох осіб, які:

- стріляють у кожного солдата противника парними пострілами;
- захищають дальній бік об'єкта, а також
- виконують завдання спецкоманд.

Завершивши своє завдання, керівник штурмової групи дає командирові загону сигнал, що вони виконали своє завдання і готові відходити.

Тоді командир загону подає три визначені сигнали. Перший сигналізує штурмовій групі відходити через точку виходу до пункту збору (ПЗ). Другий сповіщає групі підтримки

зробити те саме. А третій — щоб розвідгрупа визначеним маршрутом відступала до ПЗ.

У ПЗ командир загону разом з керівниками підрозділів реорганізують і перегруповують бійців. Загін підраховує всіх членів рейду та перевіряє спорядження. Будь-яку зброю чи спорядження першої необхідності треба перепризначити іншому бійцеві, якщо боєць — їх власник постраждав; воду і боєприпаси — перерозподілити порівну. Після цього загін відходить до попередньо визначеної позиції — зазвичай на відстань, яку займає якась природна перешкода, — потім зупиняється, щоб поширити всі дані і ПРЗ, пов'язані з рейдом, серед бійців загону. Це потрібно зробити до того, як повернетесь до ПЛО.

Підсумки

Участь у набігу (рейді) є предметом гордості для будь-якого загону піхоти. Рейд означає перехід тієї тонкої грані, де ведення звичайної війни змішується зі спеціальними операціями елітних підрозділів світу. Але якщо ви думаєте реалізувати набіг з повітря — подумайте ще раз. Під час висадки десанту, коли три повітрянодесантні дивізії (одна британська і дві американські) було скинуто на Францію вночі 5 червня 1944 року, лише одна з них виконала своє завдання, хоча дії всіх підрозділів були добре сплановані. Так-так, лише одна!

Вдала розвідка, добре спорядження, ретельні тренування і бездоганне керівництво дають надію на здійснення успішного рейду. Імпровізація в цьому разі не спрацює.

Чого ми навчилися

Через кілька місяців після війни в Перській затоці проти режиму Саддама Хусейна було запроваджено військові санкції

та оголошено про закриття повітряного простору (у відповідь на жорстокі атаки проти шиїтів і курдського народу в Іраку). Організувати евакуацію збитих пілотів союзних військ, які охороняли повітряний простір над забороненими для польотів зонами, стало завданням роти С 3-го батальйону 10-ї групи сил спеціального призначення Армії США.

Шість груп бійців по 12 осіб кожна по черзі проводили тиждень у режимі бойової готовності, під час якого вони тренувалися виконувати своє завдання, яке передбачало реалізацію десантно-штурмової операції (фактично повітряний рейд), щоб забезпечити місця катастрофи і визначити місцезнаходження збитих пілотів. Ці навчання враховували безліч можливих сценаріїв, кожен з яких мав бути відпрацьований командою «зелених беретів». По суті, бійці мали долетіти до місця падіння пілота двома гелікоптерами UH-60 Blackhawk зі своєї бази в Туреччині. Після чого мали вивезти пілота на першому гелікоптері й евакуюватися на іншому.

Сталося так, що 1992 року штаб отримав повідомлення про те, що британський винищувач Harrier упав у крайній північній частині Іраку. Призначена команда А побігла до свого місця посадки, щоб сісти на борт своїх гелікоптерів. Командир групи здивувався, коли зустрів на аеродромі не тільки свій підрозділ із 12 осіб, а й додаткову команду та командну групу в повному складі. Здавалося, що командир роти С вирішив, що ті члени роти, які не мають бойових відзнак, можуть приєднатися до рятувальної операції. Проте проблема була в тому, що два гелікоптери не могли взяти на борт 27 осіб!

Дорогоцінний час було втрачено, поки підігнали третій гелікоптер, але однаково всі Blackhawk були переповнені. Додаткові баки з паливом довелося викинути із салонів, щоб розмістити зброю та спорядження всіх новоприбулих «зелених беретів».

Пролетівши приблизно п'ять годин і наближаючись до кордону з Іраком, стало очевидно, що гелікоптери потрібно дозаправити. І це зрозуміло, адже вони були перевантажені! Отже, один за одним гелікоптери вишикувалися в лінію за повітряним танкером С-130. Було втрачено багато часу.

Коли рятувальна група увійшла до повітряного простору Іраку, лише за кілька хвилин до прибуття на передбачуване місце катастрофи, команда побачила «феєрверк із зелених і червоних кольорів» (як описував один із «зелених беретів»). По гелікоптерах вели вогонь із землі, а пілоти налягли на штурвали перевантажених Blackhawk.

Після приземлення на місце катастрофи виявилось, що нещодавно інший американський загін відповів на сигнал SOS і підібрав пілота. «Зелені берети» забрали секретні деталі винищувача Harrier і відправилися назад до Туреччини.

Отже, **не міняйте плану!** План дійсно має бути гнучким до всіх можливих змін залежно від обставин. Але зміна добре відпрацьованого і зрозумілого плану, який насправді не потребує ніяких змін, — просто самогубство!

У цьому випадку було витрачено час на те, щоб розмістити в гелікоптерах осіб, які досі навіть не брали участі в операції. Гелікоптери були перевантажені солдатами і спорядженням, тому мусили дозаправлятися в повітрі. Це призвело до істотної втрати часу, через що до порятунку долучився інший підрозділ, який і помітили іракці. Повернувшись на базу в Туреччині, екіпаж відзначив, що кожен із Blackhawk мав мінімум десяток отворів від куль! Просто пощастило, що жоден із «зелених беретів» чи членів екіпажу не постраждав.

Елемент бойової підготовки №14

АТАКА

Серед усіх бойових дій атака є найбільш смертоносною як для її суб'єкта, так і для її об'єкта. Сучасні військові засоби мають неймовірну руйнівну дію. Їх координація вимагає надзвичайних зусиль.

Провідний польовий тактик і хронолог Армії США Семюел Маршалл порівняв сучасне поле бою з «організованим хаосом». Хоча Маршалл і придумав цю фразу понад пів сторіччя тому, вона не втрачає актуальності й досі.

Організований хаос у ширшому сенсі означає динамічно-хаотичні параметри поля бою. Цей хаос неможливо контролювати, але можна спрямувати на досягнення спільної мети. Проблема в тому, що не існує двох осіб з однаковим баченням бою, та водночас якимось чином усі мусять мати спільні орієнтири і встановити спільну мову.

Штурмова група йде вперед, щоб прикрити групу, яка розвиватиме прорив.

Обов'язки командира на місці перевершують його фізичні можливості. Єдина надія на успіх — пріоритезувати завдання, зважаючи на їхню критичність, та «сортувати» відповідальність. На полі бою це справжнє мистецтво.

Традиційно мінімально необхідне співвідношення сил атакуючого до атакованого — 3:1. Тобто, щоб успішно атакувати противника по всьому фронту, сили атакуючого мають переважати сили оборони щонайменше втричі. Втричі! Отже, без такої переваги — все безнадійно? Ні. Попри всі вигоди оборони, наступ усе-таки має перевагу в ініціативі. Сторона атаки обирає *час і місце* наступу, а це немала перевага. (Див. додаток Б, у якому ретельно розглянуто ролі оборони і наступу.)

Завдання атакуючої сторони полягає в концентрації ресурсів проти однієї ділянки лінії оборони. Перш ніж перейти в наступ, треба провести повноцінну розвідку і/або розвідку боєм, щоб визначити найбільш вразливі місця в обороні, а також найзручніші шляхи до цих точок. Зусилля атакуючих і, зокрема, штурмових загонів буде спрямовано проти таких слабких місць.

ПІДГОТОВЛЕНА АТАКА VS АТАКА З ХОДУ

Наступ можна здійснювати на добре відому, розвідану лінію оборони або ж за напрямком руху. У другому випадку йдеться про «атаку з ходу», хоча зустрічаються назви на кшталт «оточення і зачистка» та «пошук і знищення».

Перевага підготовленої атаки — атаки відомої цілі зі встановленою лінією оборони — полягає в тому, що завдяки ефективній розвідці ваш патруль напевне знатиме склад і розміщення сил противника. Недоліком є те, що ці сили зазвичай значні.

І, навпаки, перевага атаки з ходу — атаки об'єкта за напрямком руху — в тому, що, як правило, війська противника не готові до оборони в цьому напрямку. З іншого боку, існує ризик помилитися в оцінці стану оборони, і, крім того, противник буде маневрувати.

АТАКА З ХОДУ

Основною метою атаки з ходу є встановлення або відновлення контакту з противником. Пам'ятайте: що інтенсивніше ми атакуємо, то менше можливостей для маневру має противник. (Зрозуміло, що це стосується і нас.) Тож головне завдання — змусити противника зайняти максимальну не вигідну для оборони позицію і тоді ліквідувати його завдяки чисельній перевазі, більшій вогневій потужності або знищити сили ворога по частинах завдяки кращій тактиці.

Ми встановлюємо або відновлюємо контакт із противником шляхом агресивного маневрування.

Атака з ходу є специфічною формою атаки — нехай безсистемної і неорганізованої, та все одно атаки. Насправді це вирішення серії завдань у відповідь на кожну загрозу, щойно така з'являється.

Суть таких дій було досить влучно визначено як тактику «знайти, обмежити в маневрі, ліквідувати». Виконання всіх прийомів, необхідних для переміщення вашої групи до місця розташування противника — формування бойового порядку атаки, подолання небезпечних ділянок, володіння зброєю, сигнали руками тощо, — зрештою буде лише підготовкою до ваших дій на місці.

Хоч би де ви вступили в контакт із ворогом і навіть незважаючи на ефективність вашого маневрування до його

позицій, процедури, які виконують після наближення, будуть однаковими. Ось вони:

«Знайти» — визначити відстань і напрям до противника відносно вашого загону.

«Обмежити в маневрі» — придушити ворога, щоб стримати його пересування та вогонь.

«Ліквідувати» — охопити з флангів і фізично знищити противника.

Дії біля цілі

Загальне уявлення про те, що саме означає «встановлення контакту з противником», є неточним. Прийнято вважати, що щойно ви бачите поганих хлопців, то відразу ж починаєте по них стріляти, а потім ставите питання. Але так варто діяти, тільки якщо ваші справи дійсно погані.

Зазвичай треба передати інформацію іншим бійцям групи, щоб кожен мав змогу підготуватися до дій. Разом ми — сила: командна робота примножує результат, тож шанси на успіх зростають.

Порядок дій

Що мають знати наші бійці? Ну, для початку їм треба знати **напрямок і відстань** до противника. Тоді командир загону має повідомити певну схему маневрування, яку всі в загоні вже розуміють. І, чесно кажучи, це все, що ви встигнете сказати!

Напрямок задають за методом годинника. Пам'ятайте, що саме напрямок руху, а не той напрямок, у якому ви зараз дивитесь, — це і є «12 (дванадцята) година»! Отже, загальний напрямок руху — «12-та година», відтак «6 (шоста) година» — це ваш тил. Відповідно, напрямок «3 (третя) година» завжди вказуватиме на правий фланг, а «9 (дев'ята) година» — на лівий фланг.

Типова помилка — занадто вдаватися в подробиці. Немає потреби говорити: «Ворог на 1:30 (одну годину тридцять хвилин)». Це занадто складно для розуміння під час бою. Використовуйте лише цілі числа, наприклад: «Ворог на 13-ту». Чесно кажучи, навіть ця оцінка буде приблизною. Якщо ворог насправді на 14 годині, цього достатньо, і тепер усі зрозуміють загальний напрямок.

Аналогічно, відстань вказують у метрах, але, знову ж таки, не вдавайтесь у подробиці занадто. «Ворог на 1-шу годину, 38 метрів» вимагає зайвих роздумів. Тоді в головах виникнуть сотні запитань: «То за 38 метрів від мене? Чи за 38 метрів від бійця, який перший його помітив? Та й хто перший побачив ворога — командир загону, замикаючий чи передовий? Чи рухається ворог? У якому напрямку? Зараз він ближче за 38 метрів чи відійшов?».

Якщо цього не обумовлено конкретними вимогами системи озброєння, яку використовує ваш загін — наприклад ведення навісного вогню, — така точність є надмірною. Просто вкажіть напрямок із кроком у 100 метрів. Виняток становлять відстані, менші за 100 метрів, тож достатньо сказати «50 метрів». Якщо ж ворог значно ближче за 50 метрів, то це й так відразу буде видно! Звісно, якщо комусь іще цього не помітно, старі добрі сигнали рукою стануть у пригоді: двічі поспіль ткнувши вказівного пальця чи дуло рушниці в напрямку загрози, можна швидко вказати напрямок. «Погані хлопці отам!»

Із цього логічно випливає наступне питання: знаючи, що саме ми хочемо сказати, як саме ми це скажемо? За допомогою рук, звісно. Чи, може, тихенько прошепочемо це в тил загону? Якщо дозволяють обставини, це хороша ідея.

А якщо ворог відкриє вогонь перший, ви, ймовірно, просто горлатимете цю звістку. Це як із жестами: щойно ви отримали повідомлення, ваш обов'язок — передати його

всій групі. Відтак, якщо хтось закричить: «Ворог — 10-та година, 100 метрів!», то вигукніть у відповідь: «Ворог — 10-та година, 100 метрів!».

У цей момент командир загону подасть руками певний сигнал про перегрупування чи нову схему маневрування. Вогнева група або найближче до ворога відділення зазвичай відкриває вогонь на придушення. (Але це, звісно, залежить від ситуації.) Вогнева група чи відділення, які не зайняті обстрілом позиції противника, відтак, залежно від вказівок командира загону, переходять на лівий чи правий фланг. Якщо ця частина загону має змогу провести успішний маневр і захопити ворожі позиції атакою з флангу, вона цим скористається. Якщо ні, бійці просуватимуться вперед, скорочуючи відстань з ворогом, з метою його придушення.

Важливо зрозуміти, що на полі бою загроза, яку ви бачите, є, як правило, найближчою. Ворог за три метри з ножем — це більша загроза, ніж ворог за 100 метрів з рушницею... чи ворог за 1000 метрів з мінометом.

Отже, в міру просування вогневої групи чи відділення до флангу противника і скорочення дистанції ворог спрямує вогонь на цю групу. Це значно послабить або припинить вогонь по тому підрозділу, який веде вогонь на придушення.

Тепер є вибір між атакою на позиції ворога і переміщенням на ще вигіднішу позицію для обстрілу противника. Вогнева група тепер може завершити місію і розбити ворога. Це своєрідний «танець», який складається з маленьких маневрів.

Як правило, ворожі сили покинуть свої позиції, побачивши, що їхня позиція опинилася під загрозою. Якщо жодних інших позицій ворога, які потрібно знешкодити, безпосередньо поблизу зони немає, ваш загін наново починає процес. Ви будете переслідувати ворога, знайдете його, позбавите можливості маневрувати і ліквідуєте.

В «Мистецтві війни» Сунь-дзи сказано, що, якщо ми зустрінемо ворожі сили, достатньо великі й рішучі, щоб нарівні боротись із нами, треба нівелювати їхнє переважаюче оборонне становище. Класична тактика народу хань у XII–XIII століттях полягала в тому, щоб спрямувати незначні сили до оборонних мурів і розпочати атаку. Після того як їхню атаку на лінію оборони відбивали, хань вдавали, що їхні втрати значно більші, ніж є насправді, відтак поспішно відступали. Противник залишав укріплення для переслідування. Але відступ був удаваним. Решта армії очікувала відразу за межами огляду з мурів, утворивши клиноподібну зону перехресного вогню. Ворога, який кинувся навздогін, можна було захопити зненацька.

Чи це спрацьовує завжди? Авжеж, ні. Та це одне з можливих рішень. Слід зауважити, що тактика атаки з ходу є значно динамічнішою, ніж класичний наступ. Така тактика не обмежує певною територією ні ворога, ні атакуючого. Обидві сторони мають змогу маневрувати вперед, назад, з боку в бік. Необхідно використати переваги маневреності і змусити противника залишатись у межах певної території. Потім — атакуйте.

ПІДГОТОВЛЕНА АТАКА

З ВИЗНАЧЕНИМИ ЦІЛЯМИ

Порядок дій

Якщо патруль отримав завдання провести підготовлену атаку на встановлену лінію оборони, необхідно пройти процедуру з дев'яти кроків, щоб спланувати і виконати атаку. Деталі можна пропустити, оскільки кожна ситуація вимагає

особливого підходу. Попри це, методика є універсальним довідником. Малоймовірно, що загін зможе обійти бодай один крок цієї методики, тож краще ознайомитись із нею. Також радимо додати на цю сторінку закладку.

Займіть ПЗ. Загін проводить останні приготування. Розвідка цілі передовим дозором не є обов'язковою. Якщо інформацію для планування операції було надано вчасно, командир може почуватися досить впевнено, щоб обійтись без неї. В іншому разі краще перевірити, що чекає попереду.

Перегрупуйтеся для атаки. У встановлений час командир переформовує загін у бойовий порядок і видає інструкції щодо подальшого пересування. Це і є початок дій з організації підготовленої атаки.

Визначте позицію противника. Після того як загін визначить напрямок і відстань до позиції противника, команда підтримки має маневрувати, щоб вийти на призначену їй позицію, яка дозволить придушити ворожі сили та/або спостерігати за ними.

Відкрийте вогонь по противнику. Не варто здійснювати безсистемний обстріл ворожих позицій, якщо досі можете розраховувати на елемент несподіванки. Дайте змогу маневреним частинам, зокрема штурмовій групі, підійти до цілі якомога ближче. Крім того, загін має використовувати рівно стільки сил, скільки потрібно для виконання певного завдання. Це приховає чисельність ваших сил і напрямок дії.

Обійдіть перешкоди. Загін має зберігати темп просування. Це означає, що треба уникати важких боїв за укріплені позиції. Організація атаки має забезпечувати блокування таких позицій, щоб уникнути атаки в тил. Оминайте будь-яку перешкоду, яка не є метою атаки, але проявіть пильність! Якщо ви обійшли мінне поле чи пункт спостереження та прослуховування (ПС/ПП) противника, треба їх позначити як небезпечну місцевість, інакше підрозділи, які йдуть

за вами, можуть мати проблеми із цими об'єктами. Хорошим способом позначити небезпечну зону є використання яскравої стрічки вдень або хімічних джерел світла вночі.

Прорвіть лінію оборони. Штурмова група повинна йти вперед і нейтралізувати перешкоди, зберігаючи максимальну прихованість. Штурмовий загін не відкриває вогню і не видає своєї присутності першим, поки противник не відкрив вогню. Якщо перестрілка почалася, штурмова група чи спеціально призначене для цього відділення прикриває рух димовою завісою. Хорошою ідеєю буде також провести імітацію атаки з іншого напрямку, щоб увести противника в оману щодо напрямку дії основної групи.

Поглибте прорив. Штурмова група подає сигнал командирі загону, щойно їй вдасться розчистити інженерні перешкоди в лінії оборони противника, а спеціально призначена команда захопить плацдарм у глибині лінії оборони противника (практично це означає першу пару вогневих позицій на протилежному боці перешкод). Група вогневої підтримки і сили, призначені для організації фальшивої атаки, проходять через коридор в обороні противника. Основні сили загону намагатимуться обійти позицію противника з флангів і продовжити рух до зони, де розміщено командні структури противника.

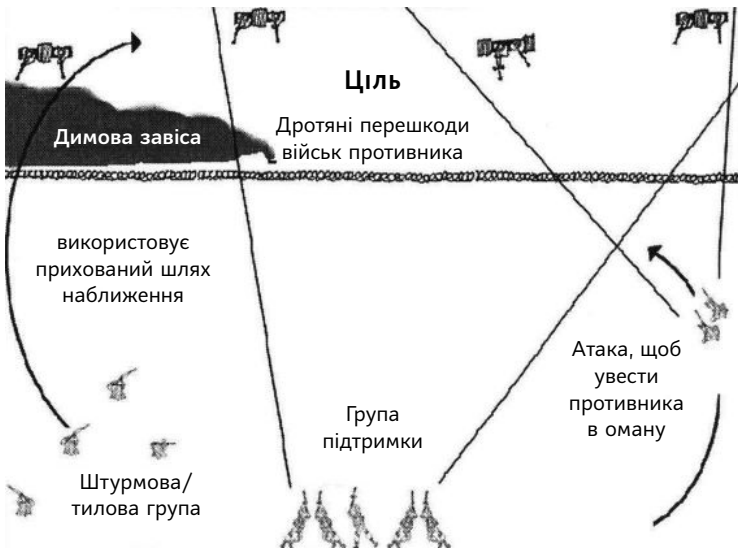
Зачистіть ціль. Коли основні сили загону прорвали лінію оборони противника, кожен підрозділ отримує чітко визначене завдання: наприклад атака на бункери, забезпечення оборони флангів. Цей етап операції вимагає ретельного відпрацювання.

Перегрупуйтесь і реорганізуйтеся. Оцініть кількість доступних для подальшого наступу бійців, боєприпасів, спорядження та води. Переконайтеся, що найважливіші системи озброєння укомплектовані. Командир загону має залишатися в контакті з вищим командуванням, щоб передати дані

про хід атаки та координувати ресурси підтримки. Треба евакуювати поранених, загиблих і полонених. У принципі, цей процес може відбуватися ще до того, як мети атаки досягнуто. Це постійний процес.

Продовжіть місію. Після виконання завдання загін го-тується до можливої контратаки противника. Ваш загін може отримати наказ оборонятись, атакувати або відступати.

Дії, СПРЯМОВАНІ НА ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ АТАКИ

Дії, спрямовані на досягнення цілей підготовленої атаки, розпочинаються, щойно загін у бойовому порядку залишає пункт збору (ПЗ). Це пояснюється тим, що загін очікує вступити в бій із силами противника навіть перед лінією оборони. Психологічно підготувати себе до цього слід іще під час формування бойового порядку загону, в пункті збору.

Група вогневої підтримки веде вогонь на придушення противника, підтримуючи штурмовий загін. Пам'ятайте про фальшиву атаку.

Сформуйте атаку. Маршовий і наступальний порядок формують відповідно до бойового наказу. Якщо бій стає затяжним, треба бути готовим до того, що передову позицію займатимуть різні підрозділи (по черзі). Увесь загін мусить бути готовий передати амуніцію і воду тим групам, які брали участь у бою і в яких вичерпуються запаси.

Підтримуйте темп наступального руху.

- **До моменту прямого зіткнення рухайтесь приховано.** Якщо можна йти повільно в стабільному темпі, бігти не потрібно. Повільний рух може дратувати бійців і командира, але передовому бійцеві і його вогневій групі треба мати можливість виявити протипіхотні міни, солдатів противника, пункт спостереження та прослуховування (ПС/ПП) чи інші перешкоди.
- **Не ламайте бойовий порядок у небезпечних зонах!** Бойовий порядок забезпечить достатній рівень безпеки для просування загону вперед.
- **Оминайте всі непозначені перешкоди.** Водночас потурбуйтеся про інформування своїх сил про наявність цих перешкод. Підрозділи, які рухаються за вами, знешкодять їх пізніше. Помітне маркування дасть змогу нейтралізувати ці перешкоди з мінімальними втратами особового складу.
- **Використовуйте не більше сил, ніж цього безпосередньо вимагає виконання бойового завдання.** Не треба розгортати увесь загін навпроти позицій противника, якщо потрібні одне-два відділення.
- **Цілеспрямовано атакуйте виявлені сили противника.** Якщо почалося бойове зіткнення і штурмову групу виявлено, треба докласти всіх зусиль для того,

щоб не дозволити противнику організовано відступити на підготовлені позиції. Ви маєте жорстко атакувати, поки ворожі солдати не здадуться або панічно не втечуть.

Розмістіть групу підтримки. Щойно командир загону локалізує об'єкт атаки, він розгортає групу вогневої підтримки в місці, що забезпечує найкращий огляд об'єкта. Таке розташування має забезпечити ведення ефективного настільного або навісного вогню по лінії оборони противника, а також дозволити групі підтримки спостерігати за просуванням штурмової групи вперед.

ШТУРМОВИЙ ЗАГІН

Власне кажучи, штурмовий загін складається з двох частин: групи розчистки і групи прикриття. Група розчистки відповідає за знешкодження мін, дротяних перешкод тощо. Група прикриття ізолює штурмовий загін, розташовуючись ліворуч і праворуч. Група розчистки буде занадто зайнята інженерними загородженнями, щоб відстрілюватись. За них це зробить група прикриття. Зрештою, що швидше буде нейтралізовано перешкоду, то швидше штурмовий загін займе порівняно безпечну позицію.

Просування штурмового загону вперед. Коли група вогневої підтримки займе свою позицію, штурмовий загін розпочинає рух у напрямку до цілі. Немає іншого вибору, ніж припустити, що всі перешкоди — під прикриттям кулеметів, артилерії і під спостереженням противника! Вибираючи шляхи підходу до цілі, треба керуватися такими міркуваннями:

- Шукайте шлях якомога нижче відносно рівня ґрунту — «закритий» підхід.

Противник не може забезпечити ефективний настільний вогонь чи спостереження за ворогом у такому положенні.

- Використовуйте природне прикриття — вкриті густою рослинністю ділянки лінії оборони чи темряву, — для того щоб подолати перешкоди, залишаючись непоміченими.
- Використовуйте димові шашки, якщо інші засоби маскування не забезпечують достатнього ефекту. Однак використовуйте дим тільки після початку активних дій, інакше ви передчасно розкриєте свої наміри. Якщо загін обстрілюють, кидайте шашки в напрямку лінії, зайнятої бійцями противника. Пересвідчіться, що вітер працює на вас і дує впоперек фронту противника, — але не заважайте вогню групи підтримки.
- За наявності ресурсів застосовуйте тактичний обман. Розгорніть фіктивну атаку з іншого боку вздовж лінії оборони противника. Дозвольте їм використовувати дим, щоб переконати сили противника в реальності намірів. Це заплутає противника щодо встановлення місцезнаходження справжнього штурмового загону і сповільнить їхнє реагування на штурм.

Розчистка перешкод. Штурмовий загін здійснює нейтралізацію перешкод таким чином:

1. Група прикриття займає позицію ліворуч і праворуч від перешкоди, залишаючи достатньо простору для групи розчистки.
2. Група розчистки просувається між бійцями прикриття, після чого знищує перешкоду і позначає прохід через неї (стрічкою вдень і хімічними світильниками — в темряві).
3. Група прикриття просувається розміченим проходом, і процес повторюється, доки всі перешкоди не буде подолано.

Забезпечення плацдарму. Штурмовий загін веде обстріл і проводить маневри з метою захопити позиції, які накривають атакуючих прямим вогнем. Щойно штурмовий загін сигналізує командирю про завершення зачистки перешкод і убезпечення плацдарму, командир проводить всю групу вогневої підтримки вперед розміченим шляхом.

ЗАЧИСТКА ОБ'ЄКТА АТАКИ

У бойовому наказі чітко прописано відповідальність і функції в цій фазі атаки. Це необхідно практикувати під час тренувань. До того ж потрібно розробити резервні плани дій для випадків, коли командири або підрозділи втрачають дієздатність внаслідок великої кількості втрач.

Проведіть групу підтримки, здійснюючи прорив. Після закріплення в межах лінії оборони противника командир загону проведе групу вогневої підтримки для з'єднання зі штурмовим загonom. Весь загін атакуватиме фланги противника із середини його оборонної лінії. Щоб захистити загін і вибити сили противника з його бойових позицій, необхідно провести такі дії:

1. Спеціально призначена група прикриває лівий чи правий фланг, щоб захиститися від контратаки.
2. Решта загону веде вогонь і маневрує по флангах противника вздовж лінії оборони.
3. По кожній позиції ведеться L-подібний перехресний вогонь:
  - а) головна вогнева група придушує оборонну позицію і повідомляє її розташування наступній вогневій групі;
  - б) наступна вогнева група проривається в тил оборонної позиції і вибиває ворога звідти вогнем гвинтівок, гранатами або РПГ.

в) група, що здійснює прорив, тепер забезпечує тиск на оборонну позицію, тимчасом як інша група заходить до ворога з тилу... і процес повторюється.

Підготуйтеся до контратаки противника! Командир загону здійснює відновлення системи оборонних споруд і переформування сил. Необхідно розгорнути оборону на 180°, щоб забезпечити захист загону з фронту і флангів. Також треба забезпечити достатню кількість особового складу в розрахунках важкої зброї і перерозподілити боеприпаси, евакуювати поранених, роздати бійцям запаси води. Також необхідно евакуювати військовополонених.

Продовжуйте місію. Оскільки позаду не залишилося жодного спорядження, немає потреби повертатись в проміжний збірний пункт (ПЗП). (Як правило, на ПЗП виникає пункт медичної допомоги для евакуації своїх поранених.) На цьому етапі загін отримує завдання захищати позицію, продовжувати атаку або відступати.

Підсумки

Є два типи успішного керівника в атаці. Перший зятато рветься вперед: такий собі прагматик, який покладається на швидкість і цілеспрямованість як засоби мінімізації втрат і розвитку успіху. Другий аналізує хід бою, постійно шукаючи вразливі ділянки оборони і зосереджуючи там свої ресурси. Обидва підходи мають виразні переваги.

Якщо війська веде прямолінійний і зятятий командир, солдати знають, що бойовий план навряд чи буде змінюватись. Їхній лідер сильний і рішучий. Він наступатиме тільки тоді, коли буде впевнений у перемозі. Це також надає велику впевненість військам, вони без слів розуміють свою роль у битві і наміри командира.

Війська поміркованого командира швидко адаптуються до змін. Вони готові до кардинальних змін бойового плану,

водночас такий тип керівника здобуває довіру своїх солдатів завдяки своїм успіхам. Війська підуть за ним крізь пекельне полум'я. Вони повинні вміти діяти незалежно від намірів командира і ефективно повідомляти про зміни плану бою.

Немає універсального рішення, єдиного визначального фактора досягнення мети. Бій розвивається хаотично. Солдати хочуть знати — ні, вони мусять знати, за яким керівником ідуть, і чого від них вимагають. Так, із зерна досвіду проростає дерево братерських стосунків військ і командирів. Але впевненість можна викувати через дієве практичне напрацювання ретельно складених бойових процедур. Найгірше, що можна зробити, — це відрядити загін на марш, не сказавши йому, як далеко йти. Нас лякає невідомість. *Переконайтесь, що ваші війська проінструковано!*

Чого ми навчилися

Навесні 1967 року взвод 25-ї піхотної дивізії здійснював переслідування противника поблизу в'єтнамського села. Було вже досить пізно, коли командир помітив, що селяни покинули поля набагато раніше, ніж зазвичай.

Деякі молоді солдати в загоні звернули увагу на не менш дивну поведінку. Коли взвод наблизився до села, сім'ї з найближчих будинків спокійно вийшли зі своїх домівок і попрямували вглиб села. За хвилину по загону відкрили вогонь з тих будинків.

Атакуючи ворожі позиції під вогнем, загін доповів, що Північно-в'єтнамська армія (NVA) швидко покинула ці позиції та відступила вглиб села. Командир роти по радіо наказав взводу «бути агресивними». Командир взводу вирішив, що він має скористатись моментом, і швидко повів свій загін вглиб села, одночасно намагаючись оточити село по периметру.

Опинившись всередині села, командир більше не міг визначити лінію оборони противника. Здавалося, кожен будинок веде вогонь по його патрулю, крізь дерева навколо села також вели вогонь. Ворог був скрізь одночасно, ведучи вогонь як по загону, так і по своїх позиціях. Не було звичайних секторів вогню та оборонної позиції, як учив молодий лейтенант.

Зі збільшенням втрат у командира лишалося мало реальних варіантів дій. Він зрозумів, що більше не зможе ні атакувати ворога, ні відступити й, отже, залишити поранених. Він повідомив розчарованого командира роти про те, що його загін потребує підкріплення. Тож просте випадкове зіткнення переросло в повноцінну операцію із залученням роти, частини артилерії та найближчих ресурсів авіаційної підтримки, тимчасом як кількість жертв і поранених американського патруля зростала.

Отже, по-перше, командири повинні навчитися слухати своїх підлеглих на передовій. Ці солдати знають значно більше про особисту безпеку і те, як її підтримувати, ніж їхні керівники позаду — хай би де був їхній командир, на сорок метрів чи на чотири кілометри позаду. Солдати патруля зрозуміли, що селяни дізналися про їхні маневри, тож, імовірно про них знає й ворог.

По-друге, західні армії дуже схильні до поспіху. Можливо, через те, що авіаційні або десантно-штурмові операції розгортаються на полі бою так швидко, тож наші підрозділи не в змозі пригальмувати та сповільнити загони до обережного й методологічного темпу. Або, можливо, через те, що фізична підготовка ведеться з акцентом на силу і витривалість, роблять хибний висновок, що бої виграються на великій швидкості. Незалежно від причин, загін має право рухатись у власному темпі. Перед сутичкою необхідно забезпечувати максимальну прихованість... і навіть після початку зіткнення

командирові потрібен час, щоб визначити, як саме його загін буде вступати в бій. Він має спланувати шляхи відступу в разі, якщо його загін потрапить у пастку, відтак масштаб бою перевершить можливості загону. Також він мусить запросити й отримати необхідну комбіновану вогневу підтримку для нейтралізації ворожих позицій.

По-третє, командир має послабити контроль за рухом своїх військ. Він має бути впевненим у їхній здатності до маневрів на полі бою. Знову ж таки, є помилкова думка, що піхота повинна рухатися так, як марширують на плацу. Це зовсім не так. Танковий екіпаж їде в танку разом. Артилерійська група практично недієздатна без зброї, тому рухається як одна команда. Піхотинець рухається як окрема особа, яка є частиною команди! Але ми маємо чітко зрозуміти це: хоча піхотинець рухається в нерівному ланцюгу стрільців, пам'ятаючи про побратимів ліворуч і праворуч, він обирає наступну позицію і метод руху до цієї позиції як незалежна особа. І так само як він просуватиметься на полі бою, він може й відступати з поля бою — як незалежна особа, що є частиною команди!

І по-четверте, є припущення, що ворог воює так само, як і ми. Північнов'єтнамська армія (NVA) не надавала такого самого значення рельєфові, як керівництво Армії США. Імовірність того, що вони будуть захищати зворотний або передній схили пагорба, була однаковою. NVA скоріше могла зайняти позиції поміж схилами (у «сідлі»), а не на вершинах. Ворог у В'єтнамі часто хитрував на полі бою: залишав перші позиції оборони задля того, щоб створити ілюзію можливості раптового захоплення без спротиву і заманити дуже агресивний американський загін. А поняття захисного периметра з розташованими зовні зонами перехресного обстрілу, очевидно, було не відоме NVA, натомість перевагу віддавали заманюванню ворогів у добре організовану

клиноподібну оборонну позицію з перехресними лініями вогню. Важко координувати? Ризик ураження власних військ? Ваша правда! Та це ще більша несподіванка для загону, який натрапив на таку позицію.

Ми повинні проводити бойові навчання, які дають підрозділу та окремому бійцеві гнучкість для досягнення своїх цілей, не шукаючи однакового рішення для всіх. Ми маємо виконувати ці бойові вправи та регулярно їх відпрацьовувати.

ДОДАТКИ

Додаток А

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАСІДОК

Координуючи бійців і ведення вогню, пам'ятайте, що найкращий підхід — не ускладнювати справи. Тож, організовуючи засідку, зазвичай вдаються до лінійного або L-подібного способу. Але деякі різновиди ландшафту й особливості пересування цілі можуть вимагати застосування засідки за складнішою схемою. Далі ми наведемо перелік можливих схем організації засідки, простий опис кожного варіанта і їхнє графічне пояснення.

Відділення складається з двох вогневих груп і командира.

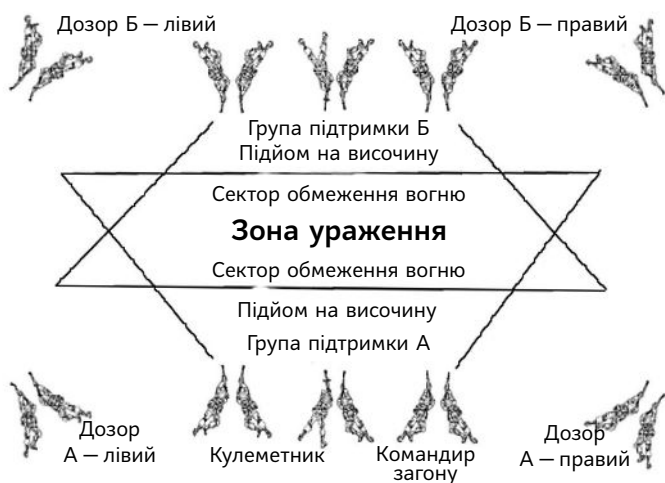
ЛІНІЙНА ЗАСІДКА

Лінійний спосіб застосовується як у дальній, так і в ближній засідці. Цей бойовий порядок покращує реалізацію командування та зв'язку, тож є ефективним для придушення

цілі або для швидкого відходу і розриву вогневого контакту. Така засідка має найбільший ефект, коли йдеться про дії в лінійній зоні ураження — від пішохідних доріжок у лісі до автомагістралей. (Див. мал. у розділі «Елемент бойової підготовки № 12. Засідка».)

ПАРАЛЕЛЬНА ЗАСІДКА

Паралельна засідка — це, по суті, бойовий порядок, сформований двома лінійними засідками, які взаємодіють. Застосовується лише для дальніх засідок; ефективна, щоб завдати значних втрат противникові, а потім швидко відійти й уникнути контакту. Утім, зважайте на те, що встановити зв'язок між групами може бути непросто. Такий бойовий порядок найефективніше використати у довгій відкритій зоні ураження, обмеженій підвищеннями рельєфу по обидва боки, наприклад у вузькій долині між двох пагорбів, укритих рослинністю.

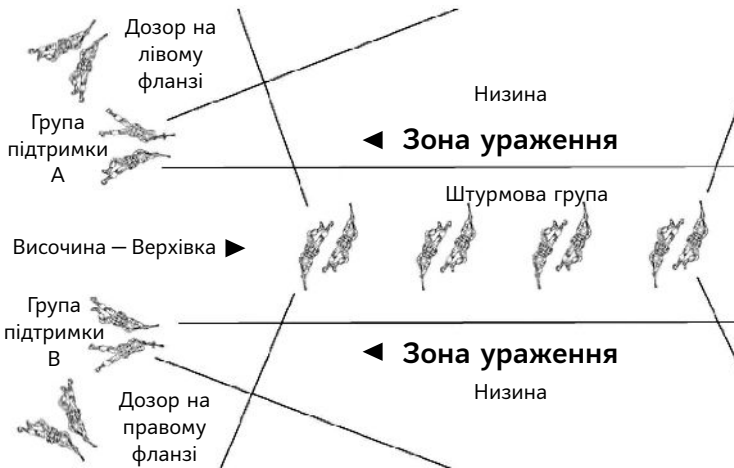

Дві групи фактично ведуть вогонь униз у долину або яр.

L-ПОДІБНА ЗАСІДКА

L-подібна засідка застосовується як для дальніх, так і для ближніх засідок. Дозволяє зберігати контакт із підрозділом і контроль за ним, ефективна і для придушення противника, і для того, щоб розірвати контакт і відійти. Такий бойовий порядок найкраще застосовувати в широкій і відкритій місцевості. Не варто розміщувати частину своїх сил на дальньому боці зони ураження: це дозволить запобігти їх ізолюванню, якщо противник маневруватиме, уникаючи вогню. (Див. мал. у розділі «Елемент бойової підготовки № 12. Засідка».)

T-ПОДІБНА ЗАСІДКА

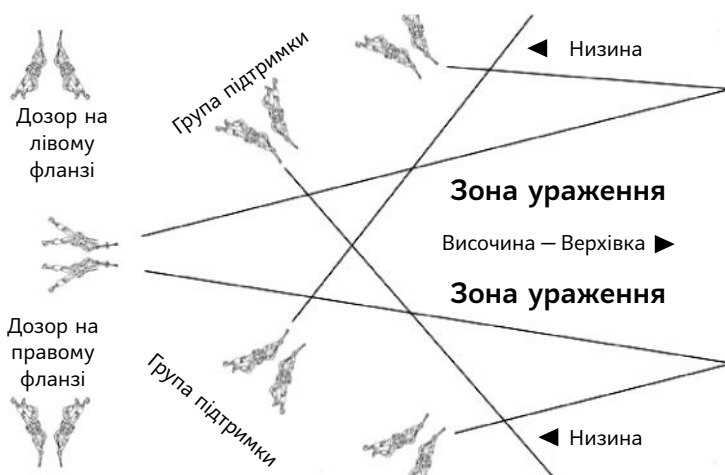

Штурмова група знову перебуває на височині й веде вогонь униз.

T-подібна засідка — це, фактично, дві L-подібні засідки, розміщені «спиною до спини», які охоплюють два протилежні квадранти. Цей бойовий порядок також застосовують як у дальніх, так і у ближніх засідках. Він дозволяє ефективно

контролювати бійців і є придатним як для придушення противника вогнем, так і для розриву контакту й відходу. Т-подібна засідка має оптимальний ефект, коли її застосовують вздовж відрога, де зони ураження розташовані по обидва його боки. Цей метод використовують тоді, коли є надійна інформація про напрямок руху цілі, але немає точних даних про її маршрут.

V-ПОДІБНА ЗАСІДКА

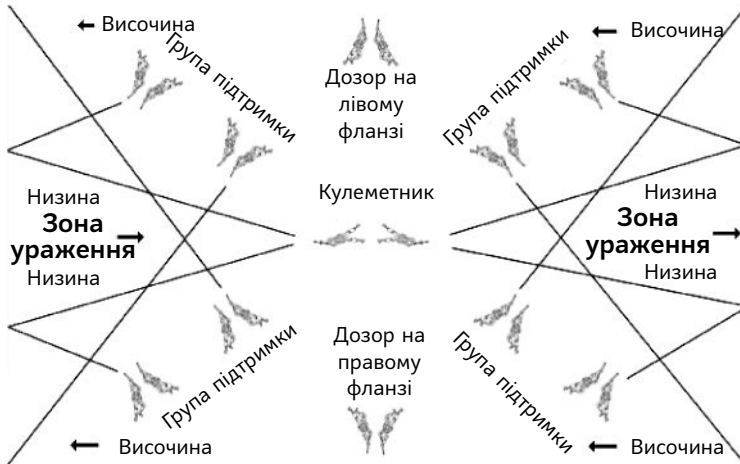
Тут зона ураження буде або на височині, або в низині.

V-подібну засідку часто плутають із L-подібною. Вони відрізняються не лише формою бойового порядку, але й призначенням. V-подібну засідку використовують майже виключно для ближньої засідки. Вона гарантує ефективну взаємодію бійців, але застосовувати її можна *лише тоді*, коли ви впевнені, що здійсните придушення цілі. V-подібна засідка є найефективнішою, коли бійці стоять уздовж відрога чи пагорбів, які обмежують видолинок. Тоді вершина

умовної літери V буде або на високому місці, або в низині, залежно від використання видолинка або відрога.

Х-ПОДІБНА ЗАСІДКА

«Х» добре працює, коли ландшафт має різкі зміни висоти.

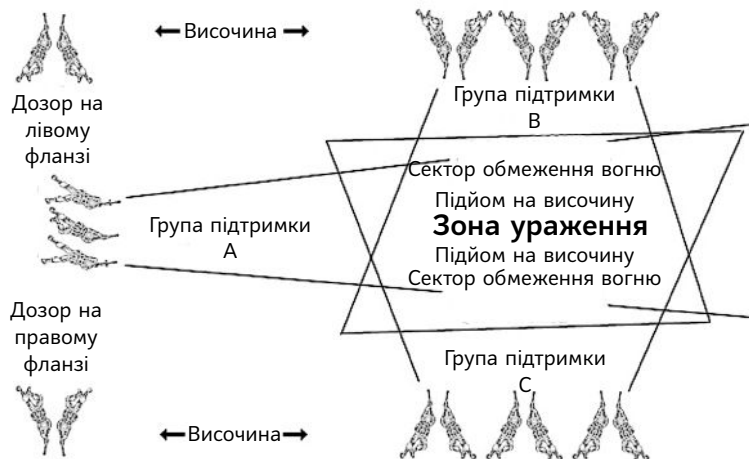
Х-подібна засідка — це просто дві V-подібні засідки, розташовані «спиною до спини». Цей порядок придатний *лише* для ближньої засідки. Взаємодія бійців стає дещо ускладненою, але такий метод дозволяє діяти в ситуації, коли маршрут цілі відомий, а напрямок зближення — *ні*. Х-подібна засідка має оптимальний ефект, коли її використовують вздовж відрога або пагорбів, які обмежують видолинок. Знову ж таки, вершини умовних літер V будуть або на високому місці, або в низині.

U-ПОДІБНА ЗАСІДКА

U-подібна засідка дуже схожа на V-подібну, однак її використовують *лише* для дальніх засідок. Така засідка передбачає залучення більшої групи вогневої підтримки

Додатки

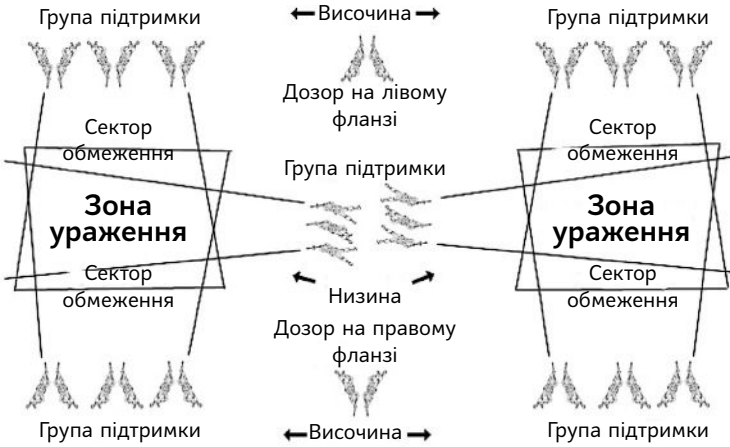
в основі бойового порядку. Координація між бійцями і підрозділами ускладнена, але такий бойовий порядок має значні переваги, коли застосовується на великих відкритих територіях, таких як вузькі долини, що забезпечують значні сектори вогню. Це особливо ефективно у процесі організації дальньої протитанкової засідки.

«U» підходить для дальніх засідок, які проводять у зонах ураження, розташованих у великих долинах.

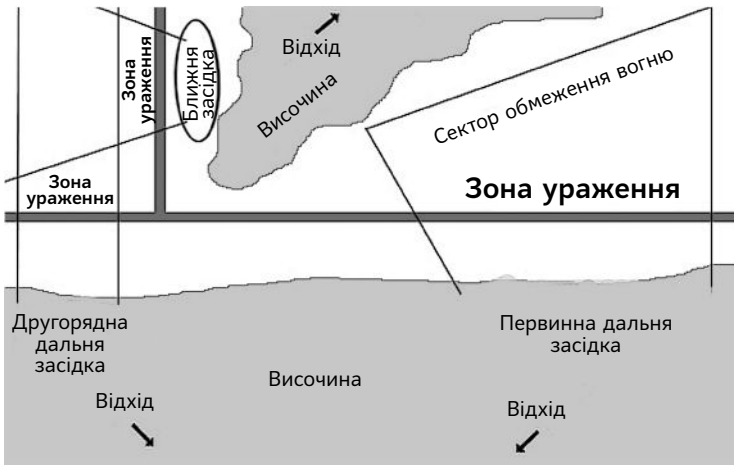
Н-ПОДІБНА ЗАСІДКА

Дві U-подібні засідки, розташовані «спиною до спини», утворюють Н-подібну засідку. Її використовують *тільки* для дальньої засідки. Зважайте на те, що за такого бойового порядку командування й комунікація будуть надзвичайно ускладнені. Н-подібні засідки доцільно реалізовувати, перебуваючи на відкритих ділянках, де паралельні височини дають можливість розмістити команди вогневої підтримки і протитанкові засоби. Така засідка ефективно працює тоді, коли шлях противника *відомий*, а напрямок зближення — *ні*.

«Н» вимагає ретельної координації вогню й узгодження шляхів відходу між двома командами.

МЕРЕЖЕВА ЗАСІДКА

Мережеві засідки є найбільш ефективними для стримування маневрів противника. Але координувати їх треба дуже точно, щоб уникнути вогню по «своїх».

Додатки

Мережева засідка — це не метод організації засідки, а скоріше тактика, підхід до організації. Враховуючи те, що деякі цілі завеликі й/або віддалені одна від одної, атакувати їх силами одного загону складно, тому доцільно об'єднати зусилля кількох груп, щоб досягти оптимального ефекту. Коли противник віддаляється від основної засідки, маневруючи від атаки, то, найімовірніше, розіб'ється на менші групи, які йтимуть зрозумілими високошвидкісними маршрутами. У цьому випадку доцільно залучити другу і третю групи засідок. Однак треба приділити особливу увагу розподілу секторів вогню, щоб не наражати свої ж підрозділи на небезпеку. Це також стосується запланованих маршрутів виходу з місця засідки та повернення до нього для кожного підрозділу.

Додаток Б

ПОРІВНЯННЯ НАСТУПУ ТА ОБОРОНИ

ЯЄЧНІ ШКАРАЛУПИ І ДЕРЕВ'ЯНІ КОРАБЛІ

Подивімося трохи на загальну картину наступальних і оборонних операцій. Почнемо з історичної перспективи.

У часи, коли кораблі були дерев'яними і мали вітрила, гармати ставили вздовж бортів, щоб стріляти з ілюмінаторів. Очевидно, що єдиною можливою тактикою в такому випадку було вишикуватися в лінію і вести вогонь по такій самій лінії противника, поки не вдасться його потопити.

Кращий метод застосування вогневих засобів було винайдено, коли з'явилася артилерійська башта і бортова броня. На суші тактика й досі передбачала шикування піхоти й артилерії в довгу лінію і тривалий обмін вогнем — поки одного з противників не буде знищено або хтось не почне втікати. Вважалося, що перевага атакуючих відносно сил оборони втричі неодмінно призведе до перемоги наступу. Однак саме такий підхід призвів до значних втрат під час Першої світової війни.

Що ж сталося? У часи Першої світової війни з'явилися три нові винаходи, які надавали серйозних переваг військам в обороні. Це були колючий дріт, кулемет і «скорострільна» гармата. Дріт ефективно зупиняв або знижував темп атаки піхоти і кавалерії. Кулемети завдавали значних втрат військам, упійманим у дротяні пастки. А високий

темپ роботи нової артилерії дозволяв не тільки вести точний вогонь по лінії оборони, але й створювати завісу вогню перед своїми оборонними позиціями. Старе співвідношення «три до одного» вже не приносило гарантованої перемоги. Перша світова так остаточно й не отримала якогось вирішення: просто закінчилися людські резерви. Довелося чекати ще 20 років, поки ці резерви поповняться.

На щастя, до початку Другої світової війни доктрина ведення сухопутного бою запозичила чимало в курячого яйця. Бачте, ми маємо схильність думати про яечну шкаралупу як про щось украй крихке. Але слід віддати шкаралупі належне. Вона формує довкола ембріона досконалий захисний периметр і ефективно захищає його від бактерій і вірусів. Що ще важливіше, шкаралупа захищає ембріон від механічних ушкоджень. Є простий експеримент, який проводять школярі: найсильніший хлопець бере сире яйце, обвиває його пальцями й намагається роздушити. І це завжди не вдається! Річ у тім, що тиск розподіляється рівномірно, тому шкаралупа залишається неушкодженою.

Тоді чому ж ми вважаємо яечну шкаралупу крихкою? Усе просто: ми регулярно розбиваємо його об край сковорідки, тож ми не лише завдаємо удару набагато твердішим і важчим, ніж шкаралупа, предметом, але й *фокусуємо силу удару в одній точці*. Ось чому ми так успішно розбиваємо яйця, горіхи чи кокоси. Ми об'єднуємо наші ресурси разом і змушуємо їх протистояти одній точці, поки не створимо пролив оборонної стіни. А тоді ми його розширюємо.

Цей принцип отримав широке визнання в період Другої світової: зосередити свої ресурси, щоб створити прорив, і скористатися ним для стрімкої атаки на тиллові структури противника, зокрема на його командний пункт. Щойно система оборони противника зруйнується, напад набирає обертів і виграє від подальшої розгубленості ворога.

У принципі, можна зауважити (і це буде до певної міри справедливо), що цей метод не є новим: його використовували ще від часів праці й булави. Саме як стратегію. Але на *тактичному* рівні ці уроки ще треба було засвоїти. Це навчання дорого коштувало всім учасникам Першої світової і тим арміям, які так і не засвоїли нових тактичних принципів у перші роки Другої світової (зокрема військам Ефіопії, Польщі, Франції та Радянського Союзу).

То чого ж ми навчилися від старих флотів і курячих яєць? 1) Не атакуйте оборону противника по всьому фронту. 2) Сфокусуйте свою атаку в одній точці вздовж лінії воювання. 3) Тримайте темп атаки, розширюйте прорив, атакуйте керівний склад противника.

Додамо: якщо вам зустрілася перешкода з колючого дроту, варто очікувати кулеметного й/або артилерійського вогню противника.

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Оборона має більшу кількість явних переваг, ніж наступ. Порівняймо ці види дій, щоб зрозуміти їхні відносні недоліки і переваги.

Наприклад, з точки зору матеріально-технічного забезпечення оборона має значні переваги. Лінії постачання атакуючої сторони розтягнуто вздовж тонких довгих ліній, вразливих до ворожої атаки, погодних умов і поганого стану доріг. На противагу цьому оборона «живиться» із запасів, які зберігаються буквально за переднім краєм.

Що стосується комунікацій, то тут оборона так само має перевагу. Оборонна позиція нерідко має стаціонарні польові телефони, які безпечніші за радіозв'язок. Крім того, сторона в обороні може користуватися УКХ-радіо

[на ультракоротких хвилях], посильними чи навіть аудіовізуальними сигналами, як-от прапорці й гудки. Через те що атакуюча сторона перебуває в русі, видається, що саме вона має користуватися радіозв'язком, посильними чи аудіовізуальними сигналами. Ці способи комунікації ефективні, але небезпечні й забирають багато часу для передачі даних. Таким чином, можливості командування й контролю значно вищі в представників оборони.

На тактичному рівні оборона має кілька серйозних переваг. Укриття — такі як стрілецькі гнізда, траншеї, що дозволяють зменшити видимий силует бійця і прикрити його від непрямого вогню, — краще захищають війська в оборонній позиції. Ці війська мають чітко визначені сектори вогню, що поєднуються із секторами обстрілу сусідів на флангах. Їх також підтримує вогонь мінометів та кулеметів і прикривають дротяні загородження.

Війська в обороні вивчили місцевість попереду і позаду своєї позиції. Вони визначили всі ймовірні маршрути підходу противника. Вони відпочили і підготувалися. Це дуже рідко можна сказати про атакуючу сторону.

Чому ж тоді ми кажемо «найкращий захист — це напад»? Що саме робить наступ таким привабливим? Щоб зрозуміти це, ми маємо зрозуміти завдання, яке стоїть перед обороною.

Завдання військ в обороні — захищати певну територію, до того ж ідеться про захист буквально всієї цієї зони. Подумайте про яйце: чи можна захистити ембріон лише частиною яєчної шкаралупи? Авжеж, ні. Шкаралупа має повністю захищати визначену зону оборони — периметр ембріона.

Загалом для армії в польових умовах ситуація та сама: є зона, визначена для оборони, і її треба захищати. Щоб робити це, військам доведеться розподілити свої зусилля значною територією. Зрозуміло, що буде створено систему

перехресного вогню, щоб підвищити ефективність оборони, утім, усі вогневі засоби не можуть зосередити вогонь в одну точку. Крім того, їхня статична позиція заважає перекидати сили між ділянками лінії оборони, хоча певні резерви для виправлення критичних ситуацій все одно створюють.

Річ у тім, що, незважаючи на все планування лінії оборони, війська, які її тримають, точно *не* знають, де саме і коли почнеться атака. Отже, ініціатива — саме за атакуючим, що є значною перевагою.

Ініціатива — не єдина перевага атакуючого. Як було зазначено раніше, сторона атаки має можливість сконцентрувати свої ресурси. Пам'ятайте, що, по суті, оборона стосується певної зони. У принципі, далеко не всі види оборони статичні, але всі вони прив'язані до ландшафту. Це значить, що в будь-якому разі вони менш мобільні, бо розподіляють ресурси по визначеній території. А атакуючі сили діють як край ложки, що розбиває яйце, — тобто виконують роль «пробивної» сили.

Простіше кажучи, наступ концентрує вогонь і ресурси в одній точці лінії оборони. Атакуюча сторона робить це там і тоді, коли вважає за потрібне. Це і є основна (і дуже важлива) перевага атаки.

Переваги	Наступ	Оборона
Короткі й відпрацьовані лінії постачання		✓
Безпечне командування, контроль і зв'язок		✓
Знання місцевості		✓
Замасковані й підготовлені бойові позиції		✓
Визначені та розподілені сектори вогню / перешкод		✓
Здатність сконцентрувати ресурси у певній точці	✓	
Ініціатива — вибір місця і часу атаки	✓	

Додаток В

СЛОВНИК

Як і багато інших сфер, військова справа має жаргон і символіку, які треба розуміти для того, щоб ефективно співпрацювати з іншими. Нижче наведено більш-менш повний список термінів, яких ужито в посібнику.

Азимут / Azimuth — напрямок, визначений за компасом. Задають у градусах або тисячних.

АОМ (артилерійські орієнтири за маршрутом загону) / TRP (Target Reference Point) — орієнтири для розвороту на ціль, на які артилерія підтримки спиратиметься, якщо потрібно надати вогневу підтримку загону.

Батальйон / Battalion — основний підрозділ більшості збройних сил, який об'єднує бійців одного виду зброї (як от піхота, артилерія). Структура батальйону відрізняється залежно від армії і призначення, але загалом він складається з 500–600 осіб. Наприклад, у Сухопутних військах ЗС США легкий піхотний батальйон складається з трьох лінійних рот, однієї важкої роти (з важким озброєнням) і штабної роти. Механізований піхотний батальйон може додатково містити одну лінійну роту.

Безпека (у широкому сенсі) / Security — сукупність дій і засобів захисту, які дозволяють бійцям уникнути фізичної шкоди.

БЗ (база загону) / PB (Patrol Base) — тимчасова позиція, яка дає можливість встановити кругову оборону. До того ж звідти можна здійснювати бойові виходи, але користуватися БЗ можна не більш ніж 24 години.

Бойова скорострільність / Sustained Rate of Fire — темп вогню, якого можна досягти для конкретної системи зброї, враховуючи необхідність перезарядження, подавання боеприпасів та охолодження. Таким темпом ведуть вогонь на придушення позиції противника. Для групового вогню з гвинтівок це приблизно 3–5 пострілів за хвилину для кожного ствола.

Бойовий наказ / OpOrder (operations order) — а) Детальне пояснення завдання для всього складу загону. б) План (порядок) виконання завдання, що складається з п'яти пунктів і включає:

1. Обстановку як у своїх, так і у ворожих силах.
2. Сутність завдання (місія) — наміри (задум) командира і часові рамки.
3. Порядок виконання завдання — детальне покрокове пояснення, яке дає командир загону.
4. Забезпечення — порядок дій підрозділів забезпечення і підтримки.
5. Командування і сигнали — порядок управління і сигнали управління, які використовуються.

Бригада / Brigade — основний підрозділ ЗС багатьох держав, який включає менші підрозділи окремих родів військ (піхота, артилерія, зв'язок, сапери тощо). У ЗСУ орієнтовно містить 4500 осіб.

Вал / Parapet — спеціальна перешкода у вигляді валу землі перед бойовою позицією і з її боків. Допомагає захистити бійців від вогню, але видає позицію, якщо не замаскувати його як слід.

Вектор / Axis — сектор, у якому діятиме загін, обмежений паралельними лініями чи елементами ландшафту, що дозволяє стримати відхилення вбік.

Вертикаль командування / Chain of Command — ієрархія командирів у військовій частині від командира найвищого рівня до найнижчого.

Взвод / Platoon — військовий підрозділ чисельністю приблизно 20–30 осіб. Включає кілька відділень. В Армії США, наприклад, піхотний взвод буде включати три загони та командну секцію з трьох військовослужбовців — командира взводу, сержанта взводу та радіотелефоніста. До складу мотопіхотних взводів входять два додаткові військовослужбовці: водій і командир колії командної бойової броньованої машини.

Відділення / Squad — у ЗСУ є найменшим підрозділом, складається з 9–13 осіб, пересувається на одному БТР/БМП.

Відхід і уникнення / E&E (Escape and Evade) — тип маневрування, із застосуванням якого загін уникає контакту з противником, намагаючись запобігти фізичній травмі або захопленню.

Військовополонений / POW (Prisoner Of War) — військовий, захоплений противником.

Вовчий крок / Dogleg — метод пересування місцевістю, за якого маршрут загону не планують «від точки до точки», а формують з начебто безглузвих переміщень. Це збиває з пантелику спостерігачів противника.

Вогнева група / Fireteam — група бійців, яка складається приблизно з чотирьох осіб. Як правило, включає стрільців і операторів важкого озброєння (РПГ, кулеметів тощо). Вогнева група є складовою частиною будь-якого піхотного підрозділу і є найменшим елементом, який може розгортатися самостійно.

ВП (вихідний пункт (рубіж)) / SP (Start Point) — це місце і/або час відправлення загону на виконання завдання.

Гренадер / GNR — позначення солдата, який має завданням використовувати гранати або гранатомет для того, щоб придушити вогонь противника чи прорвати його позицію.

Група захоплення / Grab Team — спеціальна команда, призначена для захоплення полонених (часто — конкретно призначених цілей).

Дивізія / Division — військове з'єднання значної чисельності, здатне виконувати завдання на фронті у 10–20 кілометрів. Чисельність дивізії значно відрізняється залежно від країни і роду військ — від 3 до 18 тисяч. У своєму складі має всі компоненти для ведення загальновійськового бою: піхоту, артилерію, саперів тощо.

Дозор (розвідувальна група) / R&S Team (Recon and Security Team) — термін, що позначає команду (групу), відповідальну за безпеку загону. Для виконання цього завдання дозор: 1) обходить позицію загону в пошуках загроз; 2) займає позицію перед, у тилу або на флангах позиції загону, щоб стримати можливу загрозу та завчасно попередити загін, або 3) відстає від загону під час руху, щоб виявити можливе вороже стеження.

Доповнювальний наказ / Frag-O (Fragmentation Order) — бойове розпорядження або окремий наказ, який уточнює початковий план (має до нього поправки) і зазвичай видається після вибуття загону з ПЛО.

Дружній вогонь / Fratricide — вогневий контакт проти своїх військ або сил союзників, що призвів до військових утрат.

Екстрений пароль / Running Password — 1) Спеціальна форма пароля, яку застосовують перед позиціями ПЛО, коли ситуація розвивається занадто швидко і неможливо використати звичайну процедуру обміну паролями й відгуками. 2) Спеціальне слово, яке використовують бійці, перетинаючи позиції своїх військ, коли їх переслідують війська противника.

Завершити навчання / EndEx (To end the exercise or mission) — завершити навчання чи завдання або зупинити всі дії, що стосуються виконання завдання.

Замикаючий / Drag Man — борець, який рухається в загоні останнім, підтримує тилову безпеку і слідкує, щоб жоден інший член загону не відстав.

Заступник командира / XO (eXecutive Officer) — друга військова посадова особа в командуванні підрозділу рівня роти і вище.

ЗВ (зона висадки) / LZ (Landing Zone) — місце висадки солдатів з гелікоптера для виконання бойових завдань.

Звіт про ситуацію / SitRep (situation report) — короткий звіт, який командир загону подає вищому командуванню для того, щоб описати ситуацію. Це дозволяє командуванню ухвалювати рішення про внесення змін у план операції залежно від змін у тактичній обстановці.

ЗЗ (зона зосередження) / AA (Assembly Area) — зона (територія, район) зі свого боку лінії фронту, де загін може зібратися в безпечному місці, щоб провести останні етапи підготовки перед переходом через ПЛО.

ЗЗ (зону (район) завантаження) / PZ (Pickup Zone) — місце, придатне для завантаження бійців, поранених, мертвих і полонених у вертоліт після або під час виконання бойових завдань.

Зібратися в безпечному місці / Reconsolidate & Reorganize — команда, яку подають для того, щоб реорганізувати оборону загону і перерозподілити необхідні ресурси між бійцями. Ключовими є рідина, боеприпаси, втрати та обладнання. Особовий склад має укомплектувати й перевірити працездатність колективного озброєння та радіостанцій.

ЗКЗ (заступник командира загону) / APL (Assistant Patrol Leader) — друга особа в командуванні загону.

ЗМУ (зброя масового ураження) / NBC (Nuclear, Biological and Chemical) — атомна, біологічна чи хімічна зброя.

ЗП (замаскована позиція), або укриття / Hide — безпечна позиція, яку використовують для одноразового відпочинку загону. Ніколи не використовується повторно.

ЗПЧСС(Ц) / METT-T(C) (Mission, Enemy, Time, Terrain and Troops (Civilians)) — акронім, що позначає завдання,

противника, час, середовище і доступні сили (а також можливих присутніх цивільних). Це базові елементи, які беруться до уваги під час планування виконання завдання і видачі попереднього розпорядження. Наприклад: «Наше завдання — атакувати противника. Це 122-й мотострілецький полк, його чисельність приблизно 65 відсотків, бойовий дух ворога високий. Ми маємо вісім годин на планування та тренування і чотири години на виконання завдання. Атака відбудуватиметься на сільськогосподарських полях, які оточують село. Рослинність густа й суттєво обмежуватиме видимість навіть удень. До нас приєднаються 1-й взвод на правому фланзі і 2-й взвод — на лівому. Протитанкова рота Е надаватиме нам вогневу підтримку з тилу лінії атаки. Очікується, що в селі не буде цивільних».

Зупинка безпеки / Security Halt — елемент патрулювання, виконуючий який, загін зупиняється й утворює круговий периметр оборони, щоб відпочити, оцінити обстановку, перевірити бійців і спорядження та прийняти рішення.

ЗЧВ (запланований час відправлення) / ETD (Estimated Time of Departure) — часто використовується для планування часових позначок у бойовому наказі.

ЗЧП (запланований час прибуття) / ETA (Estimated Time of Arrival) — оцінка (розрахунок), що часто використовується як складова плану дій у надзвичайних ситуаціях або під час розроблення бойового наказу.

Інстинктивне орієнтування / Dead Reckon — метод орієнтування на місцевості, за якого навігатор (фахівець із навігації) спирається виключно на показання приладів, як от компаса.

КДК / CEO&I (Counter Encrypting Operations and Intelligence) — акронім на позначення кодової книги. Це

вкрай секретний документ (або картка), яка містить дані про позивні, частоти, паролі та коди, встановлені для радіопереговорів у рамках місії.

Кількість кроків / Pace Count — 1) Кількість кроків, яку має зробити боєць, щоб подолати 100 метрів. 2) Відстань, яку пройшов загін, виражена в метрах. Її вираховує спеціально призначений боєць.

Кодові позначення / Brevity Codes — короткі кодові слова, кожне з яких має специфічне значення і водночас явно не стосується суті закодованого слова (наприклад, «Ромашка» для позначення «Точки збору»).

Ком. — *Commo* — позначає процес комунікації та/або комунікаційні пристрої: 1) Стан наявності комунікації з іншим підрозділом. 2) Будь-які пристрої, здатні забезпечити комунікацію на великі відстані.

Командир / LDR (leader) — військовий, відповідальний за особовий склад і обладнання, професійний розвиток підлеглих, визначення пріоритетів і реалізацію рішень для виконання завдання (місії).

Командир загону / PL (Patrol Leader) — посадова особа командного складу в збройних силах, на яку покладено командування (керівництво) загonom (підрозділом).

Командир частини / CO (Commanding Officer) — позначення командира будь-якої частини (підрозділу) рівня роти і вище.

КП (командний пункт) / CP (Command Post) — позиція командира підрозділу.

Кулемет / MG (machine gun) — зброя групового застосування, що має завданням вогневу підтримку дій підрозділу, придушення вогню противника й обмеження його здатності маневрувати.

Кулеметник / Machine gunner — солдат, який відповідає за ведення вогню з кулемета.

Курс / Bearing — напрямок, у якому рухається підрозділ. Може бути заданий як азимут або як географічний напрямок (Пн, Пд, Пн-Зх тощо).

ЛБЗ (лінія бойового зіткнення) / FEBA (Forward Edge of Battle Area) — зона перед лінією оборони своїх військ, яку можуть займати бійці загону. Також відома як «нейтральна зона».

Лінійні війська / Line Troop (line platoon, line company) — бійці, завдання яких — захищати певну територію та/або атакувати противника. Це солдати, які займають у бойовій групі позиції стрільця, гренадера, кулеметника, операторів ПТРК та РТО, медика й артилерійського передового спостерігача чи будь-якого командира цих солдатів. До лав бійців, які захоплюють і захищають територію, входять і бронетанкові екіпажі.

Маскування / Concealment — будь-який матеріал або умови оточення, що дозволяють приховати позицію чи маневри від спостерігачів противника.

Метод годинника / Clock Method — система визначення координат для напрямку руху загону. Прямо за рухом — напрямок «на 12-ту годину», «6-та година» — ззаду, «3-тя година» — праворуч, «9-та година» — ліворуч.

МЗ (механічна засідка) / MA (Mechanical Ambush) — різновид засідки, у якому використовують протипіхотні та/або протитанкові міни замість участі військ зі зброєю прямого вогню. Хоча загін зазвичай веде спостереження за зоною ураження, бійці не мусять видавати свою позицію пострілами, що робить такий підхід безпечнішим для загону.

Місце розташування / bivouac — табір з наметами, організований відповідно до структури угруповання військ із метою управління їхнім переміщенням.

Навісна стрільба / Plunging Fire — 1) Метод ведення вогню відносно поверхні землі, за якого встановлюють кут

піднесення ствола понад 20°. 2) Вогонь прямою наводкою, що потрапляє на ціль з висоти (наприклад з вершин гір і будівель), або вогонь на максимальну відстань, при якому снаряди летять на ціль під значним кутом, підвищуючи їхню осколкову або фугасну дію.

Навісний вогонь / Indirect Fire — обстріл вибуховими снарядами по цілі, яка перебуває поза межами зони прямої видимості. У загальному розумінні — артилерійський вогонь.

Намір (задум) командира — Commander's Intent — чітке визначення цілей місії (завдання), яке дозволяє членам загону розуміти загальну задачу і діяти самостійно, зважаючи на ситуацію, з обумовленим ступенем відхилення від початкового плану.

Настильний вогонь / Grazing Fire — 1) Вогонь, який ведуть майже паралельно земній поверхні. 2) Прямий вогонь, кулі від якого йдуть на висоті, не вищій за один метр від поверхні землі.

Обхід / Bypass — метод подолання перешкоди, за якого загін просто обходить перешкоду.

Орієнтири / Way Points — добре видимі елементи ландшафту, які позначено на карті або в GPS для цілей навігації чи організації логістики.

Пароль і відгук / Challenge & Password — комбінація слів, які дозволяють ідентифікувати противників і своїх бійців; мають іти у правильному порядку. Ця схема ідентифікації ніколи не використовується перед своїми позиціями.

Передовий / Point Man — перший боєць у порядку маршу або підрозділ у передній частині військового формування, обов'язки якого полягають в орієнтуванні після того, як він переконається, що не розголошує позицію загону і не веде загін у засідку, на мінне поле або не впаде з крутої скелі.

Передовий дозор / Leader's Recon — розвідувальна група, яка працює в напрямку цілі від пункту зосередження. Її завдання — збір останніх розвідувальних даних про активність і силу противника в районі цілі.

Перехресний вогонь / Interlocking Fire — сектор обстрілу, який частково збігається з іншим сектором вогню. Усі сектори вогню мають суміщатися не далі ніж на 30 метрів від позиції (щоб не створювати мертвих зон, з яких можна кинути гранату).

ПЗ (пункт збору, або пункт зосередження) / ORP (Objective Rally Point) — тимчасова безпечна позиція, розташована не ближче ніж за 300 метрів або на відстані однієї характерної (однорідної) ділянки місцевості від об'єкта (цілі), де бійці проводять останні приготування до виконання завдання.

ПЗП (проміжний збірний пункт) / ERP (Enroute Rally Point) — пункт, який вибирає командир загону на маршруті руху до цілі. Є частиною плану дій у надзвичайних ситуаціях, якщо сили противника переважають. Зазвичай ПЗП призначають що 300 метрів або після подолання кожної специфічної (однотипної) ділянки місцевості.

Підрозділ / Element — будь-яка група бійців (від двох і більше), які складають частину більшої групи.

Піхотинець (стрілець) / Rifleman — основний елемент будь-якої армії. Його завдання — маневрувати проти ворога, вести бій, уражати й знищувати противника.

ПК (пістолет-кулемет) / SMG (Sub-Machinegun) — зброя, яка веде автоматичний вогонь пістолетним патроном. На озброєнні ЗСУ відсутні, тактичну роль виконують варіанти штурмових гвинтівок АКМ і АК74: АКМС і АКС-74У.

План дій у надзвичайних ситуаціях (із п'яти пунктів) / Five-Point Contingency Plan — спеціальний план, який командир загону видає командирам підрозділів у разі

відокремлення підрозділу від решти загону. План має містити таке: 1) Чому вибуває підрозділ. 2) Куди прямує підрозділ. 3) Склад підрозділу, який вибуває. 4) Час повернення підрозділу, який вибуває, і порядок дій у разі, якщо він не повернеться до того часу. 5) Дії у разі потрапляння під обстріл.

План дій у надзвичайних ситуаціях / Contingency Plan — інструкції, які командир загону дає бійцям у разі розділення загону на два й більше підрозділів і які деталізують їхні дії в конкретних ситуаціях.

ПЛО (передова лінія оборони) / FFL (Forward Friendly Line) — найбільш наближене до противника розміщення своїх сил в обороні.

ПНБ (прилад нічного бачення), ОНБ (окуляри нічного бачення), НП (нічний приціл) / (NVD (night vision device), NVG (night vision goggles) чи NVS (night vision scope) — пристрої, розроблені спеціально для спостереження в темряві та умовах слабкої освітленості. Зображення в окулярі утворюється за рахунок посилення відбитого від об'єкта спостереження випромінювання (як видимого, так і інфрачервоного).

Подвійний постріл / Double Tap — два постріли у швидкому темпі, для того щоб збільшити ймовірність ураження і виведення з ладу (для АК-74 застосовуйте правило: «Стріляю, поки подумки вимовляю «двадцять один»»).

Позивні / Call Sign — коди для радіопередач, зазвичай літера і дві цифри, які ідентифікують станції передавання і приймання.

Порядок руху / Order of March — наказ, у якому пояснюється, де кожен підрозділ шикуватиметься у строю загону.

ПП (пункт призначення) / OBJ (objective) — скорочення на позначення об'єкта, цілі, завдання, рубежу: 1) Фізичне розташування противника. 2) Місце (точка) на карті чи місцевості, де має відбуватися виконання завдання.

ППВ (передовий підрозділ взаємодії) / FFU (Forward Friendly Unit) — найближчий до противника підрозділ своїх сил.

ПП (попереднє розпорядження) / Warning Order — коротка заява командира загону з поясненням майбутньої місії членам загону та/або підлеглим керівникам підрозділів. Коротко описує ціль і час на її виконання, а також місце, де буде віддано бойовий наказ.

Правила застосування сили / Rules of Engagement — стандарт поведінки військових у процесі виконання бойового завдання. Більш детально це може виглядати таким чином:

«За відсутності інших вказівок командування...

1) Я відкриватиму вогонь по противнику, якщо:

- Мені наказав відкрити вогонь член моєї команди.
- Я або мої товариші перебуваємо під вогнем.
- Мені чи моїм товаришам загрожує смерть або тілесні ушкодження.

2) Я використовуватиму зброю з метою виведення з ладу:

- Я цілитиму в корпус противника — не обов'язково в кінцівку чи голову.
- Я вестиму вогонь, поки противник не почне відступати або не здасться тощо.
- Я вестиму вогонь, поки противник не впаде (і не чинитиме опору)».

ПРЗ (першочергове розвідувальне завдання) / PIR (Priority Intelligence Requirements) — дані, які загін повинен зібрати найперше, обшукуючи особовий склад противника. Це, зокрема, радіочастоти, КДК, позивні, коди, карти та маршрути пересування зі GPS.

Припинити вогонь / Cease Fire — наказ або сигнал, який вимагає припинити вогонь з усіх видів зброї. Його часто віддають, коли ворог може уразити своїх бійців або коли цілей вогневого удару досягнуто.

Простий сигнал / Thumbs-Up Signal — жест із великим пальцем угору, що означає «зрозумів» або «все добре».

ПС/ПП (пост (пункт) спостереження і пост (пункт) прослуховування) / OP/LP (Observation Post and Listening Post) — позиція перед лінією оборони, члени якої відповідають за завчасне попередження про атаку і розвідку противника.

ПУВ (процедури управління військами) / TLP (Troop Leading Procedures) — це правила, які командир використовує під час фаз планування й підготовки до виконання завдання від моменту його отримання до моменту виходу за межі позицій своїх військ.

Радіотелефоніст / RTO (Radio Telephone Operator) — 1) Солдат, який відповідає за використання засобів радіотелефонного зв'язку і кодування/розкодування повідомлень. 2) Будь-який боєць із рацією.

Розвідка (рекогносцирування) / Recon (від *reconnaissance*) — здобуття відомостей про противника перед початком бойових дій. Важливо залишатися непоміченим під час візуальної розвідки або огляду місцевості на предмет активності ворога.

Розпізнавальні знаки / Recognition Signals — візуальні або звукові сигнали для швидкого розпізнавання своїх сил. Це можуть бути кольорові ліхтарики й панелі, сигнальні ракети, жести, паролі, комбінації чисел або старий добрий пташиний поклик. Розпізнавальні знаки зазвичай класифікують на «далекі» — візуальні та «близькі» — звукові.

Розрив контакту / Break in Contact — інцидент, під час якого відбувається розірвання контакту між частинами одного бойового порядку. Щоб закінчити місію, потрібно відновити контакт між частинами порядку. Частіше в цей термін вкладають поняття виведення свого підрозділу з вогневого впливу противника.

Рота / Company — військовий підрозділ чисельністю приблизно 120 осіб. Як правило, це найбільший підрозділ, що складається з бійців одного роду військ.

РПС (ремінно-плечова система) / LBE (Load Bearing Equipment), LBV (Load Bearing Vest) чи LCE (Load Carrying Equipment) — жилет розвантаження, «розрузка», тобто частина спорядження, призначена для розподілу ваги боєприпасів, вибухівки, води, радіоприймачів тощо по тілу бійця.

РРВЗ (розбір результатів виконання завдання) / AAR (After Action Review) — процес перегляду (розбір) виконання завдання після його завершення, під час якого учасники намагаються оцінити послідовність виконання завдання і вивчити уроки (досвід) та зробити висновки, виходячи з чинників і обставин, які супроводжували його виконання.

СВП (саморобний вибуховий пристрій) / IED (Improvised Explosive Device) — як правило, використовується в засідках.

Сектор обстрілу (вогню) / Sector of Fire — визначений сектор, який повинен контролювати боєць. Він несе відповідальність за ураження цілей у цьому секторі в разі атаки і повинен концентрувати увагу саме на ньому.

СОП (стандартні операційні процедури) / SOP (Standard Operating Procedure) — це встановлений порядок дій (постійно чинна інструкція), необхідних для виконання певного завдання (наприклад покидання БТР), яке виконують досить часто. Такі процедури треба тренувати до автоматизму.

СУПЛІМ (спостереження, укриття та маскування, перешкоди, ключові елементи ландшафту та маршрути наближення) / ОСОКА (Observation, Cover&concealment, Obstacles, Key terrain, and Avenues of approach) — це обставини (питання), які треба розглядати для забезпечення безпеки (захисності) будь-якої статичної позиції, як-от лінія оборони, засідка, база загону, пункт збору, а також у процесі підготовки атаки на один з таких об'єктів.

Схема вогню / Sector Sketch — графічна схема з позначенням орієнтирів і дистанцій, на якій командир визначає сектори вогню бійців. Особливо уважно слід ставитися до організації флангового й перехресного вогню.

Тактичні маневри / TBD (Tactical Battle Drill) — тренування, покликані покращити виконання СОП військовим підрозділом.

Технічна скорострільність / Cyclic Rate of Fire — така скорострільність, яку можна продемонструвати за умови безперервної подачі боєприпасів.

ТМП (техніка маневрування піхоти) / IMT (Infantry Movement Techniques) — техніка руху загону, призначена для пересування під вогнем.

Точка виходу / Release Point — 1) Момент, коли командир загону надає повноваження підлеглим командирам підрозділів. 2) Точка на місцевості, де загін розділяється на окремі групи для виконання завдання.

Точка екстреного збору / Rally Point — призначена позиція, де загін має перегруповуватися в разі можливого зіткнення найближчого часу із силами противника, які переважають. Дивіться також ПЗ, ПЗП.

Укриття / Cover — будь-який об'єкт, який захищає бійця від прямого або непрямого вогню противника і маскує його від візуального виявлення.

Утриматися від вогню / No-Fire Rule — 1) Стандарт поведінки, застосовуючи який, командир загону може віддати наказ не відкривати вогню під час рейду чи засідки. 2) Правило ведення бою, яке визначає, що, діючи з ближньої засідки, малий загін не відкриває вогню по цілі, більшій за нього.

Фланг / Flank — зона праворуч чи ліворуч, яку неможливо прикрити прямим вогнем через обмежені ресурси або фізичні перешкоди.

Фонетичний алфавіт / Phonetic Alphabet — система кодування літер через слова, які починаються із цих літер. Дозволяє уникнути спотворень під час передавання по радіо літерно-цифрових кодів. Особливо корисний для позивних, абрєвіатур та акронімів. Алфавіт вимовляється в такий спосіб:

Для латиниці:

Alpha	Bravo	Charlie	Delta
Echo	Fox	Golf	Hotel
India	Juliet	Kilo	Lima
Mike	November	Oscar	Papa
Quebec	Romeo	Sierra	Tango
Uniform	Victor	Whiskey	Xray
Yankee	Zulu		

Для кирилиці (варіант від перекладачів):

Альфа	Богдан	Віктор	Гамма	Гедзь	Дельта
Ехо	Єва	Жанна	Зулус	Ихна	Іван
Йота	Кіло	Лікар	Мак	Неля	Ольга
Павло	Ромео	Сон	Таня	Уляна	Федір
Хорс	Цар	Чайка	Шабаш	Щука	Юля
Явір					

Хто, Що, Коли, Де, Чому і Як / Six 'W's (Who, What, When, Where, Why and how) — стандартні «питання», на які має відповідати план операції та доповідь.

Щільний вогонь / Rapid Rate of Fire — ведення вогню в напівавтоматичному режимі зі швидкістю приблизно 10–15 пострілів за хвилину на бійця з метою уразити або придушити противника.

ІНШІ ТЕРМІНИ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЄ АРМІЯ США

Back Brief — складова бойового наказу, під час доведення якого залучаються члени загону в частині, що стосується питань і відповідей, з метою підтвердження усвідомлення завдання в стислій формі.

Direct Fire — стрільба прямим наведенням.

EOD (Explosive Ordinance Disposal) — акронім на позначення знешкодження вибухонебезпечних боєприпасів. Позначення саперного підрозділу, бійці якого спеціалізуються на знешкодженні бомб і боєприпасів, що не розірвалися.

Freq — коротке позначення частоти. Радіочастота, що використовується.

Head Count — 1) Кількість людей у загоні. 2) Метод підрахунку бійців під час патрулювання.

NCO (Non-Commissioned Officer) — акронім на позначення військовослужбовців сержантського складу, які здійснюють управління бійцями. Кажуть, що офіцери віддають накази, а сержанти і старшини забезпечують їх виконання.

NLT (No Later Than) — акронім на позначення граничного часу як для початку операції (дії), так і для її завершення («не пізніше ніж»).

OpFor (Opposing Forces) — акронім на позначення сил противника.

Terrain Association — метод навігації, який спирається на знання або розпізнавання бійцем елементів ландшафту на маршруті. Це означає здатність розуміти характерні риси різних місцевостей на основі загальної логіки (наприклад, витoki річок завжди розташовані вгору за течією).

Time Hack — часові рамки для початку і завершення виконання всієї місії (завдання) і її окремих елементів.

Торо (*topographical maps*) — скорочення на позначення топографічної карти, яку буде використано для проведення місії.

«Наш Формат» — це 16 років послідовної та самовідданої роботи, спрямованої на розбудову модерної української нації, боротьби на культурному фронті загалом та за українізацію книговидавництва зокрема.

Наше видавництво принесло українському читачеві понад 300 перекладів знакових видань, зокрема книжки лауреатів Нобелівської премії, бестселери New York Times та Economist. Серед авторів Френсіс Фукуяма, Ніл Фергюсон, Дарон Аджемоглу, Насім Талеб, Джордан Пітерсон, Фарід Закарія, Деніел Канеман та інші. Звичайно ж, ми видаємо й українських авторів.

nashformat.ua — одна з найбільших мультибрендових інтернет-книгарень в Україні, що принципово ніколи не продавала і не продає російської книжки. У каталозі інтернет-книгарні «Наш Формат» представлені книжки абсолютно різної тематики: бізнес, психологія, історія, мемуаристика, філософія, педагогіка, художня та мотиваційна література від провідних українських видавців.

Також ми маємо клубну книгарню
«Наш Формат» у Києві
(пров. Алли Горської, 5),
де книжки видавництва «Наш Формат»
з'являються в продажі першими.

КРАЇНА ПОТРЕБУЄ РЕФОРМАЦІЇ

Спільнота української Реформації та Наш Формат об'єднує відповідальний бізнес і свідомих громадян задля перетворення України на європейську державу.

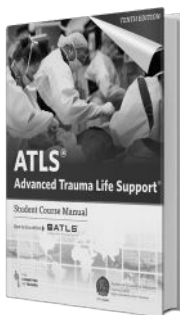
З 2020 року спільно реалізуємо проєкт «Військо Читає», що має на меті забезпечити військовослужбовців актуальною, якісною, сучасною світоглядною літературою та популяризувати читання як вид дозвілля в Українському Війську. В рамках проєкту з 2020 р. передали понад 40 000 книжок для формування бібліотек військових навчальних закладів, госпіталів, військових частин.

З початку повномасштабної війни друкуємо та **передаємо безкоштовно для потреб українського війська** важливі книги, які, на нашу думку, допоможуть зберегти тисячі життів і стануть важливим кроком у здобутті перемоги.

«Наш Формат» — це команда, яка будує майбутнє разом із мільйонами тих, кому не байдужа Українська Держава. Ми, як ніхто, розуміємо, що книжки — це зброя. Разом переможемо!

«Невідкладна військова хірургія» від Інституту Бордена. Видано спільно з Американсько-українською медичною фундацією

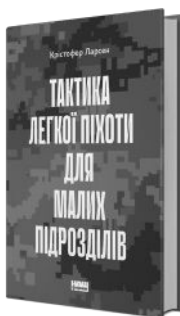

Готується до друку

«ATLS (Advanced Trauma Life Support)» від American College of Surgeons. У співпраці із The American College of Surgeons та Global Medical Knowledge Alliance (GMKA)

«Мініпосібник з оборони міст у сучасних умовах». У співпраці з Джоном Спенсером — провідним фахівцем з ведення бойових дій в умовах міста — та перекладацьким бюро «Таск Форс»

«Тактика легкої піхоти для малих підрозділів». У співпраці з Крістофером Ларсеном — провідним американським військовим експертом — та виданням «Цензор.НЕТ»

Популярне видання

ЛАРСЕН КРИСТОФЕР

**ТАКТИКА ЛЕГКОЇ ПІХОТИ
ДЛЯ МАЛИХ ПІДРОЗДІЛІВ**

Керівники проекту *Роман Скляр* та *Федір Левчук*
Літературні редактори *Марина Гетманець* та *Володимир Сабуров*
Наукові редактори *Роман Скляр*, *Федір Левчук* та *Дмитро Якорнов*
Верстальник *Олександр Гончар*
Художня редакторка *Ольга Старостіна*
Дизайнер обкладинки *Орест Підлісецький*

Підписано до друку 02.06.2022
Формат 84 × 108/32
Ум. друк. арк. 17,2
Наклад 3000 пр.
Зам. №23660

Видавець: ТОВ «НФ»
Свідоцтво ДК № 4722 від 19.05.2014
Висновок Держ. сан.-епідем. експертизи № 12.2-18-1/24128 від 19.10.2020
📍 Пров. Алли Горської, 5, м. Київ, Україна, 01032
☎ (044) 222-53-49 ✉ pub@nashformat.ua

Надруковано в ТОВ «Прінтстор Груп»
📍 Вул. Інститутська, 16, м. Київ, Україна, 01021

Залишайте відгуки й отримуйте знижки на купівлю нових книжок

Помітили прикру помилку?

Напишіть нам про це. Ми хочемо ставати кращими!

Сподобалася книжка?

Поділіться враженнями з іншими читачами!